מעריב שבת

חלק ב' / יום ששי, ג' בשבט תשמ"ח, 22.1.88

תקציר

בעמוד 2
שמיר: אם פרס לא מרגיש טוב, שיילך

התלכדות כל פלגי אש"ף וקנאי האיסלאם למאבק בישראל מלמדת שגם אם ידעכו המהומות, אין לצפות לרגיעה גמורה. מול אחדות פלשתינאית אין אחדות ישראלית. המחלוקת בממשלה נמשכת.

"אנחנו לא נחזור לעבוד בתל־אביב"

צה"ל לקח מידי השבאב את השליטה ברחובות עזה. אבל צלבי קרס חרוטים בצברים העידו על עומק השנאה.

בעמוד 3
צ'יץ': בלי הפה הזה, לא הייתי אני

"כל הסקרים — מסחרה". זה עוד ביטוי השגור על לשונו של שלמה להט. שמות־התואר וכינויים — יש עוד. פיו כבר יזה הרבה מהם. "אבל גם אם אמרתי 'גנבים' או 'נוכלים', לא צריך לקחת אותי ברצינות בעניין הכינויים. יש לי דרך ביטוי כזאת. אני שייך לליכוד רק עד הקו הירוק". בסך־הכל הוא סיפור הצלחה בתל־אביב.

בעמוד 4
קטל בדרכים

איתן בר־יהושע, ראש המינהל לבטיחות בדרכים, שהלך הביתה: "16 חודשים לא היה אף דיון עקרוני. לא רציתי להשמיץ, רק להסביר ששר התחבורה לא מנהל העסק כמו שצריך, שמדובר בפיקוח נפש".

בעמוד 5
יוסף ביגון מתוודע אל אָחִיו

בקבלת פנים במעגן־מיכל: חצי נפשי נשארה במקום שאותו יצאתי... שם ישנם הרבה חברים, המון יהודים, והם במצב כל־כך קשה...

הישראלי של פנמה

מייק הררי, קונסול פנמה בישראל, שלדברי פרסומים בחו"ל היה איש "המוסד" ומחסל רוצחי מינכן, אדם סגור המתרחק מפרסום, מוצא עצמו בחדשות. פקידים אמריקנים: רק בזכותו מחזיק נורייגה מעמד בפנמה.

בעמוד 6
אוראניום שחור

מרכז גרעיני בלגי. חברת הובלה גרמנית. מיליונים שוחד. זיוף רישו־מים. שוק שחור בפסולת גרעינית, שנהוג ל"שרוף". אך אפשר גם להעשיר. זה מה שהתברר ללוב ולפקיסטן.

בעמוד 7
הדרך לבית הלבן

מועמדים לנשיאות ארה"ב כבר מנהלים מערכת בחירות זה שנתיים, אך בשבוע הבא יתחיל הבוחר להביע את דעתו.

בעמוד 8
הגדרה עצמית

ראיון עם פרופ' רונלד דבורקין (אוניברסיטת ניו־יורק): גבולות פולי־טיים אינם בסיס רחב להגדרה עצמית, אך זה הבסיס שיש לנו בדרך כלל. לא די בתרבות, שפה או דת משותפת.

בעמוד 9
אמנון אברמוביץ'

אטובוס בדרך לעזה: אמריקה אינה מאמינה בדמעות אלא אם הן נמחות למהומות של צופי קולנוע. אם וכאשר יעשה ריצ'רד אטנבר־ו סרט על רצועת עזה כמו "זעקת החופש" על דרום־אפריקה — אמריקה תתעורר להבין מה היא בדיוק מסבסדת בישראל.

אומרים השבוע

ד"ר שמואל לייבו־וולצ'ינ: תמיד היינו עם מתלונן, מוחה ואופוזיצי־נר. שלמה בר־שביט: לעומת ההתעוררות בתחום התרבות והתיאט־רון, יש נסיגה בתחום הסקרים. ד"ר אביטל מילר: מאחורי השללויות מסתתרות יפיפיות. ד"ר ארנון שמשוני: הזירחה שייצגה את הפרה הישראלית הגיעה בתחרות לראש הליגה.

בעמודים 11־10

דעות

מאמרים: שמואל שניצר, שלום רוזנפלד, משה ז"ק, יוסף לפיד, אפ־רים סידון, דוד מארקיש, יהושע ביצור, יגאל לב.

עזה, מחלקים מזון בהפסקה בעוצר: אנשי "הוועד המהפכני" עבדו בישראל, דוברים עברית אומרים "יהודה ושומרון", אבל הם מאוחדים ואיבתם גדולה יותר. כתבה בעמוד 2. צילם: נאור רהב

ארמון הנציב וג'בל מוכבר: אבנים בתפר

מאת אהרון דולב

למטה, מתחת לסלון הנירגם, ממש על קו־התפר הדקיק בין שכונת ארמון־הנציב הירושלמית לכפר ג'בל מוכבר, התגודדו אותו יום כמה עשרות צעירים. תמול שלשום עוד שיחקו כדור־גל עם ילדי השכונה היהודית. היום המטירו על בתיהם חצאי בלוקים.

ה"פוגרומצ'יק", כפי שכונה, הסתכם בשמשות מנופצות ואב־נים גדולות בסלון של משפחת סגל. הזעזוע הנפשי עלה על הנזק החומרי: אפילו רשות הפרט איננה מוגנת עוד? נזק עמוק לאין ערוך חוללו האבנים למירקם יחסי שכנות שהיו "ממש אידיליים", לדברי תושבים. הם מיהרו להוסיף: "לפחות, כך רצינו להאמין".

תושבי שכונת ארמון הנציב בירושלים היו בטוחים שיחסים אידיליים שררו ביניהם לבין הכפר הגובל בבתיהם. החלונות המנופצים ברחוב מאיר נקר ניפצו גם את האמון בשכנים

אם המשפחה, ג'ודי סגל, אמרה, כי השכנים הפורעים שלה "ילדותיים" אם "הם חושבים שעשיתי עליה מאמריקה בשביל לברוח מאבנים". מוכתר ג'בל מוכבר בא לוועד עם כמה נכבדים, להסתייג, לפייס. קיבלו את ההסתייגות באיפוק מנומס.

"את נזקם האמיתי של האבנים קשה לתקן", אמר חבר הוו־עד, אפרים חוג'ה, בן 39, אב לארבעה, עובד משרד העבודה והרווחה. ביחד עם החלונות המנופצים ברחוב מאיר נקר (אחד מעולי הגרדום), התנפץ גם האימון בשכנים.

אמר חבר הוועד חוג'ה: "מאז התקרית החמורה, השכונה מפולגת לגישות שונות. בפעם הראשונה שומעים בשכונה זמי־רות לא מוכרות. יש זרם קיצוני שלוחץ להחזיר לשכנים באותו מטבע".

— כלומר, באבנים על אבנים?

"כן, כך בפירוש. דורשים לא להבליג ולהחזיר באבנים על בתי ערבים".

אשליית השכנות האידילית התפוגגה עוד לפני רגימת בתי הרחוב. "אותות התלקחות כבר היו בתחילת המהומות במחנות הפליטים". חסימה על ציר התנועה התחתי, העובר בין בתי הרחוב מאיר נקר ובתי הכפר הערבי; מימטרי אבנים מן העבר הערבי אל הצד היהודי, בין השאר במטרה לפגוע במיסעדה המקומית משכנות־הרועים; תקיפת חייל תושב השכונה, בידי סכינאי ערבי צעיר, בתחנת האוטובוס, לאור יום.

אפרים חוג'ה, מפעילי סניף מפלגת העבודה בשכונה, אינו נימנה, לדבריו, עם "הזרם הקיצוני" ואינו מאמין בסימטריה נוסח אבן־תחת־אבן. "השבוע תהיה התייעצות בוועד. אני מח־זיק בדיעה, ששומה עלינו לשים מבטחנו בכוחות הבטחון. מג"ב מסייר בכפר ובשכונה מאז ההתקפה על בית משפחת סגל. זה צריך להספיק.

"בכלל, אסור שהמאורעות האחרונים יטשטשו נתון עובדתי בלתי־משתנה, שצריך ללמוד לחיות אתו. אנחנו חיים כאן, בקו הראשון של הדו־קיום. מכיוון שלא אנו ולא הם לא מתכוונים לזוז מכאן, מוטב לשני הצדדים לחזור מהר להנחת־היסוד, שהיתה מקובלת על כולם עד לפני כחודש. אין מנוס אלא לחי־ות זה בצד זה. אם לא באהבה, אז בשלום ושלווה".

— והיה ויתברר, כי הנחת־יסוד זו היא נחלת הצד היהודי לבדו?

"קשה להאמין. אולי אינם אוהבים אותנו, אבל בשרותים הקהילתיים שלנו הם תלויים תלות גמורה. פתחנו לפניהם את מרפאות קופ"ח וטיפת־חלב ולגן הציבורי שלנו הם נכנסים חופ־שי, לפעמים עם העדרים. עקרות־הבית שלהם קונות במכולת ובסופרמרקט שלנו. נשים ערביות מהכפר עובדות בשכונה כעוזרות־בית וגברים משתכרים אצלנו למחייתם בעבודות גי־נון, ניקוי חדרי מדרגות ועוד.

"בדקנו ומצאנו, כי בכל חמשת שבועות המהומות לא נרשמה אפילו היעדרות אחת מהעבודה. כולם הגיעו, לקנות במכולת, לטיפול בקופ"ח ולעבוד, אפילו למחרת יידוי האבנים בבתי השכונה ומעצר כחצי תריסר מנערי הכפר".

— נשמע קצת כמו דו־קיום חד־צדדי. הם רוגמים ואתם מקבלים אותם?

"זה בטח לא, תראה, אני עליתי מכורדיסטן בגיל שלוש וג־דלתי בשכונת תלפיות הסמוכה. אני זוכר מילדות צלפים וחדי־רות פדאיון. אני לא מאמין שהכי קיצוני בין שכנינו משתעשע באשליות שיחזירו אותנו לימים ההם".

— ואולי צודקים התושבים התובעים לא להבליג ולהחזיר בשי־טת אבן־תחת־אבן?

"לא. אין מקום להתנהגות סימטרית מצידנו. *להם* אין שלי־טה על השאבב המוסת שלהם. לימינו עומדים כוחות הבטחון. לנו אסור לאבד שליטה והגיון וראייה לטווח רחוק. להיפך. אני מרגיש די טוב במצב הקיים, שמג"ב נמצא במקום, לטפל בכל מפר סדר ערבי.

"מצד שני, כל שכן ערבי יודע שהוא יכול לבוא לעבודה ולקניות אצלנו ושערה משערות ראשו לא תיפגע. עם זה, שכני־נו צריכים לדעת כי מוטב שישלטו במצב ויפגעו הסלמה, אח־רת גם אנו עלולים לאבד שליטה בתושבים המאמינים באבן־תחת־אבן. איך יראה אז איזור 'התפר' הזה עם אבנים בסלונים של יהודים וערבים?"

אך החיפושים בשכונה אחר תושבים יהודים הדוגלים ב"התנהגות סימטרית" העלו חרס.

המשורר והסופר ראובן בן־יוסף, בן 50, הוא "נץ" פוליטי — "אוהד התחייה או רפול, עכשיו אני קצת מבולבל". הוא עלה מניו־יורק ב־1959 ושירת ביחידות קרביות במלחמות ששת־הי־מים, יום־הכיפורים, ההתשות ושל"ג. חבר קיבוץ הגושרים לשעבר.

בן־יוסף עבר עם רעייתו יהודית, ילידת וושינגטון ושלושת ילדיהם לירושלים לאחר *מלחמת יום־הכיפורים*. התיישבו בר־חוב מאיר נקר בשכונת ארמון־הנציב, סמוך לבית משפחת סגל הרגום.

יום לפני או יום אחרי מטר האבנים ברחוב מאיר נקר, נחבל בנו, כרמי, מ"פ צנחנים, בן 22, מלבנה בראש במחנה הפליטים פארעה. לא ראו אותו מאז. דווח להם שסבל זעזוע מוח והתאו־שש. מה ההבדל בין פארעה לארמון הנציב?

בן־יוסף אומר: "אני משוכנע, שכאן היתה הסתה משם. לא מתקבל על דעתי שנערים ערבים שגדלו על דו־קיום אתנו בכ־פר השקט הזה, מתחת לחלונות שלנו, קמים פתאום ורוגמים אותנו באבנים. נדמה לי שכבר התברר בחקירה שגם הצעיר הערבי שניסה לדקור חייל מהשכונה בא מסביבה אחרת".

אשתו יהודית אומרת: "כבר אחת־עשרה שנים אני פותחת כאן יום יום את התריסים, מעל גגות הכפר הערבי. עד היום, כולל החודש של המהומות, לא ראיתי אפילו דגל פלשתיני אחד".

— ואילו ראיתם דגלים ויידויי האבנים היו נמשכים?

ראובן בן־יוסף: "הייתי מודיע מייד למוקד המשטרה".

— נניח, שהודעת והפרת־הסדר נמשכת ומסכנת את שלומכם ורכושכם?

"אתה שואל אם הייתי יוצא להחזיר לשכנים אבן תחת אבן? לא. אני מתנגד לזה. תשמע, אמנם אני איש ארץ־ישראל השל־מה, אבל כהנא, כנראה, מוציא לי ולחברי לדיעה שם רע. אין לי שום בעיה של אי־סימטריה. לא בתור יהודי, שכבר למד ששנ־את היהודים איננה נפסקת עם הקמת מדינה יהודית, ולא בתור אזרח שומר־חוק במדינה שצבא חזק שומר עליה.

ג'ודי סגל: הם ילדותיים אם הם חושבים שעשיתי עליה מאמריקה בשביל לברוח מאבנים. ראובן בן־יוסף: מאחורינו ממשלה וצבא חזק. אין שום סיבה שיהודים יחזירו באבנים על אבנים

"אין סימטריה בין הכפר ג'בל מוכבר לשכונת ארמון־הנציב. וטוב שכך. מאחורי ארמון־הנציב עומדים מדינה, ממשלה וצבא חזק. אין שום סיבה או הצדקה שיהודים במדינת ישראל יחזירו באבנים על אבנים".

— אבל האבנים הערביות נזרקות ונזרקות?

בן־יוסף: "נכון, מפני שאין נחישות תקיפה מספקת בטיפול במפירי־סדר מכל סוג, וכוח ההרתעה והמורא נחלשו".

— אז מה יהיה עם השקפת העולם הממלכתית שלך, אם זה יימשך ויחמיר?

"יהיה בסדר. בכורח הנסיבות תבוא התעשתות ומדיניות בטחון נחושה ותקיפה. לא נצטרך לצאת להשליט סדר אישי ולהגן על עצמנו באופן פרטי".

דילוג קל מעל סוללת־עפר פתוחה לסימטאותיו הסלולות של הכפר, היורדות בערוצים נפתלים. הנה שניים, בני סוף שנות־העשרה, בג'ינס ואפודות גולף. אומרים ששמם מחמוד וחסן. להצטלם אינם מוכנים.

מחמוד: "לא מפחדים. רק היום לא כדאי. היום כמו במלחמה, כדאי להיות בשקט".

— איזו מלחמה?

חסן: "אתה לא רואה בטלוויזיה? כל יום יש מלחמה. צריך להיות בשקט".

— לזרוק אבנים על בתים של יהודים זה מלחמה, זה נקרא להיות בשקט?

מחמוד: "משוגעים מי שזורקו. זה לא אנשים מפה".

— השכנים שלכם בארמון־הנציב זיהו נערים מהכפר?

מחמוד: "לא יכול להיות. זה משוגעים לא מפה".

חסן: "תראה מה עשו לנו בגלל האבנים. אף פעם לא היה צבא בכפר. עכשיו הכניסו חיילים (מצביע על סיור מג"ב, המ־סייר בין הבתים, *במעלה הסימטה*). בגלל האבנים נהייה לנו כיבוש בכפר".

גם החנווני הערבי שפתח מכולת בכפר בסיוע רצון־טוב של בעלי המרכול היהודים ברחוב מאיר נקר לא שמע, לא ראה, לא יודע. ראה את המוכתר אבו־דאוד? לא ראה. איפה גר המוכתר? לא יודע. על מיטווח האבנים במרחק כמה מטרים מחנותו שמעו לא שמע. ממה הוא מפחד? רק מאללה הגדול.

במלחמת ששת הימים יצאו שכונת־תלפיות והשכן הקיבוץ רמת־רחל מבדידותם כפרברי־ספר ירושלמיים. הרחבת תחומי השיפוט והבינוי בפריצה למזרח ולדרום־מזרח, החלה בבינוי אטי בסוף שנות השישים. תנופת איכלוס מואצת היתה באמצע שנות ה־70.

השם "שכונת ארמון הנציב", תואר "אריסטוקרטי" למדי,

פטמה, העוזרת של בנימין גלאי: פתאום נהיה פחד גדול בלב. אפילו לשפוך הזבל, אפילו הביתה בכפר אני הולכת ישר, לא מסתכלת ימין שמאל. רק למעלה, אולי אללה הגדול יעזור

ניתן לפסיפס מאוזן של עולים, זוגות צעירים, מפוני משכנות עוני, לצד אנשי־רוח — סופרים, פרופסורים, אמנים.

האו"ם, שמשכן מטהו נשאר בארמון הנציב העליון הבריטי (לשעבר), לא אהב את שמה של השכונה החדשה, שהתפרסה מגן הארמון בתנועת מלקחיים למזרח ולדרום. בלחצו הוסב שמה לתלפיות־מזרח, למורת רוחם של התושבים.

היו שהעדיפו "להתחבר" למקורות ולהתקרא "מיצפה מו־ריה". שכונתם, נימקו אלה, קמה מעל רכסי ג'בל מוכבר (הר כביר) שמפיסגתו צפה לראשונה אברהם בהר־המוריה (הר־ה־בית).

מאגדות זקני הכפר: הכליף עומר, בהגיעו לירושלים, עבר פה, השקיף על העיר ואמר: מה כביר־המקום הזה. מכאן השם ג'בל מוכבר.

מיצפה נהדר קם בתוך כך ב"ארמון־הנציב", בהשקעת שלו־שה מיליוני דולר מקרן־ירושלים. טיילת המיצפה במבואות השכונה כבר נהפכה לאטרקציה תיירותית בינלאומית. פני הט־יילת אל "הר־המוריה" וירושלים שבין החומות פרושה מעליה כעל כף היד.

אולם תודעת זיכרון קולקטיווי מימים ראשונים חזקה מוע־דת שמות. *קהילה יהודית עירונית בת 20 אלף תושבים ביום*, מוסיפה להתעודד ב"שכונת ארמון־הנציב", לא בתלפיות־מזרח, לא במצפה־מוריה.

מירקם אוכלוסין חברתי־כלכלי הטרוגני מראשיתו, הצמיח מוסדות ציבור ופעילות קהילתית ברמה מקומית "אוטונומית". יחידה בין שכונותיה של ירושלים, קמה בה מועצת תושבים מורכבת מנציגי כל בתי השכונה היפה.

"שלא להזכיר נופים ישר מהתנ"ך, שנכנסים מכל חלון וממל־אים את כל הבית", אומר הסופר בנימין גלאי, אחת־עשרה שנים תושב רחוב מאיר נקר. "לא צריך לצאת מהבית, צריך לצאת רק למירפסת. קח קצת שמאלה מההרודיון, שמתרומם מעל הרי־יהודה, שם הרי מואב, משם ירדה רות המואביה, עברה כאן בשביל, שמתחת למרפסת, נכנסה ללקט שיבולים, שם בשדה ההוא בואכה בית־לחם, ליקטה שיבולים והתעלסה עם בועז".

אשתו, השחקנית רחל גלאי, "מכורה" למירפסת הנוף־כית שלה, בייחוד בימי חורף יפים, כשהראות צלולה כבדולח.

בנימין אומר שהוא משוכנע כי השביל ההוא, שעובר בין בתי ג'בל מוכבר, הוא השביל שעליו יבוא המשיח. "אזמין אותו לדרינק. יטעם מהצ'ולנט של רוחה (רחל) ויצא ללוות אותו לשער־הרחמים, כך שבכל־זאת ייכנס מהצד הנכון".

לפי שעה, על שביל־המשיח ההוא עולה פעם בשבוע פטמה העוזרת. אשה קשת־יום בת ששים, שכבר עשרים שנה — מאז עזב אותה בעלה לאנחות — מפרנסת הרבה בנים, בנות ונכדים, מעבודתה במשק ביתן של שכונתיה היהודיות.

לפני חודש, כשהחלו המהומות, הרגישה כאילו חרב עליה עולמה. "הכל נהייה זיפת. ג'בל מוכבר זיפת, ארמון־הנציב זיפת. קודם היו יהודים טובים, יהודים לא טובים. ערבים טובים, ערבים לא טובים. עכשיו כולם אחד, זיפת. עושים מלחמות, הורגים, עם האבנים, הסכינים והכדורים".

על האבנים פטמה אומרת: "זה דבר לא טוב, אבל אני לא מדברת. היום יש פחד. פחד גדול. לא יודעת, אולי לא אוהבים שאני הולכת לעבוד אצל היהודים".

— מי לא אוהב?

"לא יודעת, רק תאמין לי, פתאום נהיה פחד גדול בלב. אפילו פה, לשפוך הזבל, אני הולכת ישר, לא מסתכלת ימין שמאל. אפילו הביתה בכפר שלי הולכת ישר, לא מסתכלת ימין שמאל. רק למעלה מסתכלת. אולי אללה גדול, יעזור".

THE LAST TYCOON
מופץ ע"י
-וידאו
מופץ ע"י
-וידאו
the israel museum

هكذا من الأصل

مكان الأصل

ב'-ב'

יוסף חריף

פוליטיקה

פירוד לאומי בישראל מול אחדות לאומית פלשתינית

הערכת המומחים על היווצרות "ממשלת אחדות לאומית של הפלשתינאים", מלמדת כי המהומות בעזה וביהודה ושומרון לא יידעכו במהרה. אפילו ידעכו בשלב מסויים — אין עוד לצפות לרגיעה מוחלטת.

התלכדות כל פלגי אש"ף וקנאי האיסלאם למאבק בישראל מלמדת שגם אם ידעכו המהומות, אין לצפות לרגיעה גמורה

לפי המידע העדכני שנמסר השבוע בירושלים, עומדת כיום מאחורי הפעולות הזרוע הפוליטית של אש"ף בשיתוף עם "הג'יהד המוסלמי". אלה לא יחדלו מלהזין את המהומות על-ידי הפגנות, שביתות וארגון "ימי הזדהות".

משפט מחריד נשמע מפי אחד המומחים: ישראל "איבדה את הקרב". אם נכונה הערכה זו (והמציון מלמד שיש לנהוג בזהירות מרובה בחוות דעתם של מומחים, מה עוד ש"הופתעו"), יש לתמוה על מקבלי ההחלטות בירושלים: כיצד זה הם שוגים באשליות שבהעלאת תכנית שלום כלשהי יוכלו לחסל את מוקדי ההתקוממות.

מומחה ישראלי אחד אמר באחת ההתייעצויות: מדינת ישראל מנהלת קרב מאסף נגד הזרוע הפוליטית של אש"ף שמרכז פעולתה בירושלים (אישור לכך ניתן למצוא בבטאון אש"ף היוצא בקפריסין והנשלח לאלפי "מנויים" בישראל, לרבות הכרזת מכל השיטות. על פיו, המקום הבטוח ביותר והנוח ביותר לפעילותה של הזרוע הפוליטית של אש"ף הוא ירושלים).

כשמול ישראל ניצבת "ממשלת אחדות לאומית פלשתינאית" (המורכבת מכל חלקי אש"ף, פלשתינאים מקומיים ואנשי "הג'יהד המוסלמי") נדרשת אולי יותר מתמיד ממשלת אחדות לאומית בישראל. אבל הממשלה מוסיפה להתכתש בתוכה.

זה בדיוק הדבר שהגורמים הרדיקליים בעולם הערבי רוצים בו. כפי שגורמים בדמשק המצמבים ב"תהליך ההתקוממות" בשטחים קובעים: הוכחה צדקת דרכנו — ההתעוררות והמאבק משתלמים.

להערכתם, שוב הראים איך ניתן להעמיד במוקד תודעת דעת-קהל בעולם את הסכסוך הערבי-ישראלי ולא את המפרץ הפרסי, כפי שהדבר נעשה בפיסגה ברבת-עמון. והדבר החשוב ביותר: ישראל נעשית מבודדת (הדברים נאמרו אחרי הצטרפותה של ארה"ב לגינויה של ישראל במועצת הבטחון) ונפגם כושר עמידתה.

יש מן האמת בדיאגנוזה זו.

הריב הגלוי בין שמיר ופרס שהיה השבוע בממשלה, או הריב שקדם לו בין פרס לשרון (כשכל אחד כינה את זולתו "שקרן") ספק אם הם מעידים על תוספה של ממשלת האחדות מול ממשלת האחדות הפלשתינאית. אם נרצה ואם נבאן, נצטרך להודות, כי בשבועות האחרונים הצליחה זו לשום לזכותה הישגים בלתי מבוטלים.

דומה לעתים כי השותפים בממשלה אינם מהלכים על קרקע של מציאות. בישיבת "שרינו" של המערך דיבר שר החוץ, שמעון פרס, בשבוע שעבר על ההכרח להמשיך בתהליך מדיני. אגב כך הפתיע את עמיתיו בקביעה שבדעתו ליזום עוד מהלך כלשהו ואם גם הפעם יכשילו אותו (ברור שהכוונה לליכוד) — אין הוא רואה טעם בהמשך ישיבתו בממשלה.

סגן השר עדי אמוראי שחשש כנראה מפני מהלך כזה (יציאה מהממשלה), ביקש מפרס שיחזור בו מ"שלושת המשפטים האחרונים".

לא ברור אם המשימה שהוטלה על מנכ"ל משרד החוץ, יוסי ביילין, בוושינגטון כרוכה ביוזמה המדינית שפרס דיבר עליה בלא לפרשה (ביילין: "אנו מזמינים מעורבות אמריקנית — לא לחץ"). אבל די היה בהתבטאויות האחרונות, לרבות הקריאה להקדמת הבחירות, כדי להגביר את המחלוקת בממשלה.

אמר השבוע ראש הממשלה יצחק שמיר לעמיתיו, בהתייעצות פנימית: "הם (פרס וכמה מעוזריו ועמיתיו) רוצים שיהיה יותר גרוע. זה כל תפקידם. הם מגבירים את הקדרות בעם ואת הלחץ על הממשלה. אבל זה לא יעזור להם. זה נגד רצונו של העם. אין לי ספק שבדרך זו יפלו וייכשלו. אם פרס אינו מרגיש טוב בממשלה, שיילך! אני מבין שיעזוב את הממשלה.

פתאום הוא רוצה בהקדמת הבחירות — המשיך שמיר כשהוזו סערה. על פי עדות מאזיניו — מה הוא מבלבל את המוח. עכשיו בחירות?! זה הזמן שעלינו להתכתש במקום להראות לערבים שאנחנו עם מאוחד? שנכתוב את הקלפיות לרצועת עזה?!

יצחק שמיר: מה פרס מבלבל את המוח, עכשיו בחירות?!

מבחינה זו מצא עצמו שמיר קרוב לשר הבטחון, יצחק רבין: קודם כל יש להחזיר את הערבים למציאות, להמחיש להם שהם טועים טעות קשה מאוד אם הם מאמינים שיוכלו להכריע אותנו. אך זאת לא ניתן להשיג אם נהיה שרויים בעימותי בחירות ומלחמות מבית. העם לא רוצה להתאבד.

העשייה המדינית בצד האמצעים?

אני עושה את שלי, גילה ראש הממשלה לשרים. התכנית שבדעתי להציע מצויה "בשלבי גיבוש". אבל בכל מקרה לא אהיה מוכן להתחנן לפניהם (האמריקנים) שיבואו ויצילו אותנו (רמז לפעילות של משרד החוץ-בוושינגטון, שלא על דעת ראש הממשלה). אם נבקש להציל אותנו — הם יעדו לנו לטבוע ולשקוע.

שמיר: אם פרס לא מרגיש טוב בממשלה, שיילך. אני לא אתחנן לפני האמריקנים שיבואו להציל אותנו

אך אפילו יידעכו הרוחות, עדיין אין לדעת כיצד ומתי יחזרו הערבים למציאות.

מה שמתחולל עתה בשטחים ממחיש את סבך הבעייתיות המאפיינת את ההתהוות החדשה שאין טעם לראותה רק כ"עוד התפרצות". עובדה שמאז הבטיחו מומחי בטחון ומודיעין כי "תוך יומיים שלושה" יחלוף הגל — כבר חלפו כשבעה שבועות.

עתה, אין עוד מדברים במונחים כה פשטניים ושטחיים. ה"גל" שדיברו עליו על דרך השיגרה — כמעט שאפשר לומר "הקונצפציה", שתמיד היתה מכשלה של המומחים להערכות מצב — נהיה לנחשולים גדולים המאיימים בהצפת השטחים.

כיום שוב אין זה חשוב אם הרעה שנפתחה בעזה, נבעה מ"מצוקה כלכלית ומתיסכול מייאוש על שהסדר (שיביא לנסיגת ישראל) בושש לבוא". מה שחשוב כיום הוא להכיר בעובדה, שתושבי השטחים הועלו לדרגת גורם פעיל שעדיין לא נוצל מלוא הפוטנציאל הטמון בו, ושאש"ף יוכל לעשות בו שימוש כדי לסכל מהלכים שלא יהיו נוחים לו ולאוכלוסיה בשטחים.

דבר זה מצמצם את מרחב התימרון המדיני של ישראל בין שתשליך יהבה על ועידה בינלאומית ובין שתרצה לדבוק ברעיון האוטונומיה לפי הסכמי קמפ-דייוויד.

אין לזלזל בחוש המציאות של אש"ף. הוא יודע כי במרי אזרחי אין להכריע את ישראל. אבל אש"ף יודע גם שאם יימשכו המהומות בשטחים יש סיכוי מבחינתו, אחרי שכבר נחשב לפרשת-דגל מדיני וצבאי, למקד מחדש את הבעיה הפלשתינאית בתודעה הערבית והבינלאומית. בכך יוכל לשנות את עמדתם של הגורמים המעורבים בסכסוך הערבי-ישראלי כלפיו.

ברור, כי בשיתוף פעולה עם "הג'יהד המוסלמי", ינסה אש"ף להצר את צעדי ישראל בשטחים ולהפך את המצב המעורער למנוף לחיזוקו במערכת הערבית (בעיקר מול ירדן) והבינלאומית (בעיקר מול ארה"ב). המגמה — להוכיח שרק אש"ף יכול להיחשב לגורם מרכזי בייצוג העניין הפלשתינאי בתהליך המדיני.

האינטרס של "הג'יהד המוסלמי" מנגד את זה של אש"ף. "הג'יהד המוסלמי", או כמי שמייצג את "הפונדמנטליזם האיסלמי", מתאפיין בקנאות מיליטנטית ואיבה כלפי המשטרים הערביים הקיימים. "הג'יהד" — הפעיל בעיקר ברצועת עזה — שולל את הלאומנות הערבית ולא רק את החילוניות שבה ובתור שכזה אין הוא שותף מדיני רצוי לאש"ף.

ככל הידוע, מביא אש"ף בחשבון את האתגרים ש"הג'יהד המוסלמי" עלול להציב לפניו בטווח הארוך. אך כרגע, לטווח הקצר, נזקק לו אש"ף ואין הוא מתיירא מפניו. כשם שאש"ף אינו חושש מצמיחתה של מנהיגות פלשתינאית עצמאית בשטחים מפני שהוא מאמין בדומיננטיות שלו.

נוכח ההתפתחויות האחרונות בשטחים ניתן לומר שכבר בשלב זה הניזוקה העיקרית מהן היא ירדן. איש אינו מדבר עוד על הישגיה של ירדן בפסגה ברבת-עמון. אך גרוע מזה. המצב הקיים עלול לסכל כל מהלך מדיני שחוסיין ירצה בו אם יתעלם מאש"ף. מבחינה זו יש להביא גם בחשבון שאפשרית התקרבות בין ירדן לאש"ף.

גם לפני מצרים מציב המצב החדש בשטחים והאפשרות של התחזקות מעמדו של אש"ף כתוצאה ממנו, אתגרים חדשים. הן מצרים והן ירדן חוששות מפני גורמי אופוזיציה העלולים לנגח את משטריהן בנימוק שמובארך וחוסיין מפקירים את העניין הפלשתינאי — אם אמנם יתנו ידם לוועידה בינלאומית בלא השתתפותו של אש"ף.

ודאי לא מקרה הוא, שהן בקהיר והן ברבת-עמון נעשו בימים אלה מעצרים נרחבים למדי על מנת להקדים תרופה למכה.

צפויה רגיעה בשטחים בימים הקרובים. אבל זו תהיה רגיעה טקטית בלבד. שלוחיו של אש"ף המבקשים להוכיח מי כאן בעל-הבית בשטחים, יאפשרו חידוש המסחר לסרוגין. במסגרת הטקטיקה המעוצבת בידי אש"ף תיתכן גם רגיעה לזמן מה על מנת לאפשר לנשיא מצרים, העומד לצאת לוושינגטון, להעלות מחדש את שיתופו של אש"ף בתהליך המדיני.

אש"ף מבקש לנצל את נסיעתו של מר-באורך לוושינגטון כדי שזו תפעיל את לחציה על ישראל.

אש"ף המוכה מנצל את המצב לחיזוק מעמדו בעולם הערבי ובזירה הבינלאומית

אש"ף מביא בחשבון שבעידן ריגן סיכוייו לשנות את עמדת ארה"ב קלושים, אבל חשובה לו הזזת הבעיה הפלשתינאית בתודעה האמריקנית לקראת גיבוש מדיניות חדשה של הממשל בראשית 1989. אם בכל זאת יחשוב הממשל היוצא שראוי לעשות משהו (ביילין בישר כי הממשל עומד לשלוח שליח מיוחד לאיזור בימים הקרובים), ודאי שערפאת חייב "להזכיר" לממשל ריגן שאש"ף קיים בשטח.

אבל את "התזכורת" המתמדת מבקש אש"ף להוסיף ולשגר מהזירה הלוהטת שבשטחים. יכולות מפלגות להאמין בבחירות מוקדמות כמירשם יעיל לריפוי המצב בשטחים דווקא בעת הזאת. יכולות, כנגדן, אחרות לטעון כי זוהי "התאבדות" נוכח כוונתם השקופה של המחבלים ושולחיהם לערער את ישראל מבפנים.

אף נוסחה — לא "ועידה בינלאומית" ולא "אוטונומיה" — אינה בת מימוש כל עוד יוסיף אש"ף להכתיב את המאורעות בשטחים.

הקרב על החזרת הסדר בשטחים הוא למעשה הקרב על השלום — והקיום.

"אנחנו לא נחזור לעבוד בתל-אביב"

מאת אבינועם בר-יוסף

מסגד פלשתין במרכז עזה המה השבוע פעילות. השערים היו נעולים. רק לאחר בדיקה קפדנית הורשו מכוניות מקומיות לרוקן חבילות מזון שנאספו מנדבנים ברצועה. כמה צעירים שעמדו על הגדר מילאו תפקיד של צופים.

על פי חזותם הם לא היו מוסלמים אדוקים. הם לא התגרו בכוחות צה"ל. אבנים לא נזרקו משם, שלא למשוך תשומת לב. השייח', איש צנום כבן ארבעים, בעל זקן תיש, חקר כל זר שנקלע למקום, גם אם היה תושב. העבודה התנהלה בזהירות ובתכליתיות.

ארגזי העגבניות והכרוב חולקו למנות. מפעם בפעם הגיח טנדר. בהתקרב כוח, הזהירו ילדים מהנהג: "אל יהוד"

ארגזי העגבניות, החצילים, הכרוב והבשר חולקו למנות משפחתיות. מדי פעם בפעם הגיח טנדר ונעמד כשחלקו האחורי כלפי השער. המתנדבים העמיסו בתוך דקות את שקיות הפלסטיק והוא יצא לדרך אל אחד ממחנות הפליטים הנתונים בעוצר.

לנהג הורו לעצור באחת הסמטאות הצדדיות, לקרוא לנשים ולזרוק להן את המזון, עד לבוא הסיור הראשון של צה"ל. אז מצווים החיילים על מפירי העוצר לשוב לבתיהם מיד והסמטה מתרוקנת בתוך שניות.

בא, ספק מעיניו של השבאב הדורש להקפיד על קיום השביתה הכללית.

בבית-להייה נשמר השקט היחסי. רק הכביש השחור מן הצמיגים השרופים והסיסמאות הקוראות למהפכה עד הסוף מלמד על מה שהתרחש כאן בשבוע שעבר. רוב החנויות סגורות. "החנות" שכופה המנהיגות המקומית, אישרה לחנות ירקות, לאיטליז, לחנות מכולת ול"בית המרקחת החדש אל-קודס", לפתוח את דלתותיהם.

ג'באליה, השעה אחת עשרה. ארבעים אלף תושבים בעוצר. צה"ל לא נמצא במחנה, אולם ביקורי החיילים התכופים הותירו סימנים למאבק להשלטת הסדר שמנהלים גורמי הבטחון באיזור.

חלונות מנופצים, מנורות שבורות בפתחי הבתים. תחילה יוצאות לרחבה שבין הסימטאות הנשים והילדים. הנהג ממהר להכניס את המונית לתוך מוסך ריק והתריסים מוגפים. המלווה המקומי, דמות פוליטית ממשפחה מוכרת ברצועה, קורא לנשים להתבטא בלי חשש.

מג'דה, אשה צעירה, מסירה את מטפחת הראש וחושפת תחבושת: "זה של חייל", היא אומרת. "יצאתי להביא חלב לבת שלי ותחריר (שחרור) והחיילים התחילו להרביץ. זו התוצאה".

התלונות האלה חוזרות בכל שיחה. המדיניות החדשה של צה"ל לדכא את האלימות במכות מותירה על האוכלוסיה רושם קשה יותר מן הניסיונות לפזר הפגנות בנשק ובגז מדמיע, כעת הם פוחדים לצאת מהבית פרט לשעות שבהן משעים העוצר לאפשר הצטיידות.

הבקשה לפגוש כמה נציגים של "המנהיגים המקומיים" נתקלת בחשדנות. לבסוף מפיג המלווה את החששות. ראשון מופיע צעיר בגלאביה לבנה, מוקף עדת ילדים מעריצים בני ארבע עד שלוש-עשרה.

איפה הגברים של עזה.

"אחר כך הוריד את כולנו לכביש. העמיד אותנו עם הפנים לשדה וציווה עלינו להתכופף, לקום ולשבת. ככה עשה לנו שעתיים וחצי. אחר-כך התקשר למפקד שלו בקשר ואמר לו שהוא מחזיק חמישים ערבים על הכביש כבר רבע שעה, אז מה לעשות אתם. ככה אתם רוצים לחיות ביחד. מי הפתוע מהצורה החייל הזה שלכם התחיל את המרד".

עומר, הדתי שבחבורה, נולד בג'באליה למשפחה שמקורה ביבנה. ארבע שנים ישב בכלא בגלל פעילות חבלנית עויינת. אחר כך השתחרר ולפני חודש נעצר שוב לחמשה-עשר יום.

"כולם הבינו שצריך להתאחד כדי להילחם בכם. היו בינינו קטטות, אבל עכשיו זה נגמר"

"לפני פרוץ המהומות עבדתי כקבלן גנות בתל-אביב. נתתי את הנשמה לעבודה. עשיתי אותה יותר טוב מכל אחד אחר. במקום תודה אמרו לי 'עבודה ערבית', כדי להוריד במחיר.

"אנחנו לא נחזור לעבוד בתל-אביב גם אם נצטרך להמשיך במצב הזה עוד מאה שנה. הבן שלי גדל על אבנים ונבל, הבן שלך גדל על צעצועים.

"עכשיו כולם הבינו כי לא חשוב אם אנחנו דתיים או לא, עלינו להתאחד כדי להילחם בכם. נכון שהיו בתוכנו קטטות, אבל עכשיו זה נגמר".

צלאח מוזהה כאיש שמאל. פניו מצולקות. חמש פעמים נעצר. אך עד עתה לא הובא למשפט. "יכולים לעשות לי הכל, אני לא אודה לעולם. מה אתם חושבים, שלנו טוב עכשיו? לא. כל בוקר אני מתעורר עם כל כך הרבה חיילים עד שאני לא יכול לספור אותם. אנחנו רק רוצים תעודה פלשתינית וחלק מהאדמה שלנו".

בדרך לג'באליה: צה"ל לקח מהשבאב את השליטה ברחוב והצברים מעידים על עומק השינאה צילום: נאור רהב

כשמתקרב הכוח, מזהירים ילדים מן הגג את התושבים: "אל יהוד, אל יהוד"!

השבוע לא דמו החיים ברצועת עזה לשבוע שעבר. צה"ל ביקש למנוע את הפקרת הרחוב לידי השבאב. המחסומים המקומיים כמעט שנעלמו מחוצות העיר. רק בתוך מחנות הפליטים הנתונים בעוצר אפשר עוד לחוש בשליטת "המנהיגות החדשה".

גם שכונת אל-ג'ורה, שרוב תושביה הם תומכי "האחים המוסלמים", מנסה עדיין לשמור על "שלטון עצמאי" ולסלק כל נוכחות ישראלית.

עוד שינוי: במסעדה "מרנה האוז", האירו פנים. "חשוב שגם אזרחי ישראל ידעו מה שקורה כאן, איך הצבא שלכם משמיד את המזון המועבר למחנות". אולי זו היתה תוצאה של קריאות התנועה הפלשתינית "אל-קודס" לתושבים להתייחס בהבנה לנציגי התקשורת, כדי לאפשר דיווח מהשטח על "ההתקוממות האזרחית". אולי סימנים ראשונים של עייפות.

נסענו במונית עזתית לכיוון מחנה הפליטים ג'באליה הנתון בעוצר זה שלושה שבועות. ברחוב אל-נאצר היו תריסי החנויות מוגפים. רק החומוסיה והמאפיה נפתחו, כדי לאפשר למתנדבים המקומיים לאכול בעת שהם נמצאים מחוץ לבית.

הכניסה הראשית לג'באליה היתה חסומה. חיילי מחנה הצנחנים, שהוקם על אם הדרך, מנעו את המשך הנסיעה. פנינו לאחור ונכנסנו לפרדסים המוליכים למחנה הפליטים דרך בית-להייה.

גדרות של צברים מפרידות בין הפרדסים העמוסים תפוזים ולימונים. האווירה הפסטורלית לא מסגירה את המתח השורר בכל האיזור. רק צלבי קרס חקוקים בעלי צבר מעידים על עומק השינאה לישראל.

ילד מוביל את הצאן למרעה. פה ושם מעמיסים פועלים חקלאים פרי על גבי עגלות רתומות לחמורים. הם מקפידים לכסות את הארגזים בעלים ירוקים, ספק כדי להסתיר את הפרי מעיני הצבא.

פניו עטופים בכאפיה פלשתינית אדומה. רק העיניים מציצות. הוא פצוע ברגלו, תוצאת הפגנה אלימה שפוזרה באש חיה. אחר כך מצטרפים עוד שלושה. הם מזדהים כחוסיין בן 23, צלאח בן 27 ועומר בן 36.

הם מייצגים את כל הזרמים הפוליטיים במחנה. תומכי הפת"ח תומכי "החזית הדמוקרטית", "החזית העממית" והפונדמנטליסטים. מעין ועדה מהפכנית מקומית.

– אתם המנהיגים כאן?

"המנהיגים שלנו גורשו או הושמו בכלא לכן לא יועיל לכם, תצטרכו לדבר עם ראשי הפלשתינים בחו"ל", הם משיבים. "אנחנו רק מביעים את הכאב של העם שלנו".

החשדנות מפנה מקום לביטוי נכונות "להמשיך עד הסוף". עד פרוץ המהומות עבדו שלושתם בישראל. השיחה קולחת בעברית. הם לא מקפידים לשמור על המינוחים של אש"ף, כפי שנוהגים ראשי הציבור הלאומני בשטחים. במקום להשתמש במונח "שטחים כבושים" למשל, הם אומרים "יהודה ושומרון". זה לא הופך אותם ליותר נוחים לישראל. להיפך.

חוסיין עבד אצל סיטונאי לבירה בתל-אביב. נולד בג'באליה למשפחה שהיתה בעלת אדמות מצפון לרצועה ועסקה בחקלאות עד למלחמת השחרור. "לקחו לנו את האדמה והפכנו לפליטים. את בית הספר העממי סיימתי כאן בג'באליה. המצב הכלכלי לא איפשר לי להמשיך בלימודים כפי שרציתי ויצאתי לעבודה בישראל. בטח שהייתי בכלא", הוא אומר בגאווה, "פה בג'באליה מי שלא היה בכלא הוא לא גבר".

חוסיין הוא צעיר צנום ושחרחר: "עשרים שנה סבלנו מהשפלות מצד הישראלים. לפני חודשיים, לפני שכל זה התחיל, הייתי באוטובוס שלקח פועלים מג'באליה בארבע בבוקר לעבודה בישראל. במחסום ארז עצר אותנו איזה חייל נמוך גרוע עם רובה ביד. הוא נכנס ושאל

עכשיו הם קמים בכל בוקר וממתינים שהחיילים יסתלקו. נפגשים ביניהם וקובעים את סדרי ההפגנות. עד להשעיית העוצר לצורך הצטיידות הם מסתגרים בבתים ומאזינים לרדיו "אל-קודס" המשדר הנחיות ועצות ל"מורדים". אחר כך הם יוצאים לרחובות ונפגשים עם אנשי קשר לצורך תאום הפעולות.

כאשר מוסר העוצר נכנסות מכוניות מטעם אונר"א למחנה ומספקות מזון חינם. בחנויות ובבתים נאגרו מצרכי יסוד רבים, אבל החלוקה היא חיונית וכולם ממהרים לתפוס את החבילות. מול הטנדר מתקהלות נשים רבות ומניפות ידיים כדי לקלוט את המצרכים.

כמה עובדים של סוכנות הסעד לפליטים מנסים לזרוק את הסלים בזהירות ולצאת אל נקודת החלוקה הבאה.

חוסיין, עומר וצלאח לא משתתפים בחלוקה. לצרכיהם ידאגו השכנים.

הצלחתם מעלה חיוכים של סיפוק לא רק במחנות הפליטים, אלא גם אצל ראשי הציבור בעזה. מבחינתם היו מושכים את המצב הזה עוד זמן רב. ואולם גם הם חשים כי האוכלוסיה מתקשה לעמוד בלחץ לאורך זמן.

גורמי הבטחון החלו להתייחס השבוע למהומות כאל מאבק של "הורדת ידיים". מול הלחץ הפנימי של המנהיגות המקומית החדשה יזמו מדיניות נוקשה של "לחץ נגד לחץ". מכוניות מקומיות שיצאו ממסגד פלשתין עמוסות חבילות נתקלו במבואות של מחנות הפליטים במחסומים של צה"ל. אלה הורו לנהגים לרוקן את התכולה בצד הכביש והנהגים המקומיים שחיכו במחסום נצטוו לדרוס את המצרכים בגלגליהם.

"למען יראו וייראו", הסבירו הקצינים במחסומים, "אכזרי אבל יעיל".

צ'יץ': בלי הפה הזה, לא הייתי אני

מאת אברהם תירוש

לקראת הבחירות של 1981, החליט שלמה להט – צ'יץ' בלשון מדוברת – לרוץ לכנסת. הוא ביקש להיבחר ברשימת מועמדי מפלגתו דאז, ואולי גם דהיום, המפלגה הליבראלית שבליכוד. "ילד טוב תל-אביב", הלך להתייעץ עם הח"כ לשעבר זלמן אברמוב, מראשי הליבראלים. אברמוב אמר: "בוא נתייעץ עם שמחה".

ב־1981, החליט שלמה להט לרוץ לכנסת. ארליך הביט בו במבטו הממזרי ואמר: "יש לך סיכוי של חצי אחוז". להט נפגע. "אני כל־כך גרוע?", שאל את ארליך. "משוגע", השיב ר' שמחה, "אתה יותר מדי טוב..."

שמחה הוא שמחה ארליך המנוח, אז סגן ראש הממשלה ומנהיג המפלגה. ארליך הביט בצ'יץ' במבטו הממזרי ואמר לראש עיריית תל-אביב: "יש לך סיכוי של חצי אחוז".

להט נפגע. "אני כל־כך גרוע?", שאל את ארליך.

"משוגע", השיב ר' שמחה, "אתה יותר מדי טוב...".

צ'יץ' לא האזין לארליך והעמיד עצמו לבחירה האישית במרכז הליבראלים. זה לא היה חצי אחוז, אבל הוא הודבב לו אי־שם בסביבת המקום השלושים הלא־דיאלי של המפלגה.

לדבריו, זה היה נסיונו הראשון והאחרון לעבור לפעילות גם במישור הלאומי־ממלכתי והוא לא יחזור עליו, נכון לרגע זה. "רציתי להיות בוועדת הכספים של הכנסת; זה היה חשוב אז לעיר שהיתה במצב כספי קשה. ידעתי שזו הדרך היחידה להשיג כסף ביושר", הוא מסביר.

כשהתייצב לפני כשנתיים בראש המרכז הליבראלי, הוא טוען, לא חשב כלל לרוץ לכנסת. הוא הרגיש חובה לעמוד בראש המפלגה החדשה – "אבל אמרתי לעצמי: כשיגיע הרגע, אשתמט מההליכה לכנסת. אם ראש העיר תל-אביב מתייחס ברצינות לתפקידו, הוא אינו יכול לכהן גם כחבר כנסת".

לכמה מחבריו במפלגת המרכז, שבראשה עמד כארבעה חדשים, יש גירסה אחרת. הם חושבים ש"ברח" מהעניין כולו ומהריצה לכנסת, כשראה את התוצאות העלובות בסקרי דעת הקהל. הוא אפילו נפגע מהן, לדבריהם.

צ'יץ': "כל הסקרים – מסחרה", וזהו עוד ביטוי השגור על לשונו, כמו למשל "שערוריה", שהיא שם־תואר לכל תופעה חריגה, לכל דבר שהוא לא בסדר.

שמות־תואר וכינויים – יש עוד. פיו כבר ירה הרבה מהם לכל עבר. אותם חברי מרכז הליבראלים שלא בחרו בו לכנסת היו ל"גנבים" או "רמאים" ואף־על־פי־כן חזר אליהם עתה (בעצם, זה עוד לא ברור כל־כך אם אכן קיבלו אותו). חלק מחבריו לשעבר במרכז הליבראלי, שניסו לדבריו להשתלט על המפלגה בחסות הדמוקראטיה, הם "נוכלים". והממונה־לשעבר על המחוז התכבד בכינוי "שרץ". לגאולה כהן הודיע, שיש לו יותר שכל בעקב הנעל מאשר לה בראש, ואחר־כך קצת חזר בו. הכל בחינניות צ'יצ'ית אופיינית.

"כל הסקרים - מסחרה". זהו עוד ביטוי השגור על לשונו. ושמות־תואר וכינויים - יש עוד. פיו כבר ירה הרבה מהם. "אבל גם אם אמרתי 'גנבים' או 'נוכלים', לא צריך לקחת זה ברצינות. יש לי דרך ביטוי כזאת"

– יש לך בעיה עם הפה שלך, צ'יץ'?

"יש לי בעיה איתו מהיום שבו התחלתי לדבר. אילו יכולתי לרסן אותו, הייתי מנסה. אלא, שבלי הפה הזה, לא הייתי אני. גם בצבא הוא הזיק לי. אבל גם אם אמרתי 'גנבים' או 'נוכלים', לא צריך לקחת אותי ברצינות בעניין הכינויים. יש לי דרך ביטוי כזאת. התכוונתי שמרכז הליבראלים הוא מרכז של אינטרסנטים וקבוצות שונות מבשלות בו לפי האינטרסים שלהן. עובדה, הם לא הגישו נגדי תביעת־דיבה".

השבוע עבד הפה הזה בתחום הפוליטי. הוא אמר שהוא מוכן להחזיר תמורת שלום את כל השטחים בגולן, ביו"ש וברצועת עזה, להוציא ירושלים. למי זה גרם נזק, אם בכלל, עוד נראה בעתיד. אמנם בינתיים לא נעו אמות הסיפים, אבל "שמח" היה ויש סערות בצלוחית מים, אם כי פחות נעשה ממה שניתן היה לצפות. אמנם רשתות הטלוויזיה העולמיות והעתונות בכלל שיחרו לפתחו והוא נראה די נהנה מזה, אך את כולם במעט דוחה, כדי לא לסבך את המצב עוד יותר וכנראה גם משום שהבטיח למישה ארנס.

אך רוב ראשי הליכוד התייחסו בסלחנות להכרזות ראש העיריה. אולי משום שדברים דומים, לא זהים, כבר אמר לא פעם בעבר; אולי משום שראשי הליכוד אינם נוטים לייחס חשיבות יתירה לדברים פוליטיים שאומר ראש עיריית תל-אביב, אפילו הם נוגדים את עמדת הליכוד שזה עתה חזר אליה; ואולי משום שכבר התרגלו לחריגות של להט – שאמר פעם: "אני שייך לליכוד רק עד הקו הירוק" – והוא בעיניהם מין "שובב ברשיון". דווקא שובב פוליטי אחר, שהליכוד סבל ממנו בעבר, עזר וייצמן, אמר בעבר על הצהרות פוליטיות של להט: "שיתעסק בזבל העירוני, לא בזבל הלאומי".

ואולי בעיקר בגלל חשבון פוליטי פשוט וקר. שני הצדדים זקוקים זה לזה. להט – על אף שברור שהוא מסוגל לרוץ ולנצח בתל-אביב גם ברשימה אישית – מעדיף גוש פוליטי גדול, עם מנגנון ומימון ופעילים רבים, שיסייע לו לכבוש שוב את ראשות העיר; והליכוד, שאין לו באופק מועמד פופולארי וטוב כמו צ'יץ', והיודע שלהט יכול לנצח גם בלעדיו, זקוק לו כדי להמשיך ולהחזיק בתל-אביב, ולשם כך מרבן גם "לבלוע" הצהרות לא סימפאטיות שלו.

להט קורא לזה: "ראשי הליכוד מתנהגים אלי יפה ובהגינות". אבל הוא חושש, ויש האומרים לו זאת, כי דבריו עלולים לגרום נזק לליכוד בקרב הפעילים, החברים מן השורה והמצביעים, שחלקם עלולים לברוח אל "התחיה" בגלל הדברים שלו.

אני מחדד את העניין ושואל אותו: הדעות שתיטול חלק פעיל גם במערכת הבחירות לכנסת מטעם הליכוד. איך אתה מעלה על דעתך להופיע בשם הליכוד עם דעות כאלה?

"אני שייך לליכוד רק עד הקו הירוק" - והוא בעיני הליכוד מין "שובב ברשיון". "איני מעוניין, שהליכוד יאבד קולות לכנסת בגללי. הליכוד בנה אותי כראש־עיר"

הליכוד יתן לך ומבחינת היושר האישי שלך – אתה יכול להופיע בעמדה פוליטית הפוכה משל מפלגתך בשאלה היסודית ביותר?

כאן, בניגוד ל"זבל העירוני" שאפשר לטפל בו בשם הליכוד גם עם דעות יוניות, אין תשובה חד־משמעית, אפילו לצ'יץ' היורה בדרך כלל תשובות מהירות. אם הליכוד לא ירצה בו – ודאי שלא ישתתף במערכה לכנסת. ומבחינתו־הוא: "אני שוקל. אני עושה חשבון נפש", הוא מודה.

"איני מעוניין שהליכוד יאבד קולות לכנסת בגללי. הליכוד בנה אותי כראש־עיר ויש בו מערכת רחבה של פעילים שיצטרכו לעבוד למען בחירתי בבחירות העירוניות הבאות, שייערכו כנראה ביום הבחירות לכנסת. איני רוצה להגיע למצב, שבו הם יגידו שנתתי שני מנדאטים ל"התחיה".

"לפיכך, אם אגיע למסקנה, שאני עלול לקלקל לליכוד בבחירות לכנסת, אצא ברשימה עצמאית בבחירות לעיריית תל-אביב ולא אופיע כלל במערכת הבחירות לכנסת. אז אצטרך גם לשקול, אם להישאר בכלל בליכוד".

מבחינה זו, מרוצה להט שכל העניין עלה על הפרק כבר עכשיו – "שלא יטענו אחר־כך, שכאילו גנבתי דעתו של מישהו והזקתי לליכוד ולא נתתי לו די זמן למצוא לו מועמד ראוי אחר לעיריית תל-אביב".

בעצם, אני תמה, מדוע כל ההתפתלות הזאת וההאחזות בליכוד? ואם תימצא הדרך הטכנית להופעתו בבחירות הבאות, מה הוא עושה שם בכלל, כחבר מן השורה, עם דעות כאלה? מדוע לא ילך אל המערך, למשל, וגם ירוץ ויופיע בשמו? זה אינו הגון יותר?

שלמה להט: "הליכוד הוא גוש פוליטי גדול ויש בו מקום לדעות שונות בתחומים מסויימים. בליבראלים בוודאי איני בודד בעמדותי, אך בלי לנקוב בשמות ובלי לסבך איש – אפילו בחרות יש בעלי דעות קרובות לשלי. הדעות שלי אינן חדשות. תמכתי בנוסחת יריב – שם־טוב בקשר למגעים עם אש"ף וכבר ב־1973 היה לי ויכוח גדול עם בגין, לפני צעירי חרות בקומה ה־14 של מצודת־זאב.

"פעם שאלו אותי מי קרוב אלי בהנהגת הליכוד מבחינת העמדות, ועניתי: מנחם בגין. הוא החזיר את כל סיני ואיש לא העלה בדעתו שהוא יעשה כן. גם היום אני מאמין, שכאשר נושא השטחים יגיע להכרעה, ההנהגת הליכוד תוכל להגיע להסכם עם הערבים יותר מאשר הנהגת המערך".

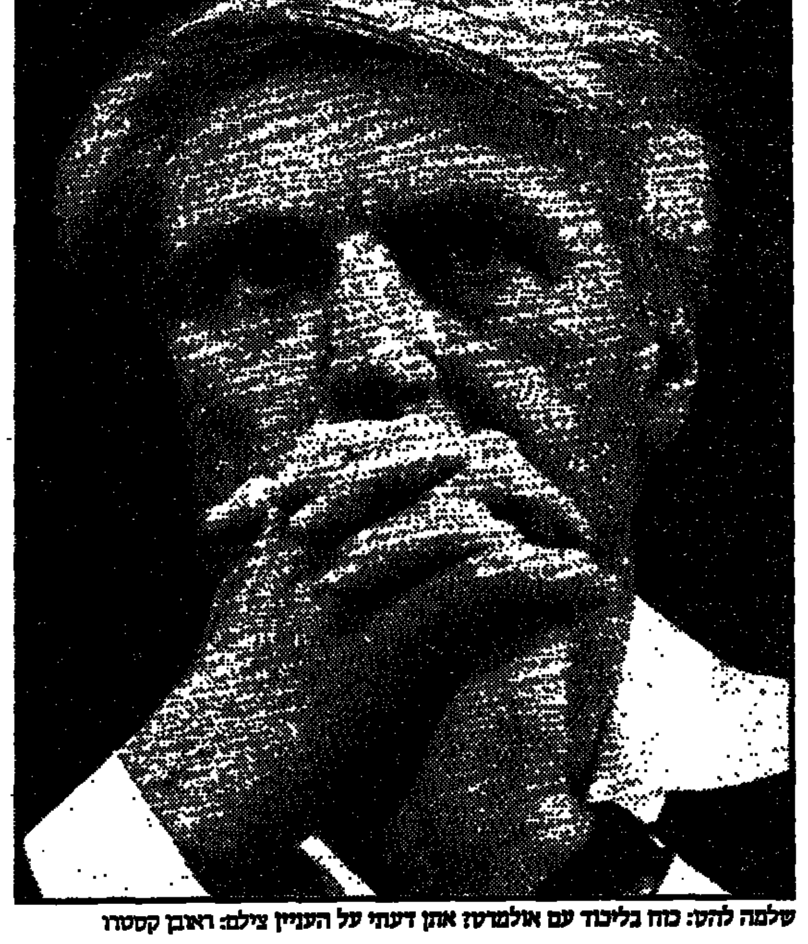
שלמה להט: כוח בליכוד עם אולמרט? אתן דעתי על העניין צילום: ראובן קסטרו

איש של סתירות פנימיות מסויימות, שלמה להט. כך על כל פנים הוא מצטייר בנושא הפוליטי. הוא, כמובן, אינו מקבל איבחון זה: "זה נראה כך מפני שאני אומר את דעתי האמיתית, אך איני אומר הכל, מתוך לויאליות ויושר כלפי גופים וכלפי אנשים מסויימים. אני מעדיף להשתמט ולא לגלגל לשון".

לא לומר הכל בשאלה הקודמת הוא, למשל, לא לומר מיהו האיש בליכוד, שמסוגל, לדעת צ'יץ', להוביל את המדינה לויתורים טריטוריאליים מרחיקי־לכת תמורת שלום. ניחוש פראי־לכאורה, שהכוונה לחברו של צ'יץ' אריאל שרון, שעל־אף חילוקי הדעות הפוליטיים ביניהם יש לו הערכה רבה כלפיו עד שהוא סבור שאריק מסוגל לכהן כראש ממשלה – לא שר־בטחון – ולהצליח, לא תחלץ תגובה מפיו של להט וכוודאי תחלץ הכחשה מוחלטת מפי שרון.

ולא לומר הכל זה גם הדרישה הבאה:

– מה דעתך על ממשלת האחדות הלאומית?

"הייתי בעדה כשהוקמה, אבל היום פרושה קפאון. נושא השטחים הוא קריטי עכשיו".

– כלומר, אתה נגד.

"נכון".

– מה דעתך על יצחק שמיר כראש ממשלה?

"יש לנו השקפה שונה על בעיית השטחים, אבל הוא נבון; בסך הכל הוא מנהל את העניינים ביד נבונה. מישהו עם טמפרמנט אחר, כבר היה גורם פיצוץ".

– אבל הרי הוא "מלך" המקפיאים את המצב?

"נכון, אבל יש לי לויאליות למפלגה".

– צריך להבין מזה שאתה מעדיף את פרס כראש־ממשלה?

"איני רוצה להיכנס לזה".

גם פה מותר לנחש, בלי לקבל תגובה, שבעצם התשובה לשאלה האחרונה היא חיובית.

אבל ניתן לניחושים תשוב ל"מה בעצם עושה צ'יץ' בליכוד":

"הליכוד אינו עומד רק על ארץ־ישראל השלימה. יש לו גם תפיסות חברתיות וכלכליות שאני מסכים איתן, ומה שהגיע אותי ביותר להצטרף אליו ב־1973 היה הרעיון שבדמוקראטיה צריכים להיות שני גושים פוליטיים גדולים המתמודדים על השלטון. לא פניתי מראש למערך ואינני

וייצמן אמר: שיתעסק בזבל העירוני, לא בזבל הלאומי צילום: שמואל רחמני

אופורטוניסט ההולך לאן שנוח לו. כל עוד אהיה בעל ערך לחברי בליכוד ואוכל למצוא שם את מקומי האידיאולוגי, אני אתם. זו חובתי. אם אראה שאני יוצר בעיה או נזק – אעזוב. הברירה שלי היא בין עצמאות ללא־כלום. לא מערך".

אלוף (מיל') שלמה להט זינק כמו כמה מעמיתיו הגורלים ישר מהמטכ"ל אל הבריכה הפוליטית. בסתר ליבו שאף להיות רמטכ"ל, אך סיים את שירותו כראש אכ"א. ב־1972 אמר שמחה ארליך לאריאל שרון, שעמד לפני פרישה מצה"ל לכיוון הליבראלים, שצריך למצוא מישהו שיכה את יהושע רבינוביץ בבחירות לעיריית תל-אביב. הוא פנה גם לעזר וייצמן. שניהם אמרו: צ'יץ'. הוא עמד להשתחרר.

הוא השתחרר ובאביב 1973 הצטרף למפלגה הליבראלית יחד עם אריק שרון. בטקס משותף ומצולם קיבלו את פנקסי החבר שלהם מידי ראשי המפלגה. צ'יץ' עוד הספיק "לעשות כסף" במשך כמה חדשים בעסקי מילצ'ן, ובראשית 1974 נבחר לראש עיריית תל-אביב, אחרי מסע בחירות אישי־אמריקני, עם הרבה סיורי רחוב וחוף ("שמי שלמה להט ואני רוצה להיבחר לראשות העיר") ולחיצות ידיים, ובעזרת דוגמנית צעירה עם בלורית בלונדית וחולצת פסים כחולות.

אביו של צ'יץ' החזיק בדעות קומוניסטיות. הוא עצמו היה בנעוריו ברחובות חבר השומר־הצעיר במשך כמה שנים.

– אם כן, מדוע לליבראלים? כדי לזכות בראשות העיר?

צ'יץ': "האמנתי באידיאולוגיה של הליבראלים. עמדותיהם אז תאמו את השקפותי, גם בתחום הפוליטי. הציונים־הכלליים שמהם נולדו הליבראלים כמה שנים קודם לכן היו יונים. זה מה שרצינו בעצם להקים במרכז הליבראלי. ראשות העיר? מי נתן אז לי ולגח"ל סיכוי מול המערך ורבינוביץ, שהיה ראש עיר טוב? אותה עת טסתי פעם ללונדון עם מוטקה מאיר ולא הצלחתי – אני! – לפתוח את הפה כל הטיסה, משום שהוא הסביר לי כל הזמן לקראת איזו מפלה אני רץ".

מאז צ'יץ' ותל-אביב כמעט חד הם, כמו טדי וירושלים. הוא הפך אותה לעיר חיה ותוססת 24 שעות ביממה, עם חיי תרבות, אמנות ובידור שוקקים. גם אם בתקופתו ירדה מספרית למעמד העיר השניה בגודלה בארץ, אחרי ירושלים, היא עדיין הראשונה מבחינת מרכזיותה, מה שיש בה ומה שהיא מציעה. סביר שאין בעולם עיר בגודל זה המציעה לתושביה, ובעצם לתושבי המטרופולין כולו, מה שמציעה תל-אביב. הרושם הוא שתושבי העיר נהנים לגור בה וניכרת גם תנועה של חזרה מהפריפריה העירה, גם של צעירים המתנחלים בחלקים הישנים של העיר. הבריחה מהעיר הצטמצמה מ־5,000 תושבים לשנה ל־1,700 ב־1986. לגבי 1987 עדיין אין נתונים סופיים.

לא שלא היו לו כשלונות, שהוא עצמו מודה בהם (יפו, התחנה המרכזית החדשה והתחלקויות (נשים בגוף הבוחר את רב העיר) ופליטות־פה שסיבכו עניינים – אבל בסך־הכל הוא סיפור הצלחה־בתל־אביב. במגרש העירוני, אין ספק, הוא שחקן מצטיין. חלק מההצטיינות, ניתן לייחס, לדברי מבקרים־מקרוב, לאשה־שאיתו־ומאחוריו, זיווה, שהערכתה כלפיה והשפעתה עליו רבות. אמנם לא תמיד. היא, למשל, היתה נגד הרפתקת מפלגת המרכז שלו. העובדה שצדקה, רק נותנת משנה־תוקף לדבריו המבודחים: "היא אשה חכמה, שעשתה רק טעות אחת בחייה – זה אני".

מיהו האיש בליכוד, שמסוגל, לדעת צ'יץ', להוביל את המדינה לוויתורים טריטוריאליים תמורת שלום. ניחוש פראי־לכאורה, שהכוונה לחברו, אריאל שרון, לא תחלץ תגובה מפיו של להט

במגרש הפוליטי, המפלגתי והלאומי – הציון שלו הרבה יותר נמוך. לדבריו, משום שמעולם לא השקיע שם את מלוא יכולתו. בתקופה מסויימת דיברו עליו כעל מועמד להנהגת המפלגה הליבראלית אחרי ארליך. היו זמנים שהיה פעיל יותר בחיי המפלגה והיו תקופות שנעלם. אחרי שנכשל בנסיון להיבחר לרשימה לכנסת הלך והתרחק, עד שהגיע במאי 1986 להרפתקת המרכז הליבראלי.

– מדוע מרכז־ליבראלי, ומדוע ברח מההנהגה אחרי 4 חדשים והמפלגה החדשה בכלל אחרי כמה חדשים נוספים?

"הרעיון היה להקים מפלגת מרכז אמיתית, עם קו אידיאולוגי רצוף בתחום הכלכלי והחברתי ועם קו יוני כמו שלי. אבל לא התמסרנו, חברי ואני, לעניין כמו שצריך וגם היינו תמימים. פתאום גילינו שתחת מסווה הדמוקראטיה השתלטה עלינו קבוצה, שהביא יצחק ברמן, שהקו שלה שונה משלנו. הם ניסו להשתלט על המפלגה תוך שימוש בשמות שלנו. כשראיתי שאני מדשדש בבוץ ונקים נפל – אמרתי: מוטב לחסל".

– פוליטיקאים מנוסים כמוכם, איך לא למדתם מנסיונות־נפל של קודמיכם, ד"ש למשל?

"היינו שונים מד"ש. אצלם לא היתה הרמוניה אידיאולוגית. שם גם לא היו פוליטיקאים מקצועיים, להוציא שמואל תמיר ז"ל. הצרה היתה שפלומין, הרמלך, הללי, דולצין ואני לא התמסרנו לזה כפי שצריך. אילו עשינו כן היינו מנטרלים את ברמן וחבורתו. הוא הרס את המפלגה בגלל מחשבה מעוותת. זו היתה התבגרות מצידנו וקיבלתי את מה שהגיע לי".

– הרי יש היום מפלגת מרכז חדשה, עם שינוי ול"ע.

"מסחרה. אמנון (רובינשטיין) יאבד קולות בגלל השידוך הזה. ל"ע היא קיימת רק בתל-אביב. בגללי. אני אוהב את אינג'ו ארצי".

– צ'יץ', אולי כל זה מלמד שאינך מתאים לחיים הפוליטיים, שאינך מסוגל להסתגל למסגרת שלהם? יש חברים שלך שחושבים כך.

"הם טועים. אני מתאים. פשוט לא השקעתי את מירב המאמצים במסגרות הפוליטיות שהייתי בהן. אילו השקעתי והתמסרתי, הייתי מצליח גם שם".

מי קרוב אלי בהנהגת הליכוד מבחינת העמדות? מנחם בגין. הוא החזיר את כל סיני ואיש לא העלה בדעתו שהוא יעשה כן

חברים אומרים על צ'יץ', שבחיים הפוליטיים לעולם לא יצליח כמו בראשות העיר. הם חושבים שחסרה לו מחשבה פוליטית־אידיאולוגית מעמיקה והוא מגיע לעמדותיו מלמעלה, לא מתוך השקפת עולם. נוסף לכך, דרכי התקשורת שלו עם בני־אדם פועלים מצוין במישור האישי, החברתי והפיקודי, אך אין לו סבלנות, הדרושה בפוליטיקה, לנידנודים ולהבנת אינטרסים של הזולת. דברי פוליטיקאים שונים הוא פוטר בדרך־כלל ב"קישקוש". הוא גם מסוגל לומר לאנשים בפרצוף דברים, שאילו אמר אותם מישהו אחר, היו הורגים אותו. בכך הוא דומה לטדי קולק, הם אומרים. ובעיני צ'יץ', אין ספק, זוהי מחמאה.

יש בו כאריזמה, גם בחיים החברתיים. הוא לא פורמאלי בחברה, אינו משחק את האיש החשוב. חברי. אבל, מספרים חבריו, יש בו מין יושר תמים, ילדותי משהו. הוא אומר לפעמים דברים, שהשומעים תוהים, כיצד זה אדם המתבשל כבר שנים בקלחת הפוליטית ושהיה גם במטכ"ל, שאינו עדר־שיות תמימות, יש בו נכונות לראות את העולם בעיני ילד עם מכנסיים קצרים, שרק אתמול בא מאירופה. "אבל הנאיביות הזאת משרה עליו חן נעורים", דברי חברים.

אכן, בשאלות פוליטיות הוא הרבה יותר מהוסס, לפעמים קצת מגמגם, מהרהר קודם שהוא משיב ויש בתשובותיו גם "לא נתתי דעתי על כך" ו"כך" חוזר ושונה, כאילו לחיזוק עצמי. ואחרי זה, באה לפעמים גם תשובה המשאירה אותך עם סימן השאלה שלך. כך, למשל, בשאלה אם הוא חושב להקים בתוך הליכוד כוח מתון, אולי עם ח"כ אהוד אולמרט, שבבוקר פגישתנו מתפרסמים דבריו על אוטונומיה חד־צדדית.

וכך נשמעת תשובתו, מלה במלה:

"כוח בליכוד עם אולמרט? לא חשבתי על זה. הליכוד הוא מפלגה מאוד שיטתית מבחינה אידיאולוגית. אינני רוצה לנעוץ סכין בגבה. יש בכל זאת הבדל בין הבעת דעה לבין יצירת מוקד כוח. בסך הכל אני חושב שכן צריך ליצור כוח. אני יודע שהרוב בליכוד נגד דעותי, אבל יש בו מקום לדעות שונות בתחומים מסוימים. עניין אולמרט צץ רק הבוקר. אתן דעתי על העניין".

אז מה אתם מבינים, כן יצירת כוח או לא?

אבל זה באמת לא חשוב. החשוב הוא תל-אביב ושם אין לו מתחרים. כל השמות המועלים עד עתה כמועמדים להתמודד מולו, בליכוד או במערך – אינם מדאיגים אותו.

– מתי תהיה מודאג?

"אם הליכוד יציב את אריק או אם המערך יציב את עזר".

בסך־הכל הוא סיפור הצלחה בתל־אביב. במגרש העירוני, אין ספק, הוא שחקן מצטיין. חלק מההצטיינות, ניתן לייחס, לאשה־שאיתו ומאחוריו, זיווה. היא, למשל, היתה נגד הרפתקת מפלגת המרכז שלו

כיוון שאין סכנה כזאת – הוא רגוע. הוא מאמין שהוא ראש עיר טוב "בדורותיו" וירוץ לעיריה, זה ברור, גם בבחירות הבאות.

בעבר הלא־רחוק היה בתל-אביב סגן ראש עיר מהמפד"ל, אברהם בויאר ז"ל, שלפני כל בחירות עירוניות היה אומר: "אינני יודע מי יהיה ראש העיר אחרי הבחירות, אבל מי יהיה הסגן אני יודע. אני"... אז על אותו משקל, היום: אינני יודע מי יהיו סגני ראש העיר אחרי הבחירות הבאות, אבל מי יהיה ראש העיר אני יודע. צ'יץ'.

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

"נהרגים בדרכים ולממשלה לא איכפת"

"אנחנו רוצים שאנשים ייהרגו?"

דובר משרד התחבורה, יחיאל אמיתי, טוען כנגד האשמות בן־יהושע: "איתן בן־יהושע לא נכפה על אף אדם. האם השר חיים קורפו הביא את בן־יהושע למשרד התחבורה כדי להכשילו? לשר התחבורה אין עניין שחיי אנשים ייגצלו? אנחנו רוצים שאנשים יהרגו?

"חיים קורפו הביא אותו לתפקיד ואיפשר לו לפעול על פי יכולתו. יכולתו לא הספיקה כדי להרים את הנושא". דובר המשרד מוסיף: "כשהשר היה צריך את בן־יהושע, הוא לא מצא אותו. במיוחד בימי ששי וראשון, כשהשר היה צריך אותו לדיווחים לקראת ישיבות ממשלה. דלתו של השר היתה פתוחה לפניו. לבן־יהושע לא היה קושי להיכנס לשר והוא ניצל את זה בלי הגבלה.

"גם הטענה על סתימת־פה מגוחכת. כראש מינהל הבטיחות הוא לא היה צריך כל אישור להופיע בתקשורת. היתה לו סמכות להופיע מתי שרצה. אני, כדובר המשרד, היפניתי אליו כל עתונאי שהתעניין בנושא הבטיחות. ואכן, הוא הירבה להופיע בתקשורות כל אימת שרצה".

לגבי הטענות העינייניות של בן־יהושע אומר אמיתי כי השר קורפו הכפיל השנה את תקציבי הבטיחות משמונה מיליונים ל־17 מיליון שקל.

"התכניות שאיתן בן־יהושע הגיש אושרו, אבל הוא לא השכיל לממש את התכניות ולנצל את כל הכספים. במערכת הממשלתית קיים תהליך ארוך ומייגע של קבלת הכספים. אנחנו נאבקים בהליכים הארוכים שכופה עלינו חוק התקציב".

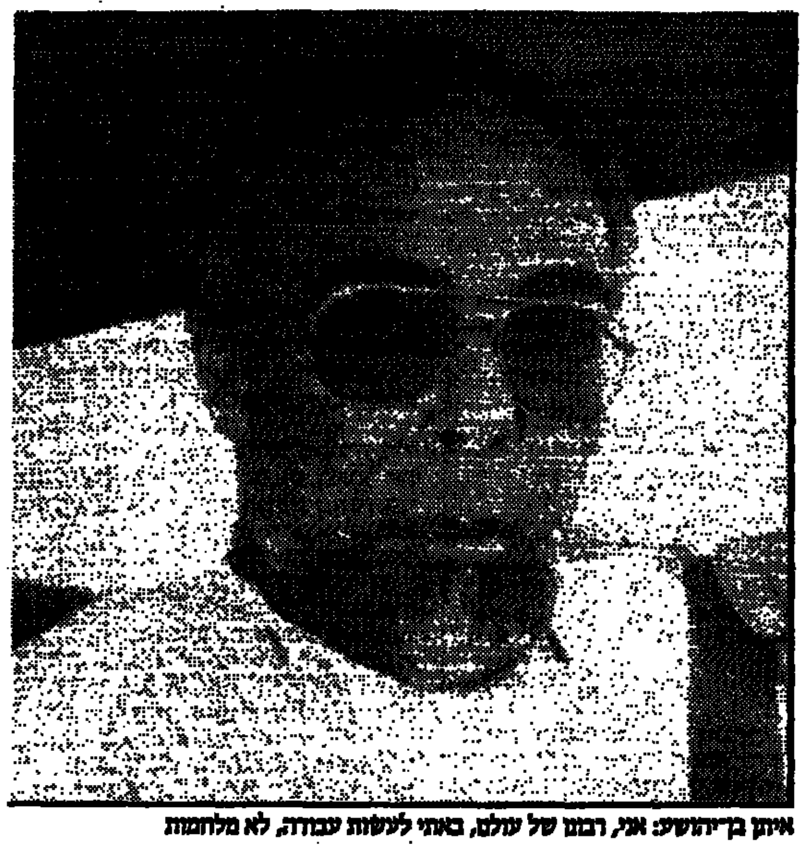
איתן בן־יהושע: אני, רבונו של עולם, באתי לעשות עבודה, לא מלחמות

חיים קורפו: כשהשר היה צריך את בן־יהושע, הוא לא מצא אותו

מאת יצחק בן־חורין

איתן בן־יהושע היה יכול להמשיך לשבת במשרד הנוח והממוזג בלשכת שר התחבורה, להנות ממכונית ממשלתית, מפירסום בעתונות ומיוקרה של איש מקצוע בעל מוניטין. אבל לאחר 16 חודש כמנהל המינהל לבטיחות בדרכים, עשה בן־יהושע מה שנחשב לטירוף בחיים הציבוריים שלנו: הוא החליט ללכת הביתה.

כך נימק את צעדו במכתב ההתפטרות ששלח לשר התחבורה חיים קורפו: "אינני חושב שבנושא שעניינו דיני נפשות, יכול להימשך מצב שבו איש מהגורמים האחראים אינו נוטל אחריות אישית. לכן אין לי ברירה אלא להסיק מסקנות אישיות ולהיות שלום עם מצפוני".

בן־יהושע, בן 55, מחפש עבודה. מובטל מרצון. הוא מסכם 29 שנה של שירות במערכת הציבורית במסגרת מומחיותו כמהנדס תנועה: "לא רציתי לשבת במקום שבו לא אוכל להשפיע. זה נוח אבל אני התלבטתי לפרוש. אני לא בטוח שאני רוצה להמשיך במקצוע. יתכן שאעשה הסבה".

איתן בן־יהושע, ראש המינהל לבטיחות בדרכים הלך הביתה. "16 חודשים לא היה אף דיון עקרוני". להתרעה נותרה לו רק התקשורת

כך אומר האיש שבמשך שנות השמונים נשמעו ברדיו סיכומיו השבועיים על מספר תאונות הדרכים – במשך חמש שנים כראש מחלקת התנועה במטה הארצי של המשטרה ובמשך עוד 16 חודש במשרד התחבורה, שם עמד בראש המאבק למנוע אותן.

איתן בן־יהושע היה אחת התקוות הגדולות במאבק בתאונות בדרכים. מהנדס תנועה משנת 1959. עבד במחלקות התנועה של עיריות ירושלים ותל־אביב. חמש שנים עשה מטעם משרד החוץ באפריקה. הקים את מחלקת התנועה בעיריית אדיס־אבבה, בירת אתיופיה ועמד בראש מחלקת התנועה של עיריית ניירובי, בירת קניה. אחר כך חמש שנים בראש מחלקת התנועה במשטרה.

כשנכנס לתפקידו כמנהל המינהל לבטיחות בדרכים אמר לו, לדבריו, השר קורפו כי הוא יכול לעשות במינהל מה שהוא מוצא לנכון לעשות. בפועל נכבלו ידיו.

בשנתיים האחרונות חלה עלייה מדאיגה במספר תאונות הדרכים ובחומרתן. על פי הערכה (עדיין אין נתונים סופיים), מדובר בעלייה של 20 אחוז במספר ההרוגים ושל 18 אחוז במספר הפצועים קשה. העלייה הגדולה ביותר בתאונות (15 אחוז) נרשמה בכבישים הבינעירוניים. היתה בהם עלייה של 23 אחוז בתאונות קטלניות.

איתן בן־יהושע החליט להסיק את המסקנות וללכת הביתה. מהלך של יאוש, אומרים בעלי הנסיון. עוד ראיון בעיתון, עוד שיחה בתכנית רדיו ובן־יהושע יעלם בתהום השיכחה ואנחנו נשאר עם חיים קורפו.

בן־יהושע: "הופעתי ב'בערב חדש' ורציתי להסביר לעם ישראל מדוע התפטרתי. לא התכוונתי להשמיץ, אלא להסביר ששר התחבורה לא מנהל את העסק כמו שצריך. לבוא ולהתריע שמדובר בפיקוח נפש ולומר 'דבותי'. בצורה כזו אי־אפשר להמשיך'.

"אני לא תוקפן מטבעי. אבל מלשכת שר התחבורה נתנו למראיין ב'ערב חדש' תגובה שנועדה להכפיש אותי ולהסיט את הויכוח מהטענות העינייניות שלי על מצב הבטיחות בדרכים. נאמר עלי כאילו אמרתי עם הכניסה לתפקיד 'עבדתי מספיק במשטרה ועכשיו באתי לנוח במשרד התחבורה'.

"לא רציתי להשמיץ, רק להסביר ששר התחבורה לא מנהל את העסק כמו שצריך, שמדובר בפיקוח נפש"

"יכולתי להשיב מיד שאומרים במסדרונות משרד התחבורה שהשר קורפו עסוק מדי בפוליטיקה ואין לו זמן למשרד. יכול להיות שזה כך, אבל לא הייתי מוכן להגיד את זה בטלוויזיה".

– בתגובה מלשכת השר נאמר גם שהתפקיד פשוט היה גדול עליך.

"אני טענתי דברים עניינים: שלא היו ישיבות קבועות עם השר ובעצם שום מגע שוטף של עבודה. רק שיחות אקראיות ולא על דברים שברומו של עולם. בעיקר נדרשתי לספק נתונים שהשר היה צריך לצורך מתן תשובות לשאילתות בכנסת.

"שום דיון עקרוני על מדיניות לא היה במשך 16 חודשים שבהם הייתי בתפקיד. שלא יהיו אי הבנות: המשרד שלי היה בלשכת השר, דלת ליד משרדו של השר". כל כך קרוב. אבל כל כך רחוק.

בן־יהושע לא הסכים להשתלב במערך עוזריו ויועציו של השר. תקציביו וסמכויותיו קוצצו עד למינימום. כל מה שנותר לו בעצם לעשות, היה לנצל את הופעתו באמצעי התקשורת ולעסוק בהסברה וחינוך לנושא הבטיחות. אבל היה נראה שגם הופעותיו של בן־יהושע בציבור לא נשאו חן בעיני הבוס.

בן־יהושע: "לא קלטתי את שיטות העבודה של השר. יכול להיות שחלק מהאשם בי. פה שיחק הכבוד. החשיפה שלי בתקשורת, יכול להיות שגנבה לשר את ההצגה. הוא העיר לי כמה פעמים שאפסיק להתראיין באופן אישי.

"היה מקרה קלאסי שמפכ"ל המשטרה פטר רכב משטרתי מיבצעי בתגבורת הגזרות בטיחות בעיר. כתבתי לשר המשטרה שאני חושב שצריך לפעול שהמפכ"ל ישנה את ההחלטה. אילן בכר מ'מעריב' שאל לדעתי ועניתי לו. אני לא מתחמק מפניות של התקשורת.

"השר קורפו קרא לי ושאל מדוע התראיינתי. לדעת השר, הייתי צריך להסתפק בהעברת המידע לידיעתו. עניתי לו שהוא מנסה לסתום לי את הפה ואני לא מוכן לזה. היתה שיחה לא נעימה ונפרדנו בלי הסכמה".

– זו סיבה לפרישה?

"מה שנתן לי את הדחיפה האחרונה היה הנושא הכספי. קיבלנו תוספת של 4 מיליוני שקל לקרן הבטיחות (שתקציבה השנתי שמונה מיליונים שקל). מנכ"ל המשרד הגיע להסכמה בוועדת הכנסת שהסכום ילך להסברה, חינוך ואכיפה.

"נציגי האוצר דרשו שהכל יופנה לתשתית הכבישים ולכן נמנעה חתימת שר האוצר על הסכום במשך שניים וחצי חודשים. רק באחרונה הוא חתם על הסכום".

"פה שיחק הכבוד. יכול להיות שהחשיפה שלי גנבה לקורפו את ההצגה. הוא העיר לי שאפסיק להתראיין"

– ולעצם הטענה שנכשלת?

"אני לא מתכוון לצאת למלחמות, אבל אני לא יכול להשתחרר מהתחושה שלא איכפת לאף אחד מנושא הבטיחות בדרכים, כולל ממשלת ישראל. הראיה: ההחלטות שלא להחליט.

"בחודש אוגוסט הממשלה רשמה לפניה לקיים מעקב תקופתי. מדי פעם בפעם הממשלה רושמת לפניה משהו ועוברת לסדר היום. שר התחבורה הגיש תכנית חומש לתשתיות ב־450 מיליון דולר וזה לא אושר. זוהי תכנית אב רב־שנתית של המינהל שהוכנה לפני שמוניתי והעונה על הכל. היא לא הובאה מעולם לדיון רציני".

– אבל אפשר לפעול גם עם סכומים קטנים יותר.

"הכנסות הגנבות מהציבור בנושא הרכב (אגרות, דו"חות וכדומה) מגיעות ל־2.2 מיליארד שקל בשנה, אבל רק 200 מיליון שקל חוזרים לנושא הבטיחות בדרכים. אפילו סכום זה אינו מגיע במרוכז, שכן 75 מיליון שקל מועברים לקופת הרשויות המקומיות והם מיועדים להשקעה בבטיחות בדרכים.

"בפועל אין פיקוח על השימוש בתקציבים אלו וכמה ראשי ערים לא ידעו בכלל שהסכום מיועד לבטיחות. הם השתמשו בו כאילו זהו חלק מהתקציב שהם ראשים לחלקו לפי סדרי עדיפות שלהם. מע"צ זקוקה ל־300־400 מיליון שקל לאחזקת בכבישים ובפועל מקבלת שליש מהצרכים. החלק של משרד התחבורה בתקציב הוא 22 מיליון שקל בלבד".

– ולמנהל המינהל היתה שליטה בכספים?

"שום דבר. יש שליטה על תקציב הקרן שזה שמונה מיליונים שקל. לא יכולתי לקבוע סדרי עדיפות לא למשטרה, לא למשרד החינוך ואפילו לא למשרד התחבורה. מעבר לזה, כל הסמכויות שהיו במינהל קוצצו כמעט לחלוטין בתקופתי והיום מנהל המינהל הוא תפקיד נמוך בהירורכיה הפנימית ואינו מסוגל להפעיל מערכת למרות שזהו מינוי ממשלתי.

"בכל מה שקשור להקצאת משאבים – זה תלוי בוועדות. מקצצים בכוח אדם, בה בשעה שהמינהל צריך להגדיל צידע בוגנים ובפיקוח. לא הייתי מסוגל להעסיק אנשים ברמה כפי שהיה בעבר. זה גורם לתסכול העובדים במינהל וברור שהעבודה נפגעת בצורה רצינית. הכל זה מלחמות".

– מדוע אינך נלחם?

"אני, ריבונו של עולם, באתי לעשות עבודה, לא מלחמות. חשבתי שמובן מאליו שצריך להקדיש משאבים לנושא הבטיחות בדרכים. הצלחתי לגרום לכך שכל המערכות פעלו בשטח והתלכדו סביבי. רשויות מקומיות, משרדי ממשלה כחינוך, המועצה הלאומית למניעת תאונות ואיגונים אחרים. היתה ממני ציפיה שאותה לא יכולתי למלא".

"קורפו ניסה לטעון שנכשלתי. הוא עצמו לא הצליח. אולי הגיע הזמן שיקח על עצמו אחריות, כמוני"

– אולי המסקנה היא שזוהי פונקציה מיותרת?

"לא. הפונקציה של מתאם היא חיונית. הוא צריך את הכוח והמשאבים שיהיו בידיו והאפשרויות לחלקם. השר קורפו ניסה לטעון שנכשלתי, אבל גם הוא מצהיר הצהרות ומבקש משאבים ולא מצליח להשיג. אז בן־אדם כמוהו, שעבד כל כך הרבה שנים ולא מצליח, יכול להיות שהעסק גדול עליו. אולי הגיע הזמן שהשר קורפו יקח על עצמו את האחריות כמו שאני לקחתי".

חברת מלונות דן בע"מ
נותנת בזה הודעה כי
אסיפה כללית שלא מן המניין של החברה
תתקיים ביום 5 לחודש פברואר 1988, בשעה 09.00, במלון "דן תל־אביב" ברחוב הירקון 99, תל־אביב.
על סדר היום:
המשך דיון בשאלת מחיקת מניות החברה מהמסחר בבורסה לניירות ערך בתל־אביב.
תשומת־לב החברים מופנית באשר להוראות התקנות 82 ו־83 לתקנות ההתאגדות של החברה בקשר להגשת הצעות החלטה לאישור האסיפה הכללית.
כמו כן, מופנית תשומת־לב החברים להוראות תקנה 95 לתקנות ההתאגדות של החברה בקשר להפקדה יפויכוח כתב סמכות אחר במשרדה הראשי של החברה לפחות 48 שעות לפני המועד הקבוע לקיום האסיפה.
בפקודת מועצת המנהלים

מבצע ללא תקדים!
זו הזדמנות לרכוש מכונת תפירה סופר אוטומטית עם זרוע חופשית
חסכי 215 ש"ח
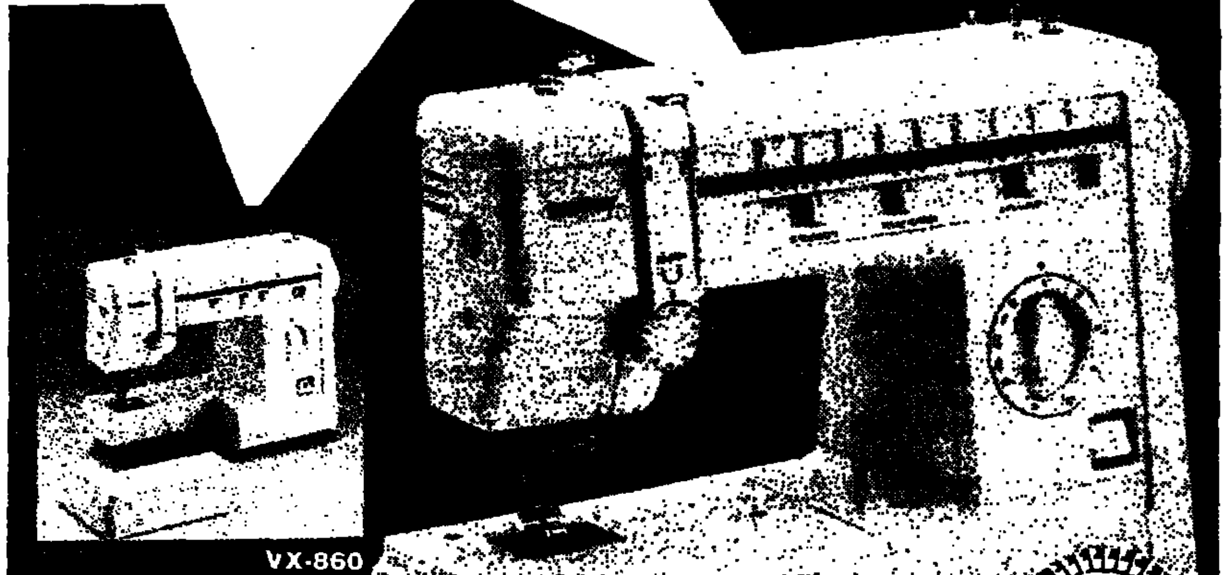
VX-860
• 5 סוגי תפרים כולל תפר סטין ואוברלוק אלסטי.
• תפר נסתר ותפר שלישיה מחוזק לבדים סינטטיים.
• אפליקציות ומונוגרמים.
• 3 מצבי מחט.
• סימון אופן השחלת החוט על גבי המכונה.
• מגוון אביזרים לתפירת רוכסנים, כפתורים ורקמה חופשית.
תוצרת מפעלי BROTHER אחריות 1 שנה
עכשיו רק 109 ש"ח
+ 4 × 109 ש"ח לחודש
המחיר במזומן 510 ש"ח כולל מע"מ
התשלומים בריבית שנתית של כ־36%
ישראכרט
brother "מספר 1 בישראל!
להשיג בכל סוכנויות BROTHER: בארץ וברשת חנויות אמפיסל/BROTHER: מחסן אמפיסל (ישראל) בע"מ, אפעל 3, קרית אריה פ"ת 03־9225921 פ"ת: חנות המפעל, שטמפפר 15. תל־אביב: אלנבי 98, טל. 612994. רמת־גן ביאליק 11, טל. 725739 ירושלים: אג ורק בסניף המלך ג'ורג' 6, טל. 249773 חיפה: הרצל 31, טל. 642235 נתניה: החלוצים 7, טל. 24582. חולון: סוקולוב 63, טל. 843787 באר־שבע: ההסתדרות פינת הפלמ"ח, טל. 38633 רחובות: הרצל 115 הרצליה: זמישלני וולף, סוקולוב 48: אמפיסל סוקולוב 16 טל. 545281 תל־אביב: נחלת בנימין 6, טל. 657189.

יוסף ביגון מתוודע אל אֶחָיו

מאת חנוך ברטוב

"במוסקווה השתתפתי בהרבה נשפי־פרידה לעולים, ועם כל עולה עלה גם חלק מנפשי, עד שחשתי כאילו כל נפשי נמצאת כאן בישראל". כך, בעברית נרגשת, הססנית, תיאר יוסף ביגון בקבלת־הפנים הגדולה במעגן־מיכאל את שעותיו הראשונות בישראל.

בקבלת פנים במעגן־מיכל: חצי נפשי נשארה במקום שאותו יצאתי... שם ישנם הרבה חברים, המון יהודים, והם במצב כל־כך קשה, כל־כך מסוכן... צריך להציל את יהודי רוסיה

עד שתמו כל הברכות והנאומים בנתב"ג ועד שהגיעו, כבר היה שלוש לפנות בוקר. קצת ישנו, קצת שוטטו בחצר הקיבוץ המהדר הזה, היו אורחי גן־הילדים, נלקחו לכאן ולשם, וכבר יושבים אינה ויוסף ביגון באולם המלא במברכיהם.

קודם־כל חברי הקיבוץ וילדיהם, עם רב ושמח. וישנם תלמידי האולפן לעברית. וישנה קבוצת עולים מאתיופיה, היושבת בבנימינה, וחברים בקיבוץ מטפלים בה. ויושבים באולם "מסורבים" ואסירי־ציון לדורותיהם, החל בישראל מינץ, דרך פרופ' בנימין פיין וכלה באידה נודל. ומברכים שר הקליטה יעקב צור ומזכ"ל התק"ם אהרן ידלין.

והשושבין־באמת הוא חבר הקיבוץ סעדיה, מילדי "מרבד הקסמים", שעשר שנים קיים את הקשר עם ביגון ומשפחתו ("נשאלתי מה לאנשי הדרום ולאנשי הצפון... הקו החוצה עובר בירושלים", אמר בדבריו הרגישים).

את דברי־תשובתו למברכיו, פתח ביגון בהצעה מבודחת, "שמסיבות לעולים תערכנה רק שנה אחרי שהם מגיעים, כדי שיבינו מה אומרים להם". גם זה רעיון, אבל העיקר הובן היטב, גם בלי מלים, אותם צירופים יהודיים בלתי־אפשריים.

הנה "זרו" (האלוף במילואים מאיר זורע), שהעלה את מוטיב "יוסף ואחיו". כשאמר, "הגיע העת להתוודע... אתה, יוסף, גיבור ישראל, שרית עם מלכה – פעם אחת, שניה ושלישית – ויכולת", דיבר גם כל חייו שלו. ועל העלייה לארץ אמר: "אתה בא מארץ שבה מצויים האוראל, הקווקאז והפאמיר – אבל לארץ ישראל עולים... ביצות הפריפט גדולות מביצות כבארה שלנו, אבל אל הכרמל, ואל הרי הגליל, ואל ים המלח, ארבע־מאות מטרים מתחת לפני הים – עולים".

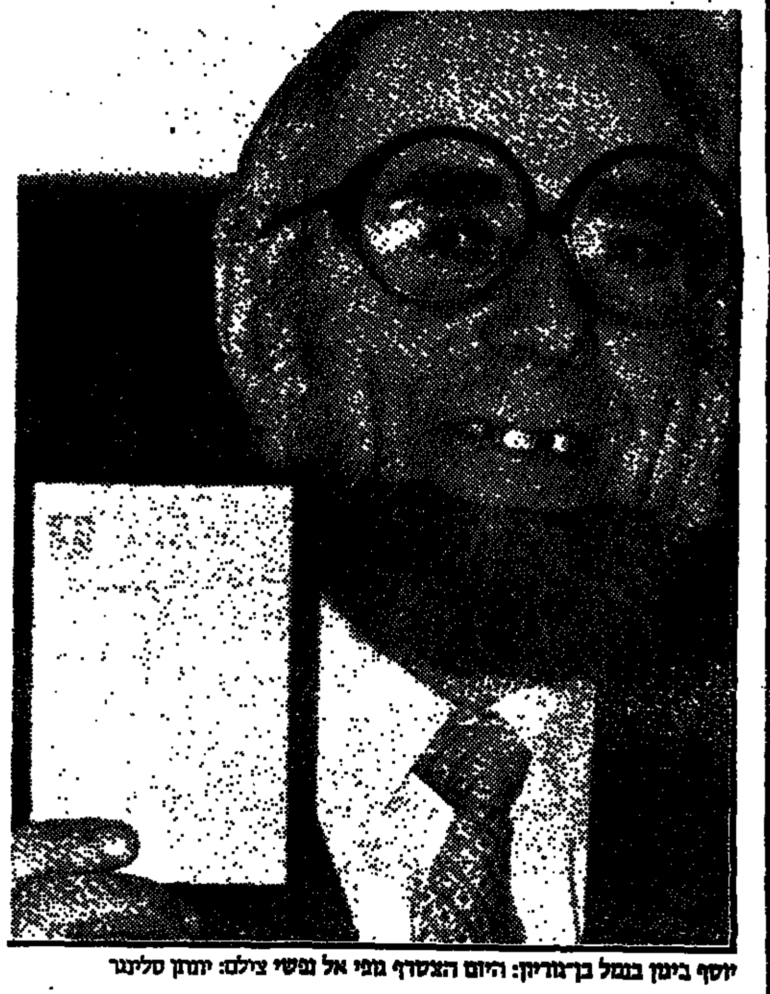

יוסף ביגון בנמל בן־גוריון: היום הצטרף גופי אל נפשי צילום: יונתן סלינגר

כן, דווקא בימים קשים כמו אלה, "מְאַפֵּס" מחדש את הנפש ערב מהסוג הבלתי־אפשרי, שבו כולם פתאום יחד בחדר־אוכל קיבוצי, זרו, ביגון, רבקה הקוראת ברכה עברית מהוססת בשם הקבוצה האתיופית. יוחאי בן־נון (גם הוא אלוף במילואים, גיבור ישראל) יושב בשתיקה באולם, תלמידת האולפן קרן סילברמן מנגנת בחלילה "קטע של באך", חברה ותיקה קוראת את "ציון הלוא תשאלי לשלום אסירייך", אידה נודל מסתובבת באולם, חבר שר "בארץ אהבתי השקד פורח – בארץ אהבתי – מחכים לאורח...".

כן, האורח.

אין זו מסיבה ראשונה עם ביגון במעגן־מיכאל. הזכיר יעקב צור, שבשנה שעברה התקיימה אותה מסיבה עצמה לכבוד יום־הולדתו "והכל היה כמו הערב – רק זה שאתם לא הייתם כאן".

איזה הבדל.

חברו, פרופ' בנימין פיין, שהקדימו באחת־עשרה שנה, אומר שעכשיו שוב אין צורך "להגזים" בתיאור אומץ־לבו ונחישותו של יוסף ביגון. ובכל־זאת, הוא תוהה, מדוע נענש הוא יותר מכל שאר אסירי־ציון, "נדון שלוש פעמים ובסך הכל ל־17 שנות מאסר. למה? הוא גילה שעלייה זה לא סתם דבר ארגוני – זה גם מפעל רוחני. פרופ' שלום אמר, שלהחלטה על עלייה הגיע בתוך חצי שעה – להיות יהודי לקח לו עשר שנים".

יהודי מרשים, שבוודאי לא יהיה קל ונוח גם כאן.

אפילו בערב הזה, שעות מספר אחרי שהגיע, נתן הוא לכך ביטוי. לכאורה, הגיע אל היעד:

"שואלים איך אנחנו מרגישים? זה עשרים שנה, מאז התוודעתי אל ישראל מינץ, שומע אני הרבה על ישראל, ראיתי סרטי וידיאו – אבל המציאות עולה על כל דמיון... טוב בישראל, טוב לראות את היופי הזה... במוסקווה היינו נאספים ליד בית־הכנסת, אין הדבר דומה לעמידה על האדמה שלנו תחת שמיים שלנו והכל כאן יהודים... לא היה ולא יהיה יום כזה בחיים שלנו".

אבל שוב ושוב חוזר הוא אל המציאות היהודית בברית־המועצות. את דבריו פתח באותו תיאור יפה, שעלייתו הפיסית, השבוע, פירושה הצטרפות גופו אל נפשו שעלתה לשיעורין לפניו, אבל מייד המשיך ואמר: "זו אינה האמת השלימה – חצי נפשי נשארה במקום שאותו יצאתי... שם ישנם הרבה חברים, המון יהודים, והם במצב כל־כך קשה, כל־כך מסוכן, שצריך לקיים את כל הפעולות שיש בכוחנו לעשותן, אולי לשנות את המצב, להציל את יהודי רוסיה".

וכך, בלום אפשר אחרת, גם הסתיים הערב. פתאום לפת איש בלתי־נלאה זה את המיקרופון ופתח בשירת "הנה מה טוב ומה נעים", שהציתה עד מהרה את האולם כולו, אבל "שבת אחים גם יחד" נוסח ביגון תהיה, כך אין לי ספק, סיפור אחר לגמרי. הוא לא הגיע אל המנוחה ואל הנחלה.

מייק הררי: הישראלי המונע את נפילת המשטר בפנמה

מאת דן דגוני
סופר "מעריב" בניו־יורק
וגיל קיסרי

מייק הררי, הנחשב ליועץ הסתרים של האיש החזק בפנמה, הגנרל נורייגה, מוצא עצמו באחרונה במקום לא מוכר ולא חביב: בחדשות. אחרי כ־8 שנים, נחשף הררי באחרונה בעל כרחו לאחר שהתקשורת החלה להתמקד בפנמה ובגנרל נורייגה, הרמטכ"ל.

עתונים אמריקניים כ"ניו יורק טיימס" ו"מיאמי הראלד", טוענים שנורייגה מעורב בעסקי סמים, רציחות פוליטיות ומעשי שחיתות.

פקידי רשות אמריקנים טוענים כי נורייגה מקיים יחסים חמימים עם הגרועים שבאויבי הממשל של רייגן: לוב, קובה והמשטר הסנדיניסטי בניקאראגואה. הפגנות המוניות נגד משטרו הסתיימו בשפיכות דמים. הממשל האמריקני קרא לו לפרוש. הגנרל מסרב. בקלחת הזו נמצא גם, הררי.

מייק הררי, שלדברי פרסומים בחו"ל היה איש "המוסד" ומחסל רוצחי מינכן, מוצא עצמו במקום לא מוכר: בחדשות. פקידים אמריקנים: רק בזכותו מחזיק נורייגה מעמד

"שכבות נרחבות באוכלוסיית פנמה שונאות את הררי כמעט כמו את נורייגה עצמו", אמר ל"מעריב" חוסה פראטו, אחד מראשי ארגון האופוזיציה "המסע האזרחי", הפועל להדחתו של נורייגה. "הררי מכונה 'הישראלי הרע שעוזר לעריץ'".

"המסע האזרחי", המשתף פעולה עם לשכת המסחר של פנמה, נהנה מתמיכת הממשל האמריקני ומקיים משרד הסברה בוושינגטון. רוב חבריו הם אנשי עסקים גדולים בפנמה, החוששים שצמיחתה הכלכלית של ארצם תיבלם בגלל משטר נורייגה. ציר נוסף במאבק נגד הגנרל היא המפלגה הנוצרית־דמוקרטית, המייצגת של המעמד הבינוני.

רבים מאזרחי פנמה, שאינם אמונים על דקויות דיפלומטיות, רואים בהררי את נציגה של ישראל, אומר פראטו. לדבריו, משחיר הקשר בין הררי לנורייגה את שמה של ישראל.

בשיחות עם אזרחי פנמה ואזרחים ישראלים החיים במדינה זו הצטייר הררי כאדם שקשריו עם נורייגה אינם רק בתחום הצבאי, אלא גם בתחומי העסקים והפוליטיקה.

כמה מאזרחי פנמה, שעימם שוחח סופר "מעריב", סירבו להרחיב את הדיבור על הררי. סוחר יהודי עשיר, שביקש שלא יתפרסם שמו, אמר: "זה נושא רגיש מדי; הררי הוא האיש החזק מאחורי האיש החזק".

חוסה פראטו, מראשי המתנגדים לרמטכ"ל הפנמי: הררי מכונה "הישראלי הרע", רבים חושבים שהוא נציגה של ישראל. סוחר יהודי: הוא האיש החזק מאחורי האיש החזק

לפי טענות "המסע האזרחי", הצטרף הררי בתפקיד רשמי לקציני מודיעין של צבא פנמה בביקורים בקובה ואף נפגש אישית עם שליט קובה, פידל קסטרו.

הארגון האופוזיציוני טוען כי הררי אירגן חכירת מטוס בואינג מחברת התעופה הירדנית "עליה" לחברת התעופה הממלכתית של פנמה "איר פנמה".

לדברי פראטו, חי הררי בבית מפואר בשטח צבאי סגור, סמוך לפי תעלת פנמה באוקיינוס השקט. לדברי מקור אחר, הוא מרבה להתאכסן במלון "מאריוט", בפנמה־סיטי. הוא נראה לעיתים קרובות באולמות הציבוריים של המלון, מוקף בשומרי ראש שהעמיד לרשותו נורייגה. הררי מחזיק במשרד במטכ"ל הפנמי, בפנמה־סיטי.

לא היה אפשר לאמת אף אחת מהטענות האלה או מידע אחר שמסר "המסע האזרחי".

על צלצול טלפוני למשרדו במטכ"ל צבא פנמה, ענה אדם שאמר: "מייק נמצא בסיור באיזור הפנימי של המדינה ויחזור רק בשבוע הבא".

"מיאמי הראלד", שפרסם השבוע כתבה גדולה על הררי בעמודו הראשון, טען כי הררי לא החזיר צלצול לכתב העתון שביקש לראיינו. נציגים רשמיים של ממשלת פנמה, בניו־יורק ובוושינגטון, טענו כי לא שמעו את השם הררי מעולם.

בשאלת אזרחותו של הררי אמר השבוע גבי אולאי, דובר בשגרירות ישראל בפנמה, לסוכנות הידיעות האמריקנית "יונייטד פרס אינטרנשנל", כי הררי שוב אינו אזרח ישראלי והוא משמש עתה קונסול פנמה בישראל.

אולם, בשיחה ל"מעריב" אמר שגריר ישראל בפנמה, ראובן בן־אליעזר, כי הררי הוא "אזרח ישראלי שיש לו עסקים בפנמה, כמו מאות – אולי אלפי – אזרחים ישראלים במדינה זו. בגלל ישראליותו הוא קונסול כבוד של פנמה, לא קונסול מן המניין".

לדברי מקורות אחרים, יש להררי שני דרכונים: של פנמה ושל ישראל.

פראטו אומר כי הררי מרבה להשתמש בשמות בדויים בנסיעותיו הרבות ולעיתים משתמש בדרכון של פנמה. אחד מיעדיו התכופים הוא ארה"ב.

לטענת "המסע האזרחי", ממלא הררי תפקיד מפתח בצבא פנמה. הארגון מצטט "מקורות בצבא" שאמרו כי הררי היה אחראי להכשרתו של גנרל נורייגה בתורות מודיעיניות בעת ביקוריו בישראל.

הררי אף תיאם, לפי המקורות, מתן קורסים למאות חיילים של צבא פנמה בישראל. הם עברו אימונים בחבלה, מודיעין, ריגול נגדי, תקשורת וכו'. הוא אף הביא מדריכים צבאיים מישראל לפנמה.

"המסע האזרחי" טוען עוד כי הררי הסדיר רכישת "מספר גדול" של מסוקים אמריקניים, ששופצו בישראל בשביל חיל האוויר של פנמה.

צעד עסקי אחר, לדברי ארגון האופוזיציה: הקמת צוות ניהול משותף של צבא פנמה וחברה ישראלית ל"קורפורסיון דה דזארויו דך באניר". זו חברה בבעלות צבא פנמה, המתמחה בעסקים חקלאיים.

עד כדי כך גדולה מעורבתו של הררי בחיי הצבא של פנמה, שהגנרל נורייגה קיבל את הצעתו להחליף את שם הצבא מ"המשמר הלאומי" ל"צבא ההגנה לפנמה", אומר "המסע האזרחי".

"מיאמי הראלד" כתב השבוע, שהררי התפאר באוזני ידידים ישראלים כי יחסיו עם מדינה זו קרובים, עד שבתו של הגנראל "לומדת בבית הספר הישראלי" בפנמה אף שהיא קתולית.

בדיקת "מעריב" העלתה כי מדובר בבית־הספר היהודי בעיר, שבו לומדים ילדים ישראלים רבים.

פקידי רשות אמריקנים המצוטטים ב"מיאמי הראלד", אומרים כי נורייגה מצליח להחזיק מעמד רק בזכות הררי.

לדברי "מיאמי הראלד", שיבח הררי את איזור הסחר החופשי של פנמה כ"צינור המושלם" להזרמת מוצרים ישראליים לאמריקה הלטינית. "אתה חייב לשלם שוחד, אבל אמריקה הלטינית היא אמריקה הלטינית", אמר לפי מקור זה.

בתשובה לשאלה על שמועות – חסרות אישור – שישראל משתמשת בפנמה כצינור להשגת טכנולוגיה שאותה אינה יכולה לרכוש בדרכים חוקיות, השיב הררי, לדברי "מיאמי הראלד": "אם ישראל תצטרך אי־פעם משהו, כמו למשל, משהו לדימונה, יהיה אפשר לבצע את הדבר".

"העם בפנמה אוהב את ישראל; הוא תמך בה מתחילת דרכה", אומר פראטו. "לרבים קשה להבין מדוע אין ישראל עושה דבר כדי להחזיר את הררי הביתה, או, לפחות, להסתייג ממנו בפומבי".

עתה נמסר כי הממשל האמריקני אמר "אי דונט לייק מייק" וביקש מישראל לסלק מפנמה את מיכאל (מייק) הררי. ישראל השיבה כי אין זה ביכולתה, משום שהררי פועל בפנמה כאדם פרטי.

בשנה שלאחר רצח הספורטאים הישראלים באולימפיאדת מינכן, ב־1972, חוסלו בנקודות שונות בעולם אנשי־מפתח של ארגוני המחבלים הפלשתיניים. השבועון הצרפתי "ל'אכספרס" כתב כעבור זמן, כי לפי הוראתה האישית של ראש הממשלה, גולדה מאיר, הוקם צוות־מחסלים מיוחד שמנה 15 איש ובראשו עמד אדם שכינויו היה "מייק" וניתנה לו זהות צרפתית מזוייפת: אדואר לאסקייה. סוכנות הידיעות "יו.פי. אי." מסרה השבוע כי מייק הררי, סוכן לשעבר של "המוסד" הישראלי, הוא שאיתר וחיסל את המחבלים שהיו מעורבים בטבח הספורטאים הישראלים באולימפיאדת מינכן.

מיכאל הררי: הממשל האמריקני אמר "אי דונט לייק מייק"

לפני שנעשה יועץ הסתרים של נורייגה, היה הררי מנהל "מגדל". אחר כך נתמנה קונסול פנמה בישראל. לצורך זה, הודח מהתפקיד איש העסקים שאול אייזנברג

סוכנות הידיעות מסרה עוד כי הררי פרש מ"המוסד" ב־1978 לאחר שסוכנים בפיקודו רצחו בטעות, ב־1973, את המלצר המרוקני, אחמד בושיקי, בעיר לילהאמר שבנורווגיה.

כך או כך, בסוף שנות השבעים נתמנה מיכאל הררי למנהל של חברת הביטוח "מגדל". לתפקיד זה הגיע בעזרת ברוך יקותיאלי, שהיה מנהל חטיבת הביטוח בקבוצת "בנק לאומי". את ה"שידוך" ביניהם עשה חבר משותף.

אנשים שעבדו עם הררי ב"מגדל" מעידים כי למרות שנכנס לתחום בלתי־מוכר לחלוטין, מיהר ללמוד את הנושא והצטיין בארגון. טענו כנגדו שאינו מסתדר עם עובדיו, אולם מכריו אומרים כי זו לא היתה בעיה אישית אלא המצב בחברה. מכל מקום, כעבור כשנתיים וחצי החליט הררי לפרוש מהחברה, לאחר שהיה מסוכסך עם יקותיאלי.

אז החל לחפש כר לפעולה בעולם הרחב, ובעיקר בפנמה ובמדינות אחרות של אמריקה הלטינית.

בפנמה הוא התידד בעבר עם עומר טוריחוס, שהיה נשיאה של פנמה ובתום מאבק של כעשר שנים תחת הסיסמה "תעלת פנמה לפנמים" השיג את פינוי האמריקנים משם וחתם עם הנשיא קרטר הסכם על כך.

טוריחוס נהרג בתאונת מטוס מסתורית בסוף 1980 והשפעתו בפנמה עברה לידיו של הרמטכ"ל נורייגה. גם הוא היה מידידיו של הררי.

כאשר עלה נורייגה לגדולה הלכו והעמיקו עסקיו של הררי בפנמה ובאיזור. פעם העיד נורייגה במסיבת עדים, בהצביעו על הררי: "אתם מכירים את יועץ־הסתרים שלי". אך הררי עצמו נזהר מלהיחשף ואין כמעט תצלומים שלו בארכיוני העתונים. רק פעמיים הצליחה עדשת המצלמה ללכוד אותו כשהיה בפמלייתו של נשיא פנמה – פעם שם ופעם בעת ביקור בישראל.

עתון היהודים בארה"ב, "ישראל שלנו", מסר כי בדיווחים על הפעילות הישראלית באיזור הוזכר גם שמו של אלוף (מיל.) אלי זעירא, שהיה ראש המודיעין בפרוץ מלחמת יום הכיפורים. זעירא, לפי אותם פרסומים, עמד בראש חברה בינלאומית העוסקת בטכנולוגיה־אבטחה והאזנה אלקטרוניים וזכה בהזמנות בעבור כוחות הבטחון של פנמה.

"ישראל שלנו" כתב לפני כמה חודשים שלדברי "ידידי ישראל בקפיטול", כאשר "ייחשפו בפומבי הקשרים בין הישראלים לבין גנרל נורייגה, הם עלולים להזיק לישראל יותר מקשריה עם המשטר הלבן בדרום־אפריקה".

בזכות קשריו עם נורייגה נתמנה הררי לקונסול פנמה בישראל. לצורך מימוש המינוי הודח מהתפקיד איש העסקים שאול אייזנברג רב־ההשפעה, אף שניסה להילחם ברוע הגזירה.

משרד הקונסוליה, בתכנית ל', עוסק בנושאים הקונסולריים המועטים שמתעוררים. בהיעדרו של הררי מטפלת בכך מזכירת הקונסוליה, ממוצא ספרדי. יש אפוא להררי מעמד קונסולרי ומכונית ה"וולוו" שלו נושאת לוחית רישוי של הקורפוס הקונסולרי (מכונית נוספת, מדגם "אאודי", חונה ליד ביתו בפרבר תל־אביבי).

בטרם החל השלב הפנמי בחייו של הררי, היה לו שלב אפריקני: הוא שימש מעין יועץ לאחד המנהיגים ביבשת השחורה וסיפק למדינתו כוח־אדם ישראלי מיומן, ולאו דווקא בתחום הבטחון והמודיעין. פעילות זו ביססה את מצבו הכלכלי (נוסף על פנסיה שהוא מקבל ממקום עבודתו).

ידידיו של הררי חלוקים בדעותיהם לגבי המניעים שמריצים אותו כיום. יש סבורים כי הוא היה זקוק לחיזוק ה"אגו". לעומת זאת, אומרים אחרים כי לגירסה זו אין שום בסיס.

הררי, בן 60, נולד לאם ממוצא פולני ואב יליד הארץ, אשר שימש כפקיד־מכס ביפו בתקופת המנדט (הררי הוא שמו המקורי). הוא דודנו של אלוף (מיל.) רחבעם זאבי (גנדי).

ב־1945 התגייס הררי לפלמ"ח, הוכשר כאלחוטן ושירת בספינות מעפילים. הוא היה אחד ה"גדעונים" – שירות הקשר החשאי של מבצעי ההעפלה – ואף תרם חלקו לספר שהופיע על פרשיותיהם. באותה תקופה היה בסיסו של הררי ברומא ולאחר כמה זמן נתמנה למפקד ה"גדעונים" באיטליה.

עם פרוץ מלחמת השחרור חזר ארצה והצטרף למודיעין. אין לו עבר קרבי־מבצעי, אלא מודיעיני בעיקרו. במשך כ־30 שנה שירת בקהילת המודיעין בלא הפוגה, להוציא הפסקה קצרה בתחילת שנות ה־50, כאשר היה קצין הבטחון של משרד החוץ. בערך באותה תקופה נשא לאשה את פנינה, אחותה הבוגרת של עו"ד דורית ביניש, כיום המשנה לפרקליט המדינה.

פנינה הררי היא עובדת ותיקה באוניברסיטת תל־אביב, אשה בעלת השכלה רחבה. מייק, לעומת זאת, חסר השכלה פורמלית. אך הוא אוטודידקט, רכש בכוחות עצמו ידע רב וידידיו מעידים כי הוא בעל אופקים רחבים. לזוג בת ובן נשואים. (הבן נשוי לבתה של נעמי שמר).

מקורביו של הררי מעידים כי הוא אדם סגור ומופנם, שהשתיקה היא אצלו כלל. עם זאת, לדעתם הוא ידיד־אמת שאפשר לסמוך עליו, רחב־לב, ישר וגלוי בדיבורו ובדעותיו.

בסך הכל, הררי הוא דמות שנויה במחלוקת בקרב מכריו. יריביו, ויש לו רבים,

איש העפלה בפלמ"ח. איש מודיעין 30 שנה. אדם סגור המתרחק מפרסום. ידידים: חבר נאמן ועובד מוכשר. יריבים: רק אופורטוניסט מוכשר

טוענים כי הוא אופורטוניסט ומגלם את הבינוניות. אומר אחד מעמיתיו לשעבר: "יש לו תבונה אחת חשובה. הוא ידע לנצל קוניונקטורות שנוצרו במסגרת עבודתו למען האינטרסים הפרטיים שלו.

"הוא גם ידע לבחור עוזרים מוצלחים ביותר, שעשו עבודה מצויינת, ושאת פירות הצלחתם קטף לעצמו. בעבודה ידעו כי הוא לא מתעלה מעל לבינוניות ולכן לא התייחסו אליו מעולם כאל דמות של מנהיג היכול לשמש סמל ודוגמה. הוא לא היה לויאלי באמת ורק ניסה ליצור רושם כזה, או כשזה היה כדאי לו".

לעומת זאת אומרים חבריו, וגם הם רבים, כי מייק בהחלט לויאלי כלפי העובדים עמו. הם מציינים את ה"שארם" שלו, את דמותו כאיש העולם הגדול שאוהב להנות מאוכל ויין משובח. לדבריהם, הוא גם יודע להפגין בטחון עצמי רב, תכונה שלדעתם הרשימה את שליטי פנמה וסייעה לו בהתבססותו שם.

מייק הררי מקורב לרבים מאנשי השלטון בישראל, בעיקר מן המערך. יש לו מכר־הכרה אישי משמעון פרס.

נראה כי קשריו ההדוקים בפנמה ובארצות האיזור היו לתועלת לגורמים ישראליים, בעיקר פרטיים, שמצאו נתיבות לפעולות כלכליות.

هكذا من الاصل

נתיב האורניום השחור: מגרמניה לפצצה האיסלמית

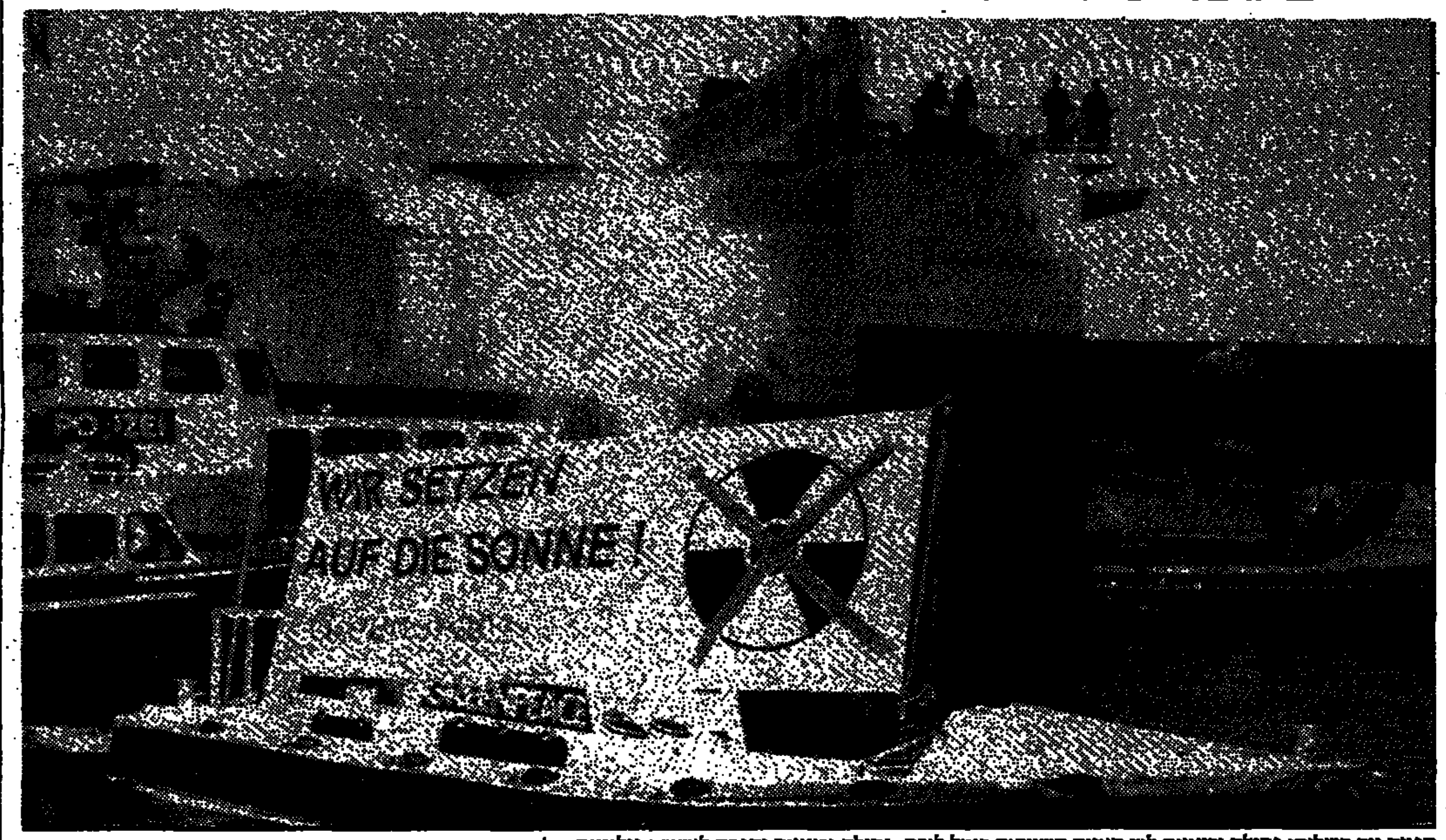

הפגנה נגד משלוחי פסולת גרעינית ליד האניה השוודית בנמל ליבק: פסולת גרעינית נהפכה לשורת פוליטית צילום א.פ.

מאת שאול בן־חיים
שליח "מעריב" באירופה

במשך שנים נראה בכבישי אירופה צי משאיות הנושאות חביות זהובות. כל אחת מהחביות נשאה תווית קטנה וצורעה שצורתה צורת עלה משולש.

מרכז גרעיני בלגי. חברת תובלה גרמנית. מיליונים שוחד. זיוף רישומים. שוק שחור בפסולת גרעינית

רק מעטים ידעו כי החביות הזהובות אוצרות פסולת גרעינית שקרינתה מסוכנת. יחידים ידעו כי זה הקצה האחרון של שוק שחור במוצר־לוואי של התעשיה הגרעינית, היכול לשמש לייצור נשק גרעיני.

בשבוע שעבר נחשף לא רק הסחר הבלתי חוקי באורניום מועשר – אלא גם כשלון־הפיקוח הבינלאומי. מפקחי הסוכנות הפועלים ב־147 מפעלים גרעיניים שבהם הוצבו מכשירים לגילוי יצור אסור, אינם יודעים מה מיוצר שם. הם גם לא ידעו את טיב הפסולת שנדחסה לחביות הזהובות והוסעה בין מפעלי עיבוד והעשרה למיניהם, בטרם חזרה לכביש והעברה לחניוני פסולת שונים.

אזלת־ידו של הפיקוח הבינלאומי הודגש עוד יותר בדיווח שבועון החדשות הגרמני "דר שפיגל". בשבועון נטען השבוע כי תחשיבי הסוכנות מגלים "אובדן" כמות גדולה של אוראניום בשנת 1986, כמות שהיתה מספיקה לייצור 70 פצצות גרעין.

"אינו משמשים שוטרים אטומיים", אמר השבוע ברוגזה האנס בליקס, מנכ"ל סוכנות האטום הבינלאומית. הוא התכוון לשערוריה שחשפה כי פסולת אוראניום מועשר הגיעה בנתיב השוק השחור ללוב ולפקיסטן.

בליקס ביקש לרמוז כי גם על הממשלות המעורבות בדבר – גרמניה, בלגיה ואף מולדתו שוודיה – מוטלת החובה לקיים פיקוח יעיל יותר על התעשיות וחברות התובלה הפועלות בתחום.

בון, בריסל וסטוקהולם לא נענו לאתגר של המנכ"ל. אותה שעה כבר נאבקו ב"נשורת הפוליטית" של הפרשה והעדיפו להאשים זו את זו.

הרמז הראשון למכירת פסולת גרעינית לפקיסטן הופיע לפני כמה שבועות במהדורה הבלגית של השבועון הצרפתי "ל'אקספרס". בידיעה הוזכרו חברה בלגית ומפעל גרמני, אך למרבה הפליאה לא הגיבו בבריסל ובון. החברות הנוגעות בדבר – המרכז לחקר גרעיני "מול" שבבלגיה וחברת "נוקם" הגרמנית – שמרו על שתיקה. נראה שקיוו כי הסיפור ישקע בלי לעורר גלים.

אלא שהגלים הופיעו, גם אם מזווית בלתי צפויה: המשרד הגרמני לשמירת הסביבה הורה לחקור את מעשיה של חברת "טראנסנוקליאר", חברת תובלה השייכת ל"נוקם".

לפתע נתגלה כי חברה זו שילמה יותר מ־20 מיליון מרק כשוחד לעובדים במרכז הגרעין הבלגי "מול". בדיקת ספרים נוספת גילתה תשלומי שוחד גם לפקידים מסויימים בממשלת גרמניה המערבית.

היה ברור ששוחד בסכומי עתק משולם רק אם מדובר בפעולות בלתי כשרות שהרווח מהן גדול פי כמה.

פסולת גרעינית נהוג ל"שרוף". אך פסולת גרעינית גם אפשר להעשיר. זה מה שהוברח ללוב ופקיסטן

באותו רגע עמדו החוקרים בפתח נתיב האורניום השחור: כל ייצור גרעיני מותיר אחריו פסולת בעלת קרינה נמוכה. בדרך כלל מועברת פסולת זו למפעל "השורף" את הפסולת, קרי: מנמיך עוד יותר את הקרינה. אז משוכנות חביות הפסולת הזהובות למשך 7־9 שנים ב"חניון פסולת".

אך בה במידה אפשר גם להעשיר את הפסולת. וכאשר מדובר באוראניום, הוא עלול לשוב ולשמש כור גרעיני ואף לייצור נשק גרעיני.

אם נמצא לקוח הרוצה לרכוש פסולת מועשרת זו בשוק הגרעין השחור, ומוכן להציע מחיר מפתה, היצרן יבקש לתכנן מסלול מוסתר מעיני המפקחים למיניהם.

השיטה של "טראנסנוקליאר" היתה לשחד עובדים ב"מול", שיאשרו תיאור כוזב של תוכן החביות. כלפי חוץ מדובר

"דר שפיגל": ב־1986 "אבד" אורניום בכמות שהיתה מספקת לייצור 70 פצצות גרעיניות

בפסולת לשריפה, ואילו למעשה היא מיועדת להעשרה.

בשלב השני אומרת תעודת המשלוחים, כי הפסולת בחבית היא בעלת קרינה נמוכה ובלתי מסוכנת להעברה. במציאות מדובר באוראניום מועשר.

החביות בעלות הרישום הכוזב חזרו מבלגיה וגרמניה, הוסעו לנמל צפוני והועלו לאניות שוודיות או פיניות. הן היו אמורות להעביר אותן ל"חניון", אך למעשה העבירו אותן בדרכי עקיפין לפקיסטן. החקירה ב"טראנסנוקליאר" כבר עלתה בחיי אדם. עובד בכיר שנחקר בענין השוחד שלח יד בנפשו. עובד מדינה שנחשד בקבלת שוחד התאבד גם הוא.

אפשר שהחקירה היתה נשארת בתחום של שחיתות בחברת תובלה, בלי להעמיק בחקר הנסיבות, אם לא היה מגיע מידע על מכירת הפסולת ללוב ופקיסטן. המידע הגיע מפיו של עורך בטאון מקצועי, "אנרג'י רפורט", ודלף מיד לתקשורת.

עתה נתקפה גרמניה בהלה של ממש. החשד, ולו הקל ביותר, הקושר גרמנים לבניית "הפצצה האיסלאמית" עורר חלחלה.

עתה נסגרה גם חברת האם של המובילים, חברת "נוקם". ערכו חיפוש במשרדיה, ביקשו הוכחות. הוכחות לא נמצאו. גם בעל המידע, עורך הבטאון, הודה כי אין בידיו הוכחות חותכות. בון נשמה לרווחה והחלה להאשים את החברה הבלגית.

זה היה פשוט משום שמרכז הגרעין ב"מול" כבר מקיים זה שנים קשרים עם חוקרי הגרעין הפקיסטנים. אורחים פקיסטנים הם תופעה שכיחה ב"מול". ביניהם היו גם כאלה המתרכזים דווקא בצד הצבאי של המחקר.

הבלגים לא הכחישו את הקשר. מדעני גרעין מלאומים שונים פוקדים את "מול". אך הבלגים דאגו כי יובן שגם גרמנים היו מעורבים בעסק. מדענים גרמנים הם שבאו ל"מול" כדי לנסות המצאה חדשה להעשרת פסולת גרעינית והניסויים הוכתרו בהצלחה מלאה.

בבלגיה היה לשערוריה הד חלש יותר, בגלל המשבר הממשלתי המתמשך, שהותיר את ניהול המדינה בידי ממשלת מעבר. לא כן בגרמניה. בה עלה הוויכוח לטונים גבוהים.

האופוזיציה משמאל מנצלת את השערוריה כדי לתבוע להפסיק את המחקר והייצור הגרעיני לאלתר. הירוקים, שכמו קיבלו זריקת התחיה, ארגנו מיד הפגנות נגד משלוחים של פסולת גרעינית, שנועדו להיטען באניה שוודית בנמל ליבק.

גם מחוגי מפלגות הקואליציה נשמעו קולות שתבעו הגברת הפיקוח על התעשיה הגרעינית. מדובר בפוליטיקאים הרואים בדאגה כיצד האופוזיציה צוברת תמיכה בקרב הבוחרים, בעיקר בקרב הדור הצעיר.

בגרמניה מתחלחלים מהחשד שגרמנים נתנו יד לייצור "הפצצה האיסלאמית". האופוזיציה יצאה לקרב

עד כה מסרב הקנצלר הלמוט קול לאשר מדיניות אנטי־גרעינית. הוא הורה לערוך חקירה נמרצת ומלאה של מעללי התעשיה הזו ולמצות את הדין.

הממשלה רוצה שהכל ישוכנעו כי גם אם יתברר ש"נוקם" היתה מעורבת בשוק השחור הגרעיני, היא עשתה כן בלא ידיעת הממשלה או תמיכתה.

מעבר לכך, כבר דנים במשרדי ממשלה בבון במשתמע מן הפרשה: מה לעשות בפסולת הגרעינית וכיצד להבטיח כי פסולת זו לא תהיה לחומר דלק חדש לייצור פצצות אטום.

עולם יהודי

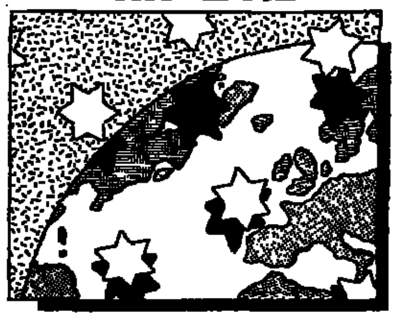

פולין: הצנזורה מחקה אנטישמיות בצבא אנדרס

מאת שאול בן חיים

המכון להיסטוריה יהודית של אוניברסיטת וארשה, זימן כמה עשרות אנשים להרצאתו של פרופ' מ. קולה מבית הספר להיסטוריה. הנושא: יהודים בצבא אנדרס. המוזמנים נתבקשו לקרוא את מאמרו של הפרופסור שראה אור בפירסום מדעי.

הגנרל אנדרס: אבא של השגריר פלצור נדרש לחתום שהוא קתולי

למי שנועד להרצאה היתה צפויה הפתעה. מאמרו של החוקר הנכבד צונזר על ידי השלטונות. 14 עמודי טקסט הוצאו לפני הפירסום. בפתיחת ההרצאה הודיע על כך פרופ' קולה. אחר־כך שלף את העמודים החסרים ופשוט קרא אותם באוזני הקהל הנדהם.

עד מהרה הובהר פשר הצינזור. נמחק כל איזכור כי היהודים בצבא אנדרס סבלו מגילויים אנטישמיים.

גם למרצה היתה צפויה הפתעה. אחד מן המאזינים חיזק את התיזה שלו: ראש משרד האינטרסים של ישראל בוארשה, השגריר מרדכי פלצור. כדיפלומט מנוסה, לא נגע בתיזה עצמה ורק סיפר חוויות מבית אבא.

אביו של השגריר, פרופ' פלצור, קצין בצבא פולין לפני המלחמה, לא נתקבל לצבאו של אנדרס. הוא נדחה משום שסירב לחתום שהוא קתולי.

סיפר השגריר, הדובר פולנית שוטפת: אחרי שאבא סירב להצהיר שהוא קתולי, אולץ להסיר את מדי הסגן, וצורף לצבא אנדרס כפקיד. מכיוון שזו היתה הדרך היחידה לחלץ את משפחתו מערבות רוסיה, הוא בלע את עלבונו וקיבל את הדין.

ההרצאה וספיחיה היו לשיחת היום בחוגים שונים בוארשה. הרוב רואים בכך אות שגם פולין מאמצת נוהג של "גלסנוסט".

ישראלים שביקרו בוארשה בחודשים האחרונים הבחינו בהיבט נוסף של התופעה. אנשים שלא נחשבו ליהודים, החלו מגלים את יהדותם, הגם שבזהירות, שעה שפגשו ישראלים.

בתוך כך, הבטיחה ממשלת פולין לקונגרס היהודי העולמי לפעול לסילוק המנזר ממחנה ההשמדה אושוויץ. בהודעה שנמסרה השבוע נאמר עוד שאף ניתנו הוראות בדרג מקומי להחיש את ביצוע המשימה. ממשלת פולין הודיעה שהיא תתמוך בהעברת המנזר, שהוקם בלב אושוויץ, לאתר שמחוץ למחנה.

כך מסרו מקורות בקונגרס היהודי העולמי ומדווח על כך סופר "מעריב" בניו־יורק, דן דגני.

מיקום המנזר עורר מחלוקת קשה בין ארגונים יהודיים לבין הוותיקן. לבסוף, נערכה פגישה בין הקרדינל מאראשווקי, הבישוף של קרקוב, לבין משלחת מנהיגים יהודים, בראשותו של תיאו קליין, נשיא הקונגרס היהודי באירופה, בספטמבר אשתקד.

הקרדינל הבטיח כי הכנסיה תועתק ממקומה ומה שיוקם בסמוך יהיה "מרכז להגות". אולם לדברי מקורות בקונגרס היהודי העולמי בניו־יורק, לא קיים הוותיקן את ההבטחה ואף החל בהרחבה.

בעקבות זאת, פנה נשיא הקונגרס היהודי העולמי, אדגר ברונפמן, למנהיג פולין, וויצ'ך ירוזלסקי, וביקשו לפעול לסילוק המנזר.

"אין אנו מופלאים שהנהגת הוותיקן, הנחפזת לשוב ולהיפגש עם ואלדהיים, אינה נחפזת לסלק את המנזר ממחנה ההשמדה", אמר ל"מעריב" אילן שטיינברג, מנכ"ל הקונגרס היהודי העולמי.

אפגניסטן: חייל רוסי־יהודי מל את עצמו בפגיונו

מאת נפתלי קראוס

חייל יהודי, שנשלח לפני כשנתיים מברית המועצות לשרת בחיל הכיבוש באפגניסטן, מל את עצמו במקום שירותו, בפגיון הצבאי שהיה ברשותו. החייל, חוזר־בתשובה, כבר חזר הביתה, לעיר סמוכה למוסקווה, ומקווה בקרוב לעלות לישראל.

את הסיפור המדהים הזה סיפר משה־דאר בן סטול, צעיר בן 21 מלנינגרד, שהגיע זה לא כבר ארצה. אף הוא בעל תשובה שהתקרב אל היהדות רק לפני כשלוש שנים ונימול לפני שנתיים. סטול הספיק להיות שוחט בבריה"מ לפני עלייתו, לאחר שיצחק קוגן, "הצדיק מלנינגרד", לימד אותו שחיטה לפני עלייתו.

לפי הסיפור של סטול, המתפרסם בשבועון "כפר חב"ד", הוא הכיר לפני כשנתיים צעיר יהודי וקירב אותו אל היהדות. הם שוחחו כמה פעמים, אך לא הספיקו ללמוד הרבה, כי אותו צעיר גוייס לצבא.

יום אחד הוא צלצל אל סטול הביתה ונפרד ממנו, באומרו כי למחרת הוא יוצא עם הצבא לאפגניסטן. בהזדמנות זו הוא ביקש את סטול, שיקרא לו בטלפון "שמע ישראל" מלה במלה כדי שירשום את מלות התפילה ויוכל לאומרה כל יום.

אחר־כך התקשר אליו החייל מאפגניסטן – "בודד לאדוני" – ואמר לו כי זמן מה היה בסביבתו צעיר יהודי אך שכעת הוא יהודי בודד בין המון גויים, האומר "שמע ישראל" כל יום, אך מציקה לו העובדה שהוא לא נימול. מאחר שאין באפגניסטן מוהלים וגם הצבא האדום אינו מספק "שירות" זה, הוא שואל אם מותר ליהודי למול את עצמו?

סטול השיב לו כי הוא אינו רב, לא למד די כדי שיוכל לפסוק, אך נדמה לו, כי כשם שאברהם אבינו, היהודי הראשון, מל את עצמו, כך רשאי גם יהודי בגולת אפגניסטן, לעשות זאת.

כעבור זמן נודע לו כי חברו אכן מל את עצמו בפגיון הצבאי שהיה ברשותו. "מטעמים מובנים", אמר סטול, "אינני יכול להגיד את השם שלו וגם לא את העיר".

עברנו לביתנו החדש
בואו לראות מבחר ענק של רהיטים יפהפיים באולם התצוגה מהמפוארים בארץ.
רשום לפניך את כתובתינו החדשה!
וורדו – רח' ז'בוטינסקי 128 ר"ג ע"י המשטרה

פינות ישיבה,
סלונים,
פינות אוכל,
שולחנות,
חדרי שינה
כורסאות טלויזיה ועוד.

וורדו - מושג חדש בתרבות הדיור

★★★★★
מעריב ספרות

חלק ה' / יום ו' ג' שבט תשמ"ח, 22.1.1988

דמויות שטוחות ומלים גדולות

אורציון ברתנא

חיים באר / עת הזמיר / עם עובד / ספרית לעם / תשמ"ח. 560 ע'

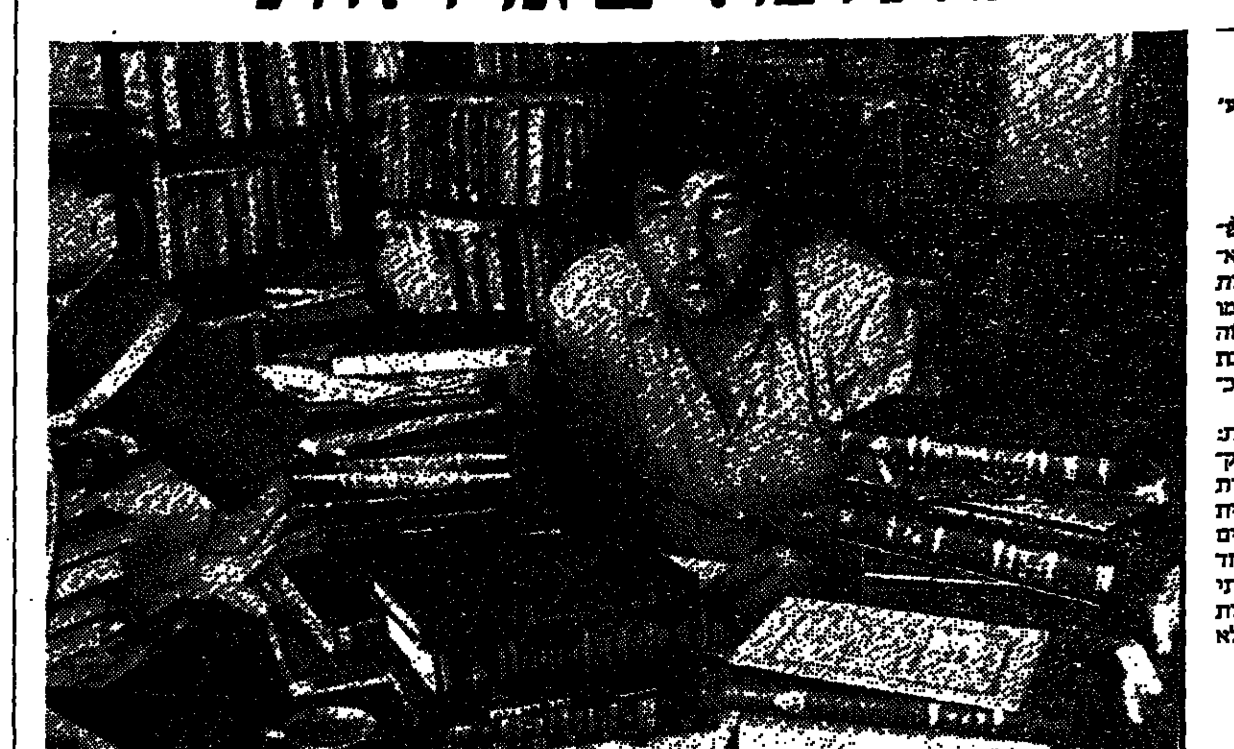
חיים באר – עת הזמיר: סיפור המוביל כמיטב המסורת הרעה בסיפורת הישראלית הצעירה אל מבוא סתום

■ המטען גדול מיכולת נשיאתו

"עת הזמיר", כסיפור הדן בנושא מהותי לקיום היהודי־ישראלי, מחייב הערכה לפחות משתי זוויות־ראיה נפרדות: ראשית, יש לשאול מתוך הספר עצמו – האם הספר עומד במסורת שהוא קובע לעצמו, במערכת החיים הפנימית שלו, שהוא עצמו יוצר. אחר־כך חייבת להישאל השאלה ה"אקולוגית": מה עושה זה בסיפורת ישראלית היום, האם הוא יכול להתקיים במערכת כללי המשחק בהם התרבות הישראלית יוצרת את עצמה עכשיו.

המסקנה בשני המישורים, השונים מאוד זה מזה, היא אחת: חיים באר מתמודד עם מטען גדול הרבה מכפי כוחותיו; הן בקני־המידה הפנימיים של הספר, הן בקני־המידה של הסיפורת הישראלית. אם תרצה עדות לאי־יכולתה של המערכת הדתית להתמודד, ספרותית, עם היומיום של עצמאות ישראל וחיים יהודיים ממלכתיים, הרי "עת הזמיר" עצמו, כתוצר של אחד היוצרים הבודדים שהוציאה מתוכה (הוציאה מתוכה, תרתי משמע) המערכת הדתית, הוא עדות כזו. "עת הזמיר" הוא עדות כזו הרבה יותר מאשר הדמויות הדתיות, אותן הוא תוקף לא פעם באורסיות סטירית מעוררת מחשבה.

■ שלושה צירים

הספר, יותר משהוא רומן, הוא תערובת כמה צירים תיאוריים שלכל אחד מסדה משלו. צירים אלה ניכרים זה מזה לא בהתגלגלותיהם השונות ולא במבניהם השונים, אלא בכך שכל אחד מיוצג בדמות מרכזית שלו, המאפיינת אותו ציר: ישנו הציר הפאתטי־הבאנאלי. התיאור "הישיר" של "החיים" של צעיר דתי מתון מאוד, נחום גבירץ, שיותר מרמזים רבים קושרים אותו בדמותו, הלא כל כך מסתתרת בסיפור, של חיים באר־דבלבסקי עצמו. ישנו הציר האלגורי־עיוני, המתמצה בדמות הקברן זיסר. וישנו הציר הסטירי, היחידי הצולח, לדעתי, בידי הכותב של חיים באר, המתמצה בדמותו של הרב הפיקודי נתן מבצר והדומים לו.

בעייתו של הספר, אי־הצלחתו העיקרית שהיא אי־הצלחתו בקני־המידה שהוא עצמו קבע לעצמו, היא בעיית עיצובם של שני הצירים הראשונים, ומה שכל אחד מהם מייצג. אומר זאת במלים אחרות: בשלב ראשון איני שואל את השאלות האם סגנון פאתטי־באנאלי, כזה שמתואר בו הצעיר הדתי נחום גבירץ, אינו מיושן ומסורבל בסיפורת הישראלית, שסגנונית הגיעה מזמן לדמות דיוק מתוחכם גבוהות יותר; או, האם תאור אלגורי של דמות הקברן זיסר יכול להתמודד עם תיאור המציאות בסיפורת ישראלית היום, שהיא קרועה, רב־משמעית, אבסורדית ולא כל כך פשוטה ברשעותה ובטמטומה הגס. אלה שאלות של השלב השני, שלב ההסתכלות ב"עת הזמיר" מתוך מה שאמור להיות "הסביבה התרבותית" אליה הוא פונה – הסביבה של הסיפורת הישראלית. בשלב ראשון אני שואל שאלות פשוטות יותר ומהותיות יותר: האם מתוך עצמו מהימן תיאורו של נחום גבירץ? האם הוא לעצמו דמות ספרותית בעלת תוקף, בלי להשוות את "עת הזמיר" להישגי הסיפורת הישראלית? והאם מתוך עצמו משכנע יחס הביקורת של זיסר? כביכול "ביקורת פילוסופית מעמיקה" את המציאות הישראלית.

■ כופר במסווה מאמין, ותלוש פסאודו־דתי

זיסר, שכאמור כל כולו משל, דמות שטוחה של חכמה אלגורית ומוסר אנושי בסיסי, מספר באחד המקומות מה שאני רואה משל מפתח לדמות עצמה; ובגלל מרכזיותה האידיאולוגית בספר זהו משל מפתח לספר כולו: "אף־על־פי שכבר עברו יותר מחמש שנים מיום שזוהרה סבירסקי, החותן שלי, מת [־ ־] אשתי עדיין שומרת את הבגדים שלו בבית. אולי היא מאמינה שהוא עתיד לחזור ביום־מן־הימים ויתבע אותם, ואולי היא מתקשה להיפרד מהחפצים שהיו קרובים כל־כך לגופו של אביה והם הזכרון המוחשי שלה ממנו. כך יש רבים שאינם יכולים להשליך את המלבושים של האמונה שכבר מתה. הרב קוק הוא אחד מהם, והוא קיווה שיזכה להתקין מהם בגדי־מלכות לחזון חי של הלאומיות [־ ־] ויש אחרים שפשוט אינם רוצים להיפרד מן הקטיפה האדומה אכולת העש של הפרוכת [־־־] הם רוצים ללטף את הבדים [־־־] ולשאוף אל קרבם את ההוויה שכבר עברה ובטלה מן העולם". (449). ריבונו של עולם, מה יש לו לזיסר, שהוא הדמות החיובית של הספר כולו, האב הרוחני האלגורי, הרחום והחלש, של הצעיר "הדתי המודרני", מה יש לו לומר? בעצם, לא כלום; חוץ מן המוסר האנושי המתון, "תורת החיים" לה הוא מטיף, אין לזיסר מה לומר. שיא המחדל בדמות זיסר מגיע לקראת סיום: זיסר מייעץ לנחום גבירץ עם פריצת המלחמה לא ללכת להילחם. אין הוא אומר כי המלחמה מיותרת, ניתנת למניעה. הוא אומר לבן טיפוחיו להימנע ממנה. אם כן, מי צריך להילחם לדעת המחבר? ואיך, איך ימנע ממלחמה ויחיה כאן גבירץ כזה?

ואם זיסר הוא "שופרו האידאי" של הספר, שופרו הדתי ה"שפוי" של הספר, המסקנה היא אחת: זיסר עצמו כבר כופר בעיקר. זיסר עצמו כבר אינו אדם דתי. זיסר עצמו כבר אינו בעל אמונה לאומית. כל אלה בעיניו כבגד ישן שתוכנו מת. במלים אחרות: אידיאית, האמונה מבוקרת כאן לא מנקודת מבט של אידיאה קונסטרוקטיווית אחרת, אלא מנקודת־מבט מאוד ערמה של המחבר, המוסתרת בנסיונות הצחצחות של לשונה: אידיאית, האמונה מתה, אך מה לעשות והאדם הוא יצור חברתי? הוא מתרפק על מה שהוא מורגל בו, גם אם איבד את תוכנו; גם אם אי־אפשר עוד לזהות בו. לא את הרב קוק מצמיחה אלגורית דמותו של זיסר, אלא את האמונה כולה כתורת־חיים ישראלית־יהודית. אין זה כבר ספר דתי, ואין לו שום סמכות לדון בנושא מנקודת־מבט דתית. את תולשתה של המערכת הדתית הציונית חושף באר בכך שהוא, הלא דתי באמת, הוא, המוסר־אלגי למחצה, הוא היחיד הבא ליצגה כביכול.

אם כך הדבר לגבי זיסר, הוא חמור עוד יותר לגבי נחום גבירץ שהוא רק "חצי אלגוריה, וחצי בן דמותו של המחבר בסיפור", כפי שמאיר אותו חיים באר בפרשנותו המרובה לספרו. כי גבירץ הוא דמות ריקה – ריקה ולא שטוחה! מה הוא חושב לאורך הסיפור על נושאים אלה של דת, לאומיות וחיים כאן? כמעט לא כלום. הוא כמעט ולא חושב מחשבות משלו. הוא גרורה של הרב הפיקודי מכאן ושל הקברן הרוחני, "אביו הרוחני" מכאן. גבירץ הוא תלוש פסאודו־דתי. בעצם, בן דמותו המדוייק של התלוש שצמח כאן בסיפורת הישראלית "החילונית", "הדגולה", אחרי מלחמת ששת הימים. לגבירץ אין מה לעשות כאן. הוא לא חושב מחשבות משלו. הוא לא מתאים לשום מסגרת חברתית קיימת. נכון, המסגרות החברתיות אינן טובות. בכך הספר משכנע משהו. אך אין לו שום פתרון חברתי להציע במקומן, ואין לדמות הראשית בו שום יוזמה מקורית, שום רעיון מקורי משלה. חיים באר יצר כאן חיקוי מדוייק של הסיפור הדקדאנטי החילוני. וזאת, אם להסתכל בדמויותיו הראשיות מנקודת־המבט הכמו־חיובית שהוא מציע בסיפור. מעבר למלים הגדולות, המפוזרות בסיפור בכל הקטעים הפאתטיים המרובים ללא הרבה רגישות ספרותית, אין לדמויות הראשיות שום דבר להציע: לא כאלגוריות, לא באידיאולוגיה הישירה שהן אומרות או לא אומרות, לא במעשיהן. אכן, קבורה ומוות הם סיום ההגיוני היחיד של שני "חפצי החיים" האלה.

עד כאן, האידיאולוגיה המושמת ישירות בפי הדמויות "הדתיות", שרחוקה מלשכנע בדבר, חוץ מבאי־האמונה שבספר. מכאן, לאיפיון הדמויות הראשיות. ושוב, ראשית בקנה־המידה של הספר עצמו, ואחר־כך בקנה־המידה של הסיפורת העכשווית.

הדמויות שטוחות לא פחות מדיבוריהן. מתות לא פחות מאמונתן. ובעיקר וקודם לכל, כזו הדמות הראשית, נחום גבירץ. רק בנושא אחד, היחס לאם המרירה, המזדקנת, ההולכת ודועכת, ניכרת הוויית אמת, ניכרים גיוון לשוני ופירוט היוצרים תחושה של תמונת־אמת. כל השאר? למשל, אהבתו "המאחרת" של גבירץ לצעירה החילונית: עם עדינותה, כמה היא ארטית בתיאורה לעומת תיאורי אהבה בסיפורת; כמה היא חלשה לעומת מה שכבר נכתב בסיפורת ישראלית על אהבה ויצריה. לא רק מבחינה דתית, אלא מכל הבחינות, איך בכלל יכול יצור כמו גבירץ להיות קיים. הוא יותר מעלוב, הוא דיקו! בנושאים אלה איני מאמין לבאר. לא כך מרגיש אדם חי. אין דבר כזה. איני יודע אם מתוך חוסר כשרון או מתוך מעצורים נמנע מלתת לדמות חיים, על פי מושגיה שלה. אני חוזר ומדגיש: הדמות לא משכנעת במושגיה שלה. העולם של גבירץ אינו עולם בעייתי שרבים מרכיביו רקובים וראויים לגינוי; הוא פשוט לא־עולם; הוא חסר יותר מדי מחשבות ורגשות שצריכים להיות לכל אדם ממוצע, על אחת כמה וכמה לאדם רגיש כפי שגבירץ אמור להיות בסיפור רחב־יריעה ויומרני כזה.

ובגבירץ כן זיסר. מיהו? בן איזה דור הוא בישראל? איך הוא חי, איפה ולמה? על כל אלה אין תשובה. והתירוץ שאלגורית היא הדמות, אינו מבטל את הצורך בעיצובה. שכן, אם בדיבריה כל כולה אלגוריה, צריכה היא להשלמה של רקע חברתי: איפה צמחה אלגוריה זו, מה שורשיה החברתיים ולמה ושוב, העיקר חסר ברומאן: באיזו זכות, מתוך איזה רקע ולשם מה, לשם מה מנסה כאן באר לבקר בצורה כל כך חריפה מצד אחד, אך כל כך עלובה מצד שני? שאלה היא ותשאר שאלה.

■ הפאנאטיות הדתית

הרובד היחיד העולה היטב מתוך הסיפור הוא התיאור של מבצר, וסביבו כמה דמויות כמו דמותו של סנדרוביץ ושל ברימר: הצעירים הדתיים הפאנטיים, הלאומניים והאנטי־לאומיים. כאן, ברובד הסטירה, הוא מצליח בטכניקת התיאור הכל־כך שטוחה וחד־צדדית שלו לשכנע שגם הדמויות כאלה: מאיימות, דוחות בקיצוניותן, עובדות עבודות אלילים ומתנעות ביצרים קשים. אבל גם כאן התיאור הנכון והעגום הוא של חלק בלבד ממחנה דתי לאומי מורכב לאין ערוך ממה שתיאר. כך למשל, הליכי המשיחיות בישראל הם בני "קצת יותר" מעשרים השנים שחלפו מאז מלחמת ששת הימים. באר משכנע בהוקעת הקיצוניות, אך אינו משכנע שהוא מאפיין את כל מקורותיה של היהדות הדתית הלאומית הצעירה בת זמננו. הסטירה החריפה שלו במקומה ללא ספק, אך אינה יכולה לבוא במקום התיאור העגול, המורכב, של לאומיות דתית בת זמננו. סטירה טובה אינה אפוס טוב. ויומרתו של המחבר היא לאפוס.

■ ספר רחב־יריעה וקצר־מסר

עכשיו לחלקו השני של הדיון: איך מראה הספר בתוך הסיפורת הצעירה העכשווית, וביחס אליה? זהו קודם כל דיון פורטי: לשוני, סגנוני, מבני, וכאן לא מראה הספר טוב. הוא מיושן באופן הרע של יושן. לשונו, קודם כל לשונו, אינה אמינה. חיים באר בונה כאן יריעת תיאור רחבה מאוד: חיי חצרות חסידיות, חיי אנשי "המזרחי" הקשישים, חיי אנשי "המזרחי" הצעירים, רבדים דתיים בצבא; והכל בשפה אחידה; באוצר מלים מוגבל. ואם יש כאן גיוון, הוא שוב קיים רק ברובד הסטירי: רק בתיאורי ההווי, הבונים את התיאור הסטירי – איך מדברת חצר חסידית, ואיך מגבל פיו צעיר דתי גס רוח בצבא – מתחילים הדברים לחיות. אך בקטעי ה"חכמה והפיוט", שאמורים להיות הלב של יצירה אפית רחבת־יריעה כזו, בקטעים אלה מדברים המספר ודמויותיו קלישאות בלתי נסבלות. מסתבר, כי עליבותם האידיאית, שעליה דיברתי קודם, היא עליבותו הסגנונית של המספר. ואל יאמר לי חיים באר, כי לא רצה לפרט ולהרחיב, כי לא רצה להוציא כוחו על "יפיפיותו של יפת". מי כמוהו, המכיר את הסיפורת הישראלית, יודע, כי חידוש סמאנטי אמנם אינו מטרה לעצמו, אך הוא כלי הנשק לכיבוש רעיוני. מי כמוהו צריך לדעת, כי אמנם יתכן מאוד גיוון לשוני עצום ללא כל חידוש רעיוני, אך ההיפך, ההיפך לא יתכן – אין בסיפורת של היום חידוש רעיוני משמעי ללא ביסוס סמאנטי, ללא תשתית של עומק לשוני. ולשונו הרצינית של באר כאן היא באנאלית עד כדי חשש זיוף. באר כתב ספר דל בסגנונו ובלשונו ובמיבנהו ובזוויות־הראיה שלו. הדלות זו היא רק בבואה לכך שאין בו דבר קונסטרוקטיווי אחרי הביקורת הסטירית ומעבר לה. מיבנה הספר הוא המיבנה הפשטני ביותר של רצף כרונולוגי ללא שום טכניקה של הארת־עומק. וכמובן, רצף פשטני לא יהפוך בדרך פלא חיים־ספרותיים, או בשורה־ספרותית, או אמירה־אמנותית מורכבת. כשם שערימת־לבנים לא נעשית מעצמה בדרך פלא מגדל־שחקים.

במתכונת של הסיפורת הישראלית כתב באר ספר רחב־יריעה אך קצר־מסר. אין זה ספר אנאכרוניסטי כמו "התעבבות יהודים" של קנז אלא ספר מוגבל. לו היה סיפור של קנז נכתב לפני שני עשורים היה מהפכה בסיפורת. סיפרו של באר בכל תקופה היה נשאר ספר חלש סגנונית ומיבנית ושטוח בדמויותיו. לכן עקרונית אינו ספר שיכול ליצור מהפיכה חברתית או אפילו לשקף אותה. באר לקח על עצמו משא גדול מכפי מידותיו. הנושא איתו רצה להתמודד הוא נושא גדול ורציני. צריך להתמודד עימו. הוא בלוז של חיינו כאן. אך דומה כי לא חיים באר הוא האיש, למרות רצונו הכנו ללא ספק, וכאבו האישי שאינו קטן בוודאי.

בסיכום, שני דברים בולטים בספר: ראשית, באר הצליח בכתיבת סטירה נוקבת על תופעות של דתיות לאומנית. ולו היה מסתפק במסגרת זו המצומצמת יותר וכותב יצירה קטנת־היקף וקטנת־יומרות היה עושה טוב לעצמו ולקורא, כי זוהי בוודאי המסגרת המתאימה לו. שנית, על דרך השלילה הצליח להראות, כי אין למחנה הדתי סופר גדול, שיתמודד עם המשא האדיר של דת ישראל ומדינה ישראלית. משהו קפא בו, במחנה זה, אם אין בו די כוח ודי מודעות עצמית כדי ליצור בדיקה ספרותית זו, ולתת לתרבות הישראלית את הצד הפילוסופי דתי חסר לה.

אשר לבאר, אין ספר זה אלא עוד סיפור תלוש נוסף, סיפור המוביל כמיטב המסורת הרעה בסיפורת הישראלית הצעירה אל מבוא סתום. לא סופר דתי כתב זאת. כתב זאת עוד אדם צעיר וכואב וחסר אמונה. הכיפה שהספר חובש אינה מכסה על ההעדר שמתחתיה, והבריחה אל אופנת התלישות החילונית אינה תשובה לשאלות שאין בו כוח להעלות. חבל.

קיפוח נוסף של סופרי ילדים

מאת סופר מעריב

בימים אלה קיבלו סופרי ילדים בארץ הודעות על פסילת הזכאות של חלק ניכר מספריהם – לגבי קבלת תשלומים על השאלתם בספריות הציבוריות. הסיבה – הספרים נחשבים לביוגראפיות, ובתור שכאלה אינם בגדר "ספרות" ואינם ראויים לתשלום. כך, למשל, נפסלו ספריה של דבורה עומר: קול קרא בחשיכה, שדה גיבורות ניל"י, הבכור לבית אבי, לאהוב עד מוות, דמעות של אש, סערה באביב ואחרים, שגיבוריהם ב"ז הרצל, שרה אהרונסון, אליעזר בן יהודה, זהרה לביטוב, שמוליק קופמן, צביה לובטקין, אנטק צוקרמן וטוביה קושניר, ספרים שזכו בפרסים ספרותיים ונכבדים בארץ ובחו"ל, ואשר דורות של קוראים גדלו והתחנכו עליהם. כמו כן נפסלו ספרים של סופרי ילדים נוספים, שגיבוריהם חנה סנש, יוסף טרומפלדור, מיכאל הלפרין ואחרים. רבים מהם ספרים שנכללו בהסדר התשלומים הקודם לשנת 1986, ועתה הוצאו ממנו. לעומת זאת יקבלו תשלומים כל סדרות קופיקו, צ'יפופו והדומים, שאינן "ביוגראפיות" אלא "ספרות של ממש".

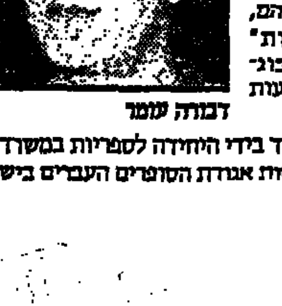
דבורה עומר

אגב, לפי אותו הגיון אין לשלם עבור השאלת ספרים כגון החיים כמשל ונסיעה לפנחס שדה, פרקי אליק למשה שמיר, נתן היה אומר ליעקב אורלנד, החי על המת לאהרון מגד, כהן דם הנשבר לשולמית לפיד ושני חיי יעקב ליעקב בוצ'ץ. מעניין אם גם סופרים אלה ודומיהם, הכותבים "ביוגראפיות" ו"אוטוביוגראפיות" "למבוגרים", כבר קיבלו את הודעות הפסילה.

ההסדר התמוה הזה מופקד בידי היחידה לספריות במשרד החינוך והתרבות, בשיתוף ובחסות אגודת הסופרים העברים בישראל.

על הפסילות אי־אפשר לערער השנה – משום שאין עורכים סקר שנתי לפי רשימת כל ספרי הקריאה המקוריים המושאלים בספריות, אלא בודקים במידגם, במשך כשלושה שבועות בלבד, רק את מצב ההשאלה של אותם ספרים, שאושרו לקבלת תשלומים. ספר שלא נכלל במידגם – הפסיד מחברו תשלומים של שנה שלימה.

זה אינו הקיפוח היחידי של סופרי ילדים ונוער. על פי ההסדר הקיים הם זכאים רק ל־25% מכלל התשלומים שיחולקו השנה, והשאר – לספרות הנכתבת "למבוגרים".

זאת – בעוד אשר כל ספרן וספרנית מאשרים את האומדן שכ־75% מנפח ההחלפות בספריות הציבוריות הוא של קוראים צעירים.

נודע, כי סופרי הילדים, שבשעתו נתבקשו להצטרף לאגודת הסופרים העברים כחברים שווי־זכויות, שוקלים עתה התארגנות נפרדת כדי להגן על זכויותיהם. אשר בהעדר חוק השאלה כללי בספריות הציבוריות, הן נתונות לחסדיהם של קרובים לקערה.

תקציר

עמ' 2
אורפז כותב לאפיפיור

הסופר יצחק אורבך אורפז שלח עותק של הרומאן החדש שלו, "הכלה הנצחית", לאפיפיור יוחנן פאולוס השני בצירוף מכתב חריף, שבו הוא מוקיע את יחסם ההיסטורי של האפיפיורים ליהודים – על כך מספר חיים נגיד במדור "ציפורי שיר".

עמ' 3
אנו כותבים - מי שומע?

השירה הלבנונית היפה, שדורות התחנכו עליה בארצות ערב, עלתה בלהבות המלחמה השורפת את מדינת הארזים. לבנון הספרותית נעלמה – כותב שפי גבאי במאמר, המציג את שירת לבנון, שתועות ימינו הטביעו בה חותם בל יימחה.

מעת לעט

בעין הסערה

סערות ספרותיות, כשהן מורגשות מטעמים ספרותיים עקרוניים, ולא אישיים אנוכיים, מביאות ברכה. לפעמים יש בהן כדי לרענן אווירה דחוסה, טעונה אדי גופרית של חשבונות קטנים.

בימים אלה מתחוללת אצלנו סערה כזאת בעקבות הרצנזיה של הרומאן עת הזמיר מאת חיים באר. ודאי, להמולה תרמו הצהרותיו־התרוזות וגישנות של המחבר, שהיה מבכר לראות את סיפרו החדש כקודקוד השלישי במשולש, ששני קודקודיו האחרים הם ש"י עגנון (תמול שלשום) וס. יזהר (ימי צקלג). אין ספק, כי תפיסתו החיובית המופלגת של הסופר את הספר שיצא מתחת לידו, היא סגולה לעורר רוחות רעשת מרדנות. ואף על פי כן, בהתעלם מן "הפרובוקאציה" – אם אמנם נתכוונה להיות כזאת – שבדברי באר, נמצאנו עומדים בפני הצורך להעריך את היצירה רחבת היריעה (560 עמודים!) הערכה מעמיקה הרבה יותר. זוהי הערכה כפולת־היבט, אמנותית ורעיונית גם יחד, הדורשת הן לאקטואליה והן לממד זמן אובייקטיווי לבלי השוואה, הממד שבלעדיו אין ולא ייתכן שיפוט ספרותי קפדני ומרחיק ראות.

כדי לעשות צדק עם עת הזמיר יש, קודם כל ובראש וראשונה, לקרוא אותו. לא פעם, בעיצומו של "סקאנדאל" ספרותי רוחות, מסתבר, כי יש "מתווכחים" שספק אם נהגו ביצירה השנוייה במחלוקת על־פי שורת ההגינות המינימאלית, כלומר, לקרוא אותה מראשיתה ועד סופה. הם נערכים בהתאם לקווים אחרים – העמדה האידיאולוגית, היחס האישי, הדעות הקדומות לטוב או לרע. מראש כבר ידוע להם היכן הם צריכים להתייצב, כיצד להגיב ואת מי לחזק או להחליש.

וכבר אינו נדרשים לאותם אינטרסאנטים, המלבים את המדורה לביצעם. מנקודת ראותם, ככל שתתעצם המהומה – ותהיה מבוערת או משוחדת ככל שתהיה – כן ייטב. מבחינת "יחסי הציבור", כמובן. ומבחינת ההשפעה על מספר העותקים המכרים, כמובן.

דומה, שבהתחולל סופות כאלו כדאי לתפוס מקום דווקא בעין הסערה. שם, כידוע, שורר שקט. ושם, אולי, יכול אדם חסר פניות לתת את דעתו על היצירה המסויימת לגופה ולהסיק, בלי הפרעות מיותרות, את מסקנותיו.

מ.ד.

מה קורא

משה עמירב

איש "חרות" הקורא להידברות עם הפלשתינים

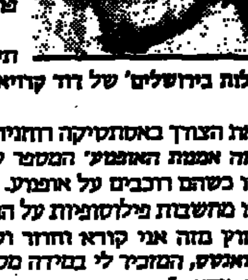

"בימים אלה אני קורא את 'הזמן הצהוב' של דוד גרוסמן. זה – בשביל האסתטיקה הפוליטית שלי. אני מנסה לתפוס את המימד השמאלי של הסכסוך הישראלי־ערבי ממעוף הציפור של גרוסמן.

למען האסתטיקה הסביבתית שלי אני קורא את 'אדריכלות בירושלים' של דוד קרויאנקר. מנסה להבין היכן אני חי.

את הצורך באסתטיקה רוחנית אני מספק בקריאת הספר 'זן זה אמנות האופנוע' המספר על אדם שיוצא לטיול עם ילדו כשהם רוכבים על אופנוע. במהלך הטיול מעביר האב לבנו מחשבות פילוסופיות על החיים".

תוך כדי אני קורא וחוזר וקורא את 'דון קישוט' של סרוואנטס, המזכיר לי במידה מסויימת מה קורה לפוליטיקאי מבודד..."

עורך: משה דור □ עריכה: עמי אטינגר

صكـامن الأصل

ספרות סופרים ספרים

חיים נגיד

יצחק אורפז כותב לאפיפיור

ביום ראשון השבוע הכניס הסופר יצחק אורנבך אורפז את סיפורו החדש הכלה המצויה (בהוצאת הספריה) לתוך מעטפה וכתב עליה את הכתובת: "לאפיפיור יוחנן פאולוס השני, מדינת הוותיקן, איטליה".

יצחק אורנבך אורפז

המשלוח הלא־שיגרתי לווה גם בהקדשה מיוחדת במינה. אורפז כתב לממלא המקום, בעברית, באחד העמודים הראשונים של הספר: "קבל נא מתנה צנועה זו לזכרם של כל אפיפיורי השנאה, החל בפיוס ה־12 וכלה בפאולוס הראשון, מאת בן העם היהודי המצפה לראות את ממלא המקום לובש שק וחוגר חבל ויורד על ברכיו לבקש מחילה מהעם היהודי הנרצח ומצאצאיו המסרבים למות".

כידוע לכל מי שהספיק כבר לקרוא את הרומן, הפרק המרכזי בו מתאר את יציאתה של סבתא לבמה מקברה כדי לנקום בעולם הנוצרי, תוך כדי חיפושיה אחרי התינוק האבוד.

אורפז אומר שהוא בטוח, כי יימצא בחצר האפיפיור מלומד יודע עברית, שיוכל לתרגם את ההקדשה ליושב על הכס הקדוש.

המכתב של היו"ר

לפני כחודשיים שלח המשורר יעקב אורלנד מכתב למטה תנועת הארבעים, ובו ביקש להסיר את שמו מרשימת חברי הוועדה המייעצת למטה בארגון שבוע השירה הבינלאומי, מיבצע שבמסגרתו יוזמנו לישראל כ־40 משוררים נודעים מרחבי העולם.

יעקב אורלנד

אורלנד הוזמן להשתתף בוועדה, אך לא יכול להשתתף בה, כיוון שאגודת הסופרים, שהוא היו"ר שלה, הציעה ועדה משלה, וזו נדחתה על־ידי מטה תנועת הארבעים.

שמונה ימים לאחר משלוח המכתב נשאלה ד"ר שוש אביגל, המארגנת את שבוע השירה הבינלאומי, האם קיבלה אותו. היא ענתה בשלילה. תשובתה פורסמה בטור זה, ואורלנד נפגע, שכן יצא כאילו לא שלח את המכתב כלל.

מאוחר יותר התברר שהמכתב היה בידיה של אביגל, אך כיוון שהנושא היה עדיין בשלבי בירור, העדיפה להגיב כדרך שהגיבה. היום היא אומרת, כי זוהי עובדה, שאורלנד אינו חבר בוועדה. היא גם מוסיפה, כי אינה מבינה כלל, מדוע ראשי אגודת הסופרים מקדישים כל כך הרבה זמן ואנרגיה למועד המדוייק של שיגור מכתבים וקבלתם.

עתה חברים בוועדה תשעה חברים במקום עשרה: דליה רביקוביץ, נתן זך, נעים עריידי, אשר רייך, שולמית לפיד, אברהם סוצקבר, ש. שפרה, נסים קלדרון, חיים גורי. הם מייעצים לא רק את מי להזמין מחו"ל, אלא גם את מי להזמין מבין המשוררים בישראל להשתתף בשבוע חגיגי זה.

עוד חדשות ממארגני שבוע השירה הבינלאומי: בתשובה לפנייה מישראל התקבלו עד כה כ־15 תשובות חיוביות ממשוררים באירופה, בארה"ב, בארצות הגוש הקומוניסטי ומדרום אפריקה השחורה. מארגני השבוע מדגישים, כי "גם מתוך המשוררים שנענו בחיוב, יש כאלה, שעד שלא נראה אותם פה, לא נדע אם הם באים. יש ביניהם שמגיעים ממקומות בעייתיים או שאנחנו בעייתיים בעיניהם. בימים אלה יש לישראל מעמד רגיש בעולם".

מעבר המיתלה – בקרוב בעברית

הסופר האמריקני לאון יוריס כותב רומאן על מעבר המיתלה, ובין המו"לים בארץ היתה תחרות נמרצת על זכויות התרגום לעברית. בסופו של דבר זכתה בהן ספרית מעריב. ההוצאה קיבלה גם את זכויות הפירסום בעתון.

עוד ספר נודע שיופיע בקרוב בעברית בספרית מעריב: פרסטרויקה של גורבצ'וב.

אגב, בימים אלה הופיע בהוצאה זו עין בטונים מאת אפרים קישון, מהדורה חדשה של ספרו השועל בלול התרנגולות, וכן סיפרו של משה בן שאול לבני הנעורים איזו מין ילדה את.

בעוד פחות מחודש ימים עומדים לראות אור הרומן הירושימה אהובתי, של מרגריט דיראס, בתרגומו של אביטל ענבר, וכן המותחנים משחקים פטריוטיים של טום קלאנסי, ובחזקת חף מפשע של סקוט טארו.

הפולנים באים

כמאה חוקרים מפולין יגיעו בעוד שבועיים לארץ לכינוס מדעי שיתקיים החל מ־1 בפברואר באוניברסיטה העברית. הוא יימשך חמישה ימים ויוקדש לנושא: תולדות יהודי פולין, תרבותם וספרותם. יבואו גם מומחים מאנגליה, מארה"ב מגרמניה, צרפת וקנדה. יוזם הכינוס ומארגנו הוא פרופ' חנא שמרוק. לדבריו, מסתמנת בשנים האחרונות התעוררות בכל העולם בחקר תולדות יהדות פולין.

בכינוס ידונו בספרות אידיש מודרנית, בקבוצת "יונג ידיש", ובדימוי של יחסי יהודים־נוצרים בכתבי בשביס זינגר, ביקור עגנון בפולין והרצאותיו ועוד.

עט מגיב באורות וצלילים

בעיות בהוצאת ספרים בדרך המקובלת עשויות לעתים ליצור רב־מכר היסטורי. כך קרה לסידרת הסיפורונים שהוציאה בחודש האחרון הוצאת כרטא: קסדון – הספר האלקטרוני. הסידרה בת 12 הסיפורונים קובעת שיאי תפוצה, בתחום ספרות הילדים.

הסידרה, שיובאה מארצות הברית ותורגמה לעברית, מיועדת לילדים הלומדים מושגים ראשונים בתחומי הצורה, הצבע, המספר וההתמצאות בשטח. מצורף אליה עט־קסם מתוכנת, המופעל באמצעות סוללה. העט מגיב באורות ובצלילים: הילד מוליך אותו על פני השורות, ובדרך זו הוא עונה על שאלות. צלילים ואורות מסויימים מסמנים תשובה חיובית, אחרים – שלילית.

גל חדש בסיפורת האמריקנית

"הדור החדש" הוא שמה של קבוצת סופרים אמריקנים צעירים, אשר כשמה כן היא – הם מבשרי הגל החדש בסיפורת האמריקנית. רובם ככולם תושבי ניו־יורק והם מרוכזים סביב הוצאת הספרים וינטג' קונטמפוררי. לא מכבר הופיע בהוצאת כתר ספר סיפורים ראשון בעברית של אחד הנודעים שבהם, ריימונד קארבר, ושמו דבר קטן וטוב. הרומן של ג'יי מקינרני, אורות בוהקים, עיר גדולה, בתירגומה של טל חלם, מופיע בימים אלה בהוצאת זב"ם. רומאן ראשון זה הוא באה"ב רב־מכר, וכבר נעשה על־פיו סרט, העומד להגיע ארצה בחודש ספטמבר. גיבורו הוא תושב מנהטן, העובד בכתב עת. עוד סופרים בני "הדור החדש" שעם כתיבתם יתוודע הקורא בקרוב הם בארי האנה וריצ'ארד פורד, שספרו כתב הספורט עומד גם הוא להופיע בעברית.

פרס חולון לספרות יפה

עיריית חולון מודיעה על חלוקת הפרס העירוני על שם חיים קוגל. הוא מיועד ליצירות מוגמרות בגודל שאינו פחות משני גליונות דפוס, בתחום הספרות היפה, שיצאו השנה וגם לפני שנים אחדות. ועדת השופטים נקבעת בהתאם להמלצת אגודת הסופרים. סופרים ומו"לים מתבקשים להמציא לעיריית חולון את החיבורים בארבעה עותקים עד יום 12.2.88.

הודעות

● המיפגש השני בסידרת המיפגשים ספרות כאן ועכשיו – פגישות עם סופרים וספרים, מטעם החוג לספרות עברית ומשרד דיקן הסטודנטים באוניברסיטה העברית, יוקדש לספרו החדש של יאיר הורביץ "ציפור כלואה". הוא יתקיים ביום שלישי 26.1.88 בשעה 8 בערב באולם הכנס, בהר הצופים.

"פוליטיקה מהוגנת"

ראש הממשלה (יושב) ועוזריו: מזכיר הממשלה (מימין) ומנהל הלשכה

איזה פרליס

ביקורת

ג'ונתן לין ואנטוני ג'יי / אדוני ראש הממשלה / המבוא מאת: אבא אבן / תרגום: נעמי כרמל / הוצאת עידנים / ידיעות אחרונות / תשמ"ז, 1987

הסידרה הטלוויזיונית: "כן, אדוני השר" והמשכה: "כן, אדוני ראש הממשלה", זכו להצלחה בינלאומית מסחררת. הוא הדין בעיבודה הספרותי של אותה סידרה, שחלקה השני הופיע זה עתה בתרגום עברי. לפנינו דוגמא מאלפת של העברת "חומר" מן המדיום הוויזואלי של הטלוויזיה אל הדף המודפס בספר.

צופי־הטלוויזיה נהנים מן הדיאלוג השנון והמבריק ומן המשחק המעולה של שלושת השחקנים, המגלמים את ראש הממשלה, ג'ים האקר, את מזכיר הממשלה, סר האמפרי אפלבי ומנהל הלשכה, סר ברנרד וולי. הגירסה הספרותית לתחבולות אחרות וקודם כל להרחקה בזמן, עד שנת 2022 לספירה. שני המחברים, ג'ונתן לין (אחיינו של אבא אבן) ואנטוני ג'יי, הופכים ל"חוקרים", הנוברים בתעודות היסטוריות, שפירסומן מותר מקץ שלושים שנה. הם "עורכים" יומנים פרטיים, מכתבים ומסמכים אחרים ומוסיפים את הערותיהם והבהרותיהם, כנהוג בפירסומים מסוג זה.

ראש הממשלה (השחקן פול אדינגטון) ואשתו (דיאנה הדינוט)

בדרך זו מצטלבות זוויות־ראייה שונות ומנוגדות ועדויות סותרות זו את זו. האפקט הקומי נובע מן הסתירה בין מה שכל אחד מגיבורינו חושב, אומר ועושה. שני ה"עורכים" הם חברי האקר קולג' אוקספורד, ללמדנו, שהאיש, שבימי חלדו לא דרכו רגליו על סף המכללה העתיקה, זכה ברבות הזמן לקולג' הקרוי על שמו.

ראי עקום

כל סאטירה, כמוה כקאריקטורה, מעוגנת במציאות, אבל מגזימה ומותחת את קווי המיתאר, עד קצה גבול הסבירות. מעבר לגבול זה היא מחטיאה את מטרתה. הסאטירה שלפנינו "מתלבשת" על המציאות האנגלית, כמו בגדי אופנה עילית על דוגמנית לצמרת. אופיו ומזגו של העם האנגלי וסידרי המימשל שלו, משתקפים בראי עקום זה בבהירות מפליאה. אם כן, מדוע זכתה יצירה, הטבועה בחותם לאומי כה מובהק, להצלחה בינלאומית? כנראה, משום שהיא עוסקת בטבע האדם, כיצור פוליטי, וטבע זה אחד הוא בעולם כולו. יצור פוליטי שואף לכוח, שלטון, כבוד, מקום טוב באמצע ההיסטוריה. מכאן המאבקים על הישרדות בשלטון, שבהם נהוג לא לבחור באמצעים. אולם, במשטר דמוקרטי־פארלמנטארי, המקובל, בגירסותיו המגוונות בעולם המערבי, מתנהל המאבק הזה על פי כללי־משחק מסויימים. קיימת סתירה בין מוסר פרטי ומוסר (או היפוכו) פוליטי. ההתנהגות הפוליטית מתחפשת איפוא באיצטלה של מהוגנות, שאינה אלא מראית־עין. מצב זה הוא מקור בלתי־נידלה לסאטירה.

והרי שלוש דוגמאות, שלכאורה אינן נוגעות לפוליטיקה "פרופר". א) מלחמה נגד עישון. שר הבריאות, שהוא רופא, מתבקש לפגוע ביצרני טבק, כדי להציל את חייהם של 100 אלף איש, המתים כל שנה מעישון. אולם יצרני טבק תומכים במוסדות תרבות וספורט ומכניסים ארבעה מיליארד סטרלינג לשנה לאוצר המדינה. על כן אין סיכוי לתביעתו של שר הבריאות. מה גם שאילו מתים אלה האריכו ימים היו עולים לאוצר בפנסיות וביטוח לאומי.

ב) אחות רחמניה בריטית נאסרה במדינת "קומרן" וצפויה למלקות ומאסר ממושך. אין משרד החוץ נוקף אצבע, כדי לא לקלקל יחסים עם קומרן. "יותר בטוח להיות חסר־לב מאשר חסר־דעת". האחות משתחררת על־ידי גורם אחר, אף הוא אינטרסיווי. ג) כלב של ילדה יתומה נקלע לשדה מוקשים. לב האומה נקרע למראה הילדה הבוכיה. מבצע החילוץ עולה לצבא הון עתק, אבל מקפיץ את הפופולאריות של ראש הממשלה הרחום לשחקים, חרף הצורך הדחוף בקיצוץ הוצאות בטחון.

ככל שהדוגמאות האלה נראות פנטסטיות, מעמיד אותנו אבא אבן, בהקדמתו הרצינית והמשעשעת, על היסוד המציאותי של הסאטירה. שני המחברים שאבו את השראתם מיומניו של ריצ'ארד קרוסמן. מיודענו קרוסמן, חבר הוועדה האנגלו־אמריקנית לא"י (1946) ואוהד הציונות, היה מרצה באוקספורד ואינטלקטואל – שתי מגרעות בלתי נסלחות אצל פוליטיקאי. כשסוף סוף התמנה (1964) לשר השיכון בממשלת הלייבור נוכח, שמנכ"לית משרדו, דיים אוולין שארפ, כבר ערכה לו "סידור עבודה", לשבועיים, מבלי להותיר לשר חופש־פעולה כלשהו.

"מבט לחדשות"

בסיום דבריו מעיר אבא אבן: "קורה לפעמים שהצגת פרק של "כן אדוני ראש הממשלה" דומה להמשך "מבט לחדשות". האמנם? כן ולא. ותחילה מדוע לא.

הפרטים מרובים בסאטירה דומים באמת ל"מבט לחדשות" כדברי אבא אבן. למשל: התלות המוחלטת בארצות־הברית, המצב הכלכלי הרופף, סלידת הדרג השלטוני מעתונות, "הלהוטה להשיג סיפור", רדיפת הפוליטיקאים אחרי פופולאריות והישענותם על סקרים ועוד כהנה וכהנה. עיקר שכחתי: הימנעותם מכל הכרעה קשה: "המדיניות שלנו היא לא לקבוע מדיניות". בתרגום עברי: "להחליט שלא להחליט". איך עושים זאת? על־ידי סחבת. "אולי נקים ועדה בינמשרדית... חקירה פרלמנטרית...?".

בעניינים כלכליים ובטחוניים חש הקורא הישראלי כמו בבית. לדוגמא: קיים הכרח לקצץ בתקציב המדינה וגם להעלות את משכורותיהם של עובדי הציבור, בייחוד הבכירים. (אחרת יהיו עיצומים). ריבוע העיגול מתבצע בעזרת תכסיסי־חישוב. חשבנו, שרק הראש היהודי ממציא לנו פטנטים. מסתבר, שגם הראש האנגלי מסוגל לכך.

הקיצוץ העיקרי לדרוש בהוצאות הבטחון. ראש־הממשלה רוצה לבטל את פרוייקט הטיל טרידנט (ראה: לביא), ולחזק את הצבא הקונבנציונאלי, על־ידי גיוס חובה (שאינו קיים באנגליה). בין המתנגדים גם שר החינוך, משום שהוא "חושש שגיוס חובה יתן בהכרח פומבי לעובדה שרבים למבוגרי בתי־הספר שלנו אינם יודעים לקרוא ולכתוב, ואינם מכירים את ארבע פעולות החשבון". צרת רבים חצי־נחמה, אבל איפה לביא אנגלי?

תרגומה המוצלח של נעמי כרמל מעביר את המסר בדרך טבעית, כאילו ברחוב דאונינג 10 רגילים לדבר בלשון הקודש.

דבורה גילולה

ספרי ילדים ונוער

מוות וגירושין

גן שלם – אני ואתם (מקראה לילדי הגן)
עריכה: מירי ברוך / עיצוב: שמעון זנדהאוז / איור: אורה איתן / עורכת אחראית: נירה הראל / עם עובד / 1987 / 267 עמ'

מירי ברוך ערכה בתבונה וברגישות, מבחר חדש של יצירות ספרות לילדי הגן, תוך דגש על דברי מקור שנכתבו בעשרים השנים האחרונות והעוסקים בנושאים הקשורים בעולמם של ילדים בני ארבע עד שבע. היצירות נסדרו בשערים אחדים, לפי עניינם: הגן, יחסים בין ילדים, יחסים עם הורים וקרובי משפחה אחרים, בעלי חיים, מחלות, זהירות בדרכים וגם משהו על בית הספר – המטרה שאליה נשואות עיניהם של ילדי הגן. החידוש במבחר: נושאים השנויים במחלוקת (מצד התאמתם לגילאים הרכים), כמו מוות ושכול, נכות ומום, גירושין ומשפחות חד־הוריות. כל מבחר הוא תוצאה של שיקול דעת וטעם, אך גם תוצאה של לחצים אובייקטיביים שונים ומשונים. ניכר במבחר שלפנינו שהיו גם שיקולים לא אמנותיים שהכתיבו בחירתו של חלק מן החומר, אולם, אם נשווה למה שהיה קודם, ההבדל בולט מאוד ולטובה. פחות טוב הוא הקנקן, וזאת למרות שבעיצובו הושקע כסף־רב וגם תשומת־לב: יותר מדי התחכמויות ונסיונות התבלטות, פחות מדי התחשבות בצרכיו של הקורא; נראה כאילו עבדה המאיירת תחת לחץ. עיצוב שקט יותר, תוך התחשבות בקריאותו של החומר ובהתאמתו לילדים בני ארבע עד שבע, תחת השגחתו, או לפחות תוך התייעצות עם מומחה לקריאות, היה מצמיח פירות טובים יותר. ובינתיים, עד שנזכה למהדורה חדשה, יש לחזק את ידי העושים במלאכה ולברך על היש.

הפשוש חוזר

ע. הלל / אני פשוש בטח ואולי / ציורים: מיכל אפרת / הקיבוץ המאוחד / 1987

לפנינו מהדורה ערוכה, מתוקנת ומאויירת מחדש של 14 שירים מוכרים לפעוטות. לע. הלל סגנון מיוחד, שפעם היה גם יחודי, אבל עכשיו, לאחר שרבו מחקיו, נראה הסגנון כאילו הוא נחלת הכלל – החן שבהתנוננות המיוחדת הזאת פסק להפתיע והפך להיות שכיח מאוד. והרי, לדוגמא, השיר שעל שמו נקראת האסופה כולה אני פשוש": מה אתה מתנשא, תרנגול? / אני בלול הכי־הכי גדול! / ואתה – מה? / מפני אין לחשוש: / אני פשוש. פעם היה צריך לאזור אומץ מיוחד במינו כדי לכתוב בספר ילדים תקני את המלים "הכי־הכי גדול" – היום כולם מרשים זאת לעצמם!

דור העתיד של אוהבי אמנות

משקפים – רבעון של אגף הנוער, מוזיאון ישראל / גליון ראשון / עורך: תמיר ראונר / מעצב גראפי: אבנר אברהמי בשיתוף עם "כותרת ראשית".

אגף הנוער במוזיאון ישראל עוסק כבר שנים בשקט ובהתמדה בהכנת דור העתיד של אוהבי אמנות ומבינים. הרבעון שלפנינו הוא תרומה חדשה למטרה חשובה זו. העורך מתכוון להקדיש כל חוברת למושא מרכזי אחד ולהאירו מנקודות ראות שונות. החוברת הראשונה מוקדשת לרישום: מתפרסמים בה רפרודוקציות של שבעה אמנים ישראליים מייצגים ומבחר מאמרים עשיר על היבטים שונים של אמנות הרישום. החומר כתוב בבהירות ותוך התחשבות בקהל היעד – נוער מתבגר, אינטליגנטי, מתעניין ופתוח ללמידה. הצד האסתטי של הרבעון הוא, כמצופה, לעילא ולעילא. נייר משובח, הדפסה מצויינת, צבעים טובים וגראפיקה מעניינת. בסיכום: גליון מרשים. יש יותר מדי פרסומות בצבעים עזים והסתוריים ואלה פוגמות באופיו האמנותי של הרבעון.

הרפתקאות של סבא ונכדו

מאירה בין / אבישי וצביקה / ציירה: ליאת בנימיני־אריאל / עם עובד / 1987 / 35 עמ'

יחסי סבים ונכדים הוא נושא המעסיק בזמן האחרון סופרי ילדים לא מעטים: אהבה שאפשר לתת ללא תנאי וללא אחריות עיקרית לחינוך הדור הצעיר, שמרחק דור אחד מן המעסיק, יש לה פנים רבות ורובן יפות. ההיכרות עם דור מבוגר ושבע־נסיון־חיים, שסבלנותו רבה יותר וחוכמתו עומדת לעזר ללא תנאי, היא היכרות נעימה וחוויה חשובה. צביקה הוא נהג אוטובוס וסבא (צעיר) של אבישי. אבישי הוא נכד ככל הנכדים: קצת שובב וכיו"ב. בספר סיפורים אחדים על מאורעות שבהם מעורבים הסב והנכד, מיני הרפתקאות קטנות ותסבוכות שמהן מציל הסב את הנכד המסתבך ברגע הנכון, בלי נזק ובלי תוצאות לוואי. שלם שכולו טוב.

חיות־ידידות מן הדמיון

חסידה סטולרו ויובל מסקין / החיות של יובלי / ציורים: רות צרפתי / מסדה / 1987 / 39 עמ'

עזי בר־כמן / רק צרות / ציורים: גיל אלקבץ / מסדה / 1987 / 38 עמ'

שני הספרים יצאו בסידרה שעת קריאה בעריכת חוקרת ספרות ילדים, זהר שביט. הסידרה שמה לה למטרה לטפח את הקריאה בגילים הרכים, בתחילת הדרך. מכאן הדגש על עיצוב נכון של הטקסט, המקל על הקריאות והקפדה על אוצר מלים מתאים וצורות תחביריות פשוטות יותר.

רק צרות הוא כינויו של השובב, פרי יצירתו של עזי בר־כמן, ששמו נשכח בגלל הצרות. האמת היא שהכל מכוון לטובה, רק התוצאות שונות מן הכוונות של "התכשיט".

תרגומים מתוך אהבה

מאשה שטוקר־פאויק / שמלת השמש – שירים וסיפורים לילדים / רשפים / 1987

הסופרת מאשה שטוקר־פאויק, כתבה ספרים רבים ביידיש, שפורסמו בארגנטינה, לשם הגיעה מרוסיה בשנת 1925. היא עלתה ארצה בשנת 1974 והשתקעה בתל־אביב ואף החלה לכתוב עברית.

הספר שלפנינו הוא אסופה ובה מבחר משיריה ומסיפוריה האחרונים, שחלקם תורגמו במיוחד לצורך זה על ידי אוהדים ממוקיריה, וביניהם: ראש וראשונה אוריאל אופק המנוח, שגם טרח בהבאת הספר לדפוס בצורתו זו וכתב דברים אחדים על הסופרת. מתרגמים אחרים, שנשבו בקסמה של הסופרת־משוררת: דוד פאיאנס, אפרים תלמי, גד מיאל, זלמן הירשפלד, פנינה כהן. השירים קלים ומתנגנים והסיפורים כתובים בחן ובהומור. נוסף לספרים הרבים ביידיש כתבה הסופרת ארבעה ספרים בעברית: עלי וסבתא, גן של שלום, עוף הפלא, גלאריאש, ואלה פורסמו בישראל בין השנים 1970–1978. המבחר שלפנינו הוא מלאכת אהבה של מוקיריה.

שני אנשים שהם איש אחד

יוצאים לטיול, כתב וצייר יגאל תומרקין (מסדה 1987)

מה רואה אב, כשהוא יוצא לטייל בחוצות העיר עם בנו? אם האב הזה הוא יגאל תומרקין הוא רואה את הכיעור, הלכלוך וההזנחה ואם האב הזה הוא יגאל תומרקין, הוא גם מקווה בתום לבו כי אפשר יהיה על־ידי ספר דידאקטי ויפה לשנות את המצב. "אינני מתכוון להיות סופר ילדים", כותב תומרקין, "לא אחליף מקצוע. הנסיון מעניין ואיני מבטיח שלא אחזור עליו מדי פעם".

לא יקשה לסופר יגאל תומרקין למצוא מאייר לספר ילדים הבא שירצה לכתוב. כשם שלא קשה היה לו למצוא מאייר לספר זה שלפנינו, למרות שהוא דידאקטי כל כך והכבבי כל כך. המאייר שמצא הסופר המתחיל הוא דווקא מאייר מקצועי לעילא ולעילא. אשרי שני אנשים שהם איש אחד.

שירת לבנון

אנו כותבים - אבל מי שומע?

אדוניס: בית ילדותי חרב באש

מוחמד עלי שמס אל־דין: נהרות דם

אליס סאלום: קח רובה וגרשם

תאופיק ברבר: לעורר מצפון העולם

שפי גבאי

הספרות הלבנונית היפה, שעל ברכיה התחנכו דורות של צעירים בעולם הערבי, שהצליחה תמיד להתמודד בהצלחה נגד השפעת הספרות המצרית, ולעתים אף לגבור עליה, מבכה היום את הידרדרותה.

התותחים הרועמים כבר 13 שנה בארץ ההרים המושלגים והבקעות הירוקות, שיתקו מסורת ספרותית מלאה רגש, חום ואהבה. סופרים ומשוררים ידועי שם נפוצו לארבע רוחות השמים, לכל מקום שם קיימת קהילה לבנונית.

אלה שנותרו בארץ השסועה כורעים עתה על ברכיהם ומתחננים בפני ראשי המיליציות לנצור את האש המשתוללת. אחד מהם, המכונה אבו־חורבה, אומר בתחנונים:

"הו, החמושים בשם המולדת, חיזרו בתשובה. בואו נרקוד את רוח השלום ונכבה איתה את האש. הו, בנים, מלאכי הרס. פיתחו שער לפשרות, כי הסכסוך התארך. הסכסוך התארך עד שגילה את ערוותנו. מדוע לא נבוש, מדוע לא נבושה?"

"ההרים היפים שלנו נראים לי משום מה נפוחים כמו גופות האלמונים, שבכל בוקר אני רואה אותם פזורות ברחובות ביירות. דומה, כי בתוך הבניינים נקובי הכדורים והפגזים של עירנו מתהלכים רוחות רפאים. הלבנונים, שהיו פעם עליזים ורעננים, מתהלכים היום כפופי־גו על מקלות המלחמה"

לבנון הספרותית נעלמה. מדפי חנויות הספרים בעולם הערבי מתרוקנים מיצירות לבנוניות רגשניות, שהיו אהודות, ועדיין אהודות מאוד על הדור הצעיר.

הסופרים והמשוררים בארצות ערב אינם שמחים לאיד. מזכיר התאחדות הסופרים הערבים עקלה עירסאן מספר: "החלטנו להרכיב משלחת, כדי לשמוע וללמוד מה אירע לעמיתינו הלבנונים. נסענו אליהם לביירות. ישבנו מולם ולחצנו עליהם להתעורר ולקום. הזכרנו להם, כי לבנון היתה מבצר הדמוקרטיה של העולם הערבי, בו מצאו מיקלט גדולי הסופרים והמשוררים הערבים, שנרדפו עד צוואר על־ידי שליטי ארצם ואמרנו: מדוע נטשתם את הקולמוס השנון, עטור ההשראה, קולמוס שהיה חרב ונשק קטלני נגד רודנים ערבים. מדוע פיניתם את בימותיכם היפות והמרנינות למטיפים בשם הדת, בשם אלוהים ובשם המיליציה? – במו ידיכם הפכתם היום את אלה המייצגים את התקופות החשוכות ביותר של האנושות, לבעלי דעה במדינתכם. הטפות, המתפשטות עתה גם לעולמנו, לעולם הערבי כולו".

תשובת הלבנונים לא היתה מאושרת ביותר: "תחת עננים מחניקים של התחרצויות, קשה לחדש את נעורי המשורר הלאומי שלנו ג'ובראן ח'ליל ג'ובראן. אין לנו השראה, משום שאין אנו רואים את הפסגות המושלגות, את המים הזכים המפכים ממעיינות הבקעות, אף לא את הארזים במדרונות הגדולים ולא את הירק, שכיסה פעם מרחבים עד מלוא האופקים. אנו רואים ומריחים רק את זוהמת המלחמה, שאותה אנו מתארים בכתיבתנו, שמא יימצא בעל מצפון בתוכנו שיגרוף בההלהבות את העם הלבנוני ויביא אותו לחוף מבטחים".

לאחר שהמשלחת הערבית עזבה את לבנון, ישב הסופר והמשורר ע'סאן מטר בביתו במערב ביירות, דיפדף בידיים רועדות ביבול יצירותיו בשנה האחרונה וסיפר: "נכון שכתבתי הרבה, אבל בלי משים נתתי לאותיות לבכות, ממש כמו עורב המייחל בקיץ לגשם. למדתי מכתיבתי, כי כל ניצוץ של תקווה בתוכי כבה. למדתי מתוך מאות הדפים, שפירסמתי במדורי הספרות ושבועונים בעולם הערבי, כי לא כתבתי אף שיר שיש בו שמחה. לעומת זאת כתבתי שפע של מלים על מוות ועל טכסי הלוויות של חברים ובני משפחה. עשיתי זאת משום שזוהי האווירה בלבנון שלי. סגרתי את תיק היבול העצוב הזה, שכבתי על מכתבי וטבעתי בתוך חלומות שבהם שיחזרתי את הימים היפים מלפני 15 ו־20 שנה, בהם כל אנשי הספרות, כמוני, כתבו יצירות שמתוכן זרחו אלף שמשות. היום אני שואל, מדוע אנו צריכים לכתוב אם התקוות נגוזו ולמי מיועדת הכתיבה שלנו אם אין בה כל בשורה ללבבות היבשים?"

הסופר הביירותי הידוע מוחמד שמס אל־דין אומר: "אנו חייבים להשתפך על הנייר, זוהי מחלה, חייבים לכתוב גם אם נאלצים לתאר נהרות דם". בימים אלה כתב בטורו הספרותי: "אני מופתע לראות את תושבי עירי, לאחר ליל בלהות של הפגצות כבדות וירי רצוף, מתעוררים מוקדם בבוקר וגודשים את הרחובות, כשהם מביטים זה על זה בשלוות נפש, הדומה לשלוות המוות, בלא כאב, בלא שאלה. דומה, כי אחרי 13 שנות מלחמה אוטמים תושבי ביירות את אוזניהם, אפילו כשנורים בו־זמנית 20 אלף כדורים ופגזים. אני מופתע לראותם מנהלים חיים תחת אש תופת כזאת, ומתפלא כיצד הם מסוגלים לעמוד בתורים מול המאפיות, חנויות המכולת ותחנות הדלק".

באותו טור שבועי מתאר הסופר את נופי לבנון: "ההרים היפים שלנו נראים לי משום מה נפוחים כמו גופות האלמונים, שבכל בוקר אני רואה אותם פזורות ברחובות ביירות. דומה, כי בתוך הבניינים נקובי הכדורים והפגזים של עירנו מתהלכים רוחות רפאים. הלבנונים, שהיו פעם עליזים ורעננים, מתהלכים היום כפופי־גו על מקלות המלחמה. זו הסיבה שבתוך לבי התפתח הר געש של עצבות. אני מביט לתוך עצמי, לתוך משפחתי, לתוך שכני ולתוך מולדתי ואני אומר מדוע הפכנו לאסון כה גדול".

המשורר הלבנוני אדוניס מגן על הספרות הלבנונית, משום שלפחות היא מנסה, לדבריו, לעורר את מצפון העולם נוכח המלחמה המשתוללת, לא רק בין עדותיה שלה אלא גם נגד כובשותיה – סוריה, איראן וישראל. הוא מציין, כי הספרות חולה גם בשאר ארצות העולם הערבי – חולה מאוד. הספרות היא ביטוי לתקופה שאותה נושמים היוצרים ונושפים. "הערבים כיום נמצאים בעיצומו של תהליך פיצול לאומי. סופריהם ומשורריהם חיים את הפיצול הזה, נבוכים, מבולבלים, כבולים באזיקים ונודפים. הם כותבים ויוצרים אך כאילו לא כתבו משום שהם אולצו בגלל קווים מדיניים עליונים להיות שטחיים. שטחיות זו מתעלמת מן האמת המרה של האזרח הערבי, מבעיותיו, מצוקותיו וכאביו".

אדוניס מבכה בשיריו את ביירות – את תושבי עירו. בשירו האחרון הוא אומר: "בקצה הרחוב ההוא, מצוי ביתי, בית ילדותי, שחרב באש, ומתוכו מזדקרים כחרבות, העשבים והקוצים השוטים. הם ניצחו את הביטון לאחר שספגו לקירבם דם ולא מים. כל פעם שאני עובר ליד בית ילדותי, כמו ציפור המתגעגעת לקינה, מתגנבת לאוזני המולת הילדים חברי לשכונה. אין זה סוד, כי כל אלה כבר נוקבו בכדורים, כמו הבית שלי. אני עובר ליד בית ילדותי ורואה את עץ התפוח שלי. הוא ירוק, אבל ענפיו פירות באושים. מדוע נוקבו התפוחים האדמדמים? אני יודע, כי הזבובים, הרבה זבובים ממלאים את הבית ואת החצר, כאילו גופות חברי עדיין מוטלות שם".

לא רק המלחמה הפנימית בלבנון שולטת בכתיבת המשוררים והסופרים, אלא גם הכובשים. הכובשים נתנו את ההשראה לשירי הזעם והנקמה. חלקם הגדול של הכותבים מתגורר בעיירות ובכפרים של ג'בל עאמל, שחלקו הגדול בשליטת ישראל. משוררת הדרום אליס סאלום כותבת: "שערי השחור האדים, הפך ללשון אש. אל תחפשו בתוך הגרפות את אותה לוחמת שחרחורת, כי אינני עוד גוף אלא מדינה זועמת".

המשוררת אליס כתבה שירים רבים בשביל תנועת ההתנגדות הלאומית הלבנונית נגד הכיבוש, שפעולותיה כפו על צה"ל, לסגת לגבולות אזור הבטחון. חלקם הולחן והם מושרים עתה על־ידי הזמרת הלאומית של לבנון, פיירוז, כמו השיר: "הו בן הדרום! הו בן הדרום, אמרו לך (והכוונה לישראל) שבאו לשחרר אותך והם ישארו בקירבך רק לכמה ימים. אך החליטו המשחררים להיות כובשים. ועתה קח את הרובה וגרשם, כי הם לא מבינים לשון אחרת".

"כל פעם שאני עובר ליד בית ילדותי, כמו ציפור המתגעגעת לקינה, מתגנבת לאוזני המולת הילדים חברי לשכונה. אין זה סוד, כי כל אלה כבר נוקבו בכדורים, כמו הבית שלי."

בג'בל עאמל הופיעו גם ספרים שנכתבו בידיהם של לוחמים באותה "התנגדות" נגד הכיבוש החדש, שלדעתם, ניסה להתבסס ולשלוט על אותם חלקים שמלחמת העדות עדיין לא שרפה. לוחמים כתבו ספרי שירה לאותם מתאבדים, שגירשו לדבריהם, את מה שמכונה "הפיל הישראלי". בשיר שנכתב על נער בן 14, חזן אל־קבצלי, שפוצץ באש לעבר סיור רגלי של צה"ל בחוצות צידון והתאבד, כותב משורר הדרום מוחמד אל־זו'טיב: "אתה טיפת דם בעמקי הנצח של ג'בל עאמל. רק טיפת דם, אבל הדע, כי אתה קוממת את ההר כולו, הדע כי עוררת אותו מתרדמה!"

אחת המשוררות הדרומיות סנא'א אל־מחיידלי, שהתאבדה במכונית תופת בעת שנהגה לעבר סיור צה"ל ב־9 באפריל 1985, כתבה לאמה פואמה מזעזעת הנושאת את הכותרת אני כלת הדרום. בפואמה מספרת הצעירה בת ה־17, כי מאז ראשית גילויי הגבורה של "ההתנגדות", ירדה עליה רוח משונה, שהדירה שינה מעיניה, ואז היא גמרה אומר לסיים את חייה במיבצע גבורה. "הביני אותי, אמא, זה הדרום שלנו. את שואלת מדוע לא בילינו הקיץ, כמו כל שנה בחורשות ההרריות היפות שבסביבה? והתשובה: משום שהחורשות נתפסו על־ידי הכובש, ומשום שהדרום חדל להיות שלנו. זעקי, אמי, שאני חיה, רקדי בלווייתי ושירי את שירי הדרום, ערכי לי חתונה שמחה מאוד משום שבעלי הוא הדרום".

"הביני אותי, אמא, זה הדרום שלנו. את שואלת מדוע לא בילינו הקיץ, כמו כל שנה בחורשות ההרריות היפות שבסביבה? והתשובה: משום שהחורשות נתפסו על־ידי הכובש, ומשום שהדרום חדל להיות שלנו. זעקי, אמי, שאני חיה, רקדי בלווייתי ושירי את שירי הדרום, ערכי לי חתונה שמחה מאוד משום שבעלי הוא הדרום"

רבים מאנשי הרוח הלבנונים החיים היום בארה"ב, במערב אירופה ובאמריקה הלטינית, חדלו לכתוב. המשורר הלבנוני תאופיק ברבר, שהיגר לברזיל, קובע: "ספרות הפזורה שלנו הסתיימה. הדורות החדשים שנולדו בבוסטון, או בריו דה־ז'נירו, אינם שולטים בערבית. אנו המבוגרים עושים הכל, כדי לעורר את מצפון העולם הערבי להצלתה של לבנון – אנו כותבים, אבל מי שומע?"

לאה שניר

זמן הסירפד

אולי מפני שיצאתי מרשותו
בא הטעם ממקום שלא צפיתי לו כלל,
עופות קיץ סרבנים התעלמו מכווני הקור,
מהוראות הנדידה,
מפתים את האור
שיעמיק לתוך סכות צל לה, טחוב,
גן מפלא תחת שמלותיה של לטיפה מ"תמרה"
מעגלת אצבעות חמות
סביב לשרשי העשב
בשטח ההפקר מאחורי מעבדת הטבע
אוגרת סרפדים בשק גס, תופה תחבולות רפות
תחת לאבני חצץ שהיינו מידים בה
להניסה ממקומותינו.
בערב תבשל מרק עשבים מריר מעלבונה,
תזרה תבלינים כהים
להעיר צפרים רטבות טובלות בחלצי אישה.
בטעם דודאים יעשה בה זכרונות יעקב בלאה,
יתמכר לצורות הפרועות
של זמן הסרפד.

סיפורת ישראלית במזרח גרמניה

עשרים מספרים ישראלים: הסבר תמציתי לתולדות ישראל

סקירה ראשונית, עשרים מספרים ישראלים – זה שם אנתולוגיה של סיפורת ישראלית שיצאה באחרונה בברלין המזרחית בתרגום לגרמנית. לדברי עורכותיו, יוטה יאנקה, אנגליקה טים ומוניקה צמקה, זהו קובץ הסיפורים הישראלים הראשון, הרואה אור במזרח גרמניה, אף שהוצאת עם ועולם כבר פירסמה למשל את תמול שלשום של עגנון בשנת 1982. הקובץ כולל סיפורים של מחברים יהודים ילידי הארץ וילידי אירופה, וכן של מחברים ערבים.

באנתולוגיה מובאים סיפורים משל: ש"י עגנון, יהודה עמיחי, מרדכי אבי־שאול, חנוך ברטוב, אמיל חביבי, חנא איברהים, אברהם ב. יהושע, ס. יזהר, עמליה כהנא־כרמון, יורם קניוק, אהרן מגד, עמוס עוז, יעקב שבתאי, נתן שחם ובנימין תמוז. בספר נכלל גם סיפור משל מנדל מאן, סופר יידי, שכתב וחי בישראל בשנים הראשונות לקיומה. מובא גם סיפור בשם יומן בלא, מאת דוד פאלמה, המתואר כמי ש"ישב 35 יום בכלא על סירוב לשרת בלבנון".

המעניין בקובץ זה אינו רק עצם עובדת הופעתו, אלא גם החיבור הקצר המופיע בסופו במעין הסבר תמציתי לתולדות ישראל, תרבותה, ועולמה הסיפורתי. כן ימצא הקורא המזרח גרמני תקציר קורות חייהם של המחברים, ומפתח מושגים ובו מלים חיזניות כגון תכוב אשמדאי, יקה, מניאק וממליגה. חסמבה מתוארת כ"עלון התנועה לצעירים בישראל", והנח"ל הוא "ארגון פארה־צבאי שהקים ישובים רבים בשטחים הכבושים". למרות זאת מרבית ההסברים אינפורמטיביים בעיקרם ונייטרליים מבחינה פוליטית.

גם חיבורן של עורכות הספר שומר בדרך כלל על טון מאוזן למדי. החיבור נפתח בשאלה "האם יש סיפורת ותרבות ישראלית, ובמה הן מצטיינות?" – הקורא מקבל תמונה רב־גונית של החברה הישראלית, המושפעת לדברי המחברות מן המתחים שבין ילידי הארץ, ילידי אירופה, אמריקה ואסיה, ותושבי ישראל הערבים. הדור הצעיר, לדבריהן, טוען ביותר תוקף לסיפורת ישראלית מקורית מקודמיו האירופים. הואיל ומרבית הסופרים הם אשכנזים, שורשיהם נעוצים בספרות המערבית. הלאומיות הגוברת, לעומת זאת, מגבירה את המתח בין יהודים וערבים.

מוטיב השואה, הממלא תפקיד חשוב אצל רבים למדי מן הסופרים היהודים, שב ועולה גם בהתייחסותם לשאלה הערבית. הערבים מתייחסים בספריהם לבעיותיו של מיעוט הלוחם על שיוויון זכויות וזהות עצמית תוך עימות עם מסורותיו.

אבידן: עמיחי - פטפוט מפוחד של כותב־שירים

יהודה עמיחי

דוד אבידן

דוד אבידן איננו עובר לסדר היום על מה שאמר עליו יהודה עמיחי במסגרת ראיון שנתן לכתב־העת אמריקן פואטרי רביו (ר' מעריב ספרות, 1.1.88). על קביעת עמיחי, כי "אבידן הוא...דיבור, דיבור, דיבור", משיב האחרון לאמור: "עמיחי הוא משורר בגימלאות, הכותב לגימלאים ומתעקש לדבר על דברים, הנשגבים מבינתו המנוונת. אגב, השירה היא באמת, בין השאר, דיבור – תלוי באיכות הדיבור. אבל הדיבור, העמיחיי למשל, אינו שירה, אלא פטפוט מפוחד של כותב־שירים, שמעמדו, המקומי והבינלאומי, מתערער בהדרגה כבר שנים".

אבידן לא הסתפק בכך. הוא גם שיגר מכתב למערכת אמריקן פואטרי רביו. במכתבו הוא מציין, כי אם כבר מדברים על שירה כדיבור ועל "דברנים מרחיבי־פה", חובתה היא לעדכן את הקוראים במה שנוגע ל"מראיין הנפוח הזה", שקיבל על עצמו לשפוט את השירה הישראלית בת ימינו מנקודת־ראות מצטמקת והולכת...עמיחי, עם כל הכבוד לאחדים משיריו המוקדמים – שנערכו על־ידי נתן זך בסיועי האקראי (בלי שעמיחי יבחין בכך, כמובן), הוא כיום משורר שיצא בדימוס, הכותב לקוראים שיצאו בדימוס. אכן, שירתו מצוייה במצב של נסיגה מזה כ־25 שנה ואיננה נחשבת לבת־זמננו על־ידי מבקרים רציניים. נוסיף לכך את העובדה, כי עמיחי לא ניסה מעולם את כוחו בכתיבת ביקורת – ובוודאי שאיננו מתמצא די הצורך לנסח עיקרי תיאוריה של פואטיקה – והוא שותף בעמדה הנדושה ביותר שממנה אפשר לשפוט שירה כלשהי, אפילו את כתיבתו שלו, שהיא אלמנטארית למדי".

هكذا من الأصل

مكتبة الأمل

ספרות סופרים ספרים

ה'

מג"ל

עין ראשון

כתב־עת

שיר סוריאליסטי?

מאזנים – ירחון לספרות/ גליון 8/7, טב"דצמ' 1987/ עורכים: חיים בסה, אשר רייך/ עיצוב: הירוש בע"מ/ אגודת הסופרים העברים/ 96 עמ'.

כותרת המשנה במאמרה של רות עמוסי המלים עושות אהבה מתארת את כוונתם של עורכי מאזנים להביא מריחה של השירה הסוריאליסטית הצרפתית ומהווייתה הרוחנית־תרבותית. על־פי ניסוחה, "השיר הסוריאליסטי מעמיד במבחן את חוש המציאות שלנו. הוא גורם לנו זעזוע, המחייב אותנו לבדוק מחדש את ראיית הדברים".

החוברת מדגימה שירים והגות צרפתית על ספרות ושירה: סן ג'ון פרס, מקס ז'אקוב, לואי אראגון, פייר רוורדי, פול אלואר, איוו בונפואה, ז'יל סיפרוויל, אנדרה ברטון, גיום אפולינר, רובר דסנוס, ז'אן הנס ארפ, ריימון קאנו, אנרי מישו, רנה שר ואחרים.

בצד אלה, בראש החוברת, תרגומו של זך לארבעה שירים של אלן גינזברג, המבקר בימים אלה בארץ, ומאמר על השירים, סיפור נאה של שולמית לפיד, ראשי פרקים למסה של מישון שקד על יחסי גלות וארץ־ישראל בסיפורת הישראלית, דבריה של צילה אברמוביץ על שמעון הלקין ז"ל, מאמר של גדעון עפרת על מודרניזם אחר באמנות הישראלית בשנים שלאחר קום המדינה ועוד.

ונאה לסיים במלים אחדות מן השיר מתכון לכתיבת שירה של ריימון קאנו (בתרגום יצחק עקביהו): "אם יש חוש לשיבוץ ובחירה/ אז מלים אחדות הן שירה/ וזה די שתאהב מלים למכביר/ כדי לכתוב שיר", יתרונו של מי שיודע מילון שלם על־פה".

זימרה מזרחית

מוסיקה – מגאזין על צלילים ואנשים/ מס' 9, דצמבר 1987/ עורכים: יוסי סתוי, חנוך רון/ עיצוב: רותי שלמי/ מוסיקה עתונות בע"מ/ 70 עמ'.

בשלל המאמרים שבחוברת בחרתי הפעם להציע במאמרו של אברהם אמזלג על מוסיקת הקסטות.

אביא כאן רק מקצת מדיעותיו, בלא הערה מצדי: עיבוד של לחנים בעלי אופי מזרחי בהרמוניה מערבית, לחני המוסיקה הזאת שדופים ופשטניים. כמו כן משמיע אמזלג טענה קשה נגד זימרת האינטוף, שבה לוקים, לדעתו, זמרי הקסטות.

על דבריו של אמזלג משיב אביהו מדינה, המתרעם על הטון הלגלגני והמתנשא של אמזלג: "המוסיקה הנ"ל (מוסיקת הקסטות (מנ"ל) היא יצירה מקורית, הנוצרת מתוך ההוויה הישראלית וראויה לשם אחד ויחד – יצירה ישראלית". כאמור, לא אפסוק ביניהם, אבל טוב הוויכוח ומעניין.

יתר עליהם בחוברת מאמרים משל דניאל בנימני, עדנה מישורי, מיכאל מלצר, עודד אסף, חנוך רון (דומני שרון מתרשם מ"נצורצם" של מנצחים יותר משהוא מתרשם ממוסיקליותו), ודנית לנד, דני אורפתיו ואחרים. כרגיל, החוברת מופקת ברמה מקצועית טובה ביותר הן מבחינת רמת הכתיבה והן מבחינת העריכה וההפקה.

עדות חקר עיון

רפובליקה הספרותית

דן מירון/ בודדים במועדם – לדיוקנה של הרפובליקה הספרותית העברית בתחילת המאה העשרים/ עטיפה: שמעון זנדהאוז/ עם עובד/ 1987/ 585 עמ'

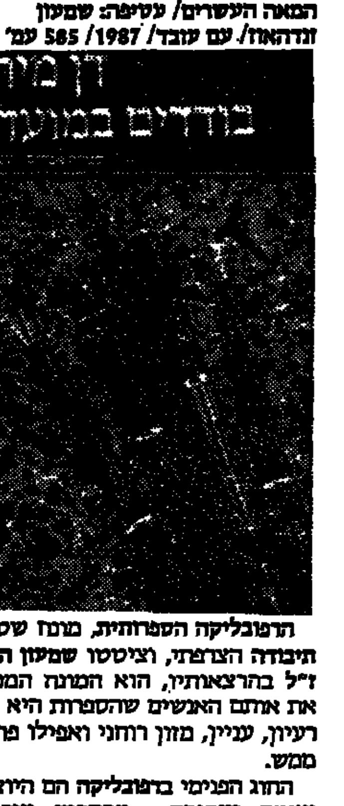

הרפובליקה הספרותית, מונח שטבעו תיבודה הצרפתי, וציטטו שמעון הלקין ז"ל בהרצאותיו, הוא המונח המכליל את אותם האנשים שהספרות היא להם רעיון, עניין, מזון רוחני ואפילו פרנסה ממש.

החוג הפנימי ברפובליקה הם היוצרים עצמם, וסביבם – מבקרים, עורכים, מו"לים וכו'. במסגרת ה"דב ערכית" הזו מתאר מירון ברהיטות רבה ובפרטים את שנות המעבר בספרותנו בין סוף המאה הי"ט והמאה הכ'. הדמויות הראשיות המככבות בדרמה הספרותית הזו הן, כמובן, ביאליק, ואחד העם, ולצידן – ברנר, ברדיצ'בסקי, שניאור, שמעוני, שטיינברג, ברציון, טשרניחובסקי, יעקב פיכמן ואחרים. הצמתים העיקריים בדרך הם משבר התקשורת בין הסופר לקורא בראשית המאה הכ'. שאלת חילופי הדורות בראשית המאה וצורות היגב ספרותיות על חילוף דורות, הן מצידו של הדור החדש כלפי הישן והן להיפך, ההבחנה בין בני "דור ספרותי" לבין בני "תקופה" – ושאלה זו מדונה על־ידי מירון באופן מרתק במיוחד. מאמר חשוב, לדעתי, הוא הפרק על הלירקה של יעקב פיכמן, בהיות ההערכה אליו כיום נתונה מזו שצריכים להקנות שירתו וערכה הספרותי. תבונה אחת חשובה אני מונה במירון, נדירה יחסית בקרב הכותבים מן האקדמיה, והיא יכולתו לכתוב בסגנון שיעניין באמת את הקורא.

הפטריה

אנשות בצל האטום/ עורך: אבנר כהן/ מאנגלית: תהילה ואתי דור־קנד/ עטיפה: אבנר גלילי/ הוצאת הקיבוץ המאוחד/ 1987/ 280 עמ'.

פרשת ואנונו הגביהה את המודעות הישראלית לשאלת המדיניות הגרעינית, אם כי ספרות העיון אצלנו לוקה מאוד בחסר בנושא זה. עתה בא אבנר כהן, העורך, ומגיש אסופה של מאמרים, שתכליתה להשכיל את הקורא העברי, ואולי אף את ציבור מקבלי ההחלטות הגורליות, בהלכי הרוח ובאופני המחשבה של השוחרים בעולם ובקהילה האינטלקטואלית אצלנו. איני בקי בתחום המיוחד הזה של מדיניות גרעינית, אך מכלול השמות מעיד על רצינות ניכרת, לא כל שכן על מיגוון דיעות. אמנה מקצת מן הנושאים שבספר: הדינמיקה של מרוץ חימוש גרעיני, מלחמת הכוכבים, מדע ואתיקה, מוסר ומלחמה גרעינית, "מסייד גרעיני", ישראל והאטום, פירוז גרעיני במזרח התיכון, התיאוריה של ההרתעה ועוד. הנחת היסוד של הקובץ היא, ששאלת הנשק הגרעיני אינה עוד סתם שאלה פוליטית שעל סדר היום, כי אם עצם קיומה של הציביליזציה.

נגד האיוולת

יהודה בן־מאיר/ קבלת החלטות בסוגיות הבטחון הלאומי: היבט ישראלי/ הוצאת הקיבוץ המאוחד, המרכז למחקרים אסטרטגיים באוניברסיטת ת"א/ 1987/ 189 עמ'.

כתבה ברברה טוכמן במצעד האיוולת: "תופעה היסטורית הראויה לציון ושאינה מוגבלת למקום או לזמן היא נטייתן של ממשלות לאמץ ולנהל מדיניות המנוגדת לאינטרסים של עצמן". ואמר הנשיא קנדי במשפט בלתי־נשכח: "מדיניות החוץ היא התחום היחיד שבו טעות יכולה להרוג את כולנו". יהודה בן־מאיר, שיש לו ידיעה מקרוב לגבי תהליכי קבלת החלטות במימשל הישראלי, מונה שמונה חסרונות ופגמים בשיטה הישראלית: העדר הגדרת יעדי בטחון ומדיניות בטחון; היעדר בדיקה מחודשת, עתית של הנחות יסוד; היעדר עבודת מטה מסודרת המוגשת לידי מקבלי ההחלטות; היעדר תכנון לאומי כולל; פעולה תגובתית ולא מתוכננת; דחיית החלטות; חוסר איזון בין המערכות. כאילוסטרציה, דווקא חיובית, מביא בן־מאיר את דוגמת המטבח של גולדה, שלזכותו זוקף המחבר את "היותו גוף קטן יחסית, ואפשר היה לקיים בו חילופי דברים כנים ופתוחים בלי חשש להדלפות". בצד חסרונות בולטים, כגון חוסר סמכויות ופעולה ללא הליכים קבועים ומוגדרים. סופו של הספר מציג פרק של המלצות, שיש בהן עניין: ארגון מחדש של לשכת ראש הממשלה, הקמת מטה לוועדת שרים לבטחון לאומי והגדרת תפקדו ועוד.

שירה

צפור כלואה בלב

יאיר הורביץ/ צפור כלואה/ ציורים: משה קופפרמן/ ספרי סימן קריאה, והוצאת הקיבוץ המאוחד/ 1987/ 47 עמ'.

שני שירים בספר שיריו של יאיר הורביץ: ציפור כלואה ופרפור פרוזדורים. משום מה, ואולי אני שוגה באסוציאציה פרטית להלוטין, אני חש בחיבורה של הציפור הכלואה כאילו היו פרפוריו של הלב החובט בחדריו בבית־החזה. מכל מקום, מן השורה המדברת בציפור "אני שומע בקולך צליל שוחר מוות" נמתחים חוטים דקים אל שיר שבהסיבתו השניה של הספר: "שמע את הלב הנשבר בשעת בין־ערבים זו, / כאילו אך צעדים הם, ולפתע, כאתנחתא, דמה הפרעה כה שקטה המונעת ממך את/ ההדים". מאוהדי שירתו של יאיר הורביץ אנוכי, ובדרך אוהבים באהבתם אני מתכן לדבר עליה ברבים, וכה צר לי על קוצר המצע, הנדחק לי אף ציטוטו של שיר אחד בלבד, מן היפים בקובץ: "על סף הפרוזדורים/ בימי לבין/ חדרי הכאב, סדקליני הנקרזה הקורנים יפעה, אולמות המעידה ומרתפי ההרדה, אבנים עמוסות עומדות בי.// אני מטרין למים המהלהלים בתמדה במקרות הצורים/ לקראת אקלים נוגה ישיר בכנף הציפור הרועדת".

הצללויד המחושל

לאה אילון/ ובא היוה ובא הלילה/ עטיפה: לילי שר/ כתר/ 1987/ 54 עמ'.

דמיונה של לאה איילון, והוא שועט קדימה בשירתה במנע רב־עוצמה, ניזון הפעם ממיתוס הקולנוע והספרות בת־זמננו. גם ברוחות הפילמאית אינה מונעת בעדי מלהתעורר לשירתה במונטז'ים החזקים ובחיתוכים המפתיעים: "האהבה הזאת שלי אליך מושכת ממני את כל/ ההליכות התפרוזות על פני המדרכה/ עם שמלות כשל מרילין מונרו/ שמתרוממת וחושפת את הירכים שלי/ ואת הרגלים שלי/ בעוד הידים שלי מנסות להדק את זה בחזרה". "אלה הם מצבים של הויה ואקסטזה, כמו בחלום או כעל מסך הכסף, המתגלגלים במלים חזקות, דיבוריות מאוד, התחרכות בחיתוך דיבורי אישי, שנקל לזהותו כשייך למשוררת זו, ולא לזולתה: "הוי, איזה ירידה ירדה עלי בעלת הבית שלי./ היא הסתכלה אפילו באסלת התא של השירותים שלי/ שהיו בחוץ בחצר./ ודרשה לראות את כל החברים שלי/ ומי ומה ומי".

ביוגרפיה

ימים ראשונים

חיה רוטברג/ ספר מאוחר/ כינוס: דוד מצס/ עטיפה: ג'ורג' ינס/ עם עובד/ 1987/ 195 עמ'.

מי היתה חיה רוטברג? חלוצה, בעלת כשרון כתיבה שלא נהייתה לסופרת, שהנציחה ברשימותיה דמויות בשנות ה־20 וה־30, כשאהרון שר, ברנר, רחל, דבורה בארון ואחרים. חיה רוטברג היתה חברה בקבוצת קלנדיה, שעברה לקבוצת כנרת. אחר־כך עזבה את הקבוצה ועברה להתגורר בתל־אביב כדי לחיות לצד בעלה, מאיר רוטברג, שעבד בהמשביר והיה חבר ההגנה. מן הפרקים המעניינים בספרה, דברים על רחל, תיאור פגישות עם ברנר ודברים אחדים על דבורה בארון ועוד. כדי להטעים את הקורא משהו מעלמה של חיה רוטברג, וכמובן, משהו מדמותו של ברנר, אביא דברים קצרים ממה שחוותה בפגישה עמו: "אמרתי שאני חושבת את דוסטויבסקי לנביא היחיד של רוסיה ואוהבת אותו יותר מכל הסופרים הרוסים. ואת מי את אוהבת מהסופרים העברים?, שאל ברנר: "אינני מכירה את הסופרים העברים", עניתי. "את לא אוהבת עברית", אמר ברנר והצטחק. "את התנ"ך אני אוהבת מאוד, כל מלה בו", אמרתי "למדתי אצל ז. עברית". למה חדלת? "ראיתי שקשה לו ללמד אותו וחדלתי". – "כשתשובי לתל אביב תבואי אלי ואני אלמד אותך עברית, לא יהיה לי קשה ללמד אותך, אני מורה טוב", השיב.

רות שפירא

ליקוטים מספרות העולם

הפשע החמור ביותר

המוסף הספרותי של הטאגמיס טיימס, מופיע מה־10 בינואר במתכונת חדשה ומורחבת הכוללת 16 עמודים של ביקורות, דיוקנאות ספרותיים, תחקירים ושאר כדבות.

בגיליון הבכורה מתפרסם, בין היתר, נאומו של יוסף ברודסקי בעת טקס קבלת פרס נובל לספרות שהתקיים בסטוקהולם בחודש דצמבר. ברודסקי מתייחס בדבריו בהרחבה לניכור האמן בחברה המודרנית: האמנות מלמדת, לדבריו, על בדידותו האישית של האדם ומטפחת בו, במודע או שלא במתכוון, תחושה של ייחוד, אינדיבידואליות, נבדלות.

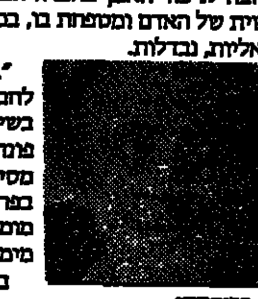
יוסף ברודסקי

"בדברים רבים ניתן להתחלק: במיטה, בפרוסת לחם, בדעות, באהבה", אומר ברודסקי, "אך לא בשירה. "יצירת אמנות, בייחוד ספרות ושירה בפרט, פונה לאדם בארבע עיניים ויוצרת עמו קשר ישיר. מסיבה זו האמנות בכלל, בייחוד הספרות והשירה בפרט, אינה בדיוק חביבה על סנגורי טובת הכלל, מומחי ההמונים", המתקשים למצוא בה הסכמה ותדמימות דעים.

ברודסקי לא התייחס במישרין לרוסיה מולדתו, אך הזכיר אותה בדבריו על פשעים נגד הספרות: "למרות שאנו יכולים לגנות דיכוי ממשי של ספרות, רדיפת סופרים, צנזורה, שריפת ספרים, הרי שאנחנו חסרי אונים אל מול החילול הנורא מכל: אי קריאת ספרים. על פשע מעין זה משלם אדם כל ימי חייו. אם מדובר באומה, היא משלמת בהיסטוריה שלה. הטרגדיה הרוסית היא טרגדיה של חברה שבה הפכה הספרות לזכותו של מיעוט, של האינטליגנציה הרוסית המהוללת".

כשהמסכה נופלת

הספר חיי התאומים, מאת ריימונד סמית – היא ג'ויס קרול אוטס, הכותבת הפעם בשם בדוי – עוקב אחר קורות האנשים כשהמסכה נופלת מעליהם, כשתשוקות האמת שלהם מתגלות וכשהם מתחילים לפעול על־פי דחפיהם.

מולי מרקס – אשה מודרנית בחיפוש אחר מאהב וגבר עמו תוליד את ילדיה עד גיל 30 – פוגשת פסיכולוג בשם ג'ונתן מקיואן ומתאהבת בו. הוא מפסיק לראות בה פציינטית והופך למאהב שלה. סיפור אהבתם האידילי מתערער כשג'ונתן מגלה שיש לו תאום זהה, פסיכולוג אף הוא, שפגע בו בעבר.

בסיבות שאינן מובנות לה קובעת מולי פגישה עם ג'יימס מקיואן, התאום, פונה אליו לטיפול המתפתח לרומאן. במקביל היא מתחילה להתעסק באופן אובססיווי בסודם של התאומים – כיצד פגע ג'יימס בג'ונתן, אם בכלל? – ומוסיפה להחזיקות על עקבות התעלומה ללא רחמים ובחוסר תבונה. מאוחר יותר, כשחיפושיה מביאים לסיום נדא – היא מבחינה היטב לעבר התאומים – תוהה מולי כיצד התקרבה בכלל לג'יימס המסוכן, הזר, כאילו לא היה אלא היבט אחר של ג'ונתן אהובה.

דומה שהעובדה שג'ויס קרול אוטס פירסמה את הספר תחת השם הזאמונד סמית (שם בעלה הוא ריימונד סמית) מוסיפה על כמה מהשאלות המרכזיות בהן עוסק הרומאן – הזהה (או אשליה של זהות), תופש (או אשליה של תופש) ואולי לעצם השיכוש בפסבדונים מצביע על צורך בכפיל.

דלתות פתוחות...

הסופר המספר הסיציליאני לאונרדו שאשא שואל את כותרת סיפרו החדש, דלתות פתוחות, מאמירה מפורסמת מימי מוסוליני: "ונחת השילטון הפאשיסטי אפשר לישון עם דלתות פתוחות". עלילת הרומאן מתרחשת בפאלרמו, בשנת 1937. שופט מקובי מתמן אל הממונה עליו, הנציב הכללי, לשם אזהרה שאינה משתמעת לשתי פנים. הוא אמור לשמש כאחד השופטים במשפטו של רוצח שרצח בדם קר את אשתו, את ידידו של השופט ואת הממונה על הלשכה, עסקן פאשיסטי רם מעלה.

איטליה, הלוצה התיקונים בדיני עונשין, שבה והנהיגה את עונש המוות ב־1930, אל נכון לבקרים מעין אלה, ודומה שמאחורי הרציונליזאציות הגראנדיוזיות על וכוהב של אוחזים לישון עם דלתות פתוחות מסתתרים הפחד והפאניקה של הרוצה עצבו. לפיכך, מה שמבקש הנציב הכללי לגלות הוא האם הספקות שגילה פעם ידידו השופט ביחס להחזרת עונש המוות עדיין תקפים. שאם כן, לא נותר לו אלא להחלץ באלגאנטיות מן המשפט או להרוס את הקאריירה שלו. השופט בוחר באפשרות השניה.

השפעת הבית

שביל של תקווה מאת לך ואלנסה, שראה אור לא מכבר בבריטניה ובארה"ב, מגולל בפשטות את סיפור חייו לפני ואחרי אותם "500 ימים" מפורסמים של תנועת סולידאריות בארגון הזקי, מאוגוסט 1980 עד דצמבר 1981. ואלנסה מספר על ילדות עניה בכפר (שבשעות שלפני הקציר אפילו רעבו ללחם), על מותו בטרם עת של אביו, זמן קצר אחרי שהשתחרר ממחנה כפיה נאצי, ועל אמו שקראה באוזני ילדיה את סיפורי מלחמותיהם של הפולנים נגד האבירים הטבטוניים של הנריק סיינקביץ' - בעין אייבתו פרלני - וחינכה אותם להיות ישרים, הוגנים ודוברי אמת.

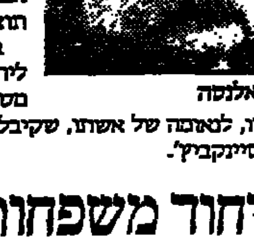
לך ואלנסה

ערכים אלה הועמדו במבחן קשה בעולם המרוחק, המלוכלך והאנונימי של המספנות הבאלטיות. קטעים רבים בספר מתייחסים לתנאי עבודתו וחייו התת־אנושיים של פועל מספנה – עבודה מעלות השחר ועד רדת החשכה, ברעש מחריש אוזניים, כשהוא אפוף אדי עופרת רעילים ומחזיק מעמד בזכות משקה תוצרת בית ומאבקו המתמשך והמייאש לשפרם.

בסוף שנות ה־70 החל להשמיע באוזני זרים בחשאי ליות את מה שראה שם. חלק חשב כן הסתום שהוא מסוכן, אך כעבור ארבע שנים האזין אותו מטורף, ברדיו, לנאומה של אשתו, שקיבלה במקומו את פרס נובל לשלום, כשהיא מצטטת את סיינקביץ'.

איחוד משפחות

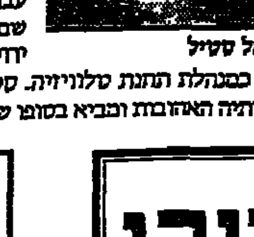
דניאל סטיל

כותבת הפריון הגדולה דניאל סטיל ילדה לא מכבר את בתה התשיעית ופירסמה את ספרה ה־23, קלידוסקופ, הניצב במקום מכובד ברשימת רבי־המכר בארה"ב.

זהו רומאן סוחט דמעות נוסף, במיטב המסורת של סטיל, על הילארי וקר, שאביה חנק בילדותה את אמה למוות והתאבד. היא הופרדה משתי אחיותיה, עברה לרשות דוד שתיין ולבסוף למשפחות אומנות, שם נאנסה על־ידי גברים ונשים כאחד. אך הילארי יורקת העיניים נעשה בדעתה להצליח בחיים ועשה זאת כמנהלת תחנת טלוויזיה. סטיל אף מזמנת לה חתן מוצלח המאתר את שתי אחיותיה האהובות ומביא בסופו של דבר לאיחוד משפחות מאושר.

במלאת שנה לפטירתה של הציירת והמשוררת

עליזה נהור ז"ל

יתקיימו הארועים הבאים:

ב־30.1.88 בשעה 11.00 תיפתח תערוכת זכרון בבית האומנים בירושלים.

ב־2.2.88 בשעה 16.00 יתקיים טקס קריאת רחוב על שמה בקרית האומנים בצפת ברשות עיריית צפת.

הציבור מוזמן

הנהג
עשה לך מנהג –
קח עמך חייל לדרך

מכתבים לעורך

קיצוניות הדדית

צודק מ.ד. בדבריו (מעריב, המדור הספרותי, יח בשבט, 8 בינואר) בעניין פסיקתו של הרב הספרדי הראשי של חיפה, שאין לקבוע מזוזות בפתח תיאטרון חיפה, ובמיוחד נגד דבריו הבוטים של כבוד הרב. אכן, יש בכך משום קיצוניות. אבל גם מ.ד. מגיב בקיצוניות בקבעו בפסקנות, כי "בתרבות החופשית" – שהתיאטרון הוא חלק ממנה – אין דריסת רגל לשלומי האמונים. האם לא יודה מ.ד. כי יש הגזמה בניצול חופש הבעת הדעות בכמה מן המחזות החדשים שלנו, בחלקם מחזות של תיאטרון חיפה? ועוד הוא מוסיף, כי הם ("שלומי האמונים" – אגב אורחא: מי הם בדיוק?), היו מבקשים להטביע את התרבות "החופשית" בכוס של תה. קיצונית גם קביעתו, כי רובצת תהום בין הדעות האנטי־תיאטרוניות של הרב בקשי דורון לבין אורחי ישראל "הנאורים באמת" (האם קיימים גם נאורים בשקר? כל אוהבי תיאטרון הם "נאורים באמת", לעומת הרב אשר, כנראה לדעתו של מ.ד. אינו נאור, כלומר אינו חכם, ואינו משכיל (כהגדרתו של יהודה גור במלונו הגדול למלה "נאור"). האם טוען מ.ד. שאין בבלל אקדמאים לא דתיים, אוהבי תיאטרון, שליבם אינו נוטה לאותם המחזות "המקוריים" בוטה חיפה?

המחזאים החדשים שלנו הם בדרך כלל בעלי כשרון, אבל האם כשרונם מוגבל רק לחיבור מחזות המעוררים התנגדות בחלק גדול מן הקהל? גם הספר במערב אין כל חדש ברמניה והספר החייל האמיץ שווייק בצ'כיה, למשל, עוררו בזמנם התנגדות, אבל האם מגיעים ספרים אלה לתיאורים דרסטיים כמו המחזות שמוכים בהם כיום את מדינת ישראל? זוכרני, שגם בארץ ישראל כתב עסקן פוליטי ידוע (אבא אחימאיר ז"ל) נגד הצגת המחזה על־פי הספר החייל האמיץ שווייק, אבל הוא עשה זאת בצורה תרבותית, ועל כן יכול היה אהל להעלות את ההצגה הזאת חודשים רבים. האם סבורים המחזאים החדשים שלנו שבדרך התבטאותם ינחלו תהילת נצח?

ומעניין לעניין באותו עניין: לא רק במחזות עסקינן. מ.ד. בוודאי קרא במדור לספרות של מעריב את דבריה של מירה קדר על שירו "המזעזע" (כדברי הכותבת) של משה דור. אכן, יכול המשורר להגן על המחזות החדשים שלנו, שהרי הוא עצמו אינו רחוק מביטויים מעוררי התנגדות. ואת שהזכרתי לגבי המחזאים שהם בעלי כשרון, אני יכול במצפון נקי לומר גם על המשורר משה דור, גם אם קשה לומר שאני אוהב לקרוא שירה בפרוזה.

מכל הצדדים – ולא רק בענייני מזוזות, פיוט וספורים – יש לדרוש איפוק ולקיים את דברי קהלת, המלך המשורר בנו של מלך משורר: "דברי חכמים בנחת נשמעים". והם נשמעים בנחת אם מביעים אותם בנחת, כלומר במתינות וביישוב הדעת.

תל־אביב א.ב. ריבלין

מזוזות ושותפות גורל

במדורו מיום 8.1.88, תחת הכותרת "קו ברור", תקף מ.ד. בחריפות את פסק ההלכה של הרב בקשי־דורון, שאין לקבוע מזוזה בפתחי התיאטרון העירוני בחיפה מאחר שהוא "מיועד לשימוש שאינו מכובד ואינו הולם כבוד שמים". בצדק רואה מ.ד. בפסק ההלכה הזה ביטוי של התנגדות מצד הממסד הדתי לאופי חלק נכבד מההצגות המועלות על־ידי התיאטרון. מכאן נסחף הכותב ישירות לטענה שהרב בקשי־דורון ועמיתיו "שלומי האמונים" אינם נאורים ולכן אין להם דריסת רגל בתרבות חופשית. יתרה מזאת – הם היו מבקשים לתסלה כחלק מ"הסתגנות הדתית" סלה.

מ.ד. ודאי יודע שרבות מהצגות תיאטרון חיפה בעלות מסר אנטי־דתי ו/או אנטי־לאומי. מ.ד. עצמו, לפי סגנון דבריו, הוא בעל דיעות אנטי־דתיות מובהקות. אם כן מוזר הדבר שאיכפת לו שבתיאטרון כזה לא יקבעו מזוזות. לחילופין, אם חשוב לו שיקבעו מזוזות, אז איך אפשר בו־זמנית לתמוך ברפרטואר אנטי־דתי חד־צדדי בשם התרבות החופשית? כמה הצגות בעלות מסר אנטי־חילוני מעלה התיאטרון? ומה שייכת כאן "הנאורות" של המצדדים או המתנגדים?

מן הראוי שכולנו, דתיים כחילוניים, ננהג קצת איפוק בהתבטאויותינו. יש להדגיש את המשותף לנו ולא לחפש את המפריד. התחושה שלחילוני במדינת ישראל יש יותר משותף עם שאינם יהודים ומחוץ לישראל, מאשר עם הדתיים שכאן איתנו היא תחושה שגויה. התבונה הפשוטה אומרת ששלום פנימי קודם לשלום חיצוני ושחילוקי דיעות עם יהודים קל יותר וחשוב יותר ליישב, מחילוקי דיעות עם שאינם יהודים.

מי שמאמין בשותפות הגורל היהודי ובאחדות העם, צריך להבין שדתיים וחילוניים אינם יכולים להיפרד במדינה הזאת.

משואות יצחק יואל שילה

זה יתחיל בשבוע הבא בהוואי

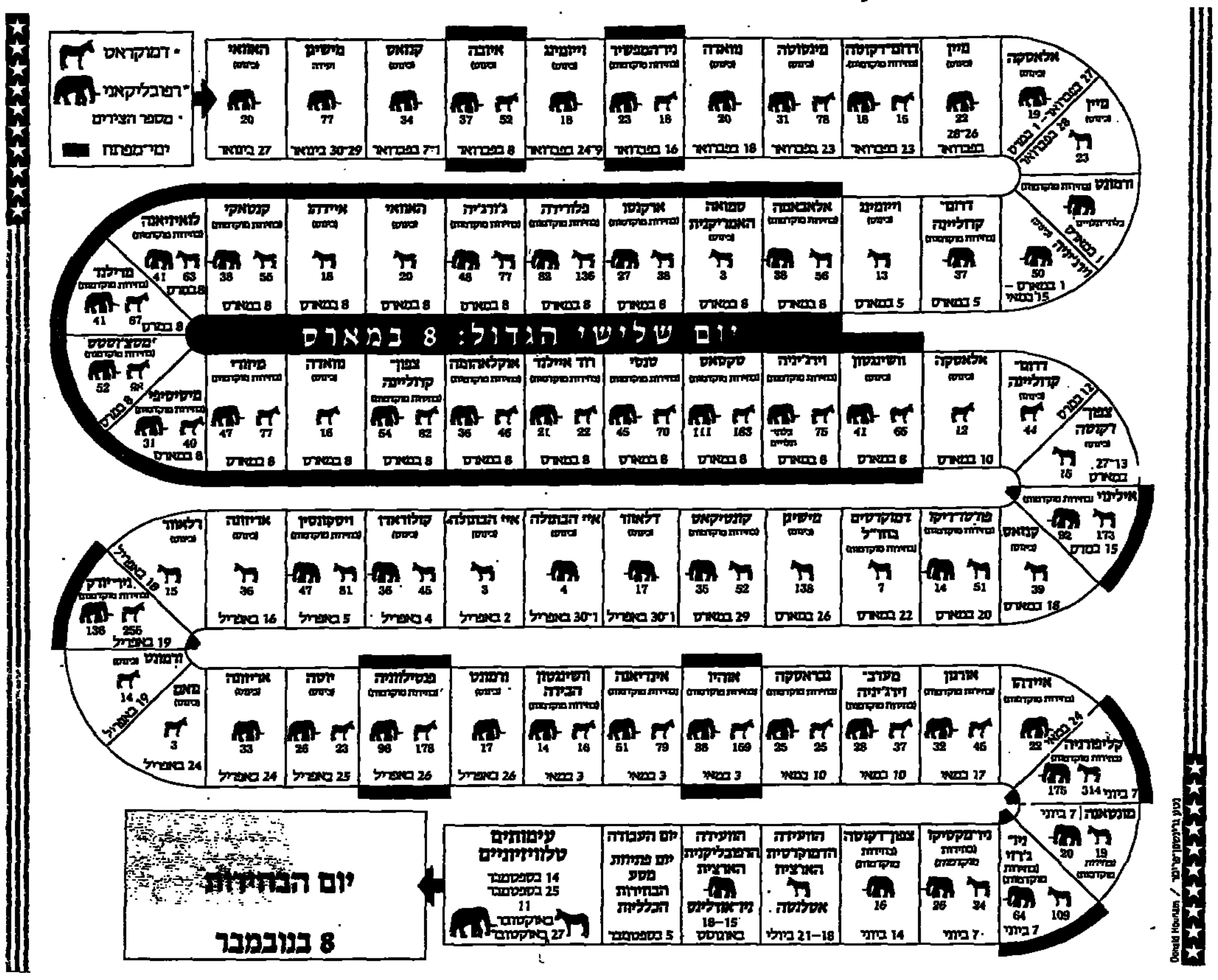

המועמדים הרפובליקנים

ג'ורג' בוש

בן 63, סגן־נשיא מאז 1981. בוש, בנו של סנטור עשיר מקונטיקט, הוא בוגר אוניברסיטת ייל, שירת כטייס בצי במלחמת העולם השניה, ולאחר מכן ניהל עסקי־נפט מצליחים בטקסאס. נשוי ואב לחמישה.

בוש יצג את טקסאס בבית הנבחרים קודם להיותו שגריר ארצו באו"ם. לאחר מכן היה יו"ר הוועידה הרפובליקנית הארצית, היה השגריר הראשון של ארצו בסין ומנהל סוכנות הביון המרכזית. הוא נכשל בשני ניסיונות להשיג מושב בסנט, ובבחירות 1980 הובס בידי רונלד רייגן.

ג'ורג' בוש: טייס בצי

ג'ק קמפ

בן 52, ייצג בקונגרס את באפלו בצפון מדינת ניו־יורק מאז 1970. במשך 13 שנה היה "קוואטרבק" (בונה המשחק בפוטבול) מקצועני בשורות "סאן־דייגו צ'ארג'רס" ו"באפלו בילס". נשוי ואב לארבעה.

קמפ היה אחד התומכים הראשונים בכלכלת־היצע, ותמך בהצעת חוק לצימצום המיסוי שהיתה הבסיס לתכנית קיצוץ המסים של רייגן. הוא שמרן מסורתי, מלא רעיונות להגבלת סמכויות הממשל, ומציג את עצמו כיורשו האידיאולוגי האמיתי של רייגן.

פייר "פיט" דו פונט

בן 52, בוגר בית הספר למשפטים של הארווארד ויורש של דו פונט, חברת הכימיקלים הגדולה ביותר בארה"ב. נשוי ואב לארבעה.

דו פונט עזב את החברה כדי להיכנס לפוליטיקה, שימש חבר קונגרס במשך שש שנים והיה מושל מדינת דלאוור במשך שתי תקופות. הוא מאמין בשוק החופשי ומבקש לשים קץ לסובסידיות הניתנות לחקלאים ולבטל את תכניות הסעד. במקומן הוא מציע תכניות תעסוקת־חובה, תמורת 90 אחוז משכר המינימום.

רוברט דול

בן 64, ייצג את קנזאס בסנט מאז 1969, לאחר שמונה שנים בבית הנבחרים. נשוי ואב לבת.

דול נפצע קשה במלחמת העולם השניה ואיבד את ידו הימנית. הוא התחיל את הקריירה הפוליטית שלו בקנזאס והתמודד על סגנות הנשיא לצד ג'ראלד פורד ב־1976, כשהפסיד פורד לג'ימי קארטר. במסע הבחירות של 1980 לא הצליח לגייס תמיכה רבה. הוא מתמודד קשוח, ומקווה כי ניסיונו בסנט יעזור לו להתגבר על היתרון של בוש.

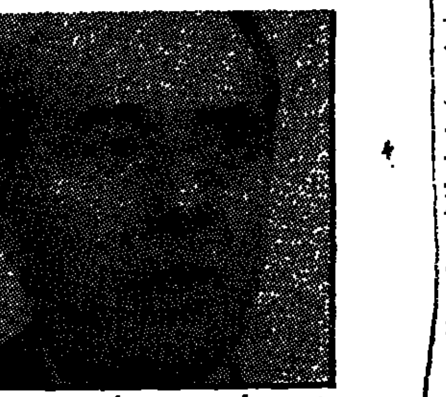
רוברט דול: איבד יד במלחמה

אלכסנדר הייג

בן 63, בוגר האקדמיה הצבאית וסט פוינט, שירת בקוריאה בחודשים הראשונים של המלחמה ולאחר מכן שירת בווייטנאם. נשוי ואב לשלושה.

הייג עלה מדרגת קולונל לדרגת גנרל בתוך ארבע שנים בלבד. בממשל ניקסון היה סגנו של הנרי קיסינג'ר במועצה לבטחון לאומי, ולאחר מכן היה ראש הצוות של ניקסון. ב־1974 נתמנה המפקד העליון של נאט"ו, עד ל־1978. שירת שנתיים כשר החוץ בתקופת רייגן. אם כי אין ספק שקציני־צבא בדימוס יתמכו בו, רק מעטים מתייחסים למועמדותו ברצינות.

פט רוברטסון

בן 57, שימש כומר בפטיסטי במשך 26 שנים ועמד בראש רשת טלוויזיה אוואנגליסטית שהגיעה לבתיהם של 25 מליון צופים. בן לסנטור מווירג'יניה, בוגר הפקולטה למשפטים של ייל. נשוי ואב לארבעה.

המצע של רוברטסון מתמקד בבעיות מוסר. הוא טוען כי בכוונתו לשים קץ ל"ממשלה מרכזית, הנשלטת בידי דת ההומניזם החילוני". הוא גם מתנגד משבע לקומוניזם. לרשותו משאבים כספיים רבים.

המועמדים הדמוקרטים

גרי הארט

בן 51, סנאטור לשעבר מקולורדו, במשך 12 שנה, מ־1975 ל־1987. במרוץ של 1984 למינוי הדמוקרטי היה שני לוולטר מונדייל. הארט הוא בוגר בתי ספר תיאולוגיים ובית הספר למשפטים של ייל. נשוי ואב לשניים. חיבר שני ספרי רימול.

מסע הבחירות הנוכחי של הארט נקטע במאי השנה, לאחר הגילויים על פרשיית האהבים עם דוגמנית. אך לתדהמת המפלגה והיריבים שב בדצמבר שעבר למרוץ, מצוייד במערכת חדשה של רעיונות ליברליים, אם כי בלי המשאבים הדרושים להפצתם. בסקרים הוא מוביל אך כדי שיהיה לו סיכוי ממשי, הוא יזדקק לפתיחה טובה.

גרי הארט: שני ספרי רימול

מייקל דוקאקיס

בן 45, שימש מושל מדינת מסצ'וסטס בין 1975 ל־1979 ומ־1983 עד היום. בן למהגרים מיוון. נשוי ואב לשלושה.

דוקאקיס, ליברל, בוגר בית הספר למשפטים של הארווארד, איזן את תקציב מדינתו וקיצץ במסים. תכניות הפיתוח הכלכלי שלו הפכו את מסצ'וסטס לאחד המרכזים החשובים לטכנולוגיה מתקדמת. הוא גם הנהיג תכניות תעסוקה והכשרה מקצועית שפלטו אלפים מרשימת מקבלי קצבת הסעד.

מייקל דוקאקיס: בן מהגרים מיוון

אלברט גור

בן 39, המועמד הדמוקרטי הצעיר ביותר ואיש־הדרום היחיד במרוץ. גור הוא סנטור מטנסי, וזו תקופת שרותו הראשונה. בן לסנטור לשעבר ובוגר הארווארד. נשוי ואב לארבעה.

גור שירת בבית הנבחרים בין השנים 1977 ל־1985. מרבה לדבר בענייני פירוק הנשק ומקרין תדמית של שמרן בעניינים צבאיים. שירת בווייטנאם, היה כתב בנאשוויל וניהל עסק בניה משפחתי. מתון בעניינים פנימיים ושם דגש בשיפור מערכת החינוך.

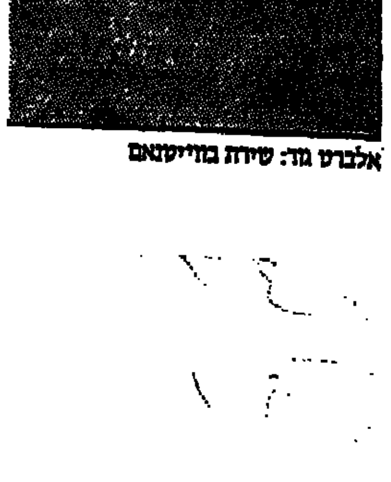
אלברט גור: שירת בווייטנאם

ג'סי ג'קסון

בן 45, המועמד השחור היחיד. להוציא את גרי הארט, הוא הראשון שכבר השתתף במרוץ לנשיאות. ב־1984 הגיע אחרי הארט ומונדייל.

ג'קסון הוא כומר בפטיסטי, פעיל למען זכויות האדם ונואם כאריזמטי. לזכותו עומדים המשאבים הדלים ביותר מבין כל המועמדים, אך הוא אינו זקוק להרבה – מובטחים לו קולות המצביעים השחורים. אין לו סיכוי לזכות במינוי.

ברוס באביט

בן 49, שימש במשך שתי תקופות, מ־1978 עד 1986, מושל אריזונה – אחת המדינות השמרניות ביותר בארה"ב. קתולי. נשוי ואב לשניים.

באביט, בוגר בית הספר למשפטים של הארווארד, מגלה את הנכונות הרבה ביותר בקרב הדמוקרטים להתייצב מול הצורך להעלות את המסים, והוא נחשב חביב העיתונות. אם לא יצליח יפה באיובה ובניו־המפשייר, הוא עלול לפרוש מהמרוץ בגלל היעדר משאבים כספיים.

פול סיימון

בן 59, זקן הדמוקרטים המשתתפים במרוץ. סיימון הוא סנטור מאילינוי וקודם לכן שימש בבית המחוקקים של המדינה. בן לכומר לותרני. נשוי ואב לשניים.

סיימון שימש במודיעין הצבאי והיה עורך ומו"ל עתון מקומי באילינוי. הוא המועמד היחיד שלבושו מתאפיין בעניבת פרפר. הוא ליברל במיטב המסורת המפלגתית, מאמין בכוחה של ממשלה חזקה, אינו מעשן, אינו מקלל וכמעט שאינו שותה.

ריצ'ארד גפהארדט

בן 46, חבר קונגרס ממדינת מיזורי מאז 1977. עורך־דין, דוגל ברפורמות במיסוי ותומך במגבלות־סחר מחמירות.

גפהארדט נמנה עם הסוג החדש של מנהיגים דמוקרטים, הפועלים להתוות מסלול חדש ועקבי למפלגה. תמך בהקפאת הנשק הגרעיני והיה נגד הסיוע למורדים בניקרגואה. הוא מנהל מערכת־בחירות אינטנסיבית באיובה מאז 1986, בתקווה להשיג יתרון מול אלברט גור

ארוכה הדרך לבית הלבן

מועמדים לנשיאות ארצות־הברית כבר מנהלים מערכת בחירות זה שנתיים. אך החודש יתחיל הבוחר להביע את דעתו

שירות "מעריב"
(לפי "אינדפנדנט")

זה שנתיים מנהלים למעשה רבים מהמועמדים לרשת את רונלד רייגן בבית הלבן מסע בחירות. במהלכו נתגלו בעת האחרונה שערוריות בנושאים עסיסיים כמו ניאוף וסמים, המשמשים מטעמים לעתונות ונשק בידי היריבים. אף על פי כן, מערכת הבחירות האמיתית מתחילה רק עכשיו.

בחודש הבא, שבו צפויים מבחנים חשובים ראשונים להלוך־הרוחות, באיובה ובניו־המפשייר, יתחיל סוף־סוף הבוחר האמריקני להשמיע את קולו, לא רק בסקרי דעת קהל, אלא בכלי הקובע: הקלפי.

זו תהיה תחילתו של תהליך ארוך, מסובך ויקר, אשר יוביל ראשית כל לוועידות המפלגה למינוי המועמדים: באטלנטה ייבחר בחודש יולי מועמד הדמוקרטים, וחודש לאחר מכן ייבחר בניו־אורלינס המועמד הרפובליקני. בסופו של דבר, יגיע יום הבחירות עצמו, ב־8 בנובמבר, ובו ייקבע מי יהיה הנשיא ה־41 של ארצות הברית.

עד אז, 13 המועמדים המוכרזים – ששה רפובליקנים ושבעה דמוקרטים – וכל מועמד אחר שעשוי להצטרף לפתע למרוץ –יידעו, אם להשתמש בדימוי של בעל־הטור ג'ורג' ויליאם, "איך מרגיש הארטישוק כאשר מפשיטים אותו כליל, עלה אחר עלה". זה יהיה לאחר שהעיתונות, אנשי־הצוות שלהם, התורמים, הציבור והמועמדים היריבים יכלו את מעשיהם.

למנצח צפוי פרס כביר. בספרו הקלאסי "הנשיאות בארצות הברית" מגדיר קלינטון רוסיטר את הפונקציות הרשמיות והבלתי־רשמיות של נשיא האומה הגדולה והחזקה ביותר בעולם: ראש מדינה, הפקיד הבכיר ביותר, המפקד העליון של הכוחות המזויינים, ראש הצוות הדיפלומטי, המחוקק הראשי, ראש המפלגה, שופר העם, אביר השלום, האחראי לשגשוג ומנהיג העולם.

התפקידים המוטלים על הנשיא מהווים ריכוז כוח כזה, עד שהנשיא טרומן אמר בשעתו כי מנהיגים כמו יוליוס קיסר, ג'ינג'יס חאן ונפוליאון בונאפארטה היו מכרסמים צפורניים מקנאה. אין פלא אפוא, שעדיין רבים הפוליטיקאים השאפתניים המוכנים לסבול את זוועות המרוץ.

מועמד לנשיאות צריך להיות בן יותר מ־35 שנה ויליד ארה"ב. אין כל דרישות מוקדמות אחרות. עם זאת, הוא צריך שיעמדו לרשותו משאבים כספיים ניכרים ומנגנון חזק כדי להגן על עצמו לפני הציבור, וכדי להתמודד עם סבך התקנות המסדירות את תהליך בחירתו של מועמד לנשיאות.

ההזדמנות הראשונה שבה ייבחרו צירים לוועידה הארצית תהיה בוועידת המפלגה הרפובליקנית, המתקיימת במישיגן ב־29 בחודש זה. עניין זה כבר הסדירו המועמדים השמרנים פאט רוברטסון וג'ק קמפ, בתהליך־ניפוי עלום, שהתקיים לפני שנה וחצי.

לכן, כל העיניים תלויות במדינה החקלאית במערב התיכון – איובה. ב־8 בפברואר יתאספו שם בוחרים, מחולקים לקבוצות קטנות. הם יישבו בחדרי ישיבות ובתחנות כיבוי אש, ויבחרו את מועמדיהם הדמוקרטים והרפובליקנים.

איובה היא מדינה קטנה, שתשלח רק *52 מכלל 3,517* הצירים הדמוקרטים לוועידה באטלנטה ו־*37 מ־2,277* הצירים הרפובליקנים לוועידה בניו־אורלינס. אך לכינוסי הבחירה באיובה חשיבות מכריעה בניפוי המועמדים ובמתן יתרון ראשוני למנצחים על פני יריביהם, לצורך קרבות גדולים יותר בעתיד.

מה שיתקבל כהצלחה באיובה – וזו יכולה להיות רק תוצאה טובה מן המצופה – יוכל להזניק אפילו מועמד אלמוני לפירסום כלל־ארצי, לתת לו חשיפה חינם באמצעי התקשורת ולהגדיל במידה עצמה את יכולתו לגייס תרומות.

שבוע בלבד לאחר מכן, ב־16 בפברואר, יתקיימו הבחירות המוקדמות הראשונות, במדינה הקטנה והשמרנית ניו־המפשייר. בשביל אחדים מהמועמדים זה יהיה מבחן האש. אם לא יצליחו באיובה או בניו־המפשייר, ככל הנראה יאבדו את הסיכוי לזכות במינוי, ויאלצו לפרוש מן המרוץ.

שתי המדינות חשובות במיוחד למועמדים פחות מוכרים, משום שהן קטנות דיין כדי לאפשר להם להגיע אל רוב הבוחרים בעלי־המשקל.

הצלחה בניו־המפשייר היא שהפכה ב־1984 את גרי הארט מועמד רציני למינוי הדמוקרטי, אף שבסופו של דבר הובס בידי וולטר מונדייל. ניו־המפשייר יכולה לחולל גם הפעם אותו נס, בשביל אחד המועמדים הדמוקרטים הזוטרים.

תהיה התוצאה מה שתהיה, כל המועמדים מודעים היטב לעובדה, שמאז 1952 לא ניצח במרוץ נשיא שלא קצר את הצלחתו הראשונה בבחירות המוקדמות בניו־המפשייר.

לאחר ניו־המפשייר תצומצם חשיבותם של שירותי־הרגליים ושל לחיצות־הידיים, הואיל והמועמדים יתחילו להסתמך כמעט לחלוטין על הטלוויזיה כדי להגיע אל המצביעים, בבחירות המוקדמות הגדולות יותר הצפויות להם בהמשך.

כללי הניפוי משוכתבים חדשות־לבקרים. החידוש הגדול השנה הוא קיומו של "יום שלישי הגדול" ב־8 במרס, כאשר בפעם הראשונה יצביעו 20 מדינות באותו יום, לבחירת שליש מהצירים לשתי הוועידות הארציות.

"יום שלישי הגדול" יחול בעיקר על המדינות הדרומיות. מדינות אלה, הן דמוקרטיות והן שמרניות במסורתן, מתנגדות להשפעה של דמוקרטים ליברלים מעטים באיובה ובניו־המפשייר על קביעת המועמד לנשיאות. הן מקוות כי אם תתאחדנה, יישמע קולן ביתר שאת.

אך עדיין אין יודעים אם ל"יום שלישי הגדול" אכן תהיה ההשפעה המבוקשת – הקפצתו של דמוקרט שמרני מהדרום, כגון הסנטור הצעיר אלברט גור מטנסי, לראש, ביסוס מעמדו של המנצח הדמוקרטי בניו־המפשייר. או שמא תהיה חלוקה לא מכרעת של הקולות בין המועמדים הדמוקרטים שישארו.

לאחר "יום שלישי הגדול" באות הבחירות המוקדמות במדינות גדולות ומתועשות בצפון, כגון אילינוי, מישיגן, ניו־יורק ופנסילווניה, לצד כמה מדינות שממערב להן.

השיא יהיה ב־7 ביוני, בו יתקיימו הבחירות המוקדמות הגדולות ביותר, בקליפורניה, שתשגר 489 צירים לשתי הוועידות. אך רק במקרה – הבלתי סביר – שאף מועמד דמוקרטי לא ישיג עד אז יתרון מכריע על פני מתחריו, יהיה לקליפורניה תפקיד שווה ערך בחשיבותו לגודלה ולעושרה.

אחרי הפסקה קצרה מתקיימות הוועידות הארציות. בוועידות יבחרו סוף־סוף המפלגות את מועמדיהן והמועמדים יבחרו בסגנים, לקראת העימות המכריע ביום הבחירות, ה־8 בנובמבר.

אלה יהיו הבחירות הראשונות זה 20 שנה, שבהן הנשיא שבתפקיד אינו מנסה להיבחר שנית למשרה בבית הלבן. אם ינצח מועמד רפובליקני, זו תהיה גם הפעם הראשונה זה 40 שנה שמפלגה תצליח לשמור בידיה את השלטון במשך שלוש תקופות רצופות.

אם כי לפי ההסתברות זה לא צריך לקרות, פרשנים נותנים לרפובליקנים סיכוי טוב לנצח, הן בשל המועמד החזק יותר של שני מועמדיהם העיקריים, הן בשל המשך הפופולריות של הנשיא רייגן – למרות הטראומה של "איראנגייט". מאז הפיסגה עם גורבאצ'וב והחתימה על הסכם הטילים, שוב עלו המניות של רייגן והוא מקבל יותר מ־60 אחוז בסקרי דעת הקהל.

הכזא מן الاصل

مكان الأصل

ישראל והתפוצות

האם יש לערבים בארץ־ישראל זכות להגדרה עצמית?

מאת יעל תמיר־רפאלי

במסגרת סידרת המאמרים המשותפת למכון לתכנון מדיניות ביחסי ישראל והתפוצות ול"מעריב", אנו מגישים את הראיון עם פרופ' רונלד דבורקין, שערכה יעל תמיר־רפאלי.

פרופ' דבורקין עומד בראש התכנית לפילוסופיה של המשפט באוניברסיטי קולג', אוקספורד, והוא מבכירי המשפטנים באוניברסיטת ניו־יורק. פירסם מאמרים וספרים רבים המתמקדים בהיבטים המשפטיים של זכויות האזרח.

ביקשנו את פרופ' דבורקין לברר את הסוגיה של הגדרה עצמית, סוגיה הרוויה דילמות במקרה של העם היהודי, שמרבית בניו אינם שותפים בחיי המדינה, מול תביעותיהם של הפלשתינים המבקשים להגדיר עצמם כעם ולממש במסגרת זו זכויות פוליטיות.

ד"ר אריה כרמון
ראש המכון

שאלה: היתכנה שתי גישות שונות לפתרון הבעיות שלפניהן ניצבת ישראל. אחת היא לנסות וליצור אומה אחת, ואחת – להכיר בזכותם של שני העמים, היהודים והפלשתינים, להגדרה עצמית ולהקים שתי מדינות עצמאיות.

גבולות פוליטיים אינם בסיס רחב להגדרה עצמית, אך זה הבסיס שיש לנו בדרך כלל. כל דבר אחר מעורר קושי. לא די בתרבות, שפה או דת משותפת

תשובה: עלינו להבהיר היטב את זכותה של קבוצה להגדרה עצמית קודם שניגש להצעות. זכות זו עולה בדרך כלל רק כאשר הקבוצה מהווה גם קהילה פוליטית מוגדרת, כלומר, כאשר הקבוצה כבר מוגדרת בגבולות פוליטיים.

אם הקבוצה אינה מוגדרת בגבולות פוליטיים, אבל תובעת את זכותה להגדרה עצמית על סמך בסיס משותף אחר, מתעוררת השאלה מה יכול לשמש בסיס לתביעה כזאת. אם נטען, אני ועוד שלושה־ארבעה חברים, שיש לנו זכות להגדרה עצמית בשכונה כלשהי, כדי שנוכל להחליט בדרך של הצבעה והחלטה על פי הרוב בתוכנו על חוק פלילי משלנו, תביעה זו לא תתקבל.

כאשר קבוצה בתוך קהילה פוליטית גדולה יותר תובעת את זכותה להגדרה עצמית על בסיס תרבות, שפה או דת מוגדרת, לדוגמה, אין אפשרות לדחות את טענתה על הסף. עם זאת, אין אני חושב שדי בתרבות, בשפה או בדת משותפת לשמש בסיס לטענה אמיתית להגדרה עצמית, אלא במקרים יוצאים מן הכלל.

אני מסכים לדעה שגבולות פוליטיים אינם בסיס רחב להגדרה עצמית. אבל זהו הבסיס שיש לנו בדרך כלל ושאותו אנחנו מקבלים. כל דבר אחר מעורר קושי.

כאן עלינו להיות זהירים ולשים לב להבחנה חשובה. התנועה הציונית העלתה תביעה, שאינה ניתנת לסתירה, לדעתי, שהיהודים זקוקים למדינה. משהוקמה המדינה, היתה לתושביה הזכות להגדרה עצמית. אבל הטיעון שליהודים חייבת להיות מדינה לא הניח מראש כי ליהודים יש זכות להגדרה עצמית.

ש: למי יש זכות להגדרה עצמית והאם מוצדק לכפות על מישהו להשתתף בתהליך ההגדרה העצמית?

ת: הרעיון של הגדרה עצמית כרוך בטענה שרוב החברים בקבוצה רשאים להחליט החלטה המחייבת את כולם, גם את אלה שאינם מסכימים. אם נרחיב את הרעיון לקבוצות שאין להן גבולות פוליטיים משותפים, אנו אומרים בכך שהן יכולות לפעול כאילו היו להן גבולות כאלה, במובן זה שההחלטות המתקבלות על ידי הרוב מחייבות את כל הקבוצה. הרעיון הפרובלמטי הזה הוא שמדאיג אותי.

ש: אינך חושב שהפרטים חופשיים לבחור לעצמם בין האפשרות להגדרה עצמית לבין האפשרות להתבולל בחברה שבה הם חיים?

ת: לדעתי, לא נכון יהיה לקרוא לתהליך זה הגדרה עצמית. את ואני, לכל אחד מאתנו זכות להגדרה עצמית בדבר הבגדים שכל אחד מאתנו ילבש, אבל יחד אין לנו זכות קולקטיווית להגדרה עצמית בדבר החוקים הפליליים שאנחנו מעדיפים.

אם פתאום כל הצמחונים באנגליה יאמרו: "יש לנו זכות לדרוש טריטוריה לעצמנו, ואנו דורשים חוקה משלנו", לא תהיה טענתם מוצדקת. הם רשאים לחיות בקהילה נפרדת, להנות מן הזכויות שיש להם כאזרחים ובשלב הבא הם רשאים לאסור אכילת בשר בבתים השייכים להם. אבל יהיה מוזר מאוד לקרוא לכך הגדרה עצמית.

ש: האם אתה טוען, שקיימים מקרים שבהם אינינו יכולים להגדיר עיקרון מנחה שעל פיו נפעל ולכן עלינו להפקיד את השיפוט בידי ההיסטוריה?

התנועה הציונית טענה שהיהודים זקוקים למדינה. משהוקמה המדינה, היתה לתושביה הזכות להגדרה עצמית. הטיעון לא הניח מראש שליהודים יש זכות זו

ת: לא בדיוק. ההיסטוריה נתנה לנו, ואני מכיר במקריות שבכך, גבולות מסוימים. גבולות משפיעים בדרכים רבות על התיאוריות הפוליטיות שלנו. יש להם ראשוניות מסוימת. הם עשויים להשתנות.

אבל אני רוצה לומר שעניין זה הוא אסימטרי, במובן זה שאדם המבקש לשנות גבולות קיימים חייב לטעון טענות שהן מעבר לכך שהגבולות הקיימים אינם הגיוניים כמו אלה שהוא מבקש לקבוע. נטל ההוכחה מוטל על האדם התובע שינוי.

ש: בעיני זו דעה שמרנית מאוד. האם תדחה את תביעת הפלשתינים להגדרה עצמית רק משום שאין להם גבולות פוליטיים מוגדרים?

ת: תביעתם של הפלשתינים להגדרה עצמית משכנעת במידה רבה. משום שלדבריהם היתה להם מדינה בעלת גבולות פוליטיים ומדינה זו נגזלה מהם. לפיכך, הטיעון שלי תואם בלי קושי את רעיון ההגדרה העצמית מבחינתם. לדעתי, זו הסיבה שאנשים רבים כל כך סבורים שיש לעשות כל מאמץ אפשרי כדי לתת להם מדינה.

אני משתדל להבחין בין מקרים שבהם היתה קיימת באופן היסטורי מדינה, לבין מקרים שבהם דורשות קבוצות שונות זכויות להגדרה עצמית גם במקומות שבהם ההיסטוריה מעולם לא נתנה להם זאת.

אמרתי קודם לכן שאינני מקבל את הדעה שליהודים היתה זכות להגדרה עצמית במובן הקולקטיווי החזק של המושג, לפני שהוקמה מדינת ישראל. תביעתם של הציונים למדינה יהודית הובנה שלא כראוי, לדעתי, כמקרה המתבסס על תביעה כזו.

הטענה החזקה ביותר של הציונות היתה שבעיית האנטישמיות לעולם לא תוכל להיפתר עד היסוד בלי מדינה יהודית. אולם חשוב להדגיש שתביעה זו לא היתה תביעה חזקה להגדרה עצמית.

ש: למי יש תביעה חזקה להגדרה עצמית?

ת: קודם כל, כפי שאמרתי, לקבוצות מוגדרות בגבולות פוליטיים קיימים. אני מבין את הרצון לעבור את המגבלה הנוקשה הזו ולומר כי קשרים של תרבות, שפה או גזע חזקים דיים להצדיק תביעות להגדרה עצמית. אני בהחלט ער לכל הקבוצות השונות התובעות כיום זכות זו.

אבל הקושי שבהגדרה אילו סוגים של קשר מצדיקים תביעה כזו ומה צריך להיות חוזקם, וכן האיום המוחשי המרחף על פרטים בתוך קבוצות כאלה, משפיעים עלי להיות זהיר ולעמוד על המשמר.

בני־אדם רוצים להדגיש קשר מיוחד לבני קהילתם, רגש של שייכות אליה, שהוא מעבר לעניין המגורים במרחב הפוליטי שלה. זו שאיפה טבעית חזקה מאוד והתיאוריה הפוליטית חייבת למצוא דרכים לכבד שאיפה זו ולהגשימה.

אבל זאת יש לעשות בלי פגיעה בזכויות שיש לאנשים כפרטים ולא רק כחברים בקבוצות. זאת הסיבה שאני בעד הנסיון לספק את השאיפה לשייכות בעזרת גיוון ואופציה מקומית ולאו דווקא על־ידי הכרה בזכות ההגדרה העצמית.

ש: אתה מציע שהקהילה המקומית תספק את האופציה ושאיש לא יוכרח לבחור בהן?

אם כל הצמחונים באנגליה ידרשו טריטוריה וחוקה, לא תהיה טענתם מוצדקת. הם רשאים לחיות בקהילה נפרדת אבל יהיה מוזר לקרוא לכך הגדרה עצמית

ת: זה יכול להיות. הפופולריות היחסית של הטעמים המקומיים השונים תעצב, בסופו של דבר, את תרבותה של הסביבה או של האיזור. בקהילות מסויימות יהיו בתי כנסת רבים ומעט תיאטראות, ובקהילות אחרות תהיה התמונה הפוכה. זה המצב הרצוי.

במידה מסויימת, לפחות, יכולים בני־אדם לבחור היכן לגור ובחירתם מונחית על־ידי העדפותיהם בעניין תחושת השייכות. אני מרגיש בבית בניו־יורק יותר מאשר בקנזאס, ואין ספק שלאופי היהודי, יחסית, של ניו־יורק יש בכך תפקיד כלשהו.

אני רוצה שיוכלו להתקיים מיגוון של אורחות־חיים ודבר זה אינו אפשרי בלי ריבוי קהילות. זוהי מהות הליברליזם.

ש: אם כך, יש הבחנה בין תרבות שאתה יכול לצרוך בקהילתך לבין תרבות פוליטית שאותה אתה מוזלג עם חברים אחרים במדינה?

ת: כן. אבל דווקא בשעה שהגבולות הפוליטיים כוללים אנשים בעלי תרבויות שונות חייבת להיווצר אחדות פוליטית על בסיס עקרונות משותפים של צדק ושל חוק. לדעתי, מתעוררת הבעיה לפעמים משום שאנשים מדברים על "אומות" שונות בתוך קהילה פוליטית אחת.

את, למשל, מדברת על אומה יהודית ועל אומה ערבית בישראל. ברור שקיימים הבדלים עמוקים בין שתי קבוצות אלה. אבל מדוע לקרוא להם אומות שונות? האם, לדעתך, נחשבת ארצות־הברית לאומה אחת או לעשרות אומות שונות?

ש: בארצות־הברית מתהווה אומה על בסיס רצון הקבוצות השונות להשתלב ביחידה חברתית אחת.

ת: לא הייתי משתמש במונח "אומה" באופן זה. הדור השני של האיטלקים בארה"ב רואה את עצמו שייך לתת־קהילה בתוך ארצות־הברית הנקראת הקהילה האיטלקית והוא יודע שיש תרבות מסוימת שהוא מטפח ואחרים אינם מטפחים. כך הדבר לגבי היהודים בניו־יורק.

תביעתם של הפלשתינים להגדרה עצמית משכנעת במידה רבה משום שלדבריהם היתה להם מדינה בעלת גבולות פוליטיים ומדינה זו נגזלה מהם

הם רואים את עצמם כאמריקנים יהודים, ופירוש הדבר שהם מהווים קבוצה מיוחדת. לגבי אנשים אלה לא קיימת בעיה. הם מתייחסים למה שאת קוראת קבוצה כאל קהילה. הרעיון בדבר קהילה פוליטית אמיתית במובן שאני מעוניין בו, קהילה המעוררת מחוייבויות קיבוציות מוגדרות, אין בו כדי לאיים על הקהילות במובן המקומי והתרבותי.

ש: קשה לי מאוד לקבל את הדגם האמריקני וזאת בשתי סיבות. האחת היא נקודת המבט הציונית: אפשר לתאר זאת בצורה שטחית מאוד ולומר שהציונות קמה מתוך כך שכמה פרטים התאגדו ואמרו: "אנחנו אומה. אנחנו רוצים טריטוריה משלנו, מדינה משלנו".

הסיבה האחרת היא שאני עצמי הייתי רוצה לראות בערבים תושבים שווי זכויות של מדינת ישראל, כלומר, יכולים להיות שותפים על בסיס של אזרחות, אבל הם לעולם לא יוכלו להיות חלק מן האומה היהודית. אינני סבורה שהם מעוניינים להיות חלק מאומה זו.

לפיכך, יש לפנינו שתי אומות המחלקות ביניהן מדינה אחת. המשותף להן הוא האזרחות באותה מדינה והמערכת הפוליטית־המשפטית הקיימת באותה מדינה. אבל אין הם בני אותה אומה. אינני חושבת שיש במדינת ישראל יהודים או ערבים הרואים את עצמם בנים לאומה אחת אף שהם חיים באותה מדינה.

ת: אולי אומר משהו ישיר יותר בעניין זה. אמרתי לפני דקות אחדות שלערבים בארץ־ישראל יש תביעה היסטורית להגדרה עצמית במובנה החזק של המלה. ייתכן שתביעה זאת תצדיק הסדרים מיוחדים המעניקים סמכויות פוליטיות ותחיקתיות מקומיות. אני ספקן לגבי אפשרות הביצוע של הסדרים מסוג זה, אבל זו כבר שאלה אחרת.

הייתי רוצה לחזור לאחת הטענות העיקריות שלי, האומרת כי קהילה פוליטית היא קהילה מסוג מיוחד, היוצרת מחוייבויות קיבוציות וכן שאין שום סיבה מדוע תרבויות השונות מאוד זו מזו לא תוכלנה ליצור קהילה פוליטית אחת. בכל מקרה, מה שקובע הוא שמדיניות הישראלים כלפי הערבים בשעה זו מניחה קהילה פוליטית אחת.

השאלה היא אלו אמצעים יש לנקוט כדי לאפשר למיעוט הערבי לתת ביטוי לתחושת השייכות שלו לתרבות הערבית. נדמה לי שהדיבור על שתי אומות משמש לעתים תירוץ ליחס מפלה כלפי הערבים. מכיוון שהממשלה מניחה שישראל היא יחידה פוליטית אחת, היא חייבת להתייחס לערבים כלאזרחים שווי־זכויות. תפיסה כזו, המדגישה את חשיבותה של היחידה הפוליטית, לא מותירה מקום לאזרחים מדרגה שניה.

עמוס לבב

לשון הרע

גדלה תנועת התיירות לישראל

גידול משמעותי חל בחודש האחרון בתנועת התיירות לישראל. במשרד התיירות התקבלו הנתונים בהפתעה ובסיפוק. הוברר כי למרות שאין זו עונת תיירות, המטוסים ובתי המלון מלאים עד אפס מקום.

"היה חשש כי המהומות בשטחים יניעו תיירים מלבוא לארץ, והתברר כי ההיפך הוא הנכון", אמרה דוברת המשרד, "הארץ מוצפת בתיירים והשטחים לא רק שאינם מרתיעים אותם, כי אם מושכים אותם. הם מגיעים לארץ, לא מספיקים לפרוק את מזוודותיהם, והופ – הם רצים לשטחים".

הדוברת הודיעה בסיפוק כי משלחות נוספות כבר נמצאות בדרכן ארצה. בימים הקרובים עומדים להגיע תיירי שטחים מבראזיל, ארגנטינה, איטליה, מארצות השוק האירופי המשותף וכן משלחות נוספות מהאו"ם, הצלב האדום, הוועד האולימפי ואירגון מגדלי הדגים בנורווגיה.

"מתברר שהתיירים הללו נהנים מאוד בארץ וכמעט כולם מבקשים אפילו להאריך את שהותם כאן בתירוץ המפוקפק שהם טרם הספיקו לאסוף נתונים מספיקים על המצב בשטחים", ציינה הדוברת, "היום אנו עדים לתופעה מעניינת. לא עוד תיירים יהודים מסורתיים שבאים לעשות בר־מצווה לילד בכותל. אלה פוחדים לבוא לארץ. לא עוד תיירים נוצרים המגיעים למקומות הקדושים בבית־לחם, ירושלים ונצרת. היום יש לנו תיירים שמתארגנים בפרלמנטים בחו"ל ונמשכים דווקא למחנות הפליטים. כן ירבו. מי פילל ומי מילל שמחנות הפליטים בלטה וג'לזון ייהפכו לאתרי תיירות?".

ברית־המועצות תגרש יהודים משטחה

שלטונות ברית־המועצות הזהירו את ממשלת ישראל כי אם היא תוסיף לגרש ערבים, תגרש רוסיה יהודים.

דובר משרד החוץ הסובייטי אמר כי ארצו לא תעבור בשתיקה על הפרות גסות־בוטות של זכויות האדם המבוצעות בידי ממשלת ישראל.

המקוננת הלאומית יוצאת להפגין באו"ם

שרת הבריאות, שושנה ארבלי־אלמוזלינו, יוצאת בימים אלה להפגין מול בנייני האו"ם ואירגון הבריאות העולמי, כדי לחשוף את מצבה המזעזע של מערכת הבריאות בארץ. את המסע ממן "חיל השלום" הישראלי, שכבר אירגן בהצלחה משלחת של פצועים ונפגעי פעולות איבה.

גברת ארבלי־אלמוזלינו, המקוננת הלאומית של ישראל, תקונן על מצבם הירוד של בתי־החולים, על משכורות הרעב של הרופאים ועל מצבו הקשה של הציוד הרפואי.

בדמעות בעיניה הודיעה המקוננת כי תיקח עימה כמה חולים אנושים, שיציגו בפני עוברים ושבים במנהטן את פצעי הלחץ שלהם ושאר תחלואיהם. גברת ארבלי־אלמוזלינו גם תיקח עימה את כפילתה, רבקה מיכאלי, שתפגין בו בזמן מול הבית הלבן בדרישה למענק מיוחד.

"אנו נוכיח לעולם הנאור כי ממשלת ישראל מתייחסת בזלזול לחולים ומזניחה את בריאות ציבור־הבוחרים שלה", אמרה גברת ארבלי־אלמוזלינו ומחתה דמעה נוספת.

יגורש הפלאח שאמר "ממשלה מג'נון"

הפלאח שאמר בטלוויזיה שהממשלה משוגעת, יגורש מן הארץ.

התובע הצבאי הראשי טוען בכתב האישום כי הפלאח נראה בטלוויזיה חורש את שדהו, כשסביבו מהומות, גז מדמיע ואבנים מתעופפות.

אחד יעדי שאל אותו מה דעתו על המצב בשטחים והפלאח ענה: "הממשלה משוגעת. הולכת מכות עם ילדים קטנים. מביאה צבא נגד פירחחים".

לדברי התביעה הצבאית, אסור לתושבי השטחים להתבטא כך בטלוויזיה גם אם הדברים שהם אומרים נכונים.

נתגלתה עיירה בלי קונסול ישראלי

בכנס הקונסולים הישראלים, שנערך השבוע בוושינגטון, נתגלתה עיירה שאין בה קונסול ישראלי. הכנס נערך באיצטדיון העירוני המפואר (50,000 מקומות ישיבה). לאחר שכל הקונסולים דיווחו על השפל בדימוי של ישראל, כפי שהוא מצטייר בדעת הקהל, התברר לפתע שמהעיירה דלאנו, במדינת מינסוטה, אין דיווח.

התגלית עוררה תדהמה באיצטדיון. לקונסולים הצעירים (לשעבר צעירי הליכוד, הליברלים והמשמרת הצעירה של המערך) נמסר, כי בדלאנו חיות 60 משפחות של איכרים החשופות בינתיים רק לתעמולה הערבית האנטישמית.

הקהילה היהודית בעיר, המורכבת ממשפחת כהן (בעל מגודל קרקעות, אשה גיורת ושני תינוקות) טענה במכתב ששלחה לבאי הכנס כי 59 האזרחים [illegible] בעיר אינם מצליחים להתמודד בכוחות עצמם עם התעמולה הערבית הארסית ולעיר דרוש בדחיפות קונסול ישראלי צעיר.

נודע כי אורי סביר, יועצו של שר החוץ שמעון פרס, יישלח כנראה לדלאנו, וכך גם תיפתר המחלוקת בין שמעון פרס ליצחק שמיר על הקונסול לניו־יורק.

2480 עובדי הקונסוליה בניו־יורק (מתוכם 1879 אנשי בטחון) תומכים אף הם בפתרון המוצע.

סיור הורים
בביה"ס הטכני
של חיל האוויר בבאר־שבע

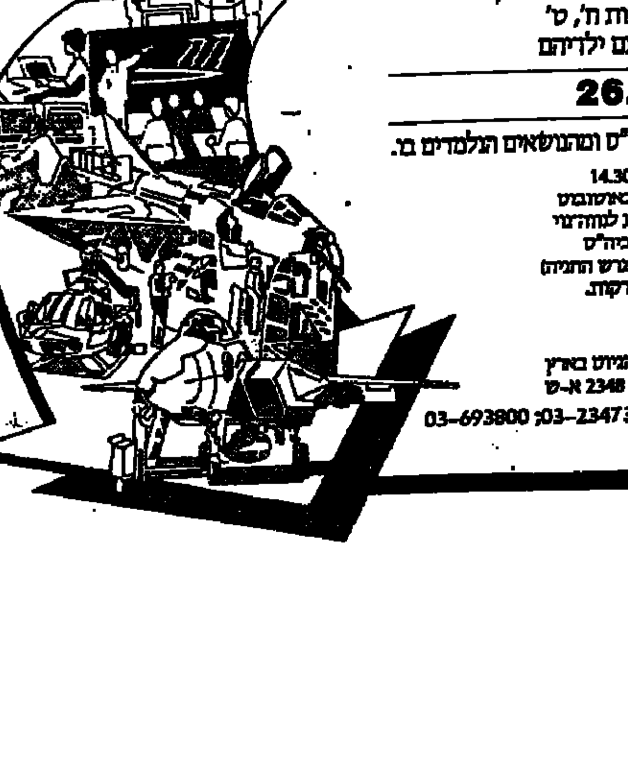

הורי התלמידים בוגרי כיתות ח', ט' מוזמנים לביקור בביה"ס עם ילדיהם

ביום ג', 26.1.88

במגמה להתרשם מרמת ביה"ס ומהנושאים הנלמדים בו.

שעות הביקור בביה"ס: משעה 14.30 עד 17.00. לביה"ס ניתן להגיע באוטובוס מספר 2, היוצא משוק באר־שבע לנווה־נוי (משק עזר), או בהסעים מטעם ביה"ס שיצאו מתחנת אגד ב"ש (מול מגרש החניה) החל משעה 14.15 כל שלושים דקות.

ביה"ס הוא ללא פנימיה.

פרטים והרשמה: בכל לשכות הגיוס בארץ ובדואר צבאי 2348 א־ש
טלפונים: 03-234735 ;03-693800

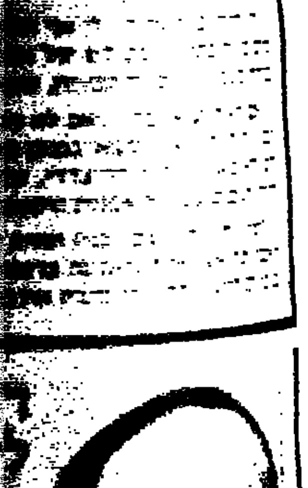

ריצ'רד אטנבורו בדרך לעזה

מאת אמנון אברמוביץ' (לונדון)

הסרט "זעקת החופש" יעשה לדרום־אפריקה את מה שעשה "אקספרס של חצות" לתורכיה.

טובה תמונה מאלף מלים, ובמקרה של לא־מעט כותבים גם מאלפיים. וטוב סרט מאלף נאומים בעצרת האו"ם.

"זעקת החופש" של ריצ'רד אטנבורו שובר קופות. זה האפוס של לוחמי השח־רור בדרום־אפריקה, מסופר דרך מאבקו עד רציחתו של מנהיג שחור בולט, סטיב ביקו. ועיתונאי לבן הנכבש לעוול, רותם את חייו ומשליכם מנגד בנסיון להבריח החוצה את סיפור הרצח בידי זרועות־הבטחון הדרום־אפריקניים.

כאשר הקופות מתמלאות המוחות שותקות. ושאלות עובדתיות פעוטות נותרות בשוליים. האם העיתונאי הלבן נרתם נפשית לעניין השחור כפי שטוען הסרט, או רק מקצועית וקריירסטית כפי שטוענים אחרים. ואיש לא שם לב לפרטים קט־נים כגון זה, שהחוקים והתקנות לשעת־חרום בעזרתם מדכאים הלבנים את הש־חורים, נדרכו בבית היוצר של המחוקק הבריטי הקולוניאלי. כמובן שלא על החוק לבדו יחיה הכובש. השלטון בדרום־אפריקה מוסיף "לווית חן" של טמטום פוליטי ואכזריות מתמשכת. כשם שאנחנו מלווים את הכיבוש בשטחים בטמטום מתמשך ואכזריות מתגבשת.

אמריקה אינה מאמינה בדמעות אלא אם הן נמחות לממחטות של צופי קולנוע. אם וכאשר יעשה אטנבורו סרט על רצועת עזה כמו "זעקת החופש" על דרום־אפריקה - אמריקה תתעורר להבין מה היא בדיוק מסבסדת בישראל

לאטנבורו יש נטיה, נפסדת קולנועית ומוצלחת מסחרית, להיגרר לסרטי ראווה ומהומות ברוב עם. מה שקוראים, ספקטקל. מאז סטיל ב. דה־מיל לא קם לקולנוע מלהק שכזה. הליהוק הבומבסטי היה, בעיני, חולשת הסרט "גנדי". וזו חולשתו של "זעקת החופש".

במקרה של דרום־אפריקה וסטיב ביקו המסר מדבר בעד עצמו. הפירוטכניקה המיותרת הנלווית, נכנסת לקטיגוריה של כל המוסיף גורע.

אבל להוליווד יש חוקים משלה, מה לעשות.

לא רק להוליווד אלא גם להצלחה (מסחרית) חוקים משלה. "גנדי" הוליד את "זעקת החופש" וזה יוליד את הסרט הבא. והסרט הבא, ניחוש בלבד, יעסוק ברצועת עזה.

אטנבורו יטול את "הזמן הצהוב" הזה או אחר, יפקידו בידי כותב־התסריטים ג'ון ברילי והעסק ייצא לדרך. אז יעמוד התסריט מול שני מכשולים: איפה לצלם ומאיפה לקבל מימון.

שלטונות דרום־אפריקה, האוסרים את הקרנת הסרט בארצם, לא התירו לצלמו. רודזיה השכנה פתרה את הבעיה הגיאוגרפית והיתה לאתר צילומים. במקרה של "שוועת עזה" (שם זמני), יימצא אי־שהו מחנה פליטים בלבנון.

ובאשר לכסף: הסרט על דרום־אפריקה עלה 22 מיליון דולאר. מישהו שמבין בביזנס הסביר לי, שאחרי "גנדי" ו"זעקת החופש" אטנבורו לא יתקשה למצוא מימון לספקטקל פוליטי נוסף. אבל לא על ישראל, הוסיף האיש.

מדוע לא על ישראל? שאלתי.

משום שמרבית הכסף בא מיהודים, אמר האיש, והם לא יממנו סרט אנטי ישראלי.

לא הייתי בונה על זה. לו אני אלוף פיקוד דרום, הייתי מצייד את חיילי המחסו־מים בעזה בתמונת מבוקש של אטנבורו. ואילו ניצבתי באחד המחסומים, הייתי בודק בשבע עיניים כל מכונית, שמא ריצ'רד אטנבורו חולף עובר לו.

אם לא היום אז מחר. ואם לא אטנבורו אז מפיק אחר. אבל "שוועת עזה" (שם זמני) היה יהיה. אז יימצאו כמובן ישראלים טובי־לב ורפי־שכל אשר יאמרו, שהס־רט לא מאוזן, שהוא חד־צדדי, שהוא אנטי ישראלי. ולך תסביר להם, שהז'אנר הזה, האפוס, פטור מנאמנות היסטורית.

"שוועת עזה" (שם זמני) תהיה קבורת החמור שלנו בדעת־הקהל העולמית. ואמריקה אשר אינה מאמינה בדמעות אלא אם הן דמעות הנמחות לממחטות של צופי קולנוע – תתעורר להבין את מה היא בדיוק מסבסדת כאן.

דוש
שלישית באויר

1

על גולדה ז"ל

בבן 12 הייתי, כאשר ילד זר ניגש אלי ברחוב וירק עלי. כעסתי מאוד. הייתי מר־ביץ לו, אילולא זכרתי את הטפות אמי: "אל תסתבך בקטטה, אל תלך מכות, אפילו אם מעליבים אותך. אתה ילד יהודי מבית טוב ותלמיד מצטיין. תהיה פעם רופא או עורך־דין ותצחק מהבריונים ההם".

אכן, זכרתי ולא הרבצתי. רק צעקתי על הבריון הקטן משהו מרגיז. ואז הוא נתן לי בעיטה חזקה במקום רגיש.

התקפלתי מכאבים, התיישבתי ברחוב בין העוברים ושבים האדישים והרהרתי: מניין ידע התוקפן שאני לא ארביץ בחזרה? כנראה שזיהה אותי כיהודי.

אז גם ידע על־פי האינסטינקט המפו־תח, שירש מאבות אבותיו, כי הילדים היה־ודים אינם מסוכנים. האמהות שלהם מלמדות אותם לא להכות.

עם השנים העסיקתי בתקריות הרבה יותר חמורות. נשארתי בחיים. למעשה, אין לי טענות, אלא אם כן בשם קרובי וידידי. הם ספגו מכות בשקט, בהכנעה ובאופן אינטליגנטי. זה לא הציל אותם. בסוף הם נרצחו.

מכל מקום ברור, כי האמהות שלנו נתנו לנו עצה לא טובה. לא רק גרועה, אלא גם מסוכנת.

מסוכן להיות בלתי־מסוכן בעולמנו.

נזכרתי בכל זה בהקשר למה שקורה עכשיו עם בנינו ברחובות ובכבישים. במ־יוחד מדאיגה אותי ההערכה, שרבים ור־פים בינינו רוכשים פתאום לגולדה מאיר ז"ל. הגברת, בשעתה, היתה תוקפנית מדי לטעמם, אבל במשפט אחד היא קנתה אצלם את עולמה. גולדה הצהירה שהיא כועסת על הערבים, כי הם הכריחו את בנינו, היהודים התמימים, להיות אלימים. כלומר, היא ידעה מראש שילדינו התמי־מים יעברו תהליך של ברוטאליזציה ויש־תוללו בשטחים הכבושים, כמו גויים גסי־רוח.

על כן, גולדה ז"ל, האם היהודיה המו־שלמת, דאגה בגלל המכות. היא טענה שהבנים שלנו לא נולדו כדי להרביץ.

בוודאי שלא. אבל רצוי מאוד שהם יהיו נכונים לעשות זאת ביעילות, בשעת צורך. ושזה יהיה ברור באופן חד־משמעי לכל הסובבים אותם עם אבנים וסכינים.

לפעמים, אני מתבונן בצעירינו במדים וללא מדים. מחפש בפנים שלהם את ההבעה המשפחתית המוכרת – ילדים יהודים טובים מבודפשט, עם הרכות הטיפוסית.

לשמחתי איני מוצא. הם שונים.
הם נראים מסוכנים.
וזה טוב.

2

ראית? לא ראית!

בכל המהומה סביב "סינדרום ירושלים", דבר אחד מצחיק אותי. הטענה התוקפנית מפי כל אוהדי מחזאות מסוג זה: "אם לא ראית, אין לך זכות לשלול אותו".

הפאטנט תמיד עובד. השולל האומלל נכנס ללחץ ומתחיל לגמגם: "נכון, לא ראיתי. צפיתי רק בפתיחה של המחזה בטלוויזיה. ראיתי שני חיילי צה"ל בהמו־ים, מתנפלים על ערבי מסכן בגלל איזו פרה ורוצים להרוג אותו. קראתי שמתרח־שים במחזה דברים עוד יותר גרועים. אני מכיר את עבודותיו ודעותיו של המחזאי הזה. אז למה אלך לראות את הבזיון כולו? להתמך בו מכספי וגם להתרגז בגלל הסי־כוי הקלוש שבמרוצת ההצגה יקרה נס, תחול תפנית ואלמד שלמעשה זו יצירה פרו־ישראלית מתונה? שטויות! אין לי כוח להשמצות ולגינויים. אני מקבל די והותר ממקורות אחרים. אז מדוע אסור לי למחות נגד הצגתם על במות ציבוריות מסובסדות?".

השולל לא מצליח לסיים את כל המונו־לוג הנ"ל. הסובוליסט המושבע עוזב או־תו בבוז גלוי: "תיארתי לי שלא ראית. נמושה חסרת־תרבות. פאשיסט טיפוסי".

אז בואו נבדוק את ההנחה המקודשת, לפיה חייבים להתעמק בכל חוויה ובכל תופעה, כדי לרכוש זכות להביע דעה. זו טענה אווילית שעומדת בניגוד מוחלט לשכל הישר, לאינטליגנציה, ליכולת המו־פלאה של המוח להקיש מן הפרט על הכ־לל.

נלך עד הסוף ונשאל: האם צריך להיות חולה איידס כדי לקבוע שזה דבר נורא? האם נחוץ לאכול מנה שלמה מאוכל מקולקל?

לא צריך ללכת רחוק ויש די דוגמאות לחשיבה אינדוקטיבית בתחום היצירה. כל בעל תרבות מוסיקלית מסוגל לקבוע מכמה טאקטים את טיבה של יצירה. האם לא עוזבים רומן אחרי הפרק הרא־שון? אז מדוע, למען השם, אסור לזעוק נגד סובול ושות' בלי להעמיק בחיבוריהם השטוחים – פלאקאטים פוליטיים לשי־טיפת־מוח?

ואם כבר מדשדשים בנושא העצוב הזה, יש עוד סיבה לצחוק.

עם התפטרותו של המחזאי, הוא ואוה־דיו פרצו בזעקות־שבר. הם טוענים שה־מין וה"פוליטיקאים" מצליחים להרוס את היצירה האמנותית הישראלית.

מזמן לא שמעתי בדיחה כזו.

3

קלמנוביץ'

"שמוליק, רוץ, כי אתה מאחר! אל תש־כח את הצנצנת עם הכמוסות של שמן־דגים נגד כולסטרול. קח אותה אחרי הס־נדוויץ' בצהריים. לך ותטפל יפה בתיק של קלמנוביץ'! למרות שאתה אף פעם לא מספר לי מה אתה עושה שם במשרד. אני רק אשתך. העיקר, שים לב היטב לכל הפרטים. איך תפסתם אותו. זה סיפור משגע, קראתי הכל בעיתונים. חוץ מכמה עובדות שרק אתם יודעים, אנשי המק־צוע.

"אז תזכור! תרשום הכל בפנקס. זה חשוב בשבילך לטווח ארוך!

"הבוסים הוותיקים שלך בדימוס מפר־סמים בגלל סיפורים כאלה. הם מופיעים כל יום שני וחמישי בטלוויזיה ומתראיי־נים בעיתונים. תמיד אותם סיפורים יש־נים. אפילו ילדי הגן כבר יודעים בעל־פה, איך מצאתם את יוסל'ה שוחמאכר, איך חטפתם את אייכמן, מה קרה עם ישראל בר ואהרונצ'יק כהן. אז לך ותכין לעצמך חומר חדש.

"תאר לעצמך, בעוד כמה שנים תצא לפנסיה ותהיה כוכב תקשורת. הראשון שימסור איך עליתם על קלמנוביץ'. ולא סתם שטויות אינטימיות שכל אחד יודע בתור חבר הכי טוב של החשוד בריגול. תביא פרטים פיקנטיים עם הרבה סקס וק.ג.ב. יהיה לך מה לעשות בתור גימלאי עד מאה ועשרים".

פסוק השבוע

יצחק רבין: לא ניתן שאלימות תקבע תוצאה מדינית. נכנסנו בעוצמה: מכות בלי חוכמות. מזה אף אחד עוד לא מת. אני מעדיף תצלום של עוצר על ידי, צמיגים בוערים ובקבוקי־תבערה.

אומרים השבוע

ד"ר שמואל ליימן־ווילציג: תמיד היינו עם מתלונן, מוחה ואופוזיציונר

אלפים בודדים השתתפו במוצאי השבת שעברה בהפגנה למ־ען חוקה לישראל, בכיכר מלכי ישראל בתל־אביב. גם האירועים בשטחים אינם מעוררים הפגנות ממשיות. נראה אפוא, שהממצ־אות קוראות תגר על ממצאי מחקרו של ד"ר שמואל ליימן־וויל־ציג מאוניברסיטת בר־אילן, שלפיהם תופסת ישראל את המקום הראשון בעולם במיספר האנשים המשתתפים בהפגנות, יחסית לאוכלוסייתה.

"אני חושב", מגיב ד"ר ליימן־ווילציג, "שבנושא שהוא קצת ערטילאי כמו חוקה, ובמזג־אוויר סוער וקר כמו בשבת שעברה, להוציא בסביבות חמשת אלפים אנשים מהבית – זה לא מעיד על אדישות".

– כלומר, גם מזג־האוויר משפיע.

"למזג־האוויר יש השפעה, שלילית כמובן, אלא אם כן מדובר בנושא שהוא אקטואלי מאוד; למשל, נושא שעליו עומדת המ־משלה להחליט באותו יום או יומיים".

– וההסבר לדיכיון ההפגנות המוכחי בנושא האירועים בשטחים?

"כאשר ישנו איום חיצוני, אנשים אינם נוטים להפגין יותר על המידה מטעמי אחדות האומה.

"לנוכח מה שקורה עכשיו בשטחים, קיימת כרגע רתיעה לער־ער את המימסד".

– ומה ההסבר של המחקר שלך לשיא הישראלי המוזר הזה?

"חלה התאבנות במערכת הפוליטית; נסתמו ערוצי תיקשורת פורמליים בין האזרח לבין הממשל, והדבר מכריח את העם לע־קוף את המערכת הפורמלית דרך הרחוב – כלומר, הפגנות־רחוב. סיבה שניה, אם כי מישנית, היא: 'עם קשה עורף'; מבחינת התר־בות והמנטליות היהודית, מאז ומתמיד היינו עם מתלונן, מוחה ואופוזיציונר".

שלמה בר־שביט: התעוררות בתרבות, נסיגה בסקרים

הדעה הטובה שהיתה לנו על עצמנו ספגה מהלומה מכאיבה: סקר הרגלי קריאה ובילוי, שערכה הלישכה המרכזית לסטא־טיסטיקה, מצא ששיעור קוראי הספרים בישראל פחת בעשור האחרון, ושיעור המבקרים בתיאטרון, בקונצרטים ובמוזיאו־נים לא עלה ונותר יציב.

"בתחום התיאטרון", אומר שחקן "הבימה" שלמה בר־שביט, "העובדות הן פשוטות: אי־אפשר להשיג כרטיסים להצגות התי־אטרון הרפרטואורי – 'הבימה', 'הקאמרי', חיפה ובאר־שבע – והאולמות מלאים עד אפס מקום. מעולם לא היתה פריחה כמו בתיאטרון הרפרטוארי. לכל אחד מהתיאטרונים יש אלפי מנויים – לתיאטרון שלי, 'הבימה', יש שלושים אלף – וזה נראה שאל־פי אנשים מוכנים מראש לקשור גורלם האמנותי עם התיאטרון".

– ומה עם ספרים?

"אני מבין שבשנים האחרונות יש פריחה והתעוררות גם בת־חום הזה. נפתחו הוצאות־ספרים חדשות, הוקמו הוצאות ספרים חדשות, ואני רואה בכל פעם רשימות בעיתונים של ספרים רבי־מכר שמצביעים בראש. הדבר מצביע על התעוררות. אצלי בבית, למשל, מונחים עכשיו ליד המיטה: 'מלאכים באים' של יצחק בן־נר, 'שם הוורד', וספר מדע־בדיוני של איזק אסימוב. אני משוגע למדע־בדיוני ולבלשים, ובשבת סיימתי את 'הדיבר הש־מיני' של לורנס סנדרס".

– התעוררות־התעוררות, אבל לא צריך להגזים.

"אצלנו בית שקוראים ספרים, ואני קורא שלושה־ארבעה בבת־אחת".

– ומה אתה אומר על הסקר?

"לעומת ההתעוררות בתחום התרבות והתיאטרון, יש נסיגה בתחום הסקרים".

ד"ר אביטל גזית: מאחורי השלוליות מסתתרות יפיפיות

חורף, גשם, שלוליות. ד"ר אביטל גזית, מהמכון לחקר שמירת הטבע בפקולטה למדעי החיים באוניברסיטת תל־אביב מתעניין בשלוליות־הגשם; ליתר דיוק: הוא חוקר את האקולוגיה והביו־לוגיה שלהן.

"למושג שלולית יש קונוטציה שלילית", אומר ד"ר גזית, "של בוץ וליכלוך ואזהרות המופנות לנהגים מפני שלוליות בצידי הדרכים. אבל, למעשה, הוא מזכיר את סיפור לכלוכית: מאחורי הזוהמה השלוליתית, מסתתרות יפיפיות; מסתתר שם עולם קסום של יצורים ייחודיים, שהשלולית היא כל עולמם".

– מי היצורים הללו?

"הם כוללים יצורים מיקרוסקופיים, וגם יצורים מקרוסקופיים כגון סרטנים־יחודים חד־זחיים. היצורים הללו אינם חיים בשום סביבה אחרת: לא באגמים ולא בנחלים ולא במקווי־מים קבו־עים אחרים".

– ומה הם עושים בקיץ, כשהשלוליות יבשות?

"המיוחד את השלולית הוא היותה סביבת־חיים בת שני של־בים: שלב יובש של תקופת הקיץ, והשלב הלח של תקופת החורף. בקיץ מצויים היצורים בדרגות־קיימא מוגנות, כמו ביצים או כיצורים מוחפרים בקרקע, והם אינם פעילים. בחורף הם מתעוררים לחיים. את כל פעילותם הם דוחסים למשך־קיום קצר בן שבועות או חודשים, שבו הם משלימים את כל מחזור החי־ים".

– ועכשיו הם בצרות: אין הרבה שלוליות כמו פעם.

"נכון. זהו נוף שאיפיין את ארץ־ישראל עד לתחילתה של תקופת החלוצים וההתיישבות המאסיבית.

"עם התפתחות היישוב, ובעיקר התפתחות החקלאות והעיור, זהו נוף הולך ונעלם".

ד"ר ארנון שמשוני: זירמת־פרים ישראלית - בראש הליגה

כתוצאה מפגישת שר החקלאות של מדינת מינס ג'ראיס בב־ראזיל עם עמיתו הישראלי נודע בשבוע שעבר על התנגדותה של ארצות־הברית כי בראזיל תרכוש זירמת־פרים ישראלית במ־קום אמריקאית – ונחשף ענף היצוא המרתק הזה.

"עדר הבקר־לחלב הישראלי מטופח זה שבעים שנה בקירוב", מגלה ד"ר ארנון שמשוני, מנהל השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות.

"בראשיתו היו הפרה ההולנדית והפרה הדמשקאית, ובהמשכו הוכנס חומר גנטי משובח מקנדה ומארצות־הברית. הרקע הגנטי הזה, במשולב עם סלקציה חריפה המבוססת על נתונים רבים ומדוייקים מהרפתות ועם אירגון וטיפול תברואיים מעולים, הביאו לרמת ייצור מהגבוהות בעולם.

"בניסוי שהיה לא מכבר בפולין מטעם אירגון המזון של האו"ם הושוו זירמות־פרים מעשר מדינות בעולם: הזריעו את הפרות הפולניות בצורה אקראית והשוו את הישגי הצאצאים לגבי תנובת החלב, תפוקת הבשר, קצב הגדילה, כמות השומן בבשר, ומדדים נוספים. הזירמה שייצגה את הפרה הישראלית הגיעה בתחרות הזאת לראש הליגה. למעשה, היא והפרה האמ־ריקאית הן הטובות ביותר, כאשר בנושאים מסויימים, כגון תפו־קת הבשר, ישראל היא בהחלט המובילה.

"ההישג שאנו מתברכים בו במיוחד הוא ההכרה של מדינת אירופה בטיב הזירמה מן ההיבט הבריאותי. אנחנו מדינה נדירה שהותר לה לייצא זירמה להולנד – מולדת הפרה ההולנדית".

– יש, לדעתך, השלכות אנושיות להישגים המופלאים של זירמת הפרים הישראלית?

"כדאי לנסות".

אבי רז

هكذا من الأصل

مكان الأصل

דעות

שלום רוזנפלד
טעם אישי

"העבודה היא חיינו"

גולדה מאיר אמרה פעם:
לעולם לא נסלח לערבים לא רק על כך שהם הורגים בנו, אלא שמאלצים את בנינו לירות בהם.
אני מקווה, שבמקומה במרומים, שבו היא שוכנת עכ־שיו, גולדה תסלח לי על הפאראפראזה שאני עושה מדב־ריה – ברוח הזמן:
לעולם לא נסלח לערבים לא רק על כך שהם בנו לנו את בתינו, מחזקים את כבישינו ומשרתים את אורחינו, אלא שהם מאלצים אותנו להזור ולהתנהג כמו מיגי־כפיים.

דיקנס A PROPOS

רק עכשיו הגיע לידי הנוסח (המקוצר) של דברי המשורר יוסף ברודסקי בטקס קבלת פרס־נובל. זהו נאום מלא השראה וחכמה, שבו בא לידי ביטוי ה"אני מאמין" הספרו־תי, האנושי ובעקיפין – גם הפוליטי של המשורר היהודי־רוסי.
באחד מפרקי־הנאום אומר ברודסקי: "אני מאמין שאדם שקרא את דיקנס יהיה לו יותר קשה לירות בחברו בשמו של רעיון כלשהו מאשר לאדם שמעולם לא קרא את דיק־נס".
לא מכבר שוחחתי עם עמית מחו"ל בנושא שמטריד אר־תי מאד: מהי הסיבה, שמדינת־ישראל והיהודים מעסיקים את התקשורת העולמית במידה כזו אחרי ארצות־הברית וברית־המועצות ישראל היא המקום השלישי בעולם, שבו מוקיעים כל כך הרבה עתונאים זרים.
בוודאי: הפתיחות של המדינה כלפי התקשורת, שאין דוגמתה בכל האזור ובמרבית מדינות העולם, היא אחד הגורמים. גם המיגוון והמורכבות של הבעיות ובעיקר של העימותים – שהם לחם חוקה של תקשורת – הם גורם רציני.
אבל יש עוד משהו – אמר עמיתי ולא פירט: "תסמונת פיגין".
מי שקרא את דיקנס יבין למה רמז דבריו.
ואם גם רמז זה אינו מספיק, האזינו לשידורי הבי.בי.סי. בשבועות האחרונים.

אין תשובה אחת

בגדודיו על פני כדור־הארץ הגיע הסופר והמשורר היהו־די מלך ראוויטש, אחד פרוץ המלחמה (1939־1940), למק־סיקו. שם רשם כמה טיוטות בנושאים שונים. חלק מן הדברים, שטרם ראה אור, מצוי בארכיון ע"ש מלך ורחל ראוויטש באוניברסיטה העברית.
בגליון האחרון של כתב־העת היידי "גאלדענע קייט" מתפרסמות לראשונה כמה מהמחשבות שרשם ראוויטש בנושאים שונים ואני מעתיק משם כמה קטעים מן המדור יהדות. זהו מבחר מקרי לחלוטין אך אקטואלי תמיד:
● **"חולה כרונית היא האנושות. היהודים הם המדחום. על־פי מידת השינאה והאהבה אליהם ניתן למדוד את מצבו של החולה".**
● **"הבעיה היהודית היא מעין מרד של הרבה מנעולים, מגדלים ומיבנים שונים, שתלויים בשערי גן־האושר היהודי בעולם". אי־אפשר לפתוח את המנעולים הללו במפתח אחד. אין תשובה שיגרתית אחת לבעיה היהודית. הרבה מנעולים, הרבה בעיות, הרבה תשובות".**
● **"הגויים מהלכים תמיד כשאקדחי־התאבדות זעירים בשמותיהם הקשוחות. לכן קלים עליהם החיים. קלים יותר החיים וקל יותר המוות. ואילו אנו היהודים מתהלכים כשר־צוער־זעקה זעירים טמונים בנשמותינו המרוככות. לכן קשים עלינו החיים וקשה עלינו המוות".**

מעגלים

ארכיון־ראוויטש שהזכרתי הוקם בירושלים הודות למי־אמציו של הצייר יוסל ברגנר, בנו של הסופר. יוסל ברגנר פתח השבוע תערוכה של ציוריו על פראנץ קאפקא. בראי־שית השבוע נערכת גם הצגת־הבכורה של התיאטרון היידי החדש בתל־אביב.
התקרבותו של קאפקא ליהדות באה בעקבות ביקורה של להקת תיאטרון ידישאית מוארשה בפראג ב־1910. את כל חום לבו, יכולתו האינטלקטואלית וקשריו תרם קאפקא לקידום התיאטרון ותרבות יידיש. באחת מהופעו־תיו הפומביות אמר: "רבותי, כולנו מבינים יידיש הרבה יותר משנדמה לנו".

בין שולחן־הכתיבה ושולחן־הניתוחים

ידידי שמואל ("מוקי") כץ עבר לפני חודשיים ניתוח לב פתוח.
כץ, חבר מיפקדת אצ"ל לשעבר, ח"כ לשעבר והאיש שניהל את מיתקפת־ההסברה של "חרות" בארצות־הברית מיד אחד עלייתו של מנחם בגין לשלטון בשנת 1977, הגיע לבית־החולים מאצל שולחן־הכתיבה. הוא עוסק עתה בחי־בור ביוגרפיה של זאב ז'בוטינסקי.
את הניתוח ביצע פרופ' דני גור בתל־השומר. השניים לא הכירו קודם, אך כאשר בא גור לבקר את כץ במחלקה, יומיים אחד הניתוח, כבר ידע בדיוק מיהו הפאציינט שלו ובמה עסק לפני שנזקק לאיזמל.
"אולי נתקלת במקרה, תוך תיעוד במיסמכים על ז'בוטינסקי, בשם ד"ר יוסף ספיר?" שאלו גור.
איזה זימון־מקרים! – השיב כץ בהתפעמות. ממש לפני הניתוח עסקתי בהסכם בין ז'בוטינסקי לסלאווינסקי (נציגו של פטלורה) בשנות העשרים. מצאתי שם מכתב של ז'בוטינסקי אל ידידו יונה מאכובר, שבו הוא משיב לטענות, שהסוביטים עלולים להתנקם בציונים ברוסיה בגלל הסכם זה עם האוקראינים.
אם נתרץ גודלו של ד"ר ספיר, או מישהו אחר, לשבת זמן־מה בבית־סוהר, אצטער על כך מאד, אבל חשוב יותר *שיינצלו חייהם של אלפי יהודים באוקראינה* – כתב ז'בו.
למה דווקא ד"ר ספיר? כיוון שד"ר יוסף ספיר, אחד מב־כירי ובחירי העסקנים הציוניים באודיסה – רופא, מו"ל, עתונאי, צייר, פסל – היה מידידיו הקרובים של ז'בוטינסקי וזה השם הראשון שעלה על דעתו כשביקש להמחיש את עמדתו.
אותו ד"ר יוסף ספיר הוא סבי, מצד אמי – גילה פרופ' דני גור לשמואל כץ.

שמואל שניצר
ראש עיר - ואפיקורוס

אני חסיד של שלמה להט. אני סבור, שהוא ראש עיר טוב, שהטביע את חותמו על תל־אביב. בימיו נעשתה יפה יותר, ירוקה יותר, תרבותית יותר, נו־חה יותר למגורים. אבל אין אני חסיד שוטה של להט. ואין אני סבור, שפתר את כל בעיותיה של תל־אביב, אף לא שהוא יכול לשמש מורה־דרך מוסמך בכל התחומים. כיוון שיש עכשיו בליכוד ההרהורים וערעו־רים על כשירותו להיות מועמד המפלגה בבחירות לראשות העיר, אני סבור, שיש מקום לבחון את דמו בשני התחומים שבהם נבחן איש ציבור – המעשים והדיבורים. וצריך, אגב כך, למתוח קו מבדיל בין הפעילות המוניציפלית, שבה הוסמך לעסוק מכוח המנדט שנתן לו רוב תושבי תל־אביב, ובין השקפותיו הפוליטיות בכל הנוגע למדיניות הבטחון, שבה לא הוסמך לעסוק.
אדם יכול להיות מוכשר מאד ומחונן בחזון ובראיה מצויינת בכל הנוגע לניהול עיר ולהיות, עם זאת, חסר יכולת דומה במישור השווה־לחלוטין של מציאת מענה לשאלות לאומיות רחבות. אין קורלציה בין שני התחומים ואינני סבור, שמוכרח להיות תואם ביניהם.
כיוון שהבוחר בבחירות מוניציפליות אינו נקרא להביע העדפות בשאלות לאומיות, כיוון שראש עיר איננו עוסק בשאלות עתידן של יהודה ושומרון, ולא בתל־אביב מוכרעת שאלת גבולות הארץ, אין כל הכרח, שמועמד לראשות עיר ילך בתלם המפלגתי ויהיה נאמן למצעה בתחום שאין לו שייכות לניהול עיר. ואין כל הצדקה שראש עיר ייבחר או ייפסל על סמך מה שהוא חושב על עניינים הרחוקים מן העיר. יתר על כן, יכול אדם להיות ראש עיר טוב ולהיות, עם זאת, מורה־דרך גרוע בעניינים החורגים מגבולות עירו. אני סבור, שאדם שהחליט יום אחד לפרוש ממפלגתו ולתת יד להקמת קיקיון פוליטי, שנולד במריבה ולא הוציא את שנתו, חשף בכך לעיני כל את נקודת התורפה שלו. בתחום הפוליטי־מפ־לגתי להט הוא נאיווי, ואולי קצר־ראיה בצורה קיצונית.

●

מה שאמר להט בשבוע שעבר, אמר פעמים רבות בעבר. איש לא חשד בו מעולם שהוא איש ארץ־ישראל השלמה, ואיש לא ציפה ממנו שילך בתלם המפלגתי. מי שמאמין בזכות העם היהודי לממש את בעלותו על ארץ־ישראל כולה; מי שמשוכנע, שהדרך, שעליה ממליץ להט, איננה מוליכה לשלום אלא למלחמה, שלא תיפסק במקומות שבהם עבר לפנים "הקו הירוק", מי שגורס שאין שום סיכוי לפשרה טריטוריאלית, המקפלת בתוכה הסכמה ערבית לירושלים מאוחדת ויהודית, יסרב לראות בראש עיריית תל־אביב מדריך בתחום האידיאולוגיה הציונית או מופת של ריאליות מפ־לגתית. אין כוחו באלה, ולא אלה התחומים שבהם צריך לפעול ראשה של עיר במישור התוף.
יש משהו אירוני בעובדה, שראש העיר המאמין, שיהודה, שומ־רון ועזה הם נטל על ישראל ולכן צריך להחזירן לירדן, אינו רואה סתירה בין דעה מרחיקת־לכת זו ובין העובדה, שלפני 40 שנה סיפחה תל־אביב את יפו, על שרידי אוכלוסייתה הערבית. זו בעיה שהיא בעיינון של שלוש הערים הגדולות בישראל. בשלושתן יש מיעוט ערבי; בשלושתן יש בעיה קשה של דו־קיום בין בני שני הלאומים. בתל־אביב ממדיה של הבעיה קטנים וב־14 שנות כהונ־תו של להט בראש עיריית תל־אביב נעשה הרבה פחות מדי בת־חום החיוני של יצירת שוויון ברמת המגורים של האוכלוסיה הער־בית. יפו של הערבים איננה מקור־גאווה לעיר ולראשה. מקצת מן התיסכול והכעס פרצו החוצה ב"יום השלום", כאשר יפו הערבית לא הסתפקה בהזדהות מאופקת עם הפלשתינים השרויים בסרי, אלא גם פרקה את עול החוק והעתיקה את מחזות הזעם של עזה ושכם וירושלים אל רחובות העיר העברית *שעל שפת הים.*
ראש עיר המאמין, שיש עמו תשובה על בעיית־הבעיות של המ־הפכה הציונית – זו של הסדרת היחסים בין יהודים וערבים – מותר לצפות ממנו, שאת ראשית התשובה יתן בממדים המצומצ־מים של שכונה אחת ובהיקף של רבבת ערבים (או קצת יותר) בתוך ציבור של שלוש רבבות יהודים. *ואולם מי שהגיב על הת־פשטות האוכלוסיה הערבית אל מחוץ לתחום ה"גיטו" המסורתי בטענה, שיש כאן, לדעתו, מזימה לאומית,* ספק אם צריך לראות בו בר־סמכא בבעיות היחסים בין יהודים וערבים.
אבל, כאמור, אני בדעה, שלהט הוא ראש־עיר טוב ופוליטיקאי גרוע ואין אני מוכן לוותר על השרותים החשובים שעשה ושעדיין עושה לעיר, מפני שהוא רואה באותם אורים, שבהם התנחלו יוצ־אי מצרים ובהם ביססו את זכות היהודים על ארץ־ישראל, מין ערימה של ההיסים ישנים שמוטב להעתיקה בהקדם האפשרי לגי־רשו של השכן.
בין נטיעת שדרה חדשה לבין החלפת גופי התאורה בקטע רחוב זה או אחר מסתבך להט באחת המריבות התורניות שלו עם ציבור זה או אחר, עם פקיד־ציבור זה או אחר, או עם ענף זה או אחר (עם המצילים בימה של תל־אביב, עם פועלי התברואה, עם משרד־הפ־נים, עם הדתיים בקואליציה או עם קואופרטיב "דן") ובמסגרת המריבה הוא אומר בטונים חריפים מדי דברים, שאדם בעל טמפ־רמנט רגוע יותר היה שוקלם במחשבתו שלוש פעמים בטרם יניח להם לעבור את מחסום שיניו. להט איננו משתהה כדי לחשוב; *הוא יורה.*
אני מניח, שגם התבטאותו הפוליטית האחרונה שייכת למיסו־רת־המלים שבו הוא חי. זה עתה חזר־בו ממעשה עריקה פוליטי, שאנשי המנגנונים המפלגתיים אינם מתייחסים אליו בסלחנות מרובה. עוד לא נסתיימו הליכי קבלתו בחזרה לחיק מפלגתו ועוד לא עבר את כל המשוכות בדרך אל המועמדות. האם זה המצב וזה הרגע, שבו הוא חייב לחזור על עמדותיו היוניות הידועות משכבר הימים ושלא הן גרמו, ש־60 אחוז מתושבי תל־אביב הצביעו בעדו לראשות העיר?
פוליטיקאי זהיר היה ממתין לפחות עד לאחר ההכרעה הסופית בעניין המועמדות או עד שישכחו לו את עוון חוסר הלויאליות. מה ראה לפצות פה דווקא עכשיו מכדי לחזור ולומר מה שהכל כבר שמעו מפיו בעבר?
אני חושב, שהתשובה טמונה באישיותו של להט. הוא פזיז, הוא אימפולסיווי והוא איש ריב ומדנים. אין הוא פוליטיקאי וב־וודאי שאין הוא זהיר או נוח לבריות.

●

היה טוב מאד לליכוד, ואולי גם לתושבי תל אביב, אילו ניתן למצוא מועמד לראשות העיר, שהוא גם בעל נסיון מוניציפלי עשיר ובעל הישגים שאין לכפור בהם, וגם בעל יציבות אידיאולו־גית איתנה, ובעל יכולת לקרוא מפה פוליטית קריאה מוסמכת וחכמה, כדי שלא יסתבך בהרפתקאות פוליטיות הסרות־שחר.
ואולם אין מועמד כזה במצא. יש רק אדם בעל אישיות תוס־סת, שעשה דברים נפלאים למען העיר ב־14 שנות כהונתו, אך גם הסתכסך עם גורמים רבים בגלל נטייתו לומר באורח ספונטאני דברים בוטים בעיתוי הגרוע ביותר שניתן להעלות על הדעת.
אין זה קשה לדחוף את להט לזרועות המערך. יש להניח, ששם יקבלוהו בפרחים, עם האידיאולוגיה היונית שלו ועם כוח־המשי־כה שיש לו בעיני הבוחרים.
ואולם מי שיגיש מתנה זו למערך יגרום לליכוד הרבה יותר נזק משיוכל להט להסב לו בדיבוריו הלא־אורתודוכסיים.

משה ז"ק
החסימה

בישיבת הממשלה ב־25 ביוני 1967 סיפר מנחם בגין: "השגריר הבריטי היה אצלי ומסר לי, כי עמי־תו השגריר ברבת־עמון נפגש עם חוסיין והמלך אמר לו: אני מודה לאלהים על שנפטרתי מן הגדה המ־ערבית". בימים ההם לא דלפו ישיבות הממשלה ולכן גם לא נודע בציבור, שימים אחדים קודם לכן נפגשו בלונדון נציגים ישראלים עם חוסיין. ולא נודע, כי ממשלת ארה"ב היא שהאיצה אז בישראל לחדש את הדו־שיח עם המלך.
מזכרונותיו של שר־החוץ המצרי לשעבר עולה, כי חוסיין נסע לקהיר כדי לבקש מנאצר רשות להסדר נפרד עם ישראל. נאצר התיר – משום שהשתכנע, כי "יש לתת עדיפות לגדה המערבית, כדי למנוע הפיכתה לישראלית", אבל אסר על חוסיין להתום על חוזה שלום נפרד עם ישראל. חוסיין ביקר ב־28 ביוני 1967 אצל הנשיא ג'ונסון והציע לו לפרז את "הגדה" תמורת הסגת צה"ל. ג'ונסון השיב: "על כך עליך לנהל מו"מ ישיר עם ישראל, ואני מבטיחך, שבסופו של דבר תחזיר ישראל את מרבית הגדה".
חוסיין לא ניצל את הבטחת ג'ונסון. הוא היה מוכן לשיחות סודיות עם נציגים ישראליים, אבל להסכם, שיחייב חשיפת המו"מ, לא היה מוכן. לא מן הנמנע, כי בתת־מודע הניעה אותו התחושה שביטא באוזני השגריר הבריטי בירדן: "טוב שנפטרתי מן הגדה המערבית". תחושה זו האיצה בחוסיין להשקיע מאמצים לשמירת המצב הקיים, שישראל תימנע מהחלת החוק הישראלי ביו"ש, או, לחלופין, תחתור להסדר ישראלי־פלשתיני. למען שמי־רה על המצב הקיים שוחח בחשאי עם שרים מישראל, אם כי ידע מראש, שהוא מנוע מלהגיע להסדר. בשיחותיו שמר על ישראל לבל תטפח מנהיגות מקומית, בלא זיקה לשושלת ההאשמית.
למען מטרה זו הגיע חוסיין מפקידה לפקידה להסדרים עם אש"ף, הסדרים שלא האמין ביישומם, על מנת לחייב את ישראל להידבר אתו על שמירת הגבול ובדרך זו לשדלה לשותפות מע־שית, במקום "ישראליזציה של הגדה".
המצב הקיים אינו מחייב אותו לוותר על "נחלת סבו" ואף לא על תביעתו לירושלים. ה"סטאטוס־קוו" מותיר בידו את זכות המצהנות, בלא להזדקק לאמצעי־שיסור תמורים, שהוא נאלץ לנ־קוט לדיכוי הפלשתינים לפני 1967.

●

היתה לשר־החוץ האמריקני הזדמנות להיווכח, כי דבקותו של חוסיין בוועידה הבינלאומית נובעת בראש וראשונה מהשאיפה הטמירה לשמור על ה"סטאטוס קוו", שכן הוא מפחד מפני התהפ־כות בממלכתו, שעלול להוליד השינוי מעבר לנהר.
שר־החוץ שולץ עמל קשות כדי לשכנע את יצחק שמיר להס־כים, שריינן וגורבאצ'וב יזמנו אותו ואת חוסיין לפגישה בוושינג־טון בעת פיסגת דצמבר. אחר לבטים הודיע שמיר לשולץ: אתה *יודע את הישוסי, אבל אני מתן־בך אמנן, שלא תתן ידך למשהו* המנגד את האינטרסים של ישראל, לכן אבוא.
לאחר־מכן ניסה שולץ לשכנע את חוסיין להיענות להזמנה. חו־סיין היסס, ביקש לשקול ולמחרת בבוקר השיב ב"לאו" מוחלט. בהפסקה בין שתי השיחות נפגש חוסיין עם יולי וורונצוב, סגן שר־החוץ הסובייטי, ומגמו למד, כי אין דעת הסובייטים נוחה מן ההצעה והסיק את המסקנות. הוא מוכן להסתבך אישית באקרוב־טיקה אווירית, בסקרימים, אבל לא יסכן את כסאו בחיפוש אחר הסדר, שאת השלכותיו על ממלכתו אינו יכול לחזות.
הוועידה הבינלאומית, עם "מיסמך לונדון" או בלעדיו, נראית בעיני חוסיין כמירשם ל"סטאטוס קוו" ממושך, לפחות עד שיוכל להוריש את הכתר לבא אחריו.
לכן מסבך חוסיין את ה"תהליך" בסיבוכים מפותלים ביותר:
● הוא מבטיח לישראלים לשדל את בריה"מ לקשור יחסים עמהם, ובעת ובעונה אחת למד מהסורים, כי בידיהם התחייבות סובייטית לא לחדש את הקשרים הדיפלומאטיים.
● הוא מגיע להסכם עם שמעון פרס, שהנציגים הפלשתיניים ייכללו במשלחת הירדנית־פלשתינית ובעת ובעונה אחת נותן ידו *להחלטת הפיסגה ברבת־עמון* בדבר הייצוג הבלעדי של אש"ף.
● הוא מסכים עם ארה"ב על התנגדות למדינה פלשתינית נפר־דת, ובעת ובעונה אחת מתנה את כיסתו למו"מ בשיתוף בריה"מ, התובעת הקמתה של מדינה פלשתינית.
הניגודים הקוטביים הם הערובה של חוסיין לשימור של המצב הקיים. לכן, רק עסקנים חסרי נסיון מדיני יכולים להשלות את עצמם, כי אם יציעו לחוסיין את כל "הגדה" פרט לירושלים, הוא ירוץ לקבלה, ויסכים תמורת זאת לחוזה־שלום ופירוז יו"ש. היו לו הזדמנויות קודמות, כמעט זהות, והוא לא קיבלן אלא התעקש על הבלתי־אפשרי ולא התאבל כשהחמיץ הזדמנות. הוא מהמר על הוועידה, לאו דווקא משום שהיא נותנת לו מחסה־מגן, שהרי שר־החוץ שולץ הציע לו מטריה של רייגן וגורבאצ'וב, והוא לא הסכים לה. הוועידה דרושה לחוסיין משום שבתנאים הקיימים הוא מפחד מכל הסדר. עד לפני גל המהומות ביו"ש חשש מפני פתרון, שהיה הופכו ל"נאמן זמני", לחודשים ספורים, על נחלת־סבו, עד שאחרים ישתלטו עליה ויסכנו את העבר השני של הנהר.

●

הוועידה הבינלאומית הפכה למעשה לחסימה בינלאומית. היא תוסמת *כל הסדר שהוצע, או יוצע, ולו במהמרחיק לכת ביותר.* בתקופת־האבן כל אחד נוטל אבן ומידה תוכנית־הסדר. אך גם קודם לכן לא הסכים הנשיא מובארך לחדש את שיחות האוטונו־מיה. הוא לא מקק לשדר מתודש של ראש־הממשלה שמיר. הע־לאותה של הצעת האוטונומיה יכולה למצוא חן בעיני סנאטורים אמריקניים, שכן היא באמת נדיבה, אך היה ברור מראש, כי מובא־רך ידחה אותה, לא כל שכן חוסיין. ולא משום שאין באוטונומיה הבטחת השליטה על מקורות המים והקרקע, כהסברו של פרס, אלא משום שהיא צופנת בתוכה תזוזה הנוגדת את קונספציית ה"סטאטוס קוו" של חוסיין. הוא חושש שמא האוטונומיה תקרב את הפלשתינים לישראל, דבר הטומן בחובו קשיים לממלכתו. חוסיין זוכר, שאפילו יגאל אלון, שעמו נפגש פעמים רבות – כתב לפני שנתה לאופציה הירדנית, כי "זיקתה של הגדה המערבית לירדן היא תוצאה של *סיפוח* צבאי בכוח הזרוע והכרה ישראלית ב'סטאטוס־קוו' על־ידי חתימתנו על הסכם שביתת־הנשק עם יר־דן; עתה, לאחר שהשטח שוחרר על־ידינו, אבד הכלח על הבסיס המשפטי לנוכחות ממלכת ירדן בצד זה של הנהר".
חוסיין מכיר את הנפשות הפועלות בישראל ויודע כמה עמל השקיע כדי להטות את ליבם *לאופציה הירדנית, כלומר, להסימת* האופציה הפלשתינית. אי לכך, לא תהיה זו רבותא אם ידחה את הצעת האוטונומיה, בפרט שיש לו עכשיו "אליבי". הוא אינו או־מר "לאו", הוא אומר "הן" לוועידה הבינלאומית.
הסכמת פרס־מובארך באלכסנדריה והסכמת פרס־חוסיין בלונ־דון יצרו מצב, *שמדינות ערב יכולות עתה לומר "לאו" לכל הצעת* הסדר ישראלית, ולהסתתר מאחורי נוסחת הוועידה הבינלאומית. אף הסרבנים המובהקים למו"מ של שלום עם ישראל יכולים לס־צוא מחסה מאחורי נוסחת הוועידה הבינלאומית.
קשה למובארך וחוסיין להתנער מן ההסדרים שיש להם עם ישראל, חוזה השלום הישראלי־מצרי וההסדרים המעשיים משני עברי הירדן. יש להם אינטרס לשמור אותם. ברם, לאחר שהבטיחו לעצמם את החסימה הבינלאומית להוקעתם כעריקי־הסדר – אין הם רואים עוד דחיפות בדיון בתוכניות ישראליות, המוצעות להם משני עברי השולחן הממשלתי. שכן בתנאים הקיימים הנדיונות כזו פירושה פרישה מ"השורה הערבית", שהתלכדה סביב דגל הוו־עידה הבינלאומית, שהיא האנטיתיזה לקמפ־דיוויד.
לכן, לפני שניגשים *לחפש מוצא מהסבך, שהוא קשה בלאו הכי,* כדאי להכיר תחילה בתנאים האובייקטיוויים, ולא להתנהג כהיסט־ריה תחת רושם האבנים המתגלגלות.

הקו הזהול

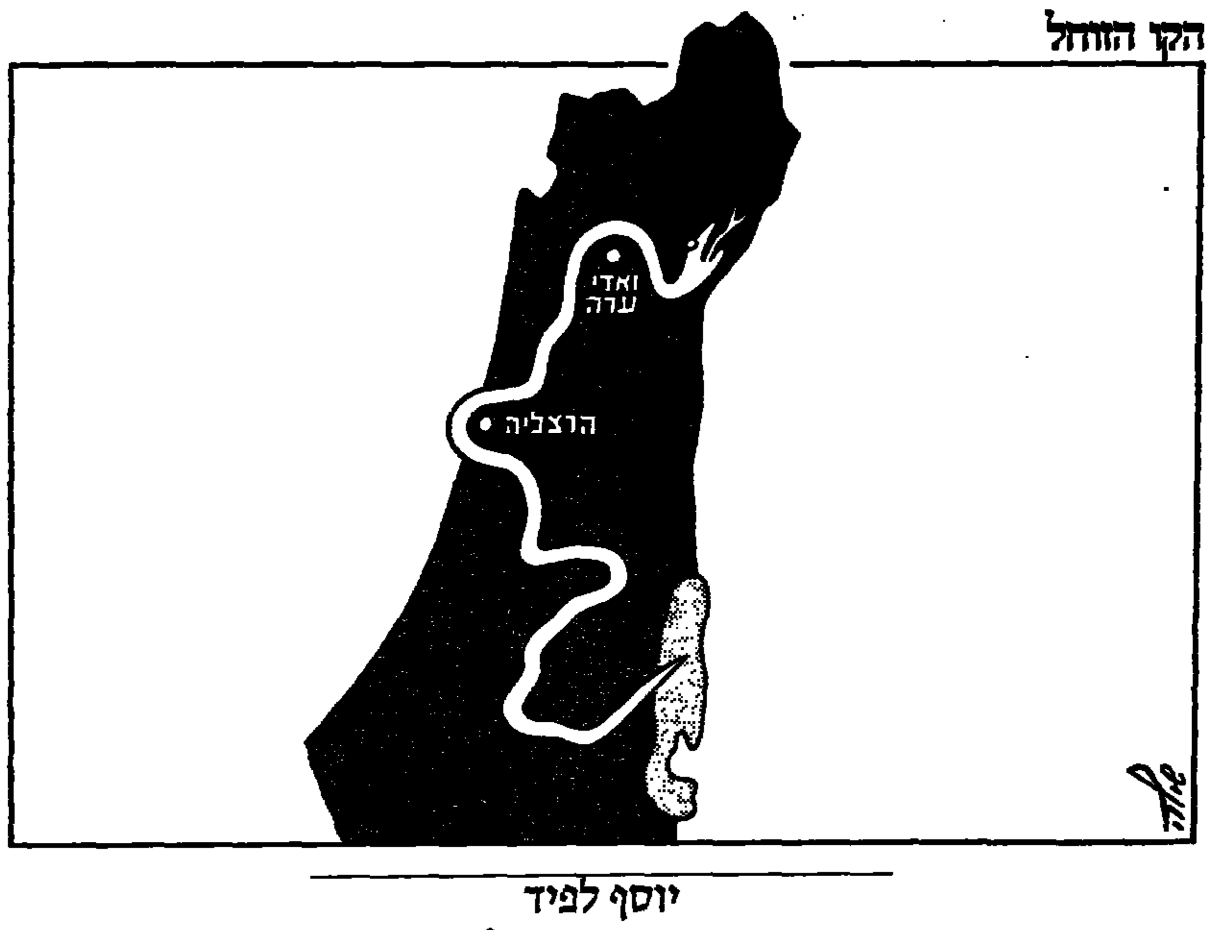

יוסף לפיד
סכיזופרניה לאומית

בסופו של דבר, לא כל כך חשוב מה אנחנו עושים לערבים – חשוב יותר מה שהערבים עושים לנו.
והמהומות בשטחים – ואולי לא פחות ההפגנות בנצרת וביפו, והגימת המכוניות בוואדי ערה – עשו לנו משהו. ברור כבר, שאנחנו לא כתמול־שלשום, יקח עוד קצת זמן עד שנעכל את המסר ונבין את משמעותו.
כאשר ח"כ רן כהן אומר, *ש"רבין יכול להרוג במכות 100 ילדים – זה לא יעזור"* – הוא אינו עוזר להבנת העניין. גם מאיר פעיל אינו מועיל הרבה כאשר הוא מצייר תמונה אפוקאליפטית של מדינה העולה באש. ומן הצד השני של המיתרס, הפילוסופיה הש־חצנית של "צריך להרוג אותם כאשר הם עוד קטנים", ושמעת כמו זעקת ילד מבוהל, *שהלך לאיבוד ביער. היסטריה – משני הצדדים* – רק מוסיפה למבוכה ולהרגשת אי־הוודאות.
ומה בכל זאת?
דומה, כי חלה בנו הקצנה – בשני הכיוונים. לא בשני המחנות, אלא בשני הכיוונים. כל אחד ואחד מאתנו הקצין את עמדותיו ונעשה יותר ניצי ויותר יוני בעת *ובעונה אחת. הנץ המקנן בנו* קיבל בשבועות האחרונים אישור לתחושתו, כי אנו מוקפים ים של שינאה עיוורת, בלתי־מתפשרת, רצחנית. וכי אין דרך לטפל בפלשתינים מלבד ביד קשה ובזרוע נטויה? אם להשתמש בלשונו הבלתי־אמצעית של יצחק רבין: "במכות". כל העולם נדמו – ואי־נתנו נראה להם. הבו את הלגיונות, את המוארדיה הפרטוריאנית, נכה בוואנדלים, ואת הברברים נגרש!
ובאותה עת, במקביל, באופן חצוי, סכיזופרני, התעוררה גם היונה שבקרבנו: ההכרה, כי לא יהיה מנוס מפשרה, הידברות, מציאת פתרון מעשי, כי לא נוכל לעולם לשלוט במיליון ורבע פלשתינים מושפלים, שופעי שינאה, רוקמי מזימה. אם לא נמצא במהרה פתרון מתקבל על הדעת לבעיית השטחים, נצטרך ביום מן הימים להאבק על הגליל.
סכיזופרניה זו איננה חמורה כפי שהיא נראית, אם מארגנים אותה באופן כרונולוגי: *תחילה תורו של הנץ להשכין סדר.* נכה בהם חזק, שיהיה קצת רספקט. אחר־כך יבוא תור היונה להשכין שלום. נצא לקראת הפלשתינים עד קצה גבול הסיכון. נחפש את שביל הזהב. נדע לפחות, שעשינו כמיטב יכולתנו.
אם תיזה זו נכונה ואנו נמצאים עכשיו, במודעות הקולקטיווית שלנו, כמו במציאות החיצונית, בתקופת הנץ, אז הפרוספריטי שהליכוד נהנה ממנו כעת הוא זמני בלבד. המטוטלת תחזור לצד היוני ברגע שהפחד והכעס המיידי, המנחים אותה כעת, יפנו את מקומם לחשש ולדאגה לטווח ארוך. אם יש ציפור, שנפלה קורבן למהומות בשטחים, היא לא הנץ ואף לא היונה, אלא בת־היענה.
ואם מותר להוסיף עוד דימוי מעולם הצפרות: הוויכוחים שאנחנו שומעים בימים האחרונים בין שני המחנות הם שירת הברבור של תקופה שהיתה ואיננה עוד.
דומה, כי הפוליטיקאים – משני הצדדים – אינם ערים עדיין לתהליך, לשינוי בבימיה של הציבור. לא אנשי המערך, המבקשים להקדים את הבחירות, ולא אנשי הליכוד, המבקשים לדחות או־תן, מבינים את המתרחש מתחת לפני הקרקע הבוערת.

אפרים סידון

חוזרים לעבודת ידים

בכל זאת יש משהו מן החיובי במגמת כשיטות דיכוי המהומות ביש"ע. בזכותן חוזר הנוער העברי אל מלאכת הכפים, אל העבודה בידים, אל השורשים. לא עוד בריחה מן העמל הפיסי, מהנפת הזרועות, ממאמץ השרירים. לא עוד הפעלת הראש בלבד וה־שימוש במוח היהודי. הנה שבנו אל המקורות ברוח הפסוק "בראש וראשונה ידים".

הנ, מי יסיר עפר מעיניכם א.ד.גורדון, ברל ושאר חלוצי העליה השניה ואנשי גדוד העבודה. אתם, שלא נטשתם לרגע את ידית הטוריה ומקל המעדר – רואים עתה שוב יד עברית אוחזת בגאווה באלה ובאגרוף, בפטיש וב"לום", בקת הרובה ובמקבת. חילים צעירים ומיוזעים הולמים בסורגי ברזל, כששירת החלוצים של אז בפיהם: "הך פטיש עלה וצנח, חנות סגורה מיד נפתח. עורי שביתה דינך נחתך – אנו באים לשבור אותך".

לאמור, יש אקט חינוכי במדיניות היד הקשה והמיובלת, המכו־נה גם מדיניות הראש הפתוח – בעיקר של השובתים והמפגינים. התמונות בעיתונים מוכיחות, כי אל חדש קם לנו, האגרוף. "אלה אבבר", או על־פי גירסת המפגעים: "אין אלה זולת אלה – ורבין נביאה". והתמונות מן השטח מביאות מראות פסטורליים יהודי־ים, כמו של ערבי זכרון עם פתיחה של חמש אצבעות. או פרצוף שכל־כולו פרסומת נגדית ל"חבורה שכזאת". חלק מן התושבים כמו נלקחו מן "התקופה הכחולה" המפורסמת של פיקסו, הן מב־חינת צבעם והן מבחינת עיצוב הפנים. ולסיום – שובת שהוא עיטור לקערת הפסח המסורתית, זרוע, מרור, ביצה, בזולקים נפ־דים.

חוזרים לעבודת ידים כדי לחסוך עבודת־פה. משתמשים בא־לות כדי לחסוך במילים. הלשון כבושה ומעשנת – ומלאי המשפ־טים והדיאלוגים נשמר במחסני החירום, כשהגישה אליו אסורה. אמני הניסוח והמוחות האנליטיים שלנו שבים לשיטת האדם הני־אנדרטאלי, האגרוף. והעשר על מהות הפליטים בתוקפו. תוח־חים במקום גרבים, סנק במקום זוג נעלים, במקום מו"מ, מום. מ"כים – מכים. אבות אוכלים בסר – ושיני הבנים תוכינה.

יש"ע תחילת 88', ראשית השלהי. התגשמות חזון העצמות השבורות. ארץ צחיחה – מכות יבשות. בדרך כלל מקדים אלוהים תרופה למכה. במקרה שלנו – זה כנראה ההפך.

יגאל לב

פגישה מקרית

רעידת אדמה בבית־המשפט

חתן פרס נובל לספרות, אנדרה ז'יד, אמר באשר לבתי־המשפט, כי "החוק הוא כלי בלתי־מושלם להגנה חברתית. הוא נתון לחסדי פרטים, שאף הם אינם מושלמים כל עיקר". הבעייה היא, שהתרגלנו במרוצת ארבעים שנות המדינה לצ־פות לכך, ששופטינו יהיו קרובים לשלמות מוסרית.

בישראל אנחנו רואים בלי משים, יותר ויותר, במערכת המשפט את הערכאה האחרונה, שממנה נקבל לא רק סעד משפטי אלא שגם נוכל לסמוך עליה בעיניים עצומות, שאינה מושחתת. עמודי התווך האחרים, שנשענו עליהם, התמוטטו מי ברעם ומי בקול דממה דקה. עבודת הכפיים, שא.ד. גורדון הפך אותה לערך עליון, נזנחה ונתפסת כיום כעבודה ערבית. צמרת צה"ל, שראינו בה תמיד גוף העומד מעל לביקורת, הש־פה במלחמת יום כיפור את חולשתה המוסרית ו"רעידת האד־מה" חשפה את מומיה, תככיה ומחדליה. פרשת בלאס והשוק האפור השאירה כתם על מצחה של התנועה הקיבוצית. פרשת אוטובוס 300 הרימה את המסך מעל לשב"כ, שנתגלה כמער־כת שהשקר הוא חלק מהנורמות שלה.

לכן אנו אוחזים בלהיטות, וכמעט בעווית, במערכת המש־פט, על מנת שלא נשקע בביצה העכורה. בראש כל ועדת חקי־רה העמדנו שופט. כל גוף המכבד את עצמו מתקשט בלפחות בשופט אחד בדימוס. על רקע זה ניתן לראות את התדהמה שאחזה בנו סביב החשד, ששישה שופטי שלום ותעבודה מעורבים בפרשיות של שחיתות, שוחד, הטיית משפט, פרוטר־קציונים וקבלת טובות הנאה.

מדינת ישראל, החוגגת את ארבעים שנות קיומה, ראתה כבר שר יושב בכלא, חברי־כנסת כאסירים מן המניין, מנכ"לים של חברות נכשלו במעשיהם. עמדו לדין פרופסורים נכבדים ואפילו סגן נשיא אוניברסיטה. פרשת השופט מלחי, שהועמד לדין על קבלת שוחד, הסתיימה לרווחת כולנו בזיכויו המוחלט. עד כאן, אמרנו. אל בית־המשפט אסור שתגיע השחיתות, משום שאין אתה יכול לנקות חלון בסמרטוט מלוכלך.

עד כה לא הוחשדו שופטים בעוויות מוסרי, אבל עם הקמת המדינה חלקו רבים על דמותם של חלק מהשופטים. הרצון שלא לערב את מערכת המשפט בבעיות הגבוליות, ולא לחשוף את מומיה, גרם שמעולם לא עלתה לדיון הדרך, שבה מונו שופטי ישראל עם הקמת המדינה. בית־משפט השלום נהפך או למיקלט לכמה עורכי־דין נכשלים, שלא הצליחו לפתוח פרק־טיקות פרטיות ומשרד־המשפטים הציע להם משכורת מכוב־דת. זמן רב לקח למערכת המשפט עד שניקתה את עצמה משופטים, שלא הוסיפו לה כבוד. אבל יש לזכור, שכמה שופ־טים הואשמו בבטילות אבל מעולם לא בשחיתות.

וכאן אנו באים אל מוקד הבעייה: בחירת השופטים. באר־צות־הברית, על־פי התפיסה של "העם צריך לשפוט את העם", נבחרים השופטים בקלפי פתוחה כמו מושלים וסנאטורים. רק השבוע פורסמה ידיעה, כי שופט, שהתכוון לרוץ לכהונת נשיא בית־המשפט באחת ממדינות ארה"ב, קיבל תרומה נכב־דה מעבריין, שדינו התנהל בפניו. בישראל הוקם גוף הקרוי "הוועדה לענייני שופטים", האחראי למינויי השופטים. זהו גוף שמוצג תמיד כא־פוליטי, הפועל בעצם מתוך תכתיבים פוליטיים. מינויים רבים נעשו מתוך שיקולים ולחצים פוליטי־ים. בוועדה שני שרים, שני חברי־כנסת ושני נציגים של לשכת עורכי־הדין. עם כל הכבוד לקבוצה המכובדת הזאת קשה להד־מות, שהיא נקייה מלחצים ושיקולים פוליטיים. עוד שלושה שופטים של בית־המשפט העליון מכהנים בוועדה. יו"ר הווע־דה הוא איש פוליטי, כלומר, שר־המשפטים.

בלי כל קשר לפרשה שנחשפה – ואנו מקווים כולנו, כי היא בבחינת ציור שדים על הקיר – יש לבחון מחדש את דרכי עבודתה של הוועדה למינוי שופטים. יש להעמיד בראשה את נשיא בית המשפט העליון ולהגדיל את מספר השופטים בווע־דה, כך שההכרעה הסופית על מינוי אדם, שגורלות נתונים בידיו, תהיה בסמכות גוף של שופטים הנקי מכל פניות ולח־צים פוליטיים.

גם הממשלה אינה נקייה מנסיונות ללחוץ על מערכת המש־פט. עם קום המדינה כינס דב יוסף, שר־משפטים דאז, את השופטים בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב, ודרש מהם להח־מיר בדינם של ספסרי השוק השחור. שופט צעיר, בנימין כהן שמו, כיום נשיא בית־המשפט המחוזי בדימוס, קם על רגליו ואמר: "אדוני רואה את העץ שנשקף בחלון? יושבת עליו צי־פור ומצפצפת. כל ימי רציתי להיות חופשי כציפור. לכן, בי־קשתי להיות שופט. והיום, כמו הציפור, אני מצפצף, מצפצף."

דוד מארקיש

דבר כזה עוד לא היה: עתון סובייטי מאחל ליהודים "חג חנוכה שמח"...

העתון "מוסקובסקייה נובוסטי" ("חדשות מוסקר־וה") הוא העתון "המכור" ביותר לעניין ה"פרסטרויקה", מבין כל עתוני רוסיה הגורבאצ'ובית. אומרים, שעורכו הראשי, יאגור יאקובליב, אמר לכתבי עתונו: "כיתבו בצורה כזאת, כאילו אותם מבקשים שיושיבו אותי בכלא בגלל תעמולה אנטי־סובייטית"

ואכן, "סובייטסקייה נובוסטי" – שבו, דרך אגב, פרסמתי לרא־שונה בחיי בדפוס, לפני 32 שנה, תחת שם־העט ד. מארקוב (זה היה עוד לפני שמשפחתנו זכתה לריהביליטציה ולא יכולתי לחת־ום בשמי) – מתפרסם בשפות זרות אחדות והוא מיועד בראש ובראשונה לקורא, שהוא איש חו"ל.

כל גליון וגליון מפרסם את "הפצצה" התורנית שלו, המתובלת ב"גלאסנוסט". בגליונו האחרון הוא פירסם "סופר־פצצה": העתון מברך את היהודים ב"חג חנוכה שמח, שהיה זה עתה".

עם כל ההפתעות של עידן גורבאצ'וב אפשר לומר, שדבר כמו זה טרם התרחש...

•

הברכה דלעיל כלולה בשיחה שקיים כתב העתון עם הרב הרא־שי של בית־הכנסת המוסקואי הקהילתי, אדולף שייביץ'. בעמ־דו על הקשיים ברכישת ספרות דתית אומר הרב: "קיבלנו בבאי השנה 5,000 ספרי תנ"ך מן הקרן האמריקנית הדתית 'אל המצפון'. לפני ימים אחדים הגיע מניו־יורק עוד משלוח של ספרות דתית – הפעם הזאת סידורי־תפילה, גם כן 5,000 במספר. הייתי רוצה להדגיש, שהספרים ניתנו לנו חינם". הרב שייביץ' סבור, שביחד עם 5,000 ספרי החומש, שהודפסו במוסקווה ב־1980, לא מורגש עתה בבירה הסובייטית מחסור בספרי תנ"ך.

בהסבירו לכתב, שספרות יהודית־דתית מתפרסמת בשפה העב־רית, ממשיך שייביץ': "ליד בית־הכנסת שלנו מתקיים בית־ספר דתי לאלה שנועדו לשרת את הצרכים הדתיים, שבו לומדים את השפה העברית. אנו מתכננים לעתיד לבוא ארגון קורסים ללימוד השפה הזאת לכל באי בית־הכנסת".

זה מעורר עניין: נראה, ששייביץ' מתכוון, בברכת השלטונות, "לדחוק את פרנסתם" של הסירובניקים המוסקוואים – מורי העברית. "באי בית־הכנסת" זה מושג מעורפל, אין זה סעיף שמכ־ניסים אותו לדרכון; קרוב לוודאי, שמכניסים אותו לתיק שבקג"ב. ביסודו של דבר, יוכל כל יהודי לבוא אל שייביץ' וללמוד עברית. השאלה: האם ירצה? קיים פחד בקהל מפני מיבצעים רשמיים מעין זה, שכן איש אינו בטוח שפתיחות ליברליות אלה אינן מלכודות. ואפילו להיפך. קרוב לוודאי, שמאחורי "האולפן" הזה עומד הקג"ב, חרף ה"גלאסנוסט" המהולל.

•

אומנם, היום יש "גלאסנוסט", אבל מי יודע מה יהיה מחרז? אורח אחד, שהגיע לא מכבר מברית־המועצות, סיפר לי, שקנה בחו"ל "מזכירה אוטומטית" והתקינה בטלפון של דירתו המוסק־ואית. והנה, כאשר "המזכירה", בהעדר בעל הבית, הציעה למצל־צל לקרוא בשמו ולומר את מספר הטלפון שלו, נשמעו בתגובה קללות ותרפות: "אצבע משולשת שמו טלפון! אתכם מכירים את העלולי הקג"ב. רק תאמר – ומיד יזרקו אותך לאן שצריך!" האו־רח ממוסקווה נאלץ לוותר על "המזכירה האלקטרונית".

"את חג החנוכה מציינים לכבוד ההארה המחודשת של בית־המקדש השני של ירושלים, בסיום מלחמה ממושכת עם הכוב־שים" – מסביר הרב לעתונאי; וגם זה כנראה לראשונה: הקורא המזועזע נעשה מודע לכך, שהיהודים יש להם קשר כלשהו אל ירושלים, שכן מן הפרסומים הקודמים היה ברור לו וידוע, שירוש־לים היא עיר ערבית וכי היהודים תפסו אותה בגזילה. "מן הסימ־נים המאפיינים את החנוכה – הדלקת מנורה בת שמונת הקנים בבית־הכנסת" – מסיים שייביץ'. והנה, בתשובה להסברי הרב, מברך "מוסקובסקייה נובוסטי" את היהודים לכבוד חג החנוכה.

•

מובן מאליו, שהתופעה הזאת נובעת מהשראת ה"גלאסנוסט" וגם מתעוזה חסרת־תקדים של עורך העתון, יאגור יאקובליב. השאלה היא מה סיכויי ה"גלאסנוסט", ומה סיכויי הרפורמות של גורבאצ'וב. התשובות לשאלות אלה – אין בהן כדי לנחם. אנו מוצאים אותן באותו גליון של העתון במאמר "דיאלוגים ומונולו־גים על מכאובינו ברכבת הטווחים הארוכים מאוד". כתבי העתון חצו את המדינה ממוסקווה עד ולאדיווסטוק, ובילו על גלגלים חמישה ימים, תוך שיחות עם הנוסעים המשועממים מבטלה ואר־פס מעשה בקופסאות־הקרונות.

השאלון של העתון: האם אתה רואה תוצאות מעשיות ל"פרסטרויקה" בחיי יום־יום? – כן: 36%; לא – 64%.

את התשובה הקודרת הזו מאיירים כתבי העתון בתצלום הרצי־פים המטונפים של הרכבת, שזה לא כבר היו האיכרות ניצבות שם למכור לנוסעים תפודים מבושלים, לביה, מלפפונים כבושים. עתה נעלמו התגרניות. מדוע? שהרי דומה, כי עם הערת היוזמה הפרטית צריך היה המצב להיות הפוך... והנה הסיבה:

> רבה הראשי של מוסקווה, אדולף שייביץ, פותח בית־ספר לעברית ליד בית־הכנסת. נראה, שהרב מתכוון, בברכת השלטונות הסובייטיים, לגזול את פרנסתם של הסירובניקים מורי העברית. קרוב לוודאי, שמאחורי "האולפן" הזה עומד הקג"ב, חרף ה"גלאסנוסט" המהולל

בעידן הגורבאצ'ובי החדש הזלו תיירי־חו"ל לבוא בהמוניהם. הם נוסעים באכספרס "רוסיה" וחלילה להם לחזות באיכרות, הל־בושות בנופיות, שמוכרות תפודים ארוזים בנייר עתון, שהרי זה לא תרבותי. לפיכך גירשה המשטרה את כל התגרניות הפרטיות. הנוסעים נאלצים להדק את החגורה למשך חמשת ימי הנסיעה: קרון המסעדה אינו מספיק לשרת את כל הנוסעים ברכבת. מס־קנה: כל מהפכה נושאת בקירבה סתירות אלה ואחרות.

שאלון העתון: האם יש לך אפשרות להשפיע באופן ממשי על מהלך העניינים באיזור, בעיר, בייצור? – כן: 39%; לא – 61%.

•

נו, אפשר לומר, שאין הדבר נורא כל כך. המהפכה הגורבאצ'ובית נמשכת רק שנתיים ואיך אומרים הבריות: מוסקווה לא נבנתה ביום אחד. וחוץ מזה, איזה מין דבר חדש הוא – "להש־פיע באופן ממשי על מהלך העניינים?" הלא לשם כך יש שלטון ברוסיה, כדי להשפיע. מה שמתאים להולנדי אינו מתאים לרוסיה – את זה הוכיח בשעתו פטר הגדול. או לפי אימרה עממית אחרת: "בשביל הרוסי מתנה, בשביל הגרמני – לענה".

והנה עוד מובאה, יותר מגומה, מן "השאלון": איך אתה מתייחס ל"פרסטרויקה"? – נלהבים: 16%; לא מקבלים: 13%. כאלה שאינם משתתפים אקטיביים ורק עוקבים אחרי התפתחות המצב: 71%.

אם המצב יימשך כך גם בעתיד ו־71% יוסיפו "לשבת על הגדר" ולצפות, ספק אם היהודים יזכו לכך, שיברכו אותם גם בפורים.

יהושע ביצור

המוסר הכפול של השמאל

ה"סטטוס־קוו" בשטחים מת – אמרו לי בהנאה גלוייה עמיתי למקצוע, כאשר הסבנו שלשום ליד שולחן משותף במזנון הכנסת. הם לא הסתירו את סיפוקם על שלדעתם מה שהיה עד כה ביו"ש כבר לא יהיה. הפלשתינים התעוררו. מנכרתים לתהוך את העניין. כבר לא ניתן להרדים ולהרגיע את המוד־לוקת.

עמיתי הם פזיזים יתר על המידה. בעלי הנסיון בתוכנו מודעים לכך, כי ה"סטטוס קוו" יימשך עוד תקופה ארוכה מאוד. אלה שדוחקים את הקץ אינם הרוב בציבור הפלשתיני, אלא המיעוט השמאלי בקרב היהודים. אני מכיר רבים מאוד בקרב המחנה השמאלני, המדברים בלשון רמה על הבעיות המוסריות של של־טון משחית על העם הפלשתיני הכבוש. אבל לא אצל כל אנשי השמאל מצאתי הרבה ערכים מוסריים בחייהם החברתיים והכלכ־ליים. לדידם המוסר מתחיל ונגמר בבעיה הפלשתינית.

ה"סטטוס קוו" בשטחים אינו עונה על הציפיות והשאיפות של שני העמים. היהודים אינם מספחים את השטחים, למרות שהם שולטים בהם מבחינה צבאית ואיש אינו יכול למנוע זאת מהם. סיפחנו את מזרח־ירושלים ואת רמת־הגולן – ודבר לא אירע, מלבד החלטות גינוי מקובלות של מועצת הבטחון והבעות מורת־רוח בבירות המערב, כולל בוושינגטון. ארה"ב לא תכיר בסיפוח היא גם אינה מכירה בירושלים כבירת ישראל. אז מה? אבל אנו משאי־רים במכוון את האופציה פתוחה, כדי להגיע לפתרון מוסכם.

כנגד זאת רוצים הערבים במדינה משלהם, אך מבינים היטב, כי הדבר אינו בהישג יד. הם כבר השיגו, למעשה, הסכמה יהודית לאוטונומיה מרחיקת־לכת וניהול עצמי בכל התחומים, להוציא מדיניות חוץ ובטחון. זורעי הטרור בקרבם אינם מאפשרים התקר־בות בין העמדות. הללו רוצים להיפטר מנוכחותנו באיזור ולכן אין הד לגישת הרוב הדומם של הפלשתינים, המבקשים ליהנות מרוו־חות שוק העבודה הישראלי ומרמת־חיים, שקידמה אותם במאה שנים בתקופה של עשרים שנה. משום כך התוצאה הבלתי־נמנעת היא, שה"סטטוס קוו" בשטחים יימשך עוד זמן רב. אפילו נגיע בעתיד הנראה לעין להסדר מוסכם, הרי זה עניין של שנים עד אשר יבוצע בשטח. הסכסוך לא ייפתר "צ'יק־צ'אק".

המדהים ביותר הוא, כי השמאל היהודי, המבקש לוותר על שט־חי מולדת, מנמק זאת ברצון לשמור על האופי היהודי של המדי־נה. כלומר – לא לחיות בצוותא עם הרבה ערבים. זו אינה גזענות: אבל את נאמני ארץ־ישראל, המציעים, כי ערביי השטחים יחיו איתנו במסגרת של מדינה אחת, עם זכויות אזרחיות מלאות, בשכ־נות טובה ובשיתוף מלא – אותם מוקיעים כגזענים. עולם הפוך.

שמאלנים אלה, החרדים ליהדותה של מדינת ישראל, נלחמים בשצף־קצף נגד קיום האופי המסורתי של השבת, נגד איסור גידול חזיר, נגד הופעת רבנים בבתי־ספר ממלכתיים, נגד פסיקת בתי־דין רבניים, נגד כל "חקיקה דתית". הם רוצים לעקור את המדינה מכל סימני ההיכר היהודיים האלה. רק לצורך ויתור על יו"ש ועזה הם מצטנפים במדינה, שחייבת להיות יהודית, "כשרה למהדרין". זהו מוסר יהודי חצוי מאוד, שלא ידענו כמותו בעבר.

מעניין, דווקא ראש עיריית בית־לחם, אליאס פרייג' המתון, קנה את הרעיון של מדינה אחת, שבה כולם שווים – יהודים כערבים. הוא טען, כי זה טוב יותר מן המצב הקיים. פרייג' לא גרס, כי ישראל דומה לדרום־אפריקה. הוא יודע את האמת, כי שם שולט מיעוט לבן ברוב שחור ואילו כאן נתון השלטון בידי הרוב היהו־די, המציע למיעוט הערבי המכובד שוויון זכויות מלא במדינה אחת. דווקא פרופ' שלמה אבינרי אמר שלשום בטלוויזיה, כי אם נוסיף לשלוט בשטחים נידמה לדרום־אפריקה. מה זה כי נלין על רשת "איי.בי.סי." בארה"ב, שהפיצה אותם סילופים?

> ה"סטטוס קוו" בשטחים אינו עונה על הציפיות של שני העמים גם יחד. היהודים אינם מספחים ומשאירים את האופציה פתוחה כדי להגיע לפתרון מוסכם. הפלשתינים רוצים במדינה עצמאית, אך יודעים שאינה בהישג יד. וזורעי הטרור אינם מאפשרים התקרבות בין שתי הגישות.

צדק באותו ויכוח מוקדם ד"ר ישראל אלדד, שהסביר, כי לפי אותם תחשיבים גם 700 אלף ערביי ישראל יהיו רוב במדינה בעוד דור או שניים. אבל לא נרים ידיים בשתי החזיתות האמיתיות שלנו – קיום מצוות "פרו ורבו" והמשך עליית היהודים למולדתם, שני תחומים שאנו רחוקים בהם ממיצוי הפוטנציאל.

הטיעון המוחץ, כביכול, של השמאל הוא, כי הפלשתינים נולדו כאן ולכן זו גם ארצם. זה, כמובן, עיוות היסטורי. ארץ־ישראל משתרעת משני עברי הירדן, והאנגלים קיבלו ב־1922 את המנדט על כולה בתור "פלשתינה". מתוך אינטרסים קולוניאליים שלהם הם קרעו 75 אחוז מזרחה לירדן והניחו שם ממלכה ערבית בראשות עבדאללה. כיום מצוי שם רוב מאסיווי של שני שליש פלש־תינים – כך שירדן חזרה להיות ארצם לכל דבר. ההסברה שלנו, עליה מנצח ד"ר יוסי ביילין, מסתירה עובדה זו, כשם שהוחרמה לשגרירויות ישראל שלא להזכיר עוד את האמנה הפלשתינית, המדברת על השמדתנו. עכשיו רוצים לחלק גם את הרבע הנותר של ארץ־ישראל, תוך הצגת הערבים כיתומים מקופחים.

קיים סכסוך טרגי בין שני העמים בארץ הזאת. אני ניצב כולי בצד היהודי. לרשותנו עומד מיעוט השטח מערבה מן הירדן – להם רוב השטח מזרחה מן הנהר. האם הם רוצים להתחלק?

מהדורה חדשה
לטייל בעקבות הפריחה
ספרית מעריב
מדריך לטיולי פרחים
מאת אבינועם דנין ואריה יצחקי
הסברים, מפות ותמונות צבעוניות
בקש בחנויות הספרים ברחבי הארץ ובחנויות ספרית מעריב:
ת"א, דרך פ"ת 72א' | חיפה, בן־יהודה 29
ירושלים, הלל 16 | באר־שבע, קק"ל 90
ספרים מבית טוב - ספרית מעריב

אונימוג
U / 1000
למכירה רכב רב תכליתי מודל 78,
רצל הקלאי, הנעה 4x4, מורשה גרירה
קיבוץ גונסר
טלפון: 06-798851, 06-798847

هكذا من الاصل

مكان الأصل

לימודים

אוניברסיטת תל-אביב

קורסים והשתלמויות לקהל הרחב ביחידה ללימודי חוץ

מרץ-יוני 1988

הקורסים מתקיימים בשעות הבוקר והערב. מספר המקומות מוגבל.

ההרשמה תסתיים ב-15.2.88

בין נושאי הקורסים והסדנאות:

• פסיכולוגיה • עברית • בריאות וחולי
• אנתרופולוגיה • אנגלית - שיחה • תורשת האדם
• קרימינלוגיה • אנגלית - כתיבה • מערכת החיסון
• יחסי אנוש • אנגלית - הבנת הנקרא • הורמונים
• התנהגות ארגונית • צרפתית • עולם החי בארץ
• כלכלה • ספרדית • יהדות
• משפט • איטלקית • ארכיאולוגיה
• תכנון פיננסי • גרמנית • היסטוריה
• חשבונאות • עיצוב • פילוסופיה
• שיווק • נימוסים והליכות • תיאטרון
• ארגון ושיטות • שזירת פרחים • אמנות
• הכרת המחשב • ברידג' למתחילים • מוסיקה

★ **קורסים לדוברי אנגלית:** פסיכולוגיה, כלכלה, מחשבים, ספרות, אמנות, מוסיקה.

★ **סדנאות מרוכזות:** מיומנויות ניהול, התמודדות יצירתית עם בעיות, מצבי לחץ במשפחה.

וקורסים רבים נוספים

פרטים והרשמה: אוניברסיטת תל־אביב - היחידה ללימודי חוץ, קרית האוניברסיטה, רמת אביב, רח' קלאוזנר 8, (ליד בנין ולפסון להנדסה). טל. 426452, 420388, בשעות 10-13, 17.30-19.
אוטובוסים: דן - 24, 25, 45, 49. אגד - 74, 86, 274, 572.

תגזור ושלח

לכ' אוניברסיטת ת"א - היחידה ללימודי חוץ, רמת אביב, ת"א 69978.
נא שלחו אלי פרטים על הקורסים לקהל הרחב.
השם:
הכתובת והמיקוד:

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל

היחידה ללימודי המשך ולימודי חוץ

מודיעה על פתיחת

קורס הכנה מורחב לבחינות המיון לטכניון ולמוסדות להשכלה גבוהה

בחיפה ובתל־אביב

המיועד לקראת הבחינות שיתקיימו ב־17.6.1988.

הקורס מיועד למסיימי מתמטיקה ופיסיקה במסלולים 5 — 4 יחידות לימוד.
ניתן ללמוד מקצוע אחד בלבד.

בגלל הקדמת בחינות הכניסה הקורס ייפתח בתחילת חודש פברואר.

● פרטים והרשמה:

★ **בחיפה:** הטכניון, בנין צ'רצ'יל, קרית הטכניון. טל': 04-294464, 04-225150.

★ **בתל־אביב:** הטכניון, רח' ליסין 14, טל': 03-262134.

ידיעון הטכניון ניתן לרכוש במשרדנו בתל־אביב.

אוניברסיטת תל-אביב

בית הספר להנדסאים
ע"ש יוסף ורבקה מאירהוף
המרכז הטכנולוגי

קורסי השתלמויות

לסמסטר שני בשנת תשמ"ח המתוכנן להפתח ב־7 בפברואר 1988

קורסי מחשבים
1. יסודות המחשב ומבוא לתכנות
2. ניהול מערכות
3. גרפיקה ממוחשבת

קורסי מיקרופרוססורים
4. קורס בסיסי למיקרופרוססורים 8085
5. התאמת עבודה IBM.P.C מיקרופרוססורים 8051, 8086, 8088
6. FIFTH GENERATION MICROPROCESSORS בשפה האנגלית

קורסי אלקטרוניקה
7. אלקטרוניקה בסיסית
8. לוגיקה ואלקטרוניקה ספרתית
9. מערכות הספק – POWER ELECTRONICS
10. תקשורת ספרתית

קורסים במכניקה
11. תיב"מ CAD-TOOL במחשב IBM P.C
12. קורס מתקדם בתיב"מ CAD
13. בקרה ספרתית CNC

קורסי ניהול
14. כלכלה עסקית
15. יישומי ניהול במחשב האישי IBM.P.C
16. קריאת ספרות טכנית באנגלית
17. TECHNICAL WRITING IN ENGLISH (באנגלית)

ימי לימוד:
בקורסי ערב: ימים א', ד', 17.30–20.45
בקורסי יום: ימים ג', ו', 09.00–12.30

גמול השתלמות: קורסי ההשתלמות הם בהיקף ובמתכונת המתאימים לתכניות גמול השתלמות וקרנות ההשתלמות

לקבלת פרוספקטים, פרטים נוספים והרשמה: לפנות למרכז הטכנולוגי בימים א'–ו' 09.00–13.00 א', ד', 17.00–19.00 ברח' האוניברסיטה 30 רמת אביב תל־אביב טל: 2–425131.

להנדסאים

אוניברסיטת תל-אביב

בית־הספר להנדסאים
ע"ש יוסף ורבקה מאירהוף
החטיבה התיכונית

הורים ותלמידי כיתות ח' וט' בנים ובנות באיזור תל־אביב והמרכז

לקראת ההרשמה לכיתות ט' וי' לשנת הלימודים תשמ"ט

אשר תחל ביום ד', ה' בניסן תשמ"ח, 23.3.88

ניתן לקבל פרטים על בית־הספר, או לקבוע סיור במקום, בפניה למזכירות ביה"ס, רח' האוניברסיטה 30, רמת־אביב 69975, טלפון: 414069, 420702.

להנדסאים

מכון דן
אנגלית הכנה לאוניברסיטה
בבנין גימנסיה "הרצליה" בתל־אביב
קורסי ערב. גם בבוקר
גם הכנה פסיכומטרי
ההרשמה: 5–7 בערב
תל־אביב: ז'בוטינסקי 106

מכללת לוינסקי לחינוך
75 שנים — מוסד אקדמי להכשרת מורים
לסמינר העברי הראשון בארץ

מודיעה על

ההרשמה לשנת תשמ"ט לקבלת תואר אקדמי ראשון

"בוגר בהוראה" (B.Ed)
ותעודת "מורה מוסמך בכיר"

בכל מסלולי ההכשרה להוראה:

★ **הגיל הרך:** גן הילדים וכתות א'-ב'. מיקוד בהכשרה ללמידה פעילה. התמחויות: מוסיקה, אמנות, ספרות ילדים.

★ **ביה"ס היסודי:** (כתות ג'-ו'). המגמות: מדעי הסביבה והחיים (סבע) למודי ארץ ישראל (מולדת וגיאוגרפיה), מקרא, ספרות, מתמטיקה.

★ **החנוך המיוחד:** לביה"ס היסודי, חטיבות הביניים של החנוך המיוחד, כתות מקדמות וטיפוליות בחינוך הרגיל.

★ **חטיבת הביניים:** (כתות ז'-י'). המגמות: לשון, ספרות, מקרא, היסטוריה, אנגלית (חד-חוגי), ביולוגיה (חד-חוגי), מתמטיקה (חד-חוגי), מחשבים (חד-חוגי).

★ **המגמה לערבית:** לחטיבת הביניים ולביה"ס היסודי.

★ **יוצאי אוניברסיטאות ואקדמאים:** לימודים בתכנית אישית בכל המסלולים.

★ **המדרשה למוסיקה:** הגיל הרך, ביה"ס היסודי, חטיבת ביניים, חטיבה עליונה, חינוך מיוחד. התמחויות: מוסיקה ותנועה בחינוך המיוחד, ריתמיקה, ניצוח מקהלה.
המדרשה למוסיקה קיבלה היתר לקיים לימודים לקראת תואר ראשון.

מלגות לתלמידי מתמטיקה, ביולוגיה, ערבית.

פרטים והרשמה: ביחידה לרישום קרית החינוך ת"א, ת.ד. 48130 מיקוד 61480
טל. במכללה 426162, טל. היחידה לרישום: 413070

במישלב אומרים טוב!

צוות מורים מעולה, טיפול וייעוץ אישי בפיקוח משרד החינוך והתרבות

נמשכת ההרשמה לכיתות בוקר וערב למבוגרים לכל מקצועות הבגרות למועד קיץ 1988.

נפתחות כיתות בינואר - ב־21,26

כיתות מיוחדות:
■ מתמטיקה ואנגלית
■ ביולוגיה
■ מתמטיקה מורחבת, 4-5 יחידות
■ פיסיקה מורחבת

הנחות:
■ 25% הנחה לחיילים ולחיילים משוחררים עד שנה וחצי
■ 90% הנחה לנוער עובד

■ קורסי הכנה לבחינות פסיכומטריות
■ בחולון – קורסים באנגלית מדוברת, טל 08.00-10.00

פרטים והרשמה:

40 מישלב
מישלב המרכז הישראלי להשכלה
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י ● מפעלי תרבות וחינוך בע"מ

התנדב לגדנ"ע צלילה

חיל הים בשיתוף עם פיקוד גדנ"ע

פותחים בקיץ 1988

קורס גדנ"ע צלילה

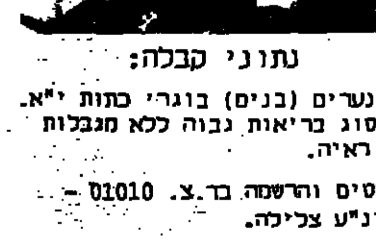

נתוני קבלה:
1. נערים (בנים) בוגרי כתות י"א.
2. סוג בריאות גבוה ללא מגבלות ראיה.

פרטים והרשמה בד.צ. 01010 — גדנ"ע צלילה.

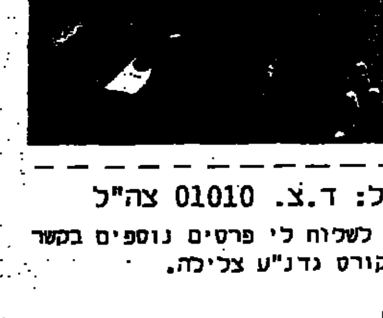

אל: ד.צ. 01010 צה"ל
נא לשלוח לי פרטים נוספים בקשר לקורס גדנ"ע צלילה.

שם
משפחה
ת.ז.
כתובת
מיקוד
טל'

אוניברסיטת בר־אילן

המרכז להשתלמות בניהול

מודיעה על פתיחת

קורס תמחיר, תקציב ובקרה

הקורס יתמקד בניתוח ודיווח של עלויות, ניצול האינפורמציה התמחירית לצרכי תכנון ובקרה וקבלת החלטות.

מודיעה על פתיחת

לימודי תעודה ביצוא וסחר בינלאומי

הקורס הינו עיוני ומעשי ומקיף נושאים בתחומים הבאים: שיווק, תהליכי ונוהלי יצוא, מימון, קרנות, חקר שווקים בחו"ל, היבטים משפטיים, הבנת תוכנית יצוא, הפצה, קידום מכירות בחו"ל ועוד.

מחזור הלימודים הקרוב ייפתח ב־13 במרץ 1988.

פרטים והרשמה: ת.ד. 1530 רמת־גן, מיקוד 52115 או טלפון 03-747262 או 03-343613.

ספרית מעריב
מה הקשר בין ריבית ריאלית וריבית נומינלית? האם הלוואה דולארית עדיפה על הלוואה צמודת מדד?
מורה נבוכים לחישובי הון
מאת לאוּר זמנון
ספרים בבית טוב - ספרית מעריב

המכללה למינהל — הגימנסיה העברית "הרצליה"

בגרות טובה אביב

הלימודים מתחילים השבוע
קורסים נוספים יפתחו בפברואר

הכנה לבחינות פסיכומטריות

לומדים עד להצלחה

יעוץ אישי חינם והרשמה
ת"א: ימים א'-ה' בשעות 09.00-14.00, 16.00-20.00

כמו כן מקיימת המכללה למינהל לימודים אקסטרניים בבאר־שבע 057-78706 ■ ירושלים 02-668383
ש'דה ● חא'ד ● שנ' ער' ● שקולניק

להצליח בבגרות

בפיקוח משרד החינוך והתרבות

20% הנחה לנרשמים השבוע

בחירת בית־ספר היא החלטה חשובה ביותר. לפני שאתה מחליט - שאל את חבריך. למד מנסיונם של אחרים!

נמשכת ההרשמה לכיתות בוקר וערב למועד יוני 1988 לכל מקצועות הבגרות, כולל: מתמטיקה מורחבת, פיזיקה מורחבת בהינות פסיכומטריות.
פתיחת כיתות לפיזיקה מורחבת (כולל מעבדה): 7.2.88

מספר עובדות על האולפן לבגרות בהנהלת המהנדס א. לחמן: 1. 80% מתלמידינו עברו בהצלחה את בחינת הבגרות במתמטיקה במועד יוני 1986, 27% קבלו ציונים 9 ו־10. 2. לימוד עד להצלחה בבחינה ללא תשלום נוסף, או החזר שכר לימוד במקרה של כשלון שני, 3. שעורי עזר לתלמידים מתקשים ללא תשלום נוסף, 4. בסקרי דעת קהל של חברת "קלעי" בשנת 1986 ובשנת 1987 ברציפות, נבחר האולפן לבגרות כביה"ס האקסטרני הטוב ביותר בישראל, 5. לכן, זהו ביה"ס האקסטרני למבוגרים הגדול ביותר בישראל, אך בעל הכיתות הקטנות ביותר! הנך מוזמן להתייעצות בלתי מחייבת.

אליהו הבזה:
"כ־8 בהיכון ל־10 באולפן לבגרות בפיזיקה 5 יחידות".

ההרשמה:
תל אביב: רח' דרך חיפה 81 (בבנין תיכון חדש חדר 7). טל' 5461106, 03-5460618.
ירושלים: רח' המלך ג'ורג' 16 טל' 222375, 02-222340.
חיפה: רח' יל"ג 3 (בית ליגת נשים), טל' 667411, 04-641040.
באר־שבע: רח' העצמאות 40, טל' 73146, 057-71690. מיזוג אויר.
ראש־העין: פרוייקט שיקום השכונות, טל' 03-9369459.

ג.ד. (בהבנתה): "מי בהיכון ל־10 באולפן לבגרות במתמטיקה 3 יחידות".

האולפן לבגרות

ביה"ס ערב לבגרות הגדול ביותר בישראל. בהנהלת המהנדס **א. לחמן** מחבר הספרים

מיקדם
שלמה ... בקאמרית

מעריב פנאי

חלק ד'/ יום ו', ג' בשבט תשמ"ח, 22.1.88

תקציר

קולנוע

כתבה בעמ' 2

מה שבראש שלה

עידית שמגר על שָׁר, זמרת־שחקנית, מככבת הסרט "המושה" שיוקרן אצלנו בקרוב.

רדיו/טלוויזיה

כתבה בעמ' 3

עזה תחילה

דליה רביקוביץ על כתבתו של מוטי קירשנבאום ביומן; יצחק רבין במוקד; אלן גינזברג ורפי איתן בנה הזמן.

תיאטרון/מופע

כתבה בעמ' 4

המחזה המקורי: תמונת מצב

אליקים ירון על המחזאות הישראלית עכשיו.

מוסיקה

כתבה בעמ' 5

ילדים טובים בנוער שוליים

אבי מורגנשטרן על אלבום הבכורה של "נוער שוליים" להקת הרוק החדשה.

מיכל קפרא

אאוט אוף פוקוס

גרעפס קולנועי

היה גשם, היתה מיטה. היה פוך. היה סדין חשמלי. היה קפה. היה וידאו. ובתוך הווידאו – סרט. לא היה – חדשות. לא היה – אריק שרון שרוצה לגייס את ערביי ישראל לצבא. לא היתה – שמש. לא היה – הרב לאו. לא היו – סיגריות נלסון. יום מושלם.

בקיצור, הסרט עשה וָיש של התחלקות לתוך מכשיר הוידאו, והסבלנות ניתנה גם לכותרות שאסור להחליף, או להקליט, או להקרין בלהדבלהדבלה, והכל היה מוכן ומזומן לקראת הסרט של הבמאי האיטלקי הגדול־החשוב־המדהים־המוכשר – ויטוריו דה סיקה.

הסרט ("דרמה על יריבות ובגידה...") התחיל. פיי דאנאווי ומרצ'לו מאסטרויאני מככבים. לגימה מהקפה. הרגלים מתחממות. הסדין החשמלי על 3. איך לא חשבנו על פיסטוקים? שוט ראשון. שוט שני. שוט שלישי – בהלה. שוט רביעי. חמישי. שישי – אוי ואבוי זו טעות. טרגדיה. אסון. זעקנו ויטוריו, ויטוריו. השתגעת? נפלת על הראש? מה הסיפור שלך? שוט שביעי. שמיני. תשיעי. עשירי – נקודת מיפנה ורבלית – מעבר לקללות באיטלקית.

תקציר הסרט שמודפס על הקסטה: מעצבת אופנה אמריקנית שבה לחווילתה באיטליה, לבלות שם את חודשי חייה האחרונים, לאחר שלקתה במחלה חשוכת מרפא. בשידור טלוויזיה היא רואה מהנדס איטלקי אותו הכירה היכרות חטופה בשדה התעופה. היא מזמינה אותו לבלות יומיים בחברתה, בחווילתה המקסימה. הפגישה המחודשת מולידה אהבה כנה ועמוקה ורומן נואש.

התקציר שלא מודפס על הקסטה: מאסטרויאני מדבר אנגלית במבטא של דוד־לוי־מצגנן. כל הסרט הם מחייכים חיוכים באורך ספגטי דביק (שבושל יותר מדי), וגם בוכים, מה שנכון נכון. המצלמה של ויטוריו דה סיקה חושבת שהיא מצלמת סרטון פירסומת לשוקולד תורכי חדש. מאסטרויאני ודאנאווי מדלגים בשדות כמו שני עגלים. הרוח מבדרת את שערותיהם (ידוע הוא שכאשר רוח מבדרת שערות זה סימן לאהבה גדולה ונואשת). דאנאווי היא אמריקנית ולכן היא גם מאוד חופשייה בסקס, ומאסטרויאני הוא איטלקי ולכן שמרן וקנאי. להקיא־להקיא. מה להקיא? למות מבושה.

רגע לגבה: ויטוריו דה־סיקה מגדולי הבמאים של הקולנוע האיטלקי, היה אחד מיוצרי גל ה"נאו־ראליזם האיטלקי". דה־סיקה הגדול, האבא של הסרטים המונומנטלים מצחצחי הנעליים, גנבי האופניים, אומברטו די. סרטים קטנים. מהחיים. ממש מהחיים. בכוונה מהחיים. סרטי מופת שנולדו גם בגלל התיעוב שהוליווד עוררה ביוצרים האיטלקים. נא להתרפק.

בכל אופן, מי שמתעקש לראות את הגרעפס הקולנועי הזה שפלט דה־סיקה, שם הסרט: מקום לאוהבים.

מיקדם

שלמה מינץ בקאמרית

דבורה עומר

משרד החינוך ועיריית תל־אביב הציעו לשלמה מינץ לנהל את התזמורת הקאמרית, הוא נתן את הסכמתו. כעת העניין נמצא במגעים עם התזמורת ועם ההנהלה הציבורית שלה.

הכוונה שחלק גדול של תקציב התזמורת יינתן על ידי עיריית תל־אביב. התזמורת נותרה ללא מנהל לאחר התפטרותו של יואב תלמי מתפקיד זה.

הרצל באמפי וואהל

הרצל, מחזמר מקורי לכל המשפחה, מלווה במוסיקה ובפזמונים, על פי מחזה שכתבה דבורה עומר, יועלה על ידי הבימה ועיריית תל־אביב באמפיתיאטרון וואהל. מגעים מתקדמים מאוד על כך מתנהלים בימים אלה בין מנכ"ל הבימה, שמואל עומר, לבין מנהל מחלקת המופעים בעיריה, יעקלה מגדל, ומנהל אגף התרבות, יוסי קיסו.

הכוונה להעלות את המחזמר בקיץ הקרוב, על פי המסורת שנוסדה בקיץ האחרון, כאשר העלה הקאמרי את המחזמר המלך ואני.

תיאטרון של דקה

ייתכן שהמופע של תיאטרון באר־שבע, תיאטרון של דקה עוד יחזור ויעלה על הבמה. למעשה, ערב מערכונים זה הופק במיוחד לחג המחזה המקורי, ביוזמתו של מנכ"ל תיאטרון באר־שבע, ציפי פינס, הוצג פעמיים בלבד ונועד לגניזה. אך בחג המחזה המקורי המופע זכה לתפוסת שיא, ולשבחים מכל רואיו. עכשיו שוקלים להמשיך את ההצגות, אולי במסגרת בית ליסין.

אחת הבעיות המקשות על ההמשכיות: ריבוי המשתתפים. ציפי פינס אומרת כי תעשה מאמץ להעמיד את מספר השחקנים על ששה בלבד.

בתיאטרון של דקה מערכונים בני דקות ספורות, שנכתבו בידי אפרים סידון, הלל מיטלפונקט, אפרים קישון, דניאל לפין, עדית שחורי ואחרים.

ענבל לחו"ל

להקת ענבל תצא ב־13 באפריל למסע הופעות בן חודש ימים בקנדה ובארצות־הברית. הלהקה הוזמנה לפתוח את חגיגות הארבעים של מדינת ישראל בניו־יורק, אך לפני אירוע חגיגי זה וגם לאחריו יופיעו הרקדנים בערים רבות ברפרטואר הקלאסי של הלהקה וכן ביצירות חדשות של שרה לוי־תנאי.

ההזמנה נשלחה על ידי הקרן היהודית לאמנות ותרבות ומפיקים פרטיים.

הסיור יתחיל בערב גאלה במונטריאול. אחר כך ימשיכו 14 הרקדנים ו־6 אנשי הצוות והמנהלים למינאפוליס, לואיזוויל, שיקגו, ספרינגפילד, ריצ'מונד, וושינגטון, ולבסוף ארבעה ימים בניו־יורק שבמהם מוזמנת להם גאלה גדולה עם כוכבי ברודווי והוליווד.

בחלק השני של הסיור יופיעו הרקדנים בקולג'ים ובאוניברסיטאות המתמחים במחול, ויסיימו את המסע בקונגרס למחול בפילדלפיה.

טלוויזיה על במת התיאטרון

הפעלה של אפקטים קולנועיים בתיאטרון שעשה הבמאי יצחק שאולי בהצגה החדשה שביים לתיאטרון לילדים ולנוער, מתבגרים מתבגרים: תנועה מוקפאת, מעברים מוסיקליים, פלאש־בק. אלה משולבים בקשר הישיר עם הקהל, התכונה העיקרית המאפיינת את התיאטרון.

שאולי יכול להרשות לעצמו השאלה של אפקטים אלה, שכן הוא בעל נסיון בשני התחומים. הוא מי שביים את הסידרה קרובים קרובים לטלוויזיה הלימודית. גם בתיאטרון לילדים ולנוער הוא מביים סידרה. שני פרקים ראשונים שלה הופקו בעונה הקודמת, ועתה הגיע תור הפרק השלישי, שהוא, אגב, פרובוקטיבי למדי: המחזה מטפל בנושא החזרה בתשובה. זו מתוארת מנקודת הראות של משפחה חילונית, האמורה להתמודד עם חדירתה של ההשפעה הזרה אל תוך האינטימיות שלה.

המחזה של מרים קינן, מספר את סיפורו של אוריאל, אשר בעקבות פגישתו עם מורה הדרשה שלו לקראת בר־המצווה, מחליט לחזור בתשובה.

הבכורה תעלה במסגרת חגיגת בר־מצווה אמיתית, בבית הפועל העברי בתל־אביב, ביום 28.1.88. משתתפים: שלמה סדן, מוטי כץ, דינה לימון, עדי בנטוב, דורון דיגל ונען ורד.

סיפורו של היו"ר ברדיו

רוח קדים, ספרו האוטוביוגרפי של יו"ר הכנסת שלמה הלל, עובד לסדרת תסכיתי רדיו בת 12 פרקים שתשודר בקול ישראל החל מן החודש הבא.

רוח קדים עוסק בסיפורה של המחתרת הציונית בעירק ומגלה טפח מעלילות הסמוד לעליה ב' בארצות ערב. העיבוד נעשה בידי חנן פלד, תוך שיתוף פעולה עם הלל, שהוא גם הדמות המרכזית בעלילה.

שלמה הלל

התסכית הראשון ישודר ב־6 בפברואר, ויוקדם לו ראיון עם שלמה הלל. את דמותו מגלם בסדרה השחקן והבמאי איציק סיידוף. משתתפים: שלמה בר שביט, ברוך דוד, יוני חן, גליה ישי, אושיק לוי, אילן דר, משה בקר, עמי וינברג, אלי גורנשטיין ואחרים. עריכה וביצוע: נסים קמחי. ההפקה מחלקת הדרמה של קול ישראל בראשות אפרים סדן.

חיים נגיד

געגועים לסקוטלנד

מאת רון וידברג

בתחילת שנות ה־70 יצאה סדרת מוסיקה ויוה של התזמורת הפילהרמונית הישראלית לדרכה, בהציגה יצירה סנסציונית ומדהימה מאת המלחין הבריטי פיטר מקסוול־דייוויס: שמונה שירים למלך מטורף. בתפקיד המלך הופיע הזמר־פסנתרן־מלחין האמריקני ג'וליוס איסטמן. במסגרת היצירה שמענו תיאטרון של צווחות וגניחות, תוך קרקסים הצועד מן האולם אל הבמה, נגן חליל היושב בכלוב, מוסיקת ריקודים מראשית המאה ומלך מטורף השובר את כינורו של הנגן הראשי לרסיסים. היתה זו פתיחה מבטיחה לסדרת קונצרטים, אשר דעכה במהירות עקב אי־יכולתה המקצועית של הפילהרמונית לעמוד לאורך זמן ברמת המתח והעניין אשר איפיינו את הקונצרטים הראשונים. השירים למלך מטורף נשארו בזכרון הקולקטיווי המוסיקלי כחוויה מתוקה מן העבר הרחוק ואף זכו לביצוע חוזר בארץ ב"ימי המוסיקה בגליל העליון" בשנה שעברה.

פיטר מקסוול־דייוויס הפך בינתיים לאחת הדמויות המובילות במוסיקה החדישה של האיים הבריטיים ואף מחוצה להם. השבוע הוא שוהה בירושלים ומנצח על שתיים מיצירותיו: על הסימפוניה השניה וכן על יצירה בשם: An Orkney Wedding with Sun-Rise (חתונה באוקני עם זריחת שמש). בביצוע יצירה זו משתתף נגן חמת החלילים הסקוטי ג'יימס מקדונלד ריד. ממקסוול־דייוויס הוא בעצמו תושב איי אוקני, שהם קבוצת איים מצפון לסקוטלנד החוצצת בין הים הצפוני והאוקיאנוס האטלנטי. שם הוא גם כותב את יצירותיו.

החזרות עם התזמורת הסימפונית ירושלים על הסימפוניה השניה מביאות אותו, לדבריו, לגעגועים הביתה, שכן יצירה זו ספוגה ברוח המקום. "כמו יאן סיבליוס בפינלנד", אני מעיר, והוא אינו מתנגד להשוואה.

מקורם של מקצבים אלה הוא במוסיקת הכינור המסורתית של תושבי צפון סקוטלנד. לדבריו, הוא הוקסם מהקצב המיוחד, המבוצע בידי אנשים אלה בטבעיות ובקלות. חילופי המשקל הבלתי סדירים הללו הם בדמם של הסקוטים – כל עוד מדובר, אכן, במוסיקת עם העוברת במסורת שבעל־פה. ברגע שהמלחין כותב להם מוסיקה המבוססת על אותן תבניות משקליות עצמן – הם כבר מתקשים לקרוא ולבצע אותן. "אני סבור שמקורם של מקצבים אלה הוא בשפת הדיבור של אנשי המקום", אומר ריד, נגן חמת החלילים, שהוא תושב האיים ההברידיים, אף הם בצפון סקוטלנד. לשפה הגאלית (אשר ריד מציג באוזנה כשפת העם בתוכו הוא יושב) יש משמעת שונה להברות קצרות לעומת הברות ארוכות, וקו הדיבור בה נשמע באופן טבעי כמוסיקה עשירת תנועה וקצב.

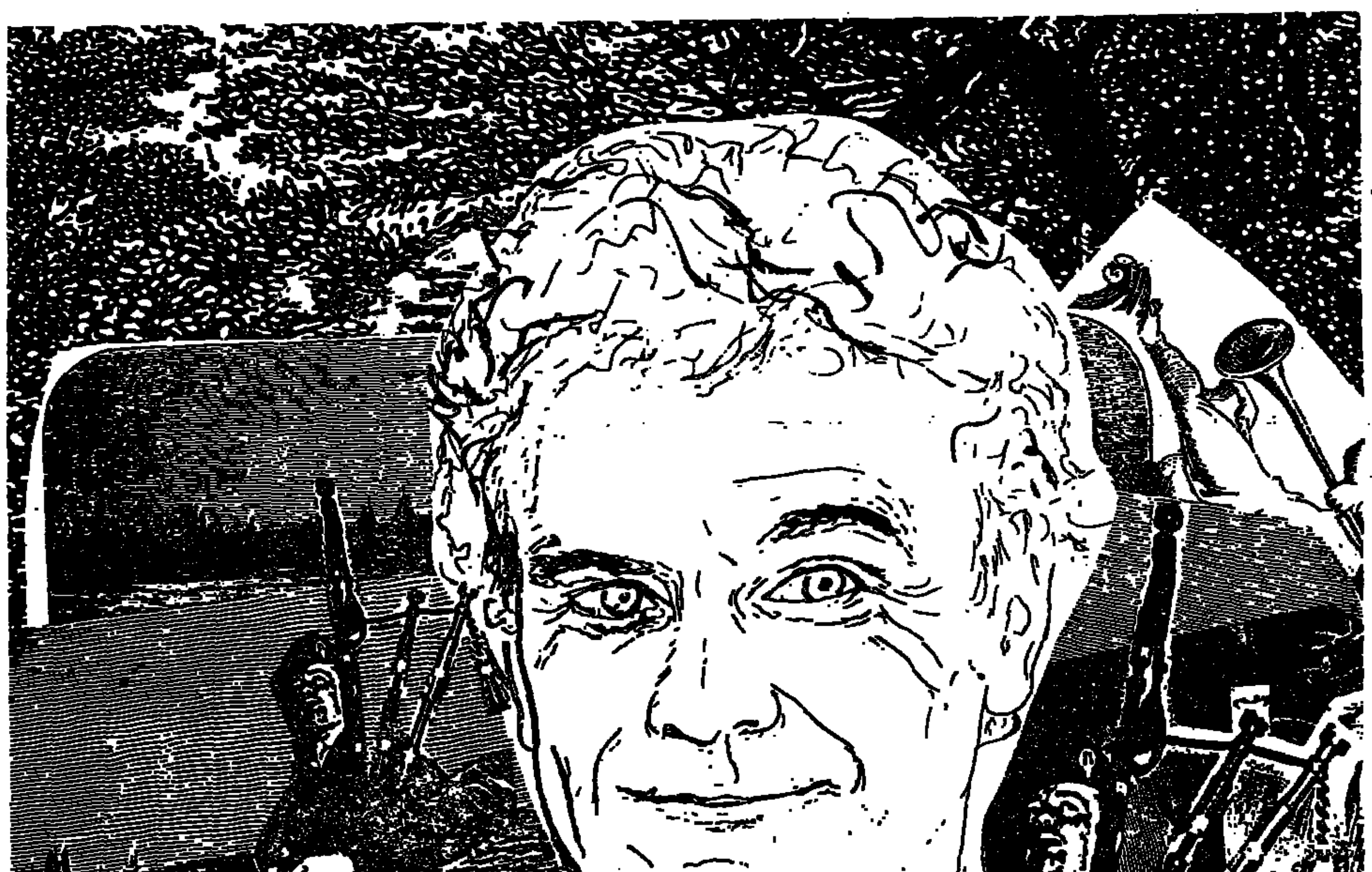
פיטר מקסוול דייוויס: מלקלוד סקוטי איור: אורלי למנט, על פי צילומים של יעל השכל

≡ נגינה תוך כדי הליכה

היצירה השניה בתכנית מאת מקסוול־דייוויס חתונה באוקני עם זריחת שמש קשורה אף היא בפולקלור. המלחין מתאר בה חתונה אשר נכח בה, הנמשכת כל הלילה עד לזריחה ממש. הטקס מתחיל בתהלוכה, שבה כל אחד מקבל כוס וויסקי מהחתן. אז מתחילים הריקודים לצלילי נעימות־עם מאוקני. יותר ויותר מושפעים הרוקדים מהוויסקי עד אשר כולם צונחים באפיסת־כוחות. לבסוף מופיע נגן חמת החלילים ומבשר על בוא השחר. היצירה נכתבה ב־1985 עבור תזמורת הטיילת מבוסטון ובוצעה שם לראשונה בניצוחו של ג'והן וויליאמס.

כיצד מרגיש, אם כן, נגן חמת חלילים בתוך התזמורת הסימפונית? ראשית, אומר ריד, אני מנגן קטע קצר למדי, וזהו כבר חידוש שאינני רגיל לו. בדרך כלל אני מופיע במסגרת להקה עממית הכוללת מספר נגני חלילים, רקדנים ותופים, ושם הקטעים המוסיקליים ארוכים הרבה יותר.

> ☐ *פיטר מקסוול־דייוויס, בביקור ראשון בישראל: מקור המקצבים שלו הוא במוסיקה המסורתית של תושבי צפון מערב סקוטלנד*

חמת החלילים הוא כלי קשה לנגינה, כמו כל כלי אחר, ורצוי להתחיל ללמוד לנגן בו בגיל מוקדם. משך השנים מפתח הנגן צורה מיוחדת של עצמות־הזרוע ושל עמוד השדרה וזאת בגלל מאמץ הנשיאה של הכלי הכבד למדי ומאמץ הלחיצה הבלתי פוסקת של הזרוע. זהו הכלי היחידי שמנגנים בו לא בישיבה ולא בעמידה, כי אם בהליכה. מלבד שההליכה המתקשרת למצעדים המפורסמים של נגני חמת החלילים, מפצה את הנגן על עודף החמצן המודרף עליו עקב שאיפת האוויר הבלתי פוסקת שעליו לבצע. גם בקונצרט הנוכחי הוא מופיע בצידה האחורי של הבמה ומבצע את תפקידו בהליכה על הבמה ובתוך הקהל. ריד מדגים הליכה אופיינית של נגן חמת החלילים ברגליים מצולבות ובתנועה מעגלית בכיוון השעון (בכיוון השמש, הוא מסביר). זוהי הליכה היפה לאיזון הנגן הנושא את הכלי ומפעיל אותו בתנאי השטח המחוספסים והלחים של הנוף הסקוטי הצפוני. "אני יכול לזהות על נקלה אם האנשים הם סקוטים, או אנגלים או בני צפון מערב סקוטלנד, על פי צורת הליכתם".

≡ מתעלם מלונדון

הוא סקוטי מצד אמו, אך גדל ונתחנך במנצ'סטר. מתקופת לימודיו במנצ'סטר הוא מזכיר במיוחד את האהבה וההערכה שרכש למוסיקה של ימי הביניים וזאת הודות לקונצרטים קוליים רבים שנערכו בקתדרלה הגדולה שם. כיום הוא מאפיין את עצמו בכך שהוא קשור לסקוטלנד עד מאוד. הוא שוהה באיים הצפוניים רוב זמנו ואף נוטה להתעלם מן המרכז המוסיקלי שאף מלחין בריטי אחר אינו יכול להתקיים בלעדיו – לונדון. הוא מנצח בעיקר על התזמורת הקאמרית הסקוטית, בעוד שניצוח על תזמורת סימפונית מלאה, כדוגמת תזמורת ירושלים, הוא בבחינת נסיון חדש, יחסית, עבורו. זהו ביקורו הראשון של פיטר מקסוול־דייוויס וג'יימס מקדונלד ריד בישראל. מקסוול־דייוויס איננו מרבה להגיע למסעות ניצוח והופעתו כאן היא מאורע יוצא דופן גם עבורו.

התנדב לגדנ"ע צלילה

קורס גדנ"ע

קורס תמחיר תקציב ובקרה

לימודי תעודה ... וסחר בינלאומי

מורה נבוכים לחישוב

هكذا من الأصل

שֶר: רק מה שבראש שלה

מאת עירית שמגר

קשה להאמין, אבל בהתחלה היא הייתה "ושר", נספחת, תוספת. "סוני ושר", ליתר דיוק. זוג זמרים רווק נשוי. היא עשתה רוח על הבמה, אבל הוא היה הכוח המניע מאחורי הקלעים. מלחין, מנהל. בעל. מה שנקרא "I GOT YOU BABE". זה היה מזמן.

שר התחילה כזמרת, חצי מ"סוני ושר" והמשיכה כשחקנית שאינה עושה חשבון לאף אחד; גם בעניין המאהבים הצעירים ממנה ב־10 שנים; "מה לעשות, מבוגרים יותר לא מתחילים איתי"

שר. חצי ארמנית חצי אינדיאנית

כי בגיל 42, עם ילדה בת עשרים וילד בן שתיים־עשרה, שני גירושים, חבר בן 23 (זה או אחר), שר שכחה (כמעט) את עידן סוני. ממילא אין לה זמן לזכור את העבר. זמרת, שחקנית, סופר־סטארית. הסרט הראשון שלה נתן לה מועמדות לאוסקר (סילקווד), בשני כבשה את המסך למרות הרגשנות הסחטנית של "המסכה". את המכשפות מאיסטוויק היא רואה כאסון טבע קטן, אבל אף אחד לא שנא שם את שר ומאז הספיקה גם את החשוד (בקרוב אצלנו) ואת מוכי ירח (נישאת לדני איילו, מתאהבת בניקולס קייג').

הפנים שלה כמעט אטומים. עצמות גבוהות. מבט צונן ופה קפוץ. יש בה אותו צרוף מתפצץ של סקס עם קרירות, התקרבות והתנשאות. הרגש שלה אינו מתפרץ אלינו מן הפריים הראשון, היא אולי אוהבת, אבל אף פעם לא נדבקת. כמו מכבנת בד גדולות היא יודעת לתת מעט, אבל בדיוק נכון. עיתוי, מינון וכוון. והיא פוגעת ישר במטרה.

כובשת את אהדתנו, אך לא כופה את עצמה. בעדנה קושרת אותנו אליה, היא נוטעת את אשליית החופש המתוקה: כאילו שאנחנו כבשנו אותה. מפתה אמיתית היא שר. מפתה חכמה.

המיתולוגיה סביבה היא לא דבר חדש. זמרת רוק, סוליסטית. חולת בגדים. אקסטרווגנטית. פרובוקטיבית. בגדי טווס, תסרוקת אי.טי. היא יוצאת לסיבוב הופעות עם עשרים מזוודות של בגדים, בודה מתחשבת איתם על הבדלי גילים. היא חיה לפי כללי המשחק שלה. ואם זה לא מתאפשר, אז מה שווים בכלל החיים?

הסיפור שלה (זה המתפרסם ברבים ולזה נתייחס) מתחיל אי שם בקליפורניה. ילדה רזה, לא כל כך יפה, קול דקיק והרבה רוח. היא תמיד ראתה את עצמה כמשהו מיוחד. הרכיבה משקפי שמש בתוך הכיתה (זה היה בשנות החמישים) ומדי שבוע נקראה "להביא את ההורים". אמא־הולט הייתה זמרת בלוז, שנישאה שמונה פעמים (שלוש מתוכם עם אביה של שר). ההורים הורישו לשר גם מוצא אקסוטי: חצי אינדיאנית
רת את המאהבים שלה בין הרוקרים ולא
(שבט צ'רוקי, למי שמתעניין) וחצי ארמנית. שמה, אגב: שרילין סרקיסיאן.

היא לא למדה משחק אף פעם, וכאשר ניסתה זה לא כל כך הלך. בזמן הסרטת סילקווד אמרה לה הקולגה שלה, שתעזוב את זה, תתנהג בטבעיות. ומריל סטריפ ודאי יודעת על מה היא מדברת. שר גנבה ממנה שם את כל ההצגה. אנשים שעבדו במחיצתה אינם פוצחים בדיוק בשיר הלל. פיטר ייטס, הבמאי של החשוד כינה אותה: אישיות סכיזופרנית. מייק ניקולס (סילקווד) אינו מתגעגע לעבוד איתה שוב וכנ"ל פיטר בוגדנוביץ' (המסכה). הרי אמרנו: היא עקשנית, היא חצופה. היא יודעת בדיוק מה היא רוצה והיא משחקת לפי הכללים שלה.

לבד מן המשחק, ההקלטות, הופעות בלאס־וגאס ישנה כמובן גם רכילות: בגדים וגברים. ואלה תמיד צעירים ממנה בעשר שנים לפחות. שר: "מה אני יכולה לעשות? מבוגרים יותר לא מתחילים איתי."

ביסים

אברהם ברזילי: מיסודי גילוח

את הקטע הזה לא ראיתם בטלוויזיה. אברהם ברזילי, מהכתבים היותר מוכשרים שיש לטלוויזיה הישראלית, חיכה בקוצר רוח יחד עם צוות הצילום שלו לשבתאי קלמנוביץ' במשטרת פ"ת. חיכו, חיכו, חיכו והנה פתאום הגיע רכב, בתוכו יושב אדם לא מגולח. ברזילי שראה תמונות של קלמנוביץ' ברגעיו הטובים כשהוא חנוט בחליפה, מגולח לפי הספר, מדיף אפטר־שייב יוקרתי, עשה חושבים והחליט כנראה שלא מדובר בחשוד המפורסם. על כל צרה שלא תהיה הוא ניגש לאיש ושאל אותו "אתה קלמנוביץ'?" האיש ענה "לא". ברזילי, החל לגלות סימני דאגה כשאחד הכתבים החל לצלם את האיש במכונית. ומה אתם חושבים? זה היה קלמנוביץ'. עד שברזילי הספיק להתאושש, כבר היה מאוחר מדי. בלית ברירה, עצבני וכועס הוא לקח את הצוות ונסע לצלם אותו בבית המשפט.

גלי עטרי: המראה

גלי עטרי, ממריאה ברוח מרוב התלהבות. השירים שיצאו לרדיו מתוך תקליטה החדש מקפצים לראש מצעדי הפזמונים. מבחינתה של עטרי זה לא דבר חדש, אבל הגדיל לעשות השיר שאל שכתב אריאל זילבר. הוא נכנס הישר מהפינה לשיפוטכם למקום השמיני.

עוד לא הספיק להיות שם שבוע אחד והופ בשבוע שלאחריו הוא כבר היה... נכון, במקום הראשון. ומה אומרת גלי עטרי? "אני מאד מופתעת. ראיתי שהוא הולך להיות שלאגר, כי זה שיר שגם ילדים קטנים וגם זקנים מתלהבים ממנו. הוא תפס קהל רחב, אבל בכל זאת מדובר בקפיצה היסטרית". האלבום של גלי יצא בעוד שבועיים וחצי. יקראו לו צעד אחד לפני השחר כשם אחד השירים שכתבה אסתר שמיר.

מפלס 42: יש ביצים

מחר תערך הופעת הבכורה של להקת מפלס 42. מסתבר שלחברי הלהקה אין דרישות מיוחדות פרט לבקשה אחת, קצת מוזרה: מאחורי הקלעים, חייבת להמצא צלחת עמוקה ובה קובץ של ביצים מבושלות־קלות. חברי הלהקה ביקשו גם מלאי מספיק של יין ושתייה קלה. כן נקבע במפורש שחברי הלהקה יאכלו ביחד עם הצוות הישראלי ולא בנפרד. טובים, הם לא.

ריטה: בתחתונים לפני העתונות

לא עלינו. ריטה חלמה לפני כמה ימים חלום בלהות. בחלומה היא מתראיינת לכתב של אחד העיתונים הגדולים, ובשעת הראיון מצלם אותה הצלם במרץ רב. רק לקראת סוף הראיון מגלה ריטה לחרדתה שבגלל עייפותה הרבה היא באה לראיון בתחתונים בלבד.

כל תחנוניה ובקשותיה לגניזת התצלומים לא מועילים. ביאושה היא פונה למנהלה האישי, רמי בראון שיושיע, אך גם זה האחרון אינו מסוגל להשיב את התצלומים הנועזים. לחלום לא היה סוף מאחר שריטה התעוררה נוטפת זיעה קרה. אז איך אתה ישן בלילה עתונאי קטן שלי?

אורי זוהר: מה קורא לו

אולי זה סימן לבאות. אורי זוהר, ביקר השבוע בבית החולים איכילוב בתל־אביב. ומה ראו כמה עוברי אורח מופתעים, שהוא ניגש לקיוסק הסמוך וקונה עיתון חילוני למהדרין. זה יפה!

הנערות עובדות

סרט כמו דוקומנטרי המתאר ביבושת את עבודתן של זונות צעירות,באזור מנהטן,ניו־יורק, ארה"ב. המשרתות אוכלוסיה מן המעמד העירוני־בינוני.כידוע,לא כל הזונות הן עלובות נפש מן האשפתות שאינן יודעות קרוא וכתוב.בימאית ומפיקת הסרט, ליזי בורדן,גם היא גילתה את האמת הזו אחרי שראיינה הרבה זונות באזור הזה,והיא מציגה הכל בסרטה.

תיאור הבנות העובדות ושל הקליינטים.מה יש בסרט מעבר למציצנות,לתוך שכוה אסור?

ג'ולי אנדריוז

המאבק לחיים

ג'ולי אנדריוז משחקת בסרט הזה כנרת החולה במחלת ניוון שרירים,המתקדמת כל הזמן ומובילה, בסופו של דבר,למוות.לא צריך להתאמץ במיוחד כדי לגלות איך הסרט מרמז למוסיקאית אחרת, שנפטרה לא מזמן בגין מחלה כזו. הצ'לנית המהוללת ז'קלין דה פרה.

כאן בנה התסריטאי דמות אמיצה וחזקה. היא נשואה לגבר ילדותי, מנצח המאוהב בעיקר בעצמו:אלן בייטס מגלם אותו. הכבין לה יורשת כבר בחייה,כי איך אחד כמותו יכול להסתדר לבד?

מקס פון סידוב מגלם את הפסיכיאטר ההכרחי שזימן התסריטאי כדי להכינה לנורא מכל.בין לבין יש לה גם איזה רומן תפוף עם בן קוקני פשוט והרבה התמודדות,עצב ושיחות נפש.

מעקב צמוד

שני בלשים חביבים מסיאטל נשכרים לעבודת בילוש שגרתית כביכול:לעקוב אחרי מריה,חברתו של פושע מבוקש.הנ"ל הרג שוטר ושדד בנק כך שהוא מבוקש מאד־מאד ואחרי שהוא בורח למשטרה בין הידיים. מקווים שיחזור ויתקרב אל מריה ולכן מחליטים לעקב אחריה.

המעקב הצמוד הזה מסתבך כאשר אחד העוקבים (ריצ'רד דרייפוס)מתאהב במושא המעקב.את כל הדברים האלה כתב התסריטאי ג'ים קוף,ביים והפיק ג'ון בדהאם (שגעון המוסיקה,ריקוד כחול)ומשחקים,לצד דרייפוס,גם אמיליו אסטווז ומדלן סטו.

הזאב בדלת

דונלד סאתרלנד הוא פול גוגן. אותו צייר צרפתי שזנח יום אחד את ביתו, ומשפחתו (חמישה ילדים ואשה) ויצא לגן העדן בטהיטי כדי לצייר.הסרט עוסק בימי שובו של גוגן, כאשר הוא עורך תערוכה בפריס ואינו זוכה בהכרה שלה הוא כל כך נכסף. הסיפור מתעכב על הנשים בחייו,החל מאשתו הדנית הזנוחה, הדוגמניות שלו ועד לשכנה הצעירה ג'ודי המתאהבת בצייר.

הבמאי הדני הנינג קרלסון ביים את הסרט הזה,וקרא לו במקור "אובירי", הפרא בשפת טאהיטי.

מטורף עליך

מתיו מודין, אחד השחקנים הצעירים המעולים בהוליווד של היום, הוא כוכב הסרט העומד כאן בשני מבחני בגרות:מבחן האהבה ומבחן ההשגיות.וזה מה שעשה את האמריקני הצעיר לקצין וג'נטלמן,כידוע.

אז הוא מתאמן לקראת תחרות האבקות חשובה וגם מפתח מערכת יחסים עם אחת קרלה (לינדה פיורנטינו). היא מבוגרת ממנו, חכמה ורצינית ממנו כך שזה לא הולך לו כל כך קל, אבל ככה זה. (בקולנוע): מה שמשיגים בקושי מעריכים יותר.

תל־אביב־ברלין

תל־אביב ברלין

סרטה של ציפי טרופה מתרחש בישראל ומספר על אותם יהודים בודדים שהצליחו לברוח מאושוויץ.לא אתייחס כאן לטיפול בעובדות ההיסטוריות כי לכך יתייחסו ודאי המומחים לתקופה. הסיפור מתרכז בגבר אחד (שמואל וילוז'ני)בשתי הנשים שבחייו: רבקה נימן היא אשתו ועגת הדמי היא אהובתו,גם היא ניצולת אושוויץ כמותו,וזה מתגלה להם בפגישה מקרית,ליד הגדר.

סקירה ביקורתית של הסרט תעשה אחרי צאתו אל המסכים,הבמאית־תסריטאית כבר הגדירה את סרטה (בקבלה למסיבה בטלוויזיה) כ"סרט איכות בגוון הטוב של המלה."

אהרן דולב

ביקורת

גן השיש (הבלת, ת"א).

מחיר התופת

מה עוד, אתה תוהה, נותר לקולנוע האמריקני להראות ולומר על תופת וייטנאם ועל בחוריה האבודים של אמריקה באותה מלחמה אמריקנית אבודה. איזו אמירה מאיזו זווית עוד לא נלעסה ונגרסה במטחנת הז'אנר (סרט המלחמה), מאז אפוקליפסה עכשיו וצייד הצבאים, עד פלאטון ומטאל ג'אקט?

פרנסיס פורד קופולה (הסנדק), מי ששבר טאבו וייטנאמי בקולנוע האמריקני באפוקליפסה עכשיו, חוזר לווייטנאם עשור אחרי ומותח תהיות ספקניות, לאמור: עוד יש ויש מה להראות, גם מה לומר, על המלחמה ההיא כשבר לאומי. אך, לא כהיגד קונבנציונאלי, לא במתכונת הז'אנר המלחמתי המצוי. אולי משום כך, סרטו הווייטנאמי החדש שזור, רק אי פה אי שם, תזכורות חזותיות מן החזית הרחוקה הארורה. רק רמיזות לאקוניות מבית המטבחיים האנושי הרחוק קרוב. "וינייטות" קצרצרות בלבד: כמה הליקופטרים מפלחים שמי ג'ונגל בוער, כפרים בלהבות, בחורים אמריקנים מתבוססים בדמם. החזית המשומשת ההיא רק מאזכרת ונשארת מחוץ לגן השיש. וייטנאם, אומר קופולה, היתה גם חזית בבית: קונפליקט פנימי ודראמה נפשית עזה. לפי שכך היתה וככזו טופלה מעט בקולנוע הפוסט־וייטנאמי, העביר קופולה את וייטנאם לוואשינגטון.

בגן השיש, צילה הכבד של מלחמה מקוללת פרוש כחופה מאקברית מעל וסביב בית העלמין הצבאי ארלינגטון בוואשינגטון. עיני אומה מפולגת נשואות אל טורי הקברים של נערי אמריקה, הנשתלים בערוגות המוות כפרחים רעננים בגן מצבות השיש. חיל מישמר הנשיא, יחידה עורפית נבחרת בעלת מסורת צבאית מפוארת, מתהדר בברק המדים הכחולים, מתאמן בת"ס, ציחצוח וראווה נוצצת וצועד ברוב הדר לטכסי האשכבה. יחידת הדגלנים, פוסעת בראש זקופה ומטוקקת לצלילי תזמורת נשפים, וחיל המישמר קובר וקובר. קובר בטכסים מפוארים ומיספדים מגלצים, הרבה ארונות מוטסים הביתה בשיטת הסרט הנע.

אתמות לוחמים, שועלי קרבות וותיקים עוד מימי קוריאה, יש גם בחיל המישמר היוקרתי בעורף הרחוק מקווי החזית. שניים, אמיצים, אהובים ונעימים, לא נפרדו בשרותם הקרבי בחזיתות ובג'ובים הראוותניים בעורף. קופולה לוכד מומנט רגשי צובט לב, שעה שהוא מתאר מערכת יחסים גברית יפה בין סמל ותיק שחור ג'יימס ארל ג'ונס (התקווה הלבנה הגדולה) המצויין, לבין רעו הרס"ר הוותיק הלבן ג'יימס קאן (הסנדק).

במרכז השבר הנפשי ג'יימס קאן, בדמות גיבורו המיוסר של סרט יפה ועצוב זה. קאן הוותיק מעולם, כמדומה, לא שיווה לתפקיד אמינות אנושית תלת מימדית כבדמות רס"ר חיל המישמר הוותיק. "בוגר" וייטנאם, קרוע בנפשו, מפרפר בגאב בין ניגודים קורעי לב: אהבתו ואמונתו לצבא מחד, מודעותו הטראגית לחוסר התוחלת בהקזת הדמים המתמשכת, מאידך. סלידתו מ"יפי הנפש", סרבני המלחמה והתועמלני ההפגנות נגדה, מחד; מאידך, אהבתו לעתונאית פציפיסטית יפת נפש ("המלחמה הזאת היא רצח עם"), אנג'ליקה יוסטון, בתפקידה הראשון לאחר זכייתה באוסקר בסרטו של אביה המנוח ג'ון יוסטון, הכבוד של פריצי.

קופולה פותח, איפוא, באקורד של שכול. תחושה חזה, דוקרת, של מיספד מר. מיספד על גורל נער אמריקני תמים וטוב, שגורלו נחרץ ויפיו ספוסים. מערכת יחסי אב בן, הנרקמת בינו לבין הרס"ר הוותיק, היא לבו של סרט רווי אמפאטיה עמוקה ואשמה רוגשת: על בשר תותחים צעיר, הנשלח להקרבה ונפלה בשם אומה גדולה, שהסתבכה במלחמה מיותרת ביבשת זרה ורחוקה.

רישומו החזק של גן השיש הוא גם פועל יוצא של בימוי פרפקציוניסטי ושל ברק השלמות והדיוק בהוצאה לפועל של ההפקה הקולנועית בכללה. קולנוע אמריקני, אם לא בשיאיו, במיטבו לבטח.

ערוצים

דליה רביקוביץ
רדיוטלויזיה

עזה תחילה

בערב שבת שעברה, באיחור של חמישה שבועות יצא צה"ל סוף סוף למיתקפה הסברתית באמצעות כתב ללא דופי, הלא הוא מרדכי קירשנבאום. על קירשנבאום אי אפשר לומר שהוא כתב מטעם, ויוקרתו בוודאי הוסיפה לא מעט לאמינות הכתבה.

עם זאת היה נדמה לי שיש לכתבה גם אב נסתר, שכן אחרת קשה להבין כיצד הופיעו כל החיילים בכתבתו של קירשנבאום בשמותיהם המלאים, דבר שאינו נהוג בראיונות עם חיילים בכל הדרגים.

אם וכאשר תוקרן בחוץ לארץ כתבתו של קירשנבאום, על צנחנים הניצבים מתוסכלים מול ילדים ערבים במחנה ג'לזון, היא עשויה לעודד רושם עז. הצנחנים נשמעו כמו אנשי "שיח לוחמים". "לא נועדנו למשימות שיטור. אני לא נהנה מזה", אמר חייל. המפקד, שהוצג בשמו, ישראל זיו, העיד, "אנחנו מודים לחיילים לא לאבד את הצביון ההומני".

והם אומנם לא איבדו את הצביון ההומני. הם היו קרובים רק לאובדן עשתונות. יום שלם התגרו בהם ילדי ג'לזון במטחים חוזרים של אבנים, והם ניצבו אובדי עצות משום שילדי השטחים הפכו להיות חסיני גז, גם הגז הישן וגם הגז החדש, שתושבי השטחים חשבו עליו בטעות שהוא גז עצבים.

בתוך יום העבודה העצוב של הצנחנים בג'לזון, היתה גם אתנחתא קומית. אם ערביה אחת שעצרו את בנה היתה מוכנה לקלל את ערפאת ואש"ף וכל שונאי ישראל ובלבד שיחזירו את הילד. כשלא החזירו קיללה גם את החיילים.

טוראי דני טיסונה התחבט: "מה אני עושה פה בעצם?" וטוראי אבי לוי התלונן "אנחנו לא מתאמנים לדבר הזה".

הם היו נהדרים ממש · הצנחנים מג'לזון, וקשה היה לי להבין מדוע נתן קירשנבאום את ידו למיבצע הסברה של מה שאין צורך להסביר. הכל יודעים שבני התשע־עשרה והעשרים שלנו המוצבים כיום כסמבטון חסימה בין הילדים הערבים הרוגמים לבין ממשלת ישראל המאובנת, אינם הנבל בהצגה הזאת והם ראויים יותר להיחשב קרבנותיה בגוף או בנפש.

הבחירה ביחידת צנחנים, סמל היוקרה הישראלית, היתה אף היא תמוהה.

מוטי קירשנבאום

גבעתי המוצבים ברצועה, אל נוכח פני סכנות גדולות יותר, היו זקוקים לעידוד ולפתחון פה יותר מן הצנחנים בג'לזון, אבל הם לא זכו להתייצב מול המצלמה בשמם המלא ולשפוך את לבם.

אם התכוון קירשנבאום להביא תמונת מצב מן השטחים, נדמה לי שבחר את הפרט שאינו מעיד על הכלל, ואם התכוון להציג חיילים ישראלים יפים, גם אותם אפשר היה למצוא במקומות פחות נידחים מג'לזון.

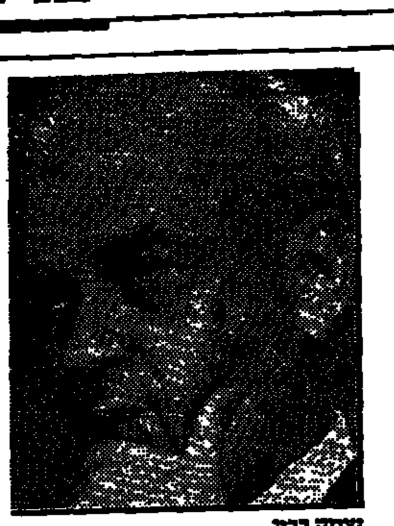
יצחק רבין

בעקבות הזמן האבוד

לקראת יום הילד האוטיסטי הגיש לנו שר הבטחון יצחק רבין מיפגן מופלא של חיים ללא כל קשר עם המציאות, וזאת במסגרת המרוכזת של משדר מוקד.

יצחק רבין של היום זה כבר לא מפקד חטיבת הראל בפלמ"ח ולא רמטכ"ל מלחמת ששת הימים הנושא מעל פסגת הר הצופים נאום של מנצח הומני ונדיב, (נאום שנלמד עד היום בבתי־הספר ואשר נתחבר על ידי מורל"ה בר־און).

שר הבטחון דהיום הוא אדם עייף, מתגונן ועיקש, החוזר שוב ושוב על דרכי תורתו, שבאלימות לא ישיגו אצלו שום דבר.

מראייניו של רבין, אהוד יערי, משה שלונסקי ויורם רונן נראו מחליפים ביניהם מבטי יאוש. יש יותר משמץ אמת בהכרזתו של רבין שאין כיום עם מי לדבר. קשה מאוד לדבר אתו. הוא חסר לחלוטין את תוכנת מפא"י הישנה "להגיע להידברות".

יצחק רבין פותח את המינשר הפוליטי שלו בהכרזה שתושבי השטחים פתחו ב"הפרות סדר המוניות" (הם מלהדכיד מדי אורחו) "מתוך יאוש ותיסכול". אבל הם מיואשים רק מן העולם הערבי, ומהחלטות ועידת הפיסגה בעמאן. הם מיואשים רק מן העולם הערבי, ומהחלטות ועידת הפיסגה בעמאן. הם מיואשים מארבעים שנות פליטות ומעשרים שנות כיבוש ישראלי, אם כי זה האחרון "היטיב איתם יותר משלטון הירדנים והמצרים".

הפרות הסדר הן עדות לכשלונו של אש"ף. רבין מתנגד למהלך חד צדדי של הסתלקות מן השטחים, כולם או מקצתם להסדר, אבל הוא לא יודע עם מי.

לדעת רבין הפלשתינאים אינם בשלים למשא ומתן משום שלא הקימו מנהיגות שתישא ותתן בשמם, אבל הוא שולל כל אפשרות של משא ומתן עם אש"ף, הנתמך על ידי הרוב המכריע של תושבי השטחים כמנהיגם. כמו כן תרם רבין את תרומתו בגירוש כל גורם לאומי בשטחים שהיה יכול לשמש כנציג במשא ומתן, ומכיוון ששר הבטחון הוריד את רמת המגורשים לדרג של שרי אלפים ושרי מאות, באמת אולי יתקשה למצוא פרטנר למשא ומתן היושב עדיין בשטחים.

אלמלא יצאו לפר רבין מוניטין של אדם שפיו ולבו שווים, ניתן היה לומר שבדבריו על שותף למשא ומתן הוא מבין מכרז תפור לפרטנר שלא יימצא.

נראה שרבין מאמין באמת ובתמים שישראל אינה יכולה לפתוח במשא ומתן תוך כדי כיפוף זרועות על ידי תושבי השטחים. עם זאת קשה לשכוח, שבמשך השנים הארוכות שבהן הסכינו הפלשתינים פחות או יותר עם הכיבוש, לא גילה רבין יוזמה מיוחדת לנהל איתם משא ומתן. כאן אנחנו נכנסים למעגל המפורסם של הביצה והתרנגולת. בתנאי אלימות לא יתקיים שום משא ומתן, אך בתנאי רגיעה על אחת כמה וכמה שלא יתנהל משא ומתן כי אל"ף, מעולם לא היה מצבנו טוב יותר ובי"ת, אין פרטנר.

אש"ף כמובן אינו בא בחשבון כשותף למשא ומתן, גם משום שמנהיגותו חיה מחוץ לשטחים וגם משום שמנהיגיו מתגוררים בבלונות פאר. לשמע טענה כזאת מפי שר בממשלת ישראל ששום מלון פאר אינו זר לו, הרי כל השומע יצחק.

לאמיתו של דבר, נשמע שר הבטחון נבוך ומבולבל למדי. הוא חילק מחמאות לצה"ל, העומד כיום במערכה קשה ומציקה שלא הורגל לה ושאין הוא חפץ בה. הוא חילק מחמאות גם למשמר הגבול, אולי משום שהפרקטיקה של משמר הגבול מסמלת את תביעתו לחדול מכל אלימות.

בחיפושיו הנואשים אחרי פרטנר למשא ומתן עתידי, שזמנו יבוא אם וכאשר יחדלו הפרות הסדר בשטחים, דילג רבין שוב ושוב מירדן למצרים וממצרים לירדן, למרות שבראשית דבריו אמר ששתי מדינות ריבוניות אלה גם יחד אינן מקובלות על תושבי השטחים. בלשון חיילית מחוספסת קבע רבין שהגיע הזמן שירדן תזיז את הישבן.

לקראת סוף הראיון נדמה היה שמראייני מוקד, שותפיו של רבין למשא ומתן, לפחות במהלך השידור, איבדו כל תקווה להוציא מפיו דיבור של מנהיגות והתוויית דרך.

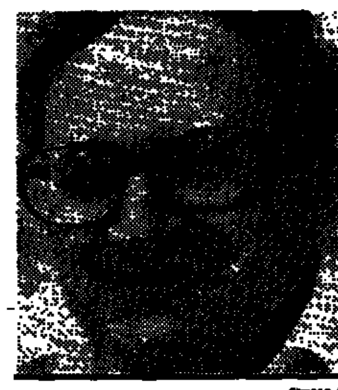
רפי איתן

היילכו שניים יחדיו

שניים שהופיעו בתוכנית זה הזמן היו המשורר היהודי־אמריקני אלן גינזברג ומי שהיה יועץ ראש הממשלה ללוחמה בטרור רפי איתן.

אלן גינזברג, מי שנחשב לגדול משוררי ארה"ב החיים, עשה לו שם כאחד מאבות דור הביט ואותה רומנטיקה מרדנית של שנות השישים. סמים, חוכמת המזרח, משכב זכר ויחס פתוח לקומוניזם – אינם זרים לגינזברג.

אין לי עניין כאן לעסוק בשירתו כי אם בזרם העוצמה המגיח מתוך אישיותו. גינזברג הוא מן המשוררים המדברים שיר לא פחות משהם כותבים אותו. למרות שאין כל סממן אקצנטרי בהופעתו, להוציא את ברכת הפרידה בנוסח המזרח הרחוק, גינזברג אינו מופיע כמשורר מבוייש שאין לו משלו כלום. בזכות כשרונותיו המוסיקליים והתיאטרליים, אין הוא מתקשה לקרוא יצירות אינטימיות בפני אולמות מלאים. אין הוא מתקשה גם לקרוא יצירה כזאת בטלוויזיה.

אלן גינזברג

בנוסף להיותו משורר מהפכן המכיר בערך עצמו ובממדי השפעתו, גינזברג הוא יהודי אותנטי שמורשתו היהודית נמסכת לתוך יצירתו. יש ביהדותו משהו שמתעשר ונתעצם בתוך המציאות המורכבת של יהודי שוטה כלי גולה.

גינזברג גם השמיע דברים על דיכוי חופש הביטוי בעתונות הפלשתינית. לרוע המזל גילה גינזברג ששיריו של ידידו המשורר הפלשתינאי מחמוד דרוויש אסורים בהדפסה במזרח ירושלים.

גם לרפי איתן, בטחוניסט ותיק, ומי שגייס לשירות את ג'ונתן פולארד היו הערות בעניין היחסים בינינו לבין תושבי השטחים. לדבריו, אין צורך כיום לא ביד חזקה ולא ביד רכה כי אם ביד חכמה.

חוכמת היד של רפי איתן מתבטאת למשל בהצעה לשלח כלבים במפגינים מן השטחים. לא סתם כלבים נושכים, אלא כאלה שיאומנו לנשוך רגליים בלבד. לדבריו, די במספר כלבים כאלה כדי לפזר כל הפגנה. לא, רפי איתן אינו נרתע מן האסוציאציה שמעוררים כלבים נגד אדם.

רפי איתן מאמין בממשלה חזקה ואינו פוסל מנהיג חזק, כשם שלא פסל את הפעלתו של ג'ונתן פולארד. יש לרפי איתן כינוי נוסף שמחמת הכבוד מוטב לא לחזור עליו, אבל בצד כינוי זה אפשר לתאר אותו כמי שאינו מכיר באמצעים פסולים, וזהו גם תרגום חופשי של כינויו.

היד החכמה של רפי איתן היא יד תופשית למדי, אבל האזנה לאלן גינזברג מלמדת שיש משוררים שיש להם יותר חכמה בציפורן אצבעם הקטנה ממה שיש לבטחוניסט ותיק וחסר מעצורים בשתי הזרועות גם יחד.

החיים היפים של ברונפמן

מאת עשי וינשטיין

יפים ברונפמן, פסנתרן, רק בן שלושים, ואולי כבר בן שלושים, למי שהכיר אותו כילד. שבועיים עם הפילהרמונית הישראלית הסתיימו. עד אשר שורות אלו יראו אור, הוא כבר יספיק להיות באוסטרליה, להקיף את העולם ולחזור דרך החוף המערבי של ארצות־הברית לסיור קונצרטים בלוס־אנג'לס, אחר־כך פלורידה, טכסס. קונצרטים עם התזמורת הקאמרית של סנט־פול, תזמורת פילדלפיה, תזמורת רוצ'סטר וסיור של 12 קונצרטים במערב־התיכון וקנדה עם הכנר שלמה מינץ. בסוף חודש מרץ הוא יגיע לסיור ביפן, קוריאה ומשם ללונדון, להופיע עם לורין מאזל. ושוב סיור עם שלמה מינץ, הופעות עם הפילהרמונית של ברלין ואז כבר יתחיל הקיץ ועונת הפסטיבאלים תישא אותו אל חשובי האירועים באירופה, באמריקה, בעולם כולו.

– **יפים ברונפמן, החיים קשים? הרי אתה נשמע כמו לוח נסיעות של חברת תעופה?**

"החיים קשים. אני מאוד מתאמץ, אבל אסור לשכוח לרגע שאני אוהב את זה, לא יכול ולא יודע אחרת. לכן, אולי, זה בכלל לא קשה. זוהי דרך החיים שבחרתי. מאה קונצרטים בשנה, זה הקצב שאני מאמין בו. זו העונה שהייתי רוצה לנגן מדי שנה. בחודש יולי, אני מתכונן להאיט את הקצב. לשם כך אהיה בפסטיבאל אספין, קולורדו. כמה שבועות של נוף, אוויר הרים ומוסיקה, הרבה הרבה מוסיקה".

בזמן שבין עריכת הראיון לפירסומו, יספיק יפים ברונפמן להופיע באוסטרליה, לוס־אנג'לס ופלורידה, ורשימת מסעותיו לימים שאחר כך מקיפה את העולם ☐ "אני גר ב־T.W.A., לפעמים אל־על"

– **איפה אתה גר היום?**

"T.W.A., לפעמים אל־על. אני במצב לא סימפטי אם במשך שבוע אני נמצא במקום אחד ואין בו מוסיקה. ואיך אפשר לעבוד שבוע בלי לצאת ולהכנס לבתי־מלון? אבל אני גר בניו־יורק והורי בארץ, ואני שייך לכל מקום שיש בו פסנתר טוב וקהל צמא למוסיקה".

– **אז מה, לא די לך בחדר עם פסנתר? אתה צריך גם קהל כדי להרגיש טוב?**

"מגיל עשר חלמתי לנגן לפני קהל. תמיד ישב לי קהל מול הפסנתר הדימיוני שלי. תמיד הגיעו הצלילים אל מישהו, אל אנשים. היו שנים שחלמתי להיות כמו אמיל גיללס, הפסנתרן, גיבור נעורי. זה מאוד ילדותי לרצות ולנגן כמוהו. אבל גם אז ישב הקהל בשולי החלום. אני מאוד אוהב לנגן לפני קהל, גם אם לא תמיד זה מצליח במאה אחוז. אני נהנה מנוכחות הקהל ומחפש את הקונטקסט, הקשר באמצעות עשיית המוסיקה".

– **אפשר לומר שאתה נמצא בשיא הקריירה שלך?**

"מה זה שיא? זו נקודה שאינה קיימת. ככל שאתה יודע יותר נדמה שהוא בורח ומתרחק. אולי זו ההרגשה שאתה יודע שאתה מנצל את הכישרון שלך עד הסוף, עד תום. זה משהו פנימי שרק אתה יודע, ורק אם אתה מכיר את עצמך היטב. וגם אז, אם בכלל קיים דבר כזה שנקרא שיא. אני עוד לא פגשתי אותו".

– **איך אתה מתמודד עם המתח שלפני קונצרט? אצלך זה מתח של כמעט כל ערב?**

"מתח של כל יום. אני תמיד מאוד מתוח, אפילו עכשיו, כשאנחנו משוחחים וזה נעים. אבל בעוד שלוש שעות אלבש את הפראק והשעון יתקתק ורק האקורד הראשון של הפסנתר יציל אותי. המתח הוא חלק מהחיים שלי, רק עד לרגע של תחילת הנגינה. אחר כך, אני כבר יודע מה קורה, המוסיקה משתלטת עלי ומטפלת בכל. עדיין, הרגע הכי נהדר הוא האקורד האחרון. וכמובן – מחיאות הכפיים. אסור לשכוח אותן. הן הפסיכולוג הכי טוב שאני מכיר. אולי זה משהו פרימיטיבי שנשאר בי, אולי זה לא יפה אפילו להודות בכך, אך זה ישנו וחשוב ואי אפשר בלי זה, מחיאות הכפיים של הקהל".

"ארתור רובינשטיין כבר אמר שעל כל פסנתרן־אמן יש עוד מאה שיכולים לעשות אותו דבר. אני באמת לא מאמין שמישהו נולד כדי להיות כישרון גדול, תמיד מחכה הדרך, הדרך הארוכה שצריך לעשות כדי להגיע אל הנגינה, הביצוע, ההתייצבות בפני הקהל. בסופו של דבר לא די גם במוסיקליות, גם בעבודה שמשקיעים, צריך גם את היכולת להתייצב בפני קהל".

"בשבילי הקהל, הוא כמו סמרטוט אדום. אני מרגיש כמו שור, חזק וכל־יכול והסמרטוט הזה, מול העיניים, עושה לי משהו. ב־20.30 הוא מוציא ממני את המיטב שבי. זהו רגע של אמת. אף אחד כבר לא יכול לעזור לך, אתה לבד ואתה מול הקהל. רק שבמקרה שלי אני לא לגמרי לבד, המוסיקה איתי, כל הדרך".

"יש כאלה שלא יכולים לעמוד בכך. יש כאלה שיכולים רק במינון קטן. זהו אולי ההבדל בין המוסיקאים השונים, בין השאר. אתה כבול שבין היכולת ואי־היכולת להתמודד".

– **מה הגבול שלך?**

"עוד לא מצאתי. אני עוד מחפש".

– **אתה גם מחפש אתגרים חדשים, יצירות חדשות, או שדי לך ברפרטואר הקיים?**

"אני מאוד גאה ברפרטואר שלי. הוא כולל לא רק מספר גדול של יצירות, אבל גם תקופות שונות, יצירות קלאסיות, רומנטיות ומודרניות. השנה אני מנגן 14 קונצרטים שונים לפסנתר ותזמורת; שתי תוכניות שונות לגמרי של רסיטלים; שתי תוכניות שונות של פסנתר וכינור שאני מנגן עם שלמה מינץ ועוד כל מיני הרכבים קאמריים שונים זה מזה. המון יצירות".

– **יש יצירה אהובה עליך במיוחד?**

"זה תלוי בתקופה. השנה אני אוהב בעיקר את ברהמס. אני מנגן השנה שני קונצרטים שלו לפסנתר, יצירות סולו ומוסיקה קאמרית שהוא כתב. מצאתי השנה משהו מיוחד, קשר מיוחד בין האישיות והכתיבה שלו. יש אחידות בין השניים. אני מרגיש במוסיקה שלו איך הוא נכשל באהבה שלו וביטא את זה במוסיקה. הצליל שלו מגע בהרגשה האישית שלי בתקופה זו. יש לנו רומן אינטנסיבי מאוד לאחרונה, לברהמס ולי. לא קל להבין אותו, צריך לחפש, להתעקש, אבל כשמוצאים – זה נפלא ממש. וזה קורה לי עכשיו, ממש עכשיו".

– **מבצעים מפורסמים מנסים באיזה שלב בקריירה שלהם להתמודד עם ניצוח, גם אתה?**

"אני רק מתחיל. בינתיים ניצחתי רק בחזרות על תזמורת סטודנטים בקליבלנד. ביקשתי טובה מחבר – ונהניתי מאוד. תענוג גדול. לא טעיתי אפילו בטון אחד, רק האחרים זייפו וטעו ואני הייתי על התקן של מתקן־יודע־כל".

– **למה פסנתרן מצליח בעצם צריך לנצח?**

"בינתיים אני רק מתעניין, לא חושב על קריירה. זאת רק עוד דרך לעשות מוסיקה. גם אם לא אצליח לנצח, אבין יותר טוב מנצחים אחרים, כאלה שאני מופיע איתם כפסנתרן. אדע טוב יותר לשתף פעולה. כבר עכשיו גיליתי שלמנצח יש קצב מיוחד ותחושה מיוחדת, שונים משל המבצעים. עד עכשיו לא הופעתי כמנצח ואני מתכוון להופיע במעט במחתרת. בקיץ, בפסטיבאל על יד אספין, קולורדו, אנצח שוב על תזמורת סטודנטים. אם אכשל – אף אחד לא ידע כאן, וזה חשוב לי".

– **חשוב לך כל כך מה אומרים עליך בארץ?**

"נורא חשוב. פה התחלתי. פה אני תמיד רוצה להוכיח את עצמי הכי טוב. כאן אני מרגיש חייב להחזיר חוב של אמת, להצדיק את האמון שנתנו בי. הגעתי לארץ כנער בן 14 מרוסיה. נולדתי בטשקנט, אוזבקיסטן. אבא היה כנר ואמא מורה לפסנתר. כאשר הגענו לארץ, הייתי נער שלא הבדיל עוד בין מציאות וחלום. האמנתי בעצמי, ביכולת שלי להתמודד והיה לי כאן מזל גדול. למדתי אצל אריה ורדי, מי שעזר לי מאוד למצוא את הדרך שלי. הוא חיזק בי את האמונה בעצמי. זה היה כמו חלום, אז. פתאום הייתי בארץ חדשה, שמעתי קונצרטים של ברנשטיין, רובינשטיין ושטרן, כולם מעולם האגדות שלי, ברוסיה. והכל היה חזק ואינטנסיבי מאוד. פתאום – חלומות מתגשמים בי ובתוכי. לא ידעתי למה לצפות, ודברים פשוט קרו לי, ניקרו בדרכי. הכל הוביל למצב של מוכנות, בשלות להתמודדות עם החיים והנגינה. לא חשבתי, רק שיחקתי עם החיים והלך לי".

"אני מאוד אוהב לנגן בישראל; כאן התחלתי וכאן אני רוצה להיות הכי טוב, מרגיש צורך להצדיק את האמון שנתנו בי. השקט והקשב בזמן הנגינה – זו תופעה ישראלית"

"הלכתי ערב אחד לקונצרט במוזיאון תל־אביב. הה, אמרתי לעצמי, הייתי רוצה לנגן פה פעם. אחרי שלושה חודשים ניגנתי שם והזמנתי שוב הלכתי לקונצרט בפילהרמונית, היכל התרבות. הה, אמרתי לעצמי בלי קול, הלוואי שאנגן איתם שם, פעם. שלושה חודשים אחרי כן – ניגנתי כסולן עם הפילהרמונית".

"זו היתה תקופה משכרת, רק שאני לא שתיתי ולא ידעתי שאפשר. הייתי מלא במוסיקה בלבד. צריך היה רק להושיט את היד, לנסות – ולהצליח, נדמה לי (על מה שלא הצלחתי, אני כמובן מדלג). אלו היו השנים הכי חשובות בקריירה שלי, בין גיל 14, כשהגעתי לארץ וגיל 19, כשעזבתי כדי ללמוד באמריקה. הייתי 3 חודשים בצבא ונסעתי ללמוד. אבל כאן עשיתי את הצעדים הראשונים. עם הפילהרמונית קבלתי את הזדמנות חיי – להופיע כסולן בארצות־הברית. אני שייך לכאן ומרגיש שכאן אני חייב ורוצה לתת, להשתלב. מצד שני, כשאני בא לארץ, אני מרגיש גם קצת כמו ילד. בכל העולם אני מבוגר וגדול ועצמאי, כאן אני קצת ילדותי, רוצה חברים, חשוב מה אומרים עלי".

"אני מאוד אוהב לנגן פה. בכל מקום בעולם אני נפגש רק עם אנשים שאוהבים מוסיקה, אבל כאן זה בכל זאת אחרת. יש באוויר פה מתח של מוסיקה בהתהוותה, בזמן אמת. אפילו באולם, נדמה לי שמשתעלים פחות מאשר באולמות אחרים בעולם. השקט הזה בזמן הנגינה, הקשב המלא – זו תופעה ישראלית, וזה מרשים אותי יותר מאשר מחיאות הכפיים שהזכרתי קודם לכן".

– **ולסיום, אתה קשור למשפחת ברונפמן מקנדה?**

"לא קשר דם. לפני שנים, בגיל 17, כשהיתה הופעת הבכורה שלי בקנדה, ניגנתי במונטריאול. זובין מהטה ניצח על הקונצרט ולא היה לי פסנתר להתאמן עליו. בקשתי ממהטה שיארגן לי פסנתר. מהטה צילצל לצ'רלס ברונפמן, נשיא סיגרם שגר במונטריאול. הוא הביא אותי לביתו ושם ניגנתי. מאז אנחנו קשורים וחברים. פעם עזר לי השם גם לעבור את ביקורת הדרכונים מהר יותר, בקנדה, כמובן. השוטר שאל אותי אותה שאלה. לא, אמרתי, אני לא קשור למשפחת ברונפמן. הלוואי הייתי אני קשור אליהם, אמר השוטר – והעביר אותי במהירות לראש התור".

יפים ברונפמן וחבר. גר סביב העולם צילום: נאור רהב

هكذا من الاصل

مكتبة الأهل

ביידיש זה נשמע יותר טוב

מאת אריה יאס

לך תדע מאיפה זה מתחיל. יש מי שטוען שההצלחה העצומה של מירל'ה אפרת הבהירה חד־משמעית, למי שהיה זקוק להבהרות, שהעטרה הישנה חוזרת למשוך אנשים לקופה, ואפשר לצחוק ואפילו לשיר בדרך אל הבנק.

כך קורה גם שקשה להיות יהודי, מחזה של שלום עליכם חוזר להיות "שווער צו זיין א ייד". כי ביידיש זה מצלצל־טוב יותר, ונכון יותר. ואם כבר – אז כבר. הולכים עם הראש הזה עד הסוף. ישראל בקר, במאי ההצגה הראשונה בתיאטרון היידיש החדש והשחקן הראשי בה, טוען, לעומת זאת, שכבר לפני עשר שנים, בקונגרס בינלאומי ליידיש בירושלים, הכריז שר החינוך והתרבות של אותם ימים, זבולון המר, על הקמת תיאטרון יידיש. אלא שבארץ המזרח, בין מועד ההכרזה לזמן הביצוע, אתה יכול בינתיים להתייבש עשר פעמים ו/או לקבל פופלקציה. אבל זה כבר סיפור אחר.

"קשה להיות יהודי", הצגה המנסה להחזיר את הצופים לימים רחוקים. המלודראמה ביידיש הופכת להיות משהו חם, אינטימי; מה שנראה ונשמע בעברית כשמאלץ שמנוני, מתגלגל ביידיש על הלשון כחלה בדבש; סגנון המשחק בהתאם: יהודי כל כך, אנושי כל כך, צובט בלב. הפאתוס מתרכך, חדל להיות מנופח

היום יש תיאטרון יידיש בארץ העברית, והוא חי, תודה לאל, טפו־טפו־טפו, מרגיש מצויין, ועושה חזרות במבנן גיתה בתל־אביב.

הגדול הממזר, בחוש האירוניה הארסי שלו, אוהב ככל הנראה לסגור מעגלים. השפה שקיבלה מכת מוות בעקבות מלחמת העולם השניה חוזרת לחיים תיאטרוניים בתל־אביב דווקא באולם חזרות של מבנן גיתה.

ישראל בקר ואתל קובינסקה: קשה להיות תיאטרון — צילום: נאור רהב

נו, מילא. העיקר שחיים על אפם וחמתם ונסיונותיהם לאבדם. חיים קשים, אולי, אבל בכל זאת חיים. זה העיקר. כי היידיש, אולי יותר מהרבה שפות אחרות, היא שפה מלאת חיים. שפה של עם מתגלגל, הלומד לשרוד ולחיות בכל מצב, בכל מקום.

אפילו בסימפוזיון ירושלים של יהושע סובול מתחיל פתאום דוחק הנכרי בתפקיד הפרופסור־במאי המשוגע, המעלה מחזה על המרד כנגד רומא, לדבר יידיש, "כדי שאנשים יבינו במה מדובר". בדיחה נהדרת. בדיחה חכמה. כמו שבדיחה יידישאית צריכה להיות. וכך גם בקשה להיות יהודי של שלום עליכם, מחזה שהוא בדיחה עם הרבה דמעות. פשוט בוכים כאן מרוב צחוק. לפעמים גם להיפך. צוחקים מרוב דמעות וצער, כי מה עוד אפשר לעשות כשהעולם משתגע. בעולם המשוגע של רוסיה הצארית מחליטים שני סטודנטים להתחלף ביניהם לשנה אחת. איוואנוב יהיה שניאורסון ושניאורסון יהיה איוואנוב, "כדי להרגיש את הטעם" ולבדוק אם באמת כל כך קשה להיות יהודי. טריק תיאטרוני ישן וטוב. חילופי זהויות ובלבול מהסוג הרומנטי הם בסיס מוצק להרבה מחזות טובים. אלא שביידיש, כמו תמיד, זה נשמע הרבה יותר טוב.

בקשה להיות יהודי, אתה רואה מלודראמה בעיצומה. כשמחזירה בטי, בתו של שפירא, ששני הסטודנטים מאוהבים בה, את טבעת היהלום שקיבלה מאיוואנוב, שהוא בעצם שניאורסון, לשניאורסון המתחפש לאיוואנוב, לוחצת מנהלת ההצגה על הטייפ ומוסיקת כינורות חרישית נשמעת ברקע. שידע הקהל שזהו רגע מרגש. רגע שצובט בלב על שהעולם כבר אינו מבחין בין אמת לשקר והכל בלבול אחד גדול. גם שאר המעמדים החשובים בהצגה עשויים כך. הסצינה אצל הרבי, למשל, בה הוא מסביר לאיוואנוב הרוסי את ההבדל בין יהודים לגויים, ואת התהום הגדולה ששום אהבה לא תגשר עליה, מקבלת דגש חזק של כינורות מרטיטים.

סגנון המשחק גם הוא בהתאם. יהודי כל־כך, אנושי כל־כך. לכאורה, בגדול. כל הקשת כולה. מן הצבעים העזים ביותר עד לדקים והשבריריים ביותר. "שידעו שיהודים הם בני מלכים ולא עבדים במצרים", מסביר שפירא את התורה לאורחיו שניאורסון־איוואנוב ואיוואנוב־שניאורסון. ובלב נצבט אצלך משהו. ביידיש הפאתוס מתרכך, חדל להיות פאתוס מנופח. שפה עממית היא היידיש. מחזירה כל דברי אלוהים חיים לקרקע. "ויאמר" הופך להיות "האט ער געזאגט" (או מה אם הוא אמר? – אמר). המלודראמה ביידיש הופכת להיות משהו חם, אינטימי. יהודים רגשנים בני רגשנים הם. מה שנראה ונשמע בעברית כשמאלץ שמנוני, ביידיש הוא מתגלגל על הלשון כחלה בדבש. טעם של בית אהוב ורחוק.

שורש העניין: מדינת העברי גרשה היידיש במקלות. בן־גוריון היה מוכן למות ממלריה וקדחת, ובלבד שלא יביאו לו חמא דובר יידיש, ודליגאן ושומכר הוגבלו במספר ההופעות בישראל של שנות ה־50. גם לגבי תיאטרון היידיש החדש הזה, שביתו יהיה ככל הנראה בבית ציוני אמריקה, כי "יהודי צריך מקום לומר בו, אתרת רגליו יהרוס זוגות נעליים בזה אחר זה", כבר יש מי ששואל "בשביל מי ובשביל מה". קשה להיות תיאטרון יידיש בארץ עברית. הארץ היחידה בעולם, בה הבנים אינם דוברים את שפת אמם, כפי שאמר פעם אפרים קישון. צריך להתחיל מבראשית. ללמד את הצעירים מאמע־לשון.

שמואל עצמון, המנהל האמנותי, מלא תקוות ואמונה, וכבר מנהל מגעים עם אוניברסיטה שתבשיר שחקנים לשחק ביידיש. שלא לדבר על אלה מהבמה העברית, שהיו מוכנים להופיע ביידיש. "כן, גם בתי, ענת עצמון, מוכנה להופיע ביידיש", הוא אומר, וישראל בקר, אביו של משה בקר, שכבר בזים ולימד שחקנים צעירים לדבר יידיש באוה"ב ובארגנטינה, חוזר עכשיו לעשות זאת בתל־אביב. אותו סיגריה נצחית בידו, הוא לוחש לשחקנים את תפקידיהם ביידיש, אבל נותן הוראות בימוי בעברית. בעצם, הוא משחק את הוראות הבימוי. בעוצמה רבה, ברגש: "נדלק נר שבת ראשון. חלק ראשון של העיר נדלק גם כן. וחלק שני, ושלישי... כל העיר דולקת..." ומיד הוא מתרכך וחוזר לשחק את שפירא ביידיש עסיסית נהדרת.

אתל קובינסקה, שחקנית מעולה ואשה צנועה ומעוררת סימפטיה, אינה רואה בכך כל פסול. להיפך, עד מעגל נסגר. אולי יש כאן פרעון חוב שבין שתי אחיות־ידי־בות, שלא לדבר על טעם של שיבה הביתה. קובינסקה נתקבלה בגיל 15 לביה"ס של מיכאלס, וכעבור שנה כבר שיחקה שם את התפקיד הראשי בכוכבים נודדים. בקשה להיות יהודי שיחקה את בטי וישראל בקר שיחק אז את אביה. היום בקר הוא שוב שפירא האב, אבל אתל קובינסקה היא אשתו ולוהה סהר העגונה היא בטי. כשנרצח מיכאלס בידי סטאלין ותיאטרון היידיש נסגר, עברה לשחק ברוסית במשך 52 שנה. כשעלתה ארצה, עשתה את אותה דרך שעושים עכשיו השחקנים הצעירים, יאשה גאלינסקי ודפי גולדווסר, הלומדים יידיש, ולמדה עברית. אז שיחקה רק בעברית, בהבימה כמובן. "עכשיו, איך להגיד לך, אני מרגישה שאנחנו עושים משהו חשוב. משהו של הרגע האחרון, אולי. תופסים את הרכבת האחרונה בקפיצה על המדרגה האחרונה, ומי ידע..."

המחזה המקורי: תמונת מצב

מאת אליקים ירון

מה שהוצג בחג המחזה המקורי הוא תמונת מצב. זימון של הצגות טובות ושל טובות פחות. קצת מקריות. קשה היה להבחין בעיקרון מנחה כלשהו. קשה היה גם להבחין ביוזמות מיוחדות. הרושם הוא שמרבית התיאטרונים העלו כאן את מה שממילא היה בתוכניותם. אף אחד מהם לא ניסה את כוחו בהפקה של מחזה יוצא דופן. אולי צוו ירושלים של מתתיהו שהם, עם כל הבעיות הכרוכות בזה. מתי אם לא בחג? אולי קמביזס של יגאל מוסנזון. מוסנזון שלא היכרנו בקזבלן, או בערבות הנגב.

ואולי באמת רטאנס זוסא של מחזות דור תש"ח? מוסנזון, נתן שחם, משה שמיר. זאת ההיסטוריה הדרמטורגית שלנו. אין לנו אחרת, כמו המדינה. ואם כבר חוגגים, צריך להזמין גם את סבא וסבתא. האם יש להוא הלך בשדות מה לומר לנו היום? איך מתמודד עם זה התיאטרון עכשיו?

ואולי בכלל פרוייקטים מסוג אחר: למה לא לחזור אל נסים אלוני במיטבה בכלל, קשה לי להבין את פשרושל חג המחזה המקורי בלעדיו. אין לנו הרבה כאלה. גם לא הייתי רוצה שבוע אינטנסיווי כזה בלי יוסף מונדי ויורם מטמור ויוסף בר־יוסף.

אך מה שהוצג אינו רק תמונת מצב של תיאטרון החי מן היד אל הפה. מעניין מאוד לתת את הדעת לכך, שחלק גדול מהחומר שהוצג בשבוע החגיגי לא התקדם הרבה מאז הריאליזם התמים של ימי ראשית המדינה. השדרה של עירא דביר, נהג, ציירת של הלל מיטלפונקט וגם חידוש מי תהום שלו, שייכים לאותו מגרש סגנוני. גם מחזה טוב יותר, אחד משלנו של בני ברבש, אינו חורג מן המתכונת העקרונית הזאת.

מהי המתכונת הזאת? ראשית ריאליזם. העתק מהימן של המציאות, או ליתר דיוק, של מיגזר מסויים שלה. הווי צבאי, זקנים המבלים בשדרה העירונית, נוער עבריין החי בשולי הציביליזציה של השיכונים. בהכרח מתקשר ריאליזם זה אל היבט חברתי מסויים. קוראים לזה אצלנו "מסר".

'נהג, ציירת' היתה מספיקה מערכה אחת

אוהד שחר ב"נהג, ציירת"

אך לריאליזם פנים שונות. יש והוא מתאמץ להתרומם מעל המסגרת החברתית. שאותה הוא בעצם מצלם ומנסה לשדר מעל לתמונת ההווי איזו משמעות עמוקה יותר, לרוב סימבולית. אני משער שמיטלפונקט ניסה את כוחו בכיוון זה בנהג, ציירת. הצרה היא רק, שצ'כוב יש רק

גיל פרנק ב"מי תהום"

אחד. בנהג, ציירת, מכל מקום, היו הדמויות חלולות כל כך, עד שכל המשמעויות שהתלוו אליהן, נעשו פשוט מגוחכות. שתי הדמויות, של הנהג והציירת, הוצגו כמשוללות חיים פנימיים. הם רק נקלעו לסיטואציה – ונתקעו בה. אם מתעקשים לראות במחזה משל פוליטי־אליגורי – ואין זה הכרח, כמובן – משווה ראויה כד את "עיבוי" כלשהו לנאמר בו. בלי זה,

אפשר היה להעביר את המעט שבו, גם במערכה אחת. אלמלא משחקם המשובח של חנה מרון ושל אוהד שחר, שיצר כאן ניגוד תיאטרלי מקסים, ספק אם היה בי הכוח להמשיך ולצפות במערכה השנייה. פרט לזה, אי אפשר להתעלם מן העובדה, ששני השחקנים המכובדים המופיעים כאן במסגרת התיאטרון העירוני באר־שבע, אינם נמנים עם חברי התיאטרון הזה.

חנה מרון ב"נהג, ציירת"

'השדרה' — ההוי השתלט על העלילה

במקרה של השדרה מתגלה פן אחר של הריאליזם. כאן אין כל יומרות סימבוליות, אלא ניסיון להשמיע זעקה סוציאלית כלשהי. קבוצת ישישים, שהשדרה הציבורית היא כל עולמם, עומדת בפני מצב, שבו עתידה העיריה לכרות את השדרה כדי לפתוח את נתיבי התחבורה במקום. זה יכול היה להיות מחזה אנושי, נוגע ללב. אלא שלעירא דביר קרה מה שקרה למחזאים ריאליסטים רבים לפניו: תמונות ההווי השתלטו אצלו על העלילה ובלמו את התפתחותה. קטעי הווי זה, המציגים את פטפוטי הסרק של הישישים, חיזוריהם, את בדידותם הפתטית, את חוסר אונם – כל אלה חייבים להימצא במינון נכון, שימנע את השתלטותם על העיקר. בטירטה שכתב עירא דביר היו קטעי ההווי הללו לעיקר. וכשאלה עיקר, אין מחזה.

אלא שגם כאן ניתנה הזדמנות לשחקנים מצויינים להפגין את כשרונם. אני מוכרח לפתוח בשמואל וודנסקי, המתגלה כאן בדמות נוגעת ללב, מופנמת ומקרינה יגון פנימי עמוק. פנינה של תפקיד. מרבית השחקנים, בהם אברהם רונאי, אריה אליאס, עדה טל, טובה פרדו, אליעזר יונג וישראל רובינצ'יק – העבירו אלינו דמויות שהיה בהן הרבה מעבר למלים שהושמו בפיהן. אלא שדווקא על רקע זה, התחזקה אצלי התחושה של בזבוז משווע.

חידוש מי תהום כרוך אף הוא בבעיות חמורות. שוב ריאליזם שפרקי ההווי שלו, על לשונו האופיינית, משתלטים על העלילה והופכים בה לעיקר. רק ביצוע מעולה עשוי להעניק למחזה זה את זכות הקיום הבימתית שלו. אך בהפקה הבורשלת של החאן הירושלמי כמו הודגשו כל מגרעותיו של המחזה הזה. שכן השחקנים הצעירים מתאפיינים כאן במשחק, שאינו אלא חיקוי חיצוני של גינונים ושל חיתוך־דיבור. משחק ריאליסטי מתחיל בזה.

אך אצל רוב השחקנים כאן, הוא נגמר בזה. *להוציא כמה רגעי חסד שהיו לאריה צ'רנר, שחקן בלתי מוכר לי, אך לא אוכל* עתה לשכוח אותו בתפקיד המפגר שגילם כאן.

חנה רוט ב"נעורי ורדל'ה"

'נעורי ורדל'ה': צער העולם וטעם החיים

בחזה נוסף שהופק שניה הוא נעורי ורדל'ה של חנוך לוין, בתיאטרון נווה־צדק ובבימויו של אהרון אלמוג. הצגה זו קופחה בזמנו בתיאטרון הקאמרי, בשל מלחמת יום־הכיפורים. אינני בטוח שהפקה זו עשתה צדק למחזה – אלא אם אחרי 14 שנה קהתה מעט גם היכולת שלנו להתלהב ממה שבזמנו ראינו לראשונה. זה מחזה השייך לתקופה הפיוטית של חנוך לוין. הרבה מרירות יש כאן, אך גם הרבה צער־העולם. הומור עצוב. בהצגתו של אלמוג היה הרבה צחוק, אך צער העולם נמוג.

האנשים המקיפים את ורדלה מרוקנים, חסרי זהות. זהותם מתאשרת רק מתוך התייחסות אליה. בדברי פרידתה מהם, בסוף המחזה, היא אומרת במפורש, שהיא לוקחת מהם את הטעם לחייהם. ואמנם, מה כבר הטעם לחייו של אבק־אדם, אלמלא נמצא מתחמם לאורו של איזה גוברייש נפוח שיש לו רק גינונים של תרבות.

הקושי הבימתי הגדול נעוץ בכך, שורדל'ה היא אשליה ועל כן קשה לי לבוא בטענות אל גילי זמר, שלא עלה בידה לשחק אשליה. כל מה שיכלה לעשות הוא לחייך. זה לא יכול לבוא במקום אשליה וגם לא במקום משחק. מצויינים היו, לעומת זאת, מרבית חברי הלהקה. במיוחד חנה רוט המהממת. כדאי לראות את ההצגה רק כדי לעקוב אחר אמנותה המיוחדת בהגשת הרפליקות הלויניות. היא בשר מבשרן. איזה חוש עיתוי, איזו פשטות ואיזה חיוך של יודע־כל. מלא. ראויים לשבחים גם חנה אורשטן, בתיה ברק, דודו טפליצקי ודוד צוויגנבוים. להוציא את חנה אורשטן הצליחו כל אלה, באורח פרדוכסלי, להעצים את התחושה הקומית של ההצגה. ודווקא במקום שהצליחו בו כל כך, הפכו את המחזה הזה לאופרה אחרת במקצת. אולי אופרה של אחרי 14 שנה.

השדירה, מימין לשמאל, למעלה: טובה פרדו (שושנה), אברהם מור (נפתלי), מרים גבריאלי (אסתר); למטה: אריה אליאס (אברום), עדה טל (צביה), שמואל וודנסקי (ד"ר וייל), אליעזר יונג (ליאון), אברהם רונאי (מלינסקי), ישראל רובינצ'יק (נחום היפה, מוזד)

"מבקרים שטופי מוח"

קשה היה לי להתווכח עם יהושע סובול לאור התפטרותו מן ההנהלה האמנותית של תיאטרון חיפה. קשה, משום שבאותה שעה היה אריה מוכה והוא ירה סביבו מתוך כאב. ואדם הרי לא נתפס על צערו, כידוע. ויש עוד משהו. אני מכבד מאוד את יהושע סובול, כאדם וכמחזאי. ואם הוא מעד, קשה לבוא עימו חשבון. אבל אין זו סיבה, שדברים לא יבואו על דיוקם, אם לא על תיקונם.

מעולם לא הגיעו מבקרי התיאטרון להצגה מתוך רצון רב כל כך לפרגן; האם היינו צריכים להגמיש את שיפוטנו המקצועי בשל אווירת העליהום? נשמע יפה אבל יש לי מצפון מקצועי

בלהט התקפותיו הקשות, ירה גם חץ מורעל אחד אל עבר מבקרי התיאטרון. גם זה לא נורא כל כך. אבל איכותו המיוחדת של הרעל הזה תובעת ליבון כלשהו. מבקרי התיאטרון, כך אמר במהדורת חצות של הטלוויזיה למחרת התפטרותו, באו להצגת סימפוזיון ירושלים "שטופי מוח". מי שטף את מוחם של מבקרי התיאטרון לא נאמר. האם אני מבין נכון, שח"כ מאיר אביזוהר־כהן, למשל, שטף את מוחי? או שמא הכוונה לחוליגנים שהשליכו חזיזים בעת ההצגה בהבימה ובבלל. מה טיבה של השטיפה הזאת? אגב, מעולם לא האשים סובול את מבקרי התיאטרון, שבאו "שטופי מוח" שעה ששיבחו בעבר את נפש יהודי, או את פלשתינאית.

קשה לקום ביום בהיר וסתם ככה להכחיש שהיתה שטיפה כביכול. זה כמו לדרוש מאדם להכחיש שיש לו אחות. אך האמת, יהושע סובול, אינה קשורה בשטיפות כלל. אין אני רשאי לדבר בשמם של מבקרי תיאטרון זולתי, אך בהכירי אותם, נדמה לי שאני רשאי לומר בוודאות: מעולם לא באנו להצגה כלשהי מתוך רצון טוב כל כך, מתוך רצון לפרגן. פשוט קיווינו בשבילך, בשבילנו. לא נוח לנו להימצא לצידם של משליכי החזיזים ושל סותמי הפיות, שרוממות האומה בגרונם. אני מכל מקום, קיוויתי, ממש כמוך – אם גם לא מאותן סיבות, כמובן – שההצגה אכן תהיה ראויה לעידוד. מה צר, שלא כך מצאתי אותה.

ועוד נקודה אחת. אולי אתה רומז, יהושע סובול, שהיינו צריכים להגמיש קצת את שיפוטנו בשל אווירת ה"עליהום" של השבאב. היו כאלה שרמזו לי על כך. זה באמת נשמע יפה. אבל יש לי גם מצפון מקצועי.

מוסיקה

מקארטני בלי הנפילות

פול מקרטני

מאת טל פרי

עם ההצלחה כידוע, לא מתווכחים, ואם מדובר בהצלחה של פול מקארטני אז על אחת כמה וכמה. אחרי הכל, גם המבקרים הקטלניים ביותר נמצאים כיום בדיוק בגיל המתאים כדי לומר שהם גדלו על שירי הביטלס, והנוסטלגיה הזו מונעת מהם מלרדת על אליל ילדותם ולא משנה עד כמה יאכזב אותם. זה בלט במיוחד בביקורות הסלחניות שניתנו לאלבום האולפן של מקארטני מהשנה שעברה, לחץ כדי לנגן. אלבום גרוע, חסר השראה לחלוטין, שגם היה כישלון מסחרי צורב. מקרטני מצידו, הפיק היטב את לקחי האלבום ההוא. הוא הרי היה מאז ומתמיד לא רק מוסיקאי, אלא בעיקר איש עסקים בחסד, שלא בכדי יושב בספר השיאים של גינס כמוסיקאי העשיר ביותר בעולם הפופ. הוא שילב את הרצון להשתלב בקדחת המכירות של חג המולד מצד אחד, וחוסר הפוריות המוסיקלית מאידך, כדי לשלוף מהכובע את הטריק העתיק ביותר בספר. **המיטב של מקארטני**, אוסף להיטים כפול שלכאורה אמור לסכם את מפעלו המוסיקלי מאז החל בקריירת הסולו שלו אחרי פירוק הביטלס ועד ימינו אלה.

למה לכאורה? כי **המיטב של מקארטני** בורר בקפידה רבה את השירים מתוך אלבומיו המוצלחים של בעל הבית, ועוקף בחוכמה רבה את הנפילות, שאפילו אוהדיו המושבעים חייבים להודות שהיו גם היו.

מקארטני היה מאז ומתמיד הצד ה"פופי" של הביטלס. את הבשורות החברתיות השאיר לג'ון לנון. מקארטני היה המזמר, חביבן של האמהות והדודות, הבייבי פייס הנצחי, כשג'ון הסתגר בביתו בניו יורק ואפה לחם ביתי, ג'ורג' היה עסוק בהתקנת אסלה שתנגן לו את **לוסי ברקיע היהלומים**, ורינגו חיזר אחרי נערת ג'יימס בונד ברברה באך, מקארטני למד איך להשתלב בדור החדש של כוכבים ואיך להישאר תמיד צעד אחד לפני השאר.

כשהריסון הוציא לראשונה מזה חמש שנים את אפו מהבית וצילם וידאו ללהיט הקאמבאק שלו, **דלוק עלייך**, הוא אמר שלא היה לו מושג כמה זה משעמם. מקארטני כבר יכול היה ללמד אותו הכל על סרטוני וידאו. המיני מערבון שלו שצולם ללהיט המשותף עם מייקל ג'קסון (**אמרי, אמרי, אמרי**), נחשב כבר לקלאסי בתחומו. מקארטני ידע היטב מה הוא עושה כשהוציא את "המיטב" שלו. אז מה אם מבקרי מוסיקה לא אוהבים אלבומי אוסף? גם אם היה מישהו מרהיב עוז ונותן לאלבום את הציון אפס, זה היה רק עוד אפס בחשבון הבנק האינסופי שלו. האלבום הגיע ישר לראש מצעד המכירות.

החומר המוסיקלי עצמו מתאים ברוב המקרים להבטחה שמציב שם האלבום. 19 להיטים מוכרים ותיקים, חלקם מימי להקת **כנפיים** ורובם מאלבומי הסולו של מקארטני. אחד חדש, **פעם לפני הרבה שנים**, רדוד מאד, רק שלא יגידו שלא עשה כלום חוץ מלבחור להיטים ישנים. המסקנה משמיעה מרוכזת של כל החומר יחד מחזקת דעה ישנה. מקרטני במיטבו כשהוא שר בלדות. כל השירים הטובים באמת באוסף הזה שייכים לתחום השקט. אהבתי **חלילי השלום**, **הבנה ושנהב** וכמובן **צוקי קינטייר** שהיה שיא יצירתי נדיר באיכותו.

הסך הכל יוצר תקליט מומלץ בעיקר למי שלא מחזיק בביתו את תקליטי מקארטני הישנים או **כנפיים** למיניהם. בתחומו, התקליט הזה משרת היטב את תפקידו.

דייוויד קוברדייל לא מפחד מנחשים

מאת אדר אבישר

קרני לייזר צבעוניות, פיצוצים פירוטכניים ואפקטים מרהיבים שימשו את אות הפתיחה לסידרת הופעותיו של דייוויד קוברדייל עם להקתו **נחש לבן** באולם הוומבלי אירנה היוקרתי בלונדון. קוברדייל נירגש מעט מהמעמד ומהעובדה שכל הכרטיסים לשלושת הקונצרטים נמכרו זמן רב מראש ירד מהבמה המשופעת וניגש לשורות הראשונות. אנשי בטחון עצבניים ניסו לחלץ את הזמר מחיבוקיהם של המעריצים. מאחור התרוצצו כמוכי אמוק הגיטריסטים אדריאן ונדנברג וויאן קמפבל והבאסיסט הקובני רודי סארזו. קוברדייל פתח בלהיט החדש **ילדים רעים** שלאחריו סולו גיטרה ארוך של ונדנברג שזרק מפרטים כל כמה שניות לעבר הקהל.

לפני ההופעה דייוויד היה עצבני, עכשיו כשהוא מרגיש סוף סוף שהצליח להגיע לצמרת הוא חושש ממעידות. "אני מרגיש בסל העצום שרובץ על כתפי, אני יודע שמחכים לי בפינה כל מני חורשי מזימות".

מצב רוחו השתפר מעט כשאיש חברת התקליטים הודיע לו שאלבומו האחרון **נחש לבן 1987** נמכר בלמעלה מ־7 מיליון עותקים, מהם 5 מיליון בארצות הברית ושכל הכרטיסים לקונצרטים של הלהקה באירופה נמכרו מראש. "כשהקלטתי את האלבום קיוויתי שאוכל לכסות את העלויות", דייוויד מחייך, "עם הנתונים האחרונים אני בטוח שאוכל לשלם את החוב שלי לבעל המכולת. האלבום הזה קבע את גורלי, ידעתי שכישלון יהווה עבורי את הקץ". הצלחת האלבום הציבה אותו בצמרת כוכבי הרוק כיום בעולם.

דייוויד קוברדייל הצטרף ללהקת **סגל כהה** ב־1973 לאחר פרישת סולנה איאן גילאן. קוברדייל נשאר עם הלהקה עד לפירוקה הסופי ב־1976. שנה מאוחר יותר הוא הוציא את אלבומו הראשון **נחש לבן**, שלא זכה להצלחה מסחרית. הוא לא אמר נואש ושנה לאחר מכן הוא גייס כמה חברים והוציא את אלבום הסולו השני שלו **רוחות צפוניות**. ההתחייבויות החוזיות שלו עם **סגל כהה** מנעו ממנו לצאת למסע הופעות. כחצי שנה עמלו עורכי הדין על התרת החוזה.

קוברדייל המשיך להקליט במשך כל אותה התקופה, הוא שיחרר את הלהיט **צרות** ויצא למסע הופעות אינטנסיווי עם מספר חברים ותיקים: דייב דויל תופים, ניל מיורי באס, מיקי מודי וברני מרסדן גיטרות ואשף הקלידים איש **סגל כהה** ג'ון לורד. במקביל לסיבוב ההופעות הקליט קוברדייל עם חבריו עוד שני אלבומים, **נשיכת נחש** ו**צייד האהבה**.

יאן פייס וניל מארי הצטרפו ללהקת החימום של **נחש לבן**, להקתו של **גארי מור**. קוברדייל גייס את המתופף קוזי פאואל ללהקה, ניהל מגעים עם כוכב העל ג'ימי פייג' אך כשאלה לא הניבו תוצאות נכנס להרכב הגיטריסט מל גאלי. ההרכב החדש הגיש את אחד המופעים הטובים ביותר בתולדות הרוק. במיוחד זכה סולו התופים של קוזי פאואל, סולו תופים שליווה יצירות קלאסיות להתעניינות רבה. הלהקה הוזמנה לככב בפסטיוואל **טירת דונינגטון**, הופעה שהוותה במשך שנים רבות את השיא האמנותי של הלהקה.

> דייוויד קוברדייל. בארצות הברית כוכב־על, באנגליה, מולדתו, שנוא העתונות: "הם החליטו להפוך אותי ממנצח למפסיד"

קוברדייל: נחש לבן

מעודד מההצלחה צירף קוברדייל את ניל מארי בחזרה להרכב, פיטר את המפיק הקבוע מרטין בירץ' והקליט את האלבום החדש "החדר זאת פנימה". קוברדייל קיבל בהלם את הודעת הפרישה של מיקי מודי. "האיש התנתק ומצא את חיי הרוק כבלתי מתאימים לחיי המשפחה שלו" הסביר קוברדייל. לאחר חיפושים צורף הגיטריסט ג'ון סייקס, איש להקת **ליזי הרזה** להרכב.

– איך הגבת כשהרופא הודיע לך שלעולם לא תוכל יותר לשיר?

"זה כמו לאמר לנגר שחייבים לחתוך לו את הידיים. הגעתי לבדיקה שיגרתית אצל הרופא המשפחתי שלי לאחר שנים שבהן הזנחתי את בריאותי. הרגשתי כאילו שהוספתי התקררות אבל במציאות זה היה גידול בסינוסים. פתאום לא יכולתי לשיר, כשניסיתי הרגשתי כאילו שזהו זה נגמרה הקאריירה שלי הרגשתי כאילו שאני מת. זה היה הרגע הקשה ביותר בחיי".

– ואז הגעת לרופא היהודי ד"ר קאנטור שריפא אותך בלונדון.

"אני חייב את חיי לד"ר קאנטור. הוא ריפא את הגרון שלי אבל הוא לא הצליח לרפא את אכזבותי מאנשים. הרבה חברים שהיו אמורים לעמוד לצידי ניצלו את חולשתי ופשוט ניצלו אותי. במיוחד נגנים שעבדו איתי בהרכב הישן. שנת 86 היתה שנת הדומינו עבורי, אבן אחת הפילה אחריה את כל האבנים האחרות. אבל למזלי שנת 1987 היא שנת המיפנה".

בחברת התקליטים היו מרוצים מאד מהתוצאות. לראשונה בקאריירה של קוברדייל טיפס האלבום החדש **נחש לבן 1987** לראש מצעד המכירות האמריקני ונותר שם במשך זמן ממושך. "באלבום הזה היה חידוש", מסביר קוברדייל, "זו הפעם הראשונה ששיתפתי פעולה עם אשף גיטרה כג'ון סייקס, מאז שעבדתי עם ריקרדו (ריצ'י בלקמור מ**סגל כהה**). הבעיה היתה שסייקס פשוט מטורף. לאיש יש מנטליות של ילד מפגר. הוא לא סומך על אף אחד והוא חושד בכל דבר שזז. לאחר שנפרדתי מסייקס החלטתי לצרף את ויו קמבל, כגיטריסט שני".

דייוויד קוברדייל נהפך לכוכב על בארצות הברית. חברת התקליטים לחצה עליו להתחיל להופיע אך קוברדייל ניצב לפני בעייה אחת: לא היתה לו להקה. הוא החל בחיפושים אינטנסיוויים, לאחר שצפה בקונצרט של חברו **אוזי אוסבורן**, החליט לצרף ל**נחש לבן** את המתופף טומי אולדרידג' ואת רודי סארזו. לאחר מכן פנה לגיטריסט העל ההולנדי אדריאן ואנדנברג ולגיטריסט האירי וויואן קמפבל שהסכימו מיד להצטרף.

– ברוב השירים שלך אתה מעביר מסרים מצ'ואיסטיים. הרבה סקס, הרבה אירוטיקה.

"אני מנסה לבטא בשירים שלי את האישיות שלי. אני כותב על תקופות בחיי שהרגשתי בבטחון, שהרגשתי נאהב. אבל כמובן שקיימות תקופות בהן אני עובר משברים ודיכאונות, עזיבות וכאבי לב. ניתן ללמוד הרבה על אישיותי ועל קורותי מעיון בדפי המילים של שירי. כשרואים אותי על הבמה יודעים שאני מתכוון לכל מה שאני כותב. כשאני שר את **אין אהבה בלב העיר** אני לפעמים מרגיש בדמעות שחונקות את גרוני. **נחש לבן** היא תרפיה מצויינת".

– מדוע שונאים אותך בעיתונות הבריטית?

"מדובר על מספר מאד מצומצם של עתונים שאימצו לעצמם את ההרגל להפוך את המנצח למפסיד. לצערם אני מצליח כבר למעלה מ־15 שנה. קטלו אותי במאמר מסויים מאחר שהמילה אהבה מופיעה בכל שירי. זה מגוחך. לעולם לא אעיז לשיר על דעותי הפוליטיות. לפעמים אני כותב שירי אהבה לביתי הקטנה, שירים כ**ילדה** או **מעולם לא הכרתי אישה כמותך**. אני תמיד מאד משועשע למצוא שאיזה מבקר פסואדו־אינטלקטואלי חושב שמדובר בטקסט שמתאר מערכת יחסים שלי עם איזה רומן מזדמן. אני כותב המון על המניפולציות שעושה הבת שלי, על איך שהיא מתמרנת ביני לבין אישתי לשעבר, היא מנסה כל הזמן להחזיר אותי לאמא שלה".

לפני כחצי שנה ערכה הלהקה את מסע ההופעות האמריקני הראשון שלה וזכתה להצלחה חסרת תקדים. להיטיה ניכבשו הישר למקומות הראשונים במצעד האמריקני וכאמור, כל הכרטיסים לשלושת הקונצרטים בוומבלי נמכרו זמן רב מראש. בחודשים הקרובים יופיע באוה"ב, יפן ואוסטרליה.

ילדים טובים בנוער שוליים

"נוער שוליים", חזרות אחרונות להופעות שעדיין אינם יודעים היכן ומתי יתקיימו - הכל תלוי במה שיעשה תקליט הבכורה שלהם, שיצא השבוע ≡ למרות השם, הם אינם יוצאי שכונת עוני; בסך הכל ילדים טובים מבתים בורגנים

מאת אבי מורגנשטרן

נוער שוליים עושים עכשיו חזרות לקראת ההופעות המתוכננות. הם עדיין לא יודעים איך, מתי ואיפה הם יופיעו. הכל תלוי באימפקט של תקליט הבכורה שלהם, שיצא השבוע לשוק. קוראים לו בפשטות **נוער שוליים**. כדי להסיר כל חשד וספק לא מדובר כאן בחבורה של נערים אלימים שגדלו בשכונת עוני והצליחו לטפס מעל הרמפה של הפשע הודות למוסיקת הרוק. חברי להקת נוער שוליים הם בסך הכל ילדים טובים, מבתים בורגנים ממוצעים. אז למה בכל זאת הם נקראים כך?

מיקיאגי סולן הלהקה: התחלנו להופיע בפינגווין לפני כשנתיים ואז זה היה מקובל להופיע עם שמות כאלו. קראו לנו בהתחלה **ג'ובניל דילקווינט**. בתרגום לעברית זה נוער אלים. כשחברת **הד ארצי** החתימה אותנו החלטנו שצריכים לשנות את השם כי לא מקובל שנלך עם שם לועזי. ישבנו שעות ודפקנו את הראש אבל שום דבר לא עלה לנו. הכל היה נשמע מוזר מאד. בסופו של דבר אמרנו לעצמנו בוא נשאר עם השם הזה וזהו. זה השם שלנו".

איבו, גיטריסט: "אין הרבה שמות שלהקות עומדות מאחוריהם והוא מייצג אותן. נוער שוליים הוא פשוט שם ולא יותר. אין בו מסר.

נוער שוליים היא להקה בת 6 חברים. מלבד מיקיאגי כולם משרתים בצבא. כולם מתקרבים לשנת ה־20 לחייהם. הלהקה בגלגול הראשון הוקמה לפני כמה שנים. אז קראו לה **מדיום** והיו חברים בה ארז, צורף ואיבו. הם הספיקו להופיע בפסטיוואל ערד (לא האחרון), במועדון שמיים ועוד מקומות קטנים. בשלב מסויים הם חיפשו סולן ותלו מודעה על העצים ברחוב דיזינגוף בתל־אביב. מיקיאגי ראה את המודעה, התקשר ומאז הם יחד. יותר מאוחר הצטרף קובי על הקלידים. המתופף של הלהקה עזב. הם החלו להופיע במועדון פינגווין. החומר של הלהקה היה כולו באנגלית, כיאה לדור שבא אחרי **פיאט**, **ליפסטיק** ו**משינה** בגלגול הראשון, ושאר להקות הרוק התל־אביביות. בשלב מסויים גם חברי **ג'ובניל דילקווינט** ראו שמדובר ברחוב ללא מוצא וחיפשו תמרור אחר. הם החליטו לנטוש את ההופעות בפינגווין ומועדוני תל־אביב ויצאו להרפתקאה מקומית. די.ג'יי ראשון, בעברית. לשיר קראו **קיץ של אהבה**.

הם הגיעו לאולפני די.בי שם פגש אותם רונן בן טל שהחליט לפרוש עליהם כנפיים. בן טל שהיה בעבר אחד מהכוחות הבולטים בגל החדש התל־אביבי העדיף בשנים האחרונות לעבוד יותר כטכנאי. בן טל התלהב מהחומר של הלהקה ולקח את **קיץ של אהבה** (שהוקלט אז בגירסא הראשונה עם מכונת תופים) לאייר ניצני בהד־ארצי. גם ניצני גילה סימני אהדה לא מבוטלים אבל הציע ללהקה לגנוז בינתיים את הדי.ג'יי ולעבוד על שירים נוספים. היום יש אריך נגן. כל השירים מלבד שניים נכתבו בידי **נוער שוליים**. כל השירים כמובן, בעברית.

למיקיאגי המעבר מאנגלית לעברית, לא היה קל ביותר. "אף פעם לא שרתי רוק בעברית. המעבר היה נורא דראסטי מבחינתי. בהתחלה זה היה כמובן די צולע, כי נורא התרגלתי לאנגלית. אבל עכשיו אני מקווה שזה מקביל".

את האלבום הם הקליטו ללא מתופף משלהם. לצורך העניין הם גייסו שחקן רכש מנוסה בדמותו של אלון הלל. שבועיים של חזרות, עיבודים והקלטות. אחרי שהאלבום היה מוכן הצטרף רועי כמתופף ללהקה.

מחצית מהחומר של האלבום כבר היה בימי פינגווין. מה שנותר היה לעבד ולשנות את הטקסטים לעברית. יעקב גלעד עזר ל"שפץ" אותם. הטקסטים של **נוער שוליים** עוסקים בעיקר באהבה, יחסים שתמיד מגיעים למשבר וסוף שחור. במרבית השירים יש תחושה קשה, אווירה כמעט אפוקליפטית. בטקסטים שכתב מיקיאגי לבד, יש הרבה מסתורין. שימוש די מרובה בעשן, לילה. אווירה כמעט מיסטית. בשיחה עם חברי הלהקה לא נראה שהילדים האלו נראים סובלים או מיוסרים. "לא רע לנו בכלל", אומר צורף, "הטקסטים מתארים מצבים שאנחנו עברנו או מיקיאגי עבר. הטקסטים אולי לא שמחים אבל אנחנו בפירוש לא סובלים. גם השירה של מיקיאגי היא דרמאטית מטבעה".

מיקיאגי: "השירים לא מתארים סיפורים אישיים שלי אחד לאחד אלא תחושות או רגשות שיש. בשיר **בחול שחור** יש סיפור על בחור שיש לו בחורה והיא הפנטזיה שלו. הוא יוצא לחפש אחריה ורואה שהוא לא היחיד שמחפש אותה. בסוף הוא חוזר הביתה כי רק שם היא ממש שלו".

נוער שוליים לא מנסים לשנות או להביע מחאה. אין מסר חברתי פוליטי. מלבד אולי שורה אחת "בשר לתותחים". "זה פשוט לא האופי של הלהקה", אומר מיקיאגי. "זה לא שאנחנו בורים או שלא אכפת לנו אבל זה לא בא לידי ביטוי בקטע של הלהקה".

אחד משני השירים שלא נכתבו בידי הלהקה הוא **לך איתה**. שיר ישן של קובי רכש וקובי אשרת ששרה בזמנו אילנה רובינא. "זה היה רעיון של רונן בן טל לחדש שיר ישן. בהתחלה חשבנו לבצע שיר של מתי כספי או שיר של **החלונות הגבוהים**. בסוף החלטנו ללכת על השיר הזה", אומר רועי. "רצינו להכניס משהו משלנו לשיר הזה ולא לעשות אותו משהו אחר לגמרי. התגובות היו מאד חיוביות. אפילו ההורים שלנו יכולים להקשיב לנו בשיר הזה", הם אומרים.

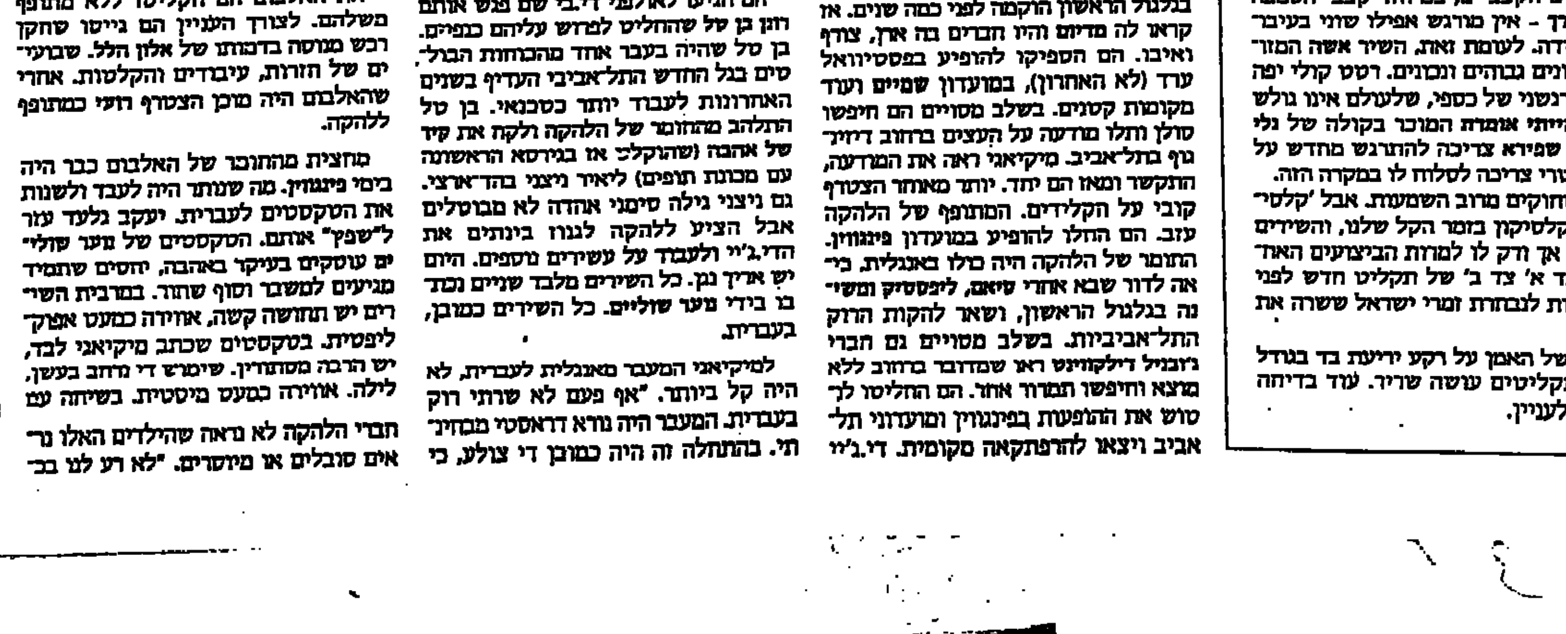
נוער שוליים

מודעים לבעיות הקיומיות של להקות הרוק בארץ הם לא מפתחים לעצמם עתיד ורדרד. הם רק מקווים שיתנו להם לנגן בשקט, להופיע ולמכור תקליטים. חולמים על אלבום רביעי ומוכנים לכל המכשולים שבדרך. "הכל פה בקטן", הם אומרים. "חוץ מאמנים כמו שלום חנוך ומתי כספי שכל מה שהם יעשו יהיה לזה קהל ודי בצדק. מעבר להם קשה להצליח. אנחנו מוכנים אפילו להשאר מחתרת אבל אנחנו נמשיך לפעול כלהקה", אומר בהתלהבות עמוסת אופטימיות רועי המתופף. "אנחנו יוצאים מהנחה שהתקליט ימכור אבל אם לא, אז לא נורא. נמשיך להתקיים".

נוער שוליים אלבום בכורה. עוד להקת רוק ישראלית שיוצאת לדרך. מלודרמטית מעט, אבל עם סולן בעל קול יחודי וגיטריסט מצויין בדמותו של איבו.

– מעריצות, יש כבר?

"לא. בינתיים אין".

יוסי חרסונסקי

ביקורת

מתי כספי
צד א' צד ב', הד ארצי

הכבוד של כספי

טוב, לא נדרוש ממתי כספי את הטווח הקולי שהיא משיגה ב**כמעט טוב לנתן זך**. האמת היא, שלא זכור מקרה דומה של יוצר שמחזיר לחיקו את שיריו, אותם שירים שכבר התפרסמו ונשחקו מרוב ביצועים של זמרים אחרים. כספי דורש בפשטות את חותמו האישי, לא את כבודם האבוד של שיריו, שהרי כבודם כבר מונח במקומם. זמרינו בדרך כלל מתעלים, כשהם נותנים קולם בשירי כספי. כספי לא בא להראות את כוחו, נאמר במקרה של **ימי בנימינה** מול הביצוע של **חווה אלברשטיין**, ואנחנו גם לא ניכנס להשוואה. השיר הוא פשוט כל כך טוב, ששני הביצועים מרגשים.

הגירסאות של כספי לשיריו במעט אינן מחודשות. לא אעדיף את כספי במקרה של **מישהו** על **יהודית רביץ**, אבל גם כספי מעביר בי ריגוש בהאזנה לשיר הנפלא הזה, כשברקע צליל משתפך של כינורות. אני מאמין לכספי הזמר כמו שאני מאמין לכספי היוצר. במקרה של **חלומות שמורים**, טקסט פחות טוב ממישהו, שיר רגשני שהזרים הרבה תמלוגים ליוצריו מההשמעות של יזהר כהן, במקרה הזה העיבוד החדש של כספי מינימליסטי, ללא קצב ותופים. כספי מסתפק בפסנתר, כדי לתת למיתרי הנפש לדבר. זה יפה. בשירים הקצביים, במיוחד קצבי הסמבה כ**בלא טוב היות האדם לבדו**, **לקחת את ידי בידך** - אין מורגש אפילו שוני בעיבודים. גירסתו של כספי אינה מעלה ואינה מורידה. לעומת זאת, השיר **אשה** המזוהה עם **חני ליבנה**, מוליך את כספי בצד ד' לטונים גבוהים ונכונים. רטט קולי יפה ומלודיה מקסימה ביופייה שראוייה לביצוע הרגשני של כספי, שלעולם אינו גולש למתקתקות. מגביר את הקצב במקרה של **הייתי אומרת** המוכר בקולה של **גלי עטרי**. שר בפשטות, בלי "ללחוץ" מדי. רחל שפירא צריכה להתרגש מחדש על המוסיקה הנהדרת שכספי תפר לשיריה. גלי עטרי צריכה לסלוח לו במקרה הזה.

השיר המינורי כמו המאג'ורי. כמעט כולם שחוקים מרוב השמעות. אבל 'קלסיקה' כזו – לעולם עומד לה קסמה. כספי הוא קלסיקון בזמר הקל שלנו, והשירים האלה נשמעים כבר בהאזנה ראשונה כשייכים אך ורק לו למרות הביצועים האחרים. דווקא משום כך, אנחנו מצפים ממנו לצד א' צד ב' של תקליט חדש לפני שהוא חושב על "צד ה' צד ו'", גירסאות נוספות לנבחרת זמרי ישראל ששרה את שיריו.

בסוף, צל"ש לעטיפה. פרספקטיווה חדשה של האמן על רקע יריעת בד בגודל בית. אנטי־סקאריזם? כספי צוחק. חברת התקליטים עושה שריר. עוד בדיחה אפאטית יפה, שבכלל לא משנה אם היא שייכת לעניין.

هكذا من الاصل

مكان الأصل

הבימה – התיאטרון הלאומי
מופע ברכט – בתנועה היום 22.1 ב־14.00
שחקן אורח: אורי פול בכבודו אורח: אלן מרקס
מעגל הגיר הקווקזי מוצ"ש 23.1, א' 24.1 ב־20.30
אנשים קשים מוצ"ש 23.1 ב־21.00
יום א' 24.1, ב' 25.1 ב־20.30

הקאמרי – התיאטרון של תל־אביב
נבוע ממעבה המוות בבהרה מוצ"ש 23.1, יום א' 24.1
מצות יום א' 24.1 בתי ירושלים
חבלי משיח יום א' 24.1 – אשכול
יום ב' 25.1, ג' 26.1 – ב"ש
אהבה באוזניות יום ב' 25.1 – אחוזת יעקב

התיאטרון העירוני חיפה
זהירות זכרונות שמעון ישראלי – המופע: הערב ב־21.00
עד 120 – בתי חיפה מוצ"ש 23.1 יום ב' 25.1 ב־20.30
הקיץ של אביה המופע: מוצ"ש 23.1 ב־21.00
עיר תחפשית – השמטה "זיקה" מוצ"ש 23.1 ב־20.30
גידי גוב – בתי חיפה 24.1

תיאטרון באר־שבע
אהובת הדייל מוצ"ש 23.1 (11) ב' 25.1 (12)
ג' 26.1 (18) ה' 28.1 (20)
אילוף הסוררת יום א' 24.1 – באר־שבע יום ד' 27.1
חבלי משיח יום ב' 25.1 יום ג' 26.1
רק בימי ראשון יום ב' 25.1 – שער הנגב

תיאטרון החאן הירושלמי
פרויקט 88 – חאן יום ו' 22.1 ב־14.00
מוצ"ש 23.1 ב־20.30
מי התהום בתיאטרון ירושלים יום ב' 25.1 ב־20.30
ציד עבברושים בית העברית (אולם וייז) יום ג' 26.1 ב־20.30

פרסום בלקין

התיאטרון העממי א. דשא פשנל מתכבד להודיע

המחזמר "אויטה" עטור פרסים ושבחים

מאת טים רייס ואנדרו לוייד וובר –
לפי בימוי מקורי של הרולד פרינס
בתרגומו של חיים חפר
מנהל מוסיקלי – אלדד שרים

אויטה EVITA

יוצג באולם תיאטרון הבימה החל מתאריך 18.7.88

זמרים/ות – שחקנים/ות צעירים/ות ובוגרים/ות

המעוניינים להשתתף במחזמר יעבירו למשרד "התיאטרון העממי", רח' דיזנגוף 108, תל־אביב, טל' 03-221269, פרטים אישיים, גיל, נסיון מקצועי, תמונה וקלטת עם שיר מוקלט בביצועם. לאחר מיון – יוזמנו המועמדים לבחינות.

א. דשא פשנל - חבר איגוד המפיקים והאמרגנים בישראל

מקור המציאות! ממכרים וחיסולים

סלוויזיות צבעוניות
גרונדיג T.T.I גרץ, בלאופונקט, סאבא, סוני, סאניו, שארפ ועוד.
20" החל מ־650 ש"ח
22" החל מ־750 ש"ח
26" החל מ־800 ש"ח
וידיאוסייפים
J.V.C, נשיונל, אקאיי, סניו, סוני, שארפ, היטאצ'י, T.T.I, פיליפס ועוד.
החל מ־850 ש"ח
כל הקודם זוכה

וידאו וידיה
רחוב העליה 28, ת"א
אקסיב 2000
דרך פתח 4 ת"א (כיכר משטרה)

א.ג. הפקות מביאה לישראל את התיאטרון היידיש מפולין – בהנהלת ש.ב. שמעונוף

התיאטרון היהודי הממלכתי מפולין

ב־3 מהצגותיו המצליחות ביותר! בניהולו של שמעון שורמי

1. שמחות אצל יהודים ■ א מוזיקאלישע רעוויו "שמחות ביי יידן"

3. הדיבוק ■ דער דיבוק פון ש. אנסקי

ירושלים "דיאר בבר" יום ו' 24.2 ב־8.00 (הדיבוק)
חולון "היכל התרבות" יום ה' 25.2 ב־8.00 (שמחות)
קריית־ים "ניצן" יום ו' 26.2 ב־8.30 (שמחות)
תל־אביב "מחמי"
מוצ"ש 27.2 ב־8.30 (שמחות)
מוצ"ש 5.3 ב־8.30 (הדיבוק)
יום א' 6.3 ב־8.30 (בוקר טוב מסייה שאגאל)
כפר־סבא "היכל התרבות" יום א' 28.2 ב־8 (הדיבוק)
הרצליה "דוד" יום ו' 4.3 ב־8.30 (שמחות)
חיפה "אודיטוריום" יום ד' 9.3 ב־8.00 (הדיבוק)
כרטיסים בלאן, קסטל, בחיפה בקופה ובמשרדי הכרטיסים בכל הארץ

טל' המשרד 03-294280, 03-283492

2. בוקר טוב, מסייה שאגאל ■ "באנזשור, מסיע שאגאל"

לה טרויאטה

הפקה בתזמורת מלאה עם 130 משתתפים
נותר מספר מצומצם של כרטיסים
תרגום מוקרן לעברית • בהיכל התרבות ת"א
יום ב' 22.2 • יום ד' 24.2, 21.00

במשרדים קסטל: 444725, הדרן: 248844
לאן: 247373, התורן: 494786, ערבה חיפה: 04-388011
לקבוצות מאורגנות במשרדי האופרה 438546, 226629
ביטוח 02-240896, קלעים 02-221624, כהנא 02-222831
ובתיאטרון ירושלים 02-690011, 02-690293

האופרה הישראלית החדשה

קיבוץ תיאטרון • בידור • מוסיקה

הגשש החיוור
חגיגת 25 שנה – תכנית מס' 1
בבית־ציונים "בית שרות"
הערב יום ו' 22.1 ב־9.45
כרטיסים 338335, 368489, 365989
תל־אביב "בית החייל"
מחר, מוצ"ש 23.1 ב־9.30
טל. הקופה 5464251
הרצליה "דוד" 29.1 ב־10
תכנית מס' 1 – הוזלה ונסגרת
תכנית מס' 2 – כבר בדרך
קלטת וידאו V.H.S. של הקפת עם השמעה. נמצא במשרד התיאטרון העממי דיזנגוף 108, 03-221269

החתונה במסעדה הגדולה
קומדיה משולבת באריה ורוקודים
תל־אביב "מלון פאלאס"
הערב יום ו' 22.1 ב־10.00
מחר, מוצ"ש 23.1 ב־8.30
יום ג' 26.1 ב־8.30
יום ו' 29.1 ב־10.00
מוצ"ש 30.1 ב־8.30
כרטיסים "לאן" 247373 במשרדים הקופה 03-445111
תיאטרון יובל 287235

המופע החדש של הופה היי
יגאל בשן ■ עוזי חיטמן
יונתן מילר ■ ספי ריבלין
קריית־חיים "בית העם" מחר, שבת 23.1 ב־11.30
כרטיסים "מופע", קרית חיפה הקופה 721587
כפר־הס "בית העם" יום א' 24.1 ב־5.00
הרצליה "דוד" יום ב' 25.1 ב־4.30
כרטיסים במשרדים ובקופה
סדרי הפקות 222995

טוביה צפיר
ישראל גוריון, ששון גבאי
בקומדיה החדשה
אופרה שאמון!!
חולון "רינה" הערב, יום ו' 22.1 ב־10.00
כרטי בחולון 885885
אשקלון "אשתר" יום ג' 26.1 ב־9.30
חיפה "שביט" יום ו' 29.1 ב־10.00
מגדל העמק "היכל התרבות" מוצ"ש 30.1 ב־9.00
כרטיסים 244415, התיאטרון 656007

גדי • גוטי, יגיל גלעדי
תכנית בידור חדשה
האוסף לבידור לאומי
בבעתיים "שביט" הערב, יום ו' 22.1 ב־10.00
באר־שבע "היכל" מחר, מוצ"ש 23.1 ב־9.30
טל הקופה 414219
תל־אביב "בית החייל" יום ב' 25.1 ב־9.00
קריית־שמונה "שביט" יום ג' 26.1 ב־9.00
כרטיסים "לאן" 247373 ובמשרדים
תיאטרון יובל 287235

סיפורים עם אלכם אנסקי
מאת: ב. מיכאל
אשקלון "בית הגדודים" מחר, מוצ"ש 23.1 ב־9.00
כרטי מופע 22312
יום ב' 25.1 ב־8.30
תל־אביב "תו מהרצניק" יום ד' 27.1 ב־9.00
כפר־סבא "אודיטוריום" מוצ"ש 30.1 ב־8.30
שיר־ז 455654

רבקה מיכאלי, מוני מושונוב
בקומדיה
עד 120!!!
הגורן "אורדע" הערב, יום ו' 22.1 ב־10.00
כרטיסים 731728
חיפה, מוצ"ש, 23.1 יום ב' 25.1
תל־אביב "בית החייל" יום ג' 26.1 ב־9.00
חולון "רינה" יום ו' 29.1 ב־10
שיר־ז 455654
משה יוסף 5461815

יהודית רביץ
באה מאהבה
עין־שרד "אולם אמרי" הערב, יום ו' 22.1 ב־10.00
אשכול "א. אמרי" מחר 22.1 ב־9
מגובה "צור" 27.1 ב־9.00
חיפה "כרמל" יום ו' 29.1 ב־10.00
כרטיסים בטל' 234148-9
סדרי הפקות 222995

סוף היימי
להקה מקומית
כפר־ויתקין "בית העם" הערב, יום ו' 22.1 ב־10.00
עפולה "מתנ"ס" יום ו' 29.1 ב־10.00
תל־אביב "צוותא" יום ו' 5.2 ב־9.30 ובחצות
כרטיסים "לאן" 247373 ובמשרדים
סדרי הפקות 222995

גידיגוב
ק. ביאליק "ספיר" 22.1 ב־10
ירושלים "דיאר בבר" 23.1 ב־9
תיאטרון חיפה 24.1 ב־8.30
קסטלר־אשר 287057

שלמה ארצי
"מחוץ לעיר"
ירושלים יום ו' 12.2 ב־14.00
גבעתיים 15.2 ב־9.00
אילת השחר מוצ"ש 20.2 ב־9.00
יום ו' 26.2 ב־10
קסטלר־אשר 287057

דני סנדרסון
"חכם על הקטנים"
בת־ים "מועצת הפועלים" אולם התרבות הערב, יום ו' 22.1 ב־10
כפר מנחם "בית הבנים" יום ג' 26.1 ב־9.00
גבעתיים "שביט" יום ו' 29.1 ב־10.00
טלית הפקות 287253

פרסום בלקין

אקורד

מתי כספי / ריקי גל
■ מה זאת אהבה... ■

תל־אביב "צוותא"
הערב, יום ו' 22.1 ב־10.00 וב־12.15
מחר, מוצ"ש 23.1 ב־9.00 וב־11.15
כרטיסים "לאן" 247373 במשרדים ובקופה 250156/7
תיאטרון ירושלים יום ב' 25.1 ב־9.00
כרטיסים "כהנא" 240896 ובמשרדים
עין־גב יום ו' 29.1 ב־10.00
חולון "מתנ"ס" ק. שרת מוצ"ש 30.1 ב־8.30
הפצת כרטיסים ראשית "לאן" 247373
כפר־סבא "היכל התרבות" מוצ"ש 6.2 ב־8.30
כפר־מנחם "בית הבנים" יום ג' 9.2 ב־9.00
כרמיאל "היכל התרבות" יום ד' 10.2 ב־9.00
יגור "יד למגינים" יום ו' 12.2 ב־10.00
"אקורד" טל' 290710 – חבר איגוד המפיקים והאמרגנים בישראל

התזמורת הפילהרמונית הישראלית

"פידליו"

אופרה מאת בטהובן בבימוי מלא

בביצוע האופרה העירונית של קלן

נמכרו כל הכרטיסים לתאריך 1.2.88

לבקשת הקהל

הופעה מיוחדת נוספת

תל־אביב, היכל התרבות ע"ש פרדריק ר' מאן
יום ה', 4 בפברואר 1988, בשעה 20:30.

כרטיסים בקופת התזמורת (היכל התרבות) בכל יום בשעות 10–13, 17–19. בימי ו' 10–13 בלבד, ובסוכנות "קסטל" אבן גבירול 153, טל' (03) 444725.

בירושלים, בסוכנות "בימות", רח' שמאי 8, בימים א'–ה' בשעות 9–13; 16–19. בימי ו' 9–13 בלבד.

בחיפה, במשרד התזמורת, בית הקרנות, הרצל 16, בימים א', ב', ד', ה' בשעות 10–13; בימי ג' 16–18. בימי ו' 10–12 בלבד.

הנחה למנויי התזמורת לפי תלוש מס' 102

איציק ויינגרטן
גוני בן מישה – הקרב
יהודה בחודש ינואר
תל־אביב "צוותא"
יום ב' 25.1 ב־20.30
מר הקופה 250156/7

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל

קונצרט גאלה

בביצוע
התזמורת הסימפונית והמקהלה של הטכניון

שיתקיים ביום א', 24.1.88, בשעה 20.00, באולם העצרת ע"ש צ'רצ'יל

בניצוח
פרופ' דליה אטלס

הסימפוניה "מן העולם החדש" מאת דבוז'אק

קטעי "הללויה" למקהלה ותזמורת מאת מלחינים שונים

אוטובוס יעמוד לרשות הקהל להדר ולכרמל

התזמורת הפילהרמונית הישראלית
מנהל מוסיקלי זובין מהטה

נמשכת מכירת כרטיסים לאופרה "פידליו"

תל־אביב, היכל התרבות, 8.30 בערב
קונצרט למנויים מס' 5
גינתר הרביג – מנצח
מרים פריד – כנרת
התכנית:
הינדמית: מוסיקה קונצרטית לכלי קשת וכלי נשיפה;
ברוך: קונצ'רטו לכנור;
בראהמס: סימפוניה מס' 4;
סדרה ו': הערב 24.1.88
סדרה ח': יום ב' 25.1.88

חיפה, אודיטוריום חיפה, 8.30 בערב
קונצרט למנויים מס' 5
גינתר הרביג – מנצח
מרים פריד – כנרת
התכנית:
הינדמית: מוסיקה קונצרטית לכלי קשת וכלי נשיפה;
ברוך: קונצ'רטו לכנור;
בראהמס: סימפוניה מס' 4;
סדרה א': יום ג' 26.1.88

ירושלים, בנייני האומה, 8.30 בערב
קונצרט למנויים מס' 4
גינתר הרביג – מנצח
מרים פריד – כנרת
התכנית:
הינדמית: מוסיקה קונצרטית לכלי קשת וכלי נשיפה;
ברוך: קונצ'רטו לכנור;
בראהמס: סימפוניה מס' 4;
יום ד' 27.1.88

תל־אביב, היכל התרבות, 8.30 בערב
קונצרט מיוחד
בטהובן – "פידליו" (בבימוי מלא)
מיכאל שמנדט – מנצח
הנס ניינבאואר – בימאי
מ"א' מרלי – מעצב
האופרה העירונית של קלן
יום ב' 1.2.88
יום ה' 4.2.88

תל־אביב, היכל התרבות, 8.30 בערב
קונצרט למנויים מס' 6
בטהובן – "פידליו" (בבימוי מלא)
מיכאל שמנדט – מנצח
הנס ניינבאואר – בימאי
מ"א' מרלי – מעצב
האופרה העירונית של קלן
סדרה א': מוצ"ש 6.2.88
סדרה ב': יום ב' 8.2.88
סדרה ג': יום ה' 11.2.88

תל־אביב, היכל התרבות, 8.30 בערב
קונצרט פילוקלסיקה מס' 2
מיכאל שמנדט – מנצח
הנס ניינבאואר – בימאי
מ"א' מרלי – מעצב
האופרה העירונית של קלן
יום ד' 10.2.88

אין אפשרות להחלפת כרטיסים לסדרה לסדרה בהופעות האופרה

רעת העתונות והקהל

"הקהל שישב סביבי געה ללא הרף בצחוק בבכי וחוזר חלילה"
יהודה סתיו - ידיעות אחרונות

ציון 10 בסולם הציבור

יהודה ברקן
הוא
אבא גנוב

שבוע 7 **בכל רחבי הארץ**

שימו לב: "בן־יהודה" תל־אביב – גם שבת 11 בבוקר

אביבית המסעדה
דרך חיפה ת"א – תחנת דלק רמת־אביב טל. 415486

חמין – צ'ולנט בשבת

14 ש"ח – אבול כפי יכולתך
בר־סלטים חופשי!
ניתן לקנות חמין הביתה

כתיבה במכונה תלמדו ב־12 שעות בשיטה עיוורת
בי"ס למסחר "דימון" ת"א, דיזנגוף 85, ☎ 281985

טלית הפקות מציגים – מור הפקות מפיקים

מפלס LEVEL 42
בהופעה חיה
בסינרמה

מוצ"ש 23.1.88 בשעה 21.00
יום א' 24.1.88 בשעה 21.00

בהרכב 6 נגנים

כרטיסים: "הדרך" 248787, "קסטל" 444725
לקבוצות: "הדרך" 223167 ובערב המופע בקופת הסינרמה
מור–טלית – חברי איגוד המפיקים והאמרגנים בישראל

מודיעים מגלים במכירה מוקדמת – לחברי קלאב D.C. – 33% הנחה

כותבי שירה ופרוזה!!!

המעוניינים שספרי עטם יופיע בספר פרטי או בקובץ ישלחו החומר שברשותם ל־
"סער"
הוצאה לאור
שד' עמנואל 15, תל־אביב,
ת.ד. 26243, תל־אביב
המצטיינים יוזמנו למערכת

האם קוראת כבר את
את

ארוחה לפי סגנון תמצאו
במסעדת "המערכת"
מסעדה בסגנון איטלקי. קנלוני, רביולי, ניוקי ושאר המאכלים האיטלקיים הידועים מוגשים בסגנונו המיוחד של השף ג'וזפה מאיטליה. ניתן לקחת הביתה.
מסעדת "המערכת" קריהוזה 252 ת"א, 03-455377

פרסום ב"גבר לעניין" שיופיע ביום שני הקרוב

ההקרנה ביום שישי 29.1
בקולנוע
"בן יהודה" ת"א
מגיל 18 ומעלה בלבד
כל הקודם זוכה!

כל העולם מדבר על הסרט

חיזור גורלי

עם: **מייקל דוגלאס ★ גלן קלוז**
בסרטו הסנסציוני של **אדריאן לין** ("שכרון חושים")
★ **בלעדי לקוראי "גבר לעניין" – סרט חינם** ★

שבועון
גבר לעניין
מזמין אתכם
להקרנת בכורה מיוחדת

ללהיט הסוחף של השנה

אמנות

ג'וליאן שנאבל היה כאן

מאת שרי רז

מוזיאון ישראל לאחר שעבר בו ג'וליאן שנאבל – אינו כפי שהיה. מעולם לא סרחו, שינו, הרסו ובנו מחדש לקראת תערוכה, כפי שעשו בתערוכתו של שנאבל.

צעיר, בן 36, עשיר – מחירה של תמונה שלו כיום, לאחר שהציג בגלריה היוקרתית זישני בניו־יורק, 250,000 דולר. מפורסם – כמעט בכל בירה בעולם, הוצגו כבר יצירו־

עשרים או שלושים שנה? שנאבל ענה: "שאלה טובה. תפיסת האיכות יכולה להיות קשורה לאיכותם של הדברים. או לאיכות ההתבוננות. אני סבור שמשמעות הציור היא ליצור דבר מה שבו תוכל למצוא איכות זו. אתה מציב לעצמך סדרי עדיפויות לגבי מה שברצונך לראות לגבי מה שאתה חושב שאתה רואה, לגבי מה שלדעתך ניתן לראות או לגבי סוגי החוויות האפשריות".

עוזר של ג'וליאן, תולה התמונות, שנדד איתו בכל העולם, מספר שאת הצלחות קונה ג'וליאן בכמויות מסחריות, מבסיסי צבא הישע. הארגזים נאספים בסטודיו בניו־יורק והאסיסטנטים שלו שוברים אותם לרסיסים. רסיסים אלה נקבעו על לוחות התמונות ונצבעים בידי שנאבל.

ג'וליאן שנאבל הספיק, לאחר פרסומו הראשוני, להתחתן ב־1980, עם ג'קלין

ואמר שרצונו לבקר כאן שוב ולהשאיר בישראל יצירה שיעשה אותה כאן בהשראת המקום.

זעזוע בירושלים

– ג'וליאן, האם ביקורך בירושלים ישפיע

ג'וליאן שנאבל בולט בין אמני הדור החדש, גם בגודל הפיזי של יצירותיו שאחד המרכיבים העיקריים שלהם, חוץ מקטיפה ושאריות תפאורת תיאטרון הקאבוקי היפני, הן צלחות שבורות. הרבה כסף הוא עשה מאותם שברים ≡ לארץ הגיע עם משפחתו, מציג לראשונה ומתוודע לראשונה ליהדותו דרך הזעזוע במסלול התיירים בירושלים

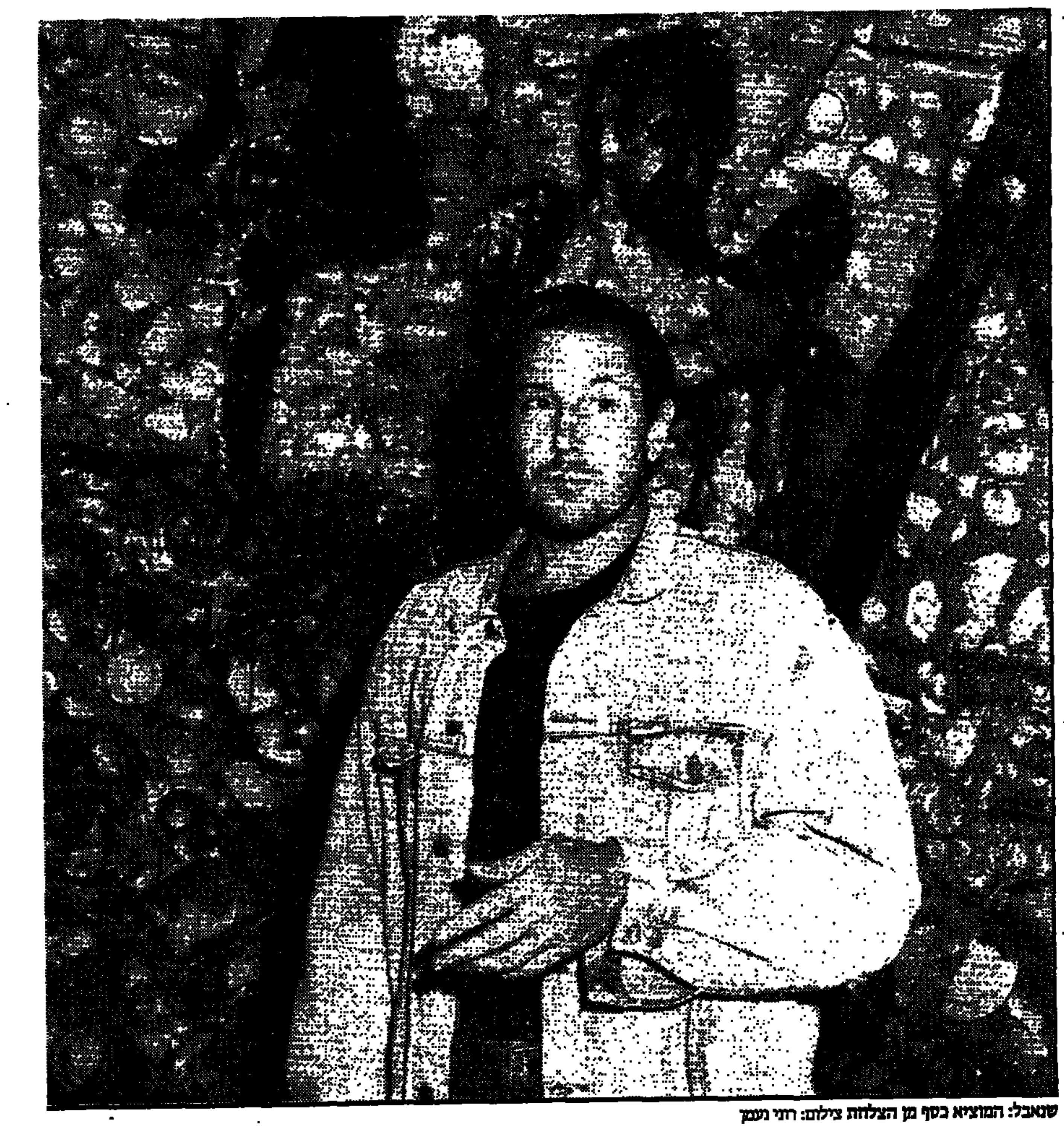

שנאבל: המוציא כסף מן הצלחות צילום: רוני נעמן

תיו; אמן ע"י תווית של ניאו־אקספרסיוניסט שנוי במחלוקת.

פועלים רבים נדרשו כדי להכניס את תמונותיו למוזיאון. כמה מהן כבדות ממש. "הרפסודה" – משקלה כ־500 קילוגרמים, ו"מלך החורש" – כ־400 ק"ג. הקלות יותר, אך גדולות המימדים, ניתלו בגובה רב. הציורים מרשימים בגודלם; הם ממלאים בנוכחותם קומה וחצי במוזיאון ואי אפשר להתעלם מהעוצמה הרבה שהם מקרינים.

ג'וליאן שנאבל, בבגדים ספורטיביים, חיוך שובה לב וראש יהודי טוב, מסתכל מהצד כיצד מתנהלת קביעת התמונות. כשהגיע למוזיאון העיף מבט על האולם שהוכן עבורו. השטיח שכיסה את כל הקומה לא תאם את אופי יצירותיו. הוא דרש לעקרו. כשהתגלתה שכבת השעם ביקש לסלק גם אותה. הוא התרצה רק כששפכו בטון פראי על כל המשטח העצום של הקומה.

– עד היכן היו מוכנים ללכת לקראתו?

סוזאן לנדאו, האוצרת: זה אולי שגעוני אך הוא צודק, גם בגלריית ויטני הלכו לקראתו ועקרו שם שטיח, אז מה יש לנו להתלונן?

רוצה שיתייחסו אליו ברצינות עמוקה

הזהירו אותי שהוא שונא עיתונאים. אני לא מרגישה כך. הוא נינוח ומחייך.

– מדוע התמונות שלך גדולות כל כך?

"למה את שואלת אותי דווקא את השאלה הזו? התשובה שלי לכך תהיה מאוד קצרה: כמה. תראי, אולי כדאי ששאלו אותי על הסמלים והמהות של הציורים, על ההשתנות שלי בתוך הציורים.

שנאבל רוצה שיתייחסו אליו ברצינות עמוקה. הוא אוהב להתפלסף על היצירות שלו. כך עשה בראיון שנתן לפני כשנה לג'אנקרלו פוליטי, בעל הירחון פלאש־ארט. פוליטי שאל: האם אתה סבור שתפיסת האיכות היום שונה מזו שהיתה לפני

דיבורים מעין אלה הם למעלה מסבלנותי. אני מבקשת הסבר "משמעותי" לגודלם של היצירות ושנאבל מתרצה ומספר:

"אני בונה מבחינה בסיסית פיקציה והציורים האלה במימדים המיוחדים שלהם נראים כדבר אמיתי. המימדים של היצירה גדולים ממך עצמך לכן יש לך איזה שהיא אינטימיות איתה כי את בתוכה. יש לזה קשר עם סיפורו של קספר האוזר. זה איש (דמות ספרותית) שחי כל חייו במרתף. כשהוציאו אותו משם, לא היה מסוגל לדבר. לכן סגרו אותו בחדר קטן לתקופת מה, כדי להחזירו למציאות בשלבים. כשיצא מהחדר, לקח אותו פסיכולוג נודע תחת חסותו. לקספר האוזר לא היה כל מושג בממדים, בגדלים, ולא היתה לו אוריינטציה. הוא עמד בחוץ והתבונן והחל לטייל. תוך כדי טיולו הגיע למגדל גבוה ועצום. לפתע אמר: צריך היה אדם מאוד גבוה כדי לבנות מגדל כזה. הפסיכולוג צחק וקספר הוסיף: למרות שהמגדל מאוד מאוד גבוה, הוא לא גדול כמו החדר הקטן שהייתי כלוא בו. הכיצד? שאל הפסיכולוג, וקספר ענה: לכל כיוון שהסתכלתי, תמיד הייתי, בתוך החדר. החדר תמיד היה גדול ממני ואני תמיד הייתי בתוכו. ועתה, כשאני מסתכל על המגדל כל מה שאני צריך לעשות זה להסתובב והמגדל הגדול והעצוב הזה – לא יהיה קיים יותר".

יש עשר משברי צלחות

אנו מסתכלים בתמונה "רפסודה", תמונה שעוטפת אותך במראה ובקול. היא בולטת מהקיר – ניצב ממנה עץ הקבוע בפינת הרפסודה. עץ זה נראה כאמיתי גם שמתקרבים אליו למרחק קטן ביותר. רק כשנוגעים בו חשים שהוא עשוי ברונזה. הרפסודה שעליה שרועה דמות, נעה בים שכולו עשוי משברי צלחות צבועות. כשעומדים במרחק 8 מטרים מהתמונה נותנת הצלחות האלה עצמה לים, עד כי ניתן כמעט לשמוע את משק הגלים.

בורוואן, בלגית, להוליד שתי בנות ובן, ולעזוב את גלריית מרי בון ברעש והאשמות הדדיות שצוטטו בכל העיתונים. כעת "שייך" ג'וליאן שנאבל לגלריית פייס בניו־יורק.

יצירות כבדות במשקל אמריקאי

מי החליט במוזיאון ישראל להביאו ומי נושא בכל ההוצאות הכספיות שכוללת הובלת יצירות כבדות משקל מארצות־הברית הריסת קיר במוזיאון ושינוי פנימי של קומה שלמה?

סוזאן לנדאו: ההחלטה להביא אמן מיוחד כשנאבל, למרות היותו שנוי במחלוקת היא שלי בלעדית. המימון כולו – של גלרית פייס – שבעליה הם מידידי מוזיאון ישראל. אני מצדדת בהצגת אמנים יוצאי דופן, מיוחדים, שמדברים בהם ומתווכחים על איכות יצירותיהם. דרוש לכך אומץ והעזה. עד כה נוכחתי שהיה כדאי להתעקש. כך קרה לי עם האמן הגרמני אנזלם קיפר. התרשמתי מאוד מעבודותיו והצגתי אותו במוזיאון ב־1984, הוא היה האמן הגרמני הראשון שהוצג במוזיאון ישראל לאחר מלחמת העולם. היו ביקורות קשות על עצם הצגת יצירות של אמן גרמני. לאחרונה, הוא הוכרז על ידי הטיים והניו־יורק טיימס כאמן הגדול ביותר שחי כיום.

– היכן גילית את שנאבל; האם הראה התעניינות בישראל?

"את הקשר הראשון עם שנאבל יצרתי בניו־יורק ב־83'. נפגשתי איתו בביתו. כבר אז רצה להציג בארץ, למרות שלא היתה לו בתקופה ההיא שום מודעות לגבי יהדותו".

– האם עכשיו זה השתנה?

"אני מדברת רק על סמך הרגשתי. לאחר שביקרנו בירושלים, בכותל המערבי, ובעין גדי, התחילו להופיע בשיחות שלנו משפטים המתייחסים ליהדותו, דבר שלא היה בפגישות הקודמות איתו. הוא חזר

על יצירותיך בעתיד?

"בכל הביקורים שלי, בכל מקום בעולם, אני מושפע. דרך יצירת האובייקטים לא צריכה להיות מוכתבת על ידי דברים שעשיתי לאחרונה. יש לי כשרון להכיר מקרוב חומרים שונים ואני משתמש בהם לטיפול בנושאים שמופיעים ביצירותי. כל האובייקטים בתמונה מונחים כאובייקטים שימושיים ולא דקורטיביים. הצופה מסתכל בהם ומיד הוא מקבל קומוניקציה לנושא היצירה.

שנאבל מדגים את דבריו בתאור ביקורו בירושלים.

"אני לא צריך לפרט לך, עד כמה התרשמתי, זועזעתי, והתרגשתי בירושלים. יש לשער שעל כל בני אנוש זה משפיע במידה דומה. בפתח ירושלים ראיתי פסל מונומנטלי. אלה שבחרו להציב אותו שם, ודאי התרשמו משם הפסל ומהעוצמה הרגשית והכאב שהפסל הזה צריך היה להביע. אני הסתכלתי בפסל והוא לא עורר בי כלום. בשבילי הוא בשום אופן לא סימל, או ייצג, את מה שראיתי בפנים. אני הייתי לוקח אובייקטים שימושיים, שיכולים לייצג את משמעות הכאב וההרג בצורה חזקה, כמו נעליים של ילד, קרעי שמלה של ילדה, או כל חפץ שימושי אחר שהיה עם ההולכים למוות. זה היה הפסל שלי".

בכל שיהיה שנאבל אמן שנוי במחלוקת, לגבי תופעה אחת קיים קונצנזוס: שנאבל היא הטיפוס החדש של "אמן על"; יוצר עשיר שחי חיים בורגניים, מלווה את יצירותיו לכל מקום בעולם ובכל תצוגה, מסביר את הרקע, המשמעות, המהות, ואיך יש להתייחס אליו ואל דרישותיו. הוא מוקף בעסקני אמנות שמכירים את כל הטכניקות והמניפולציות הכספיות. הם כנראה מומחים גדולים אם הם מצליחים לשמור על המחירים הגבוהים של תמונותיו כל כך הרבה שנים. מעל לכל, אין להתעלם מכך שג'וליאן שנאבל מכריח את הצופים, להביט על יצירותיו מלמטה למעלה.

בקורת

רחל אנגל

מלבן, ריבוע, משולש

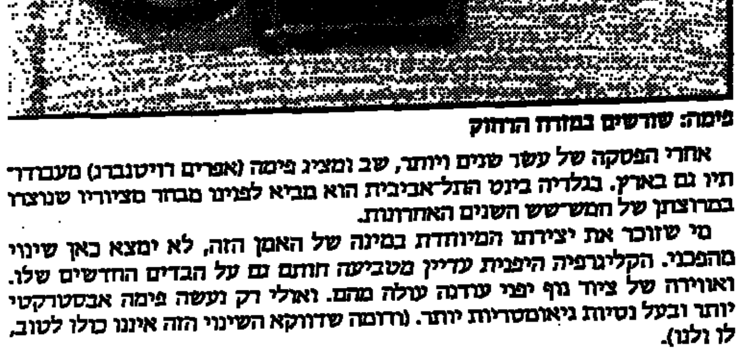

פימה: שורשים במזרח הרחוק

אחרי הפסקה של עשר שנים ויותר, שב ומציג פימה (אפרים רויטנברג) מעבודותיו גם בארץ. בגלריה בינט התל־אביבית הוא מביא לפנינו מבחר מציוריו שנוצרו במרוצתן של המש־שש השנים האחרונות.

מי שזוכר את יצירתו המיוחדת במינה של האמן הזה, לא ימצא כאן שינוי מהפכני. הקליגרפיה היפנית עדיין מטביעה חותם גם על הבדים החדשים שלו. ואווירה של ציור נוף יפני עדינה עולה מהם. ואולי רק נעשה פימה אבסטרקטי יותר ובעל נטיות גיאומטריות יותר. (ודומה שדווקא השינוי הזה איננו כולו לטוב, לו ולנו).

פימה מציג צורות גיאומטריות בסגנון המאזכר את שורשיו בסין ≡ לאחר ההפסקה הארוכה בהצגת יצירותיו אין כאן שינוי מהפכני

צורות של משולש, רבוע ועיגול, במיתארים של אפור, שחור או אפילו ירוק או כחול; נראים לפעמים כלא במקומם על רקע של קומפוזיציות נוף אווריר, כרוך, חולמני, תלוש מהקרקע.

יפים בעיני יותר אותם נופים, שבהם הנטייה הגיאומטרית מוצאת ביטוי במיבנה האדריכלי של התמונה כולה. למשל אותו בד (14) שצבע הרקע שלו הוא מין אוכר מטושטש וכבוש, ועל פניו מתרחש הציור בתוך שני משטחים בעלי צורות מלבניות; האחד, הגדול, הוא כמעט ריבוע, בסגול ושחור ולבן וכחול; והפרטנר שלו – פס אנכי בגוונים של תכלת. רקע האוכר של התמונה הזאת יש בו משום זוהר מעומעם המזכיר צבע זהב עתיק, ומשום־מה מזכירה התמונה את תמונות־המגילה התלויות, ה"קאקאמונו", המצויירות, כרוב הציורים היפניים, על פני גליל אנכי של נייר, או משי. ואגב, יתכן שהתמונה הזאת היא הטובה בתערוכה.

יש ואורח הציור הזה – של חלוקת הקמפוזיציה למשטחי ריבוע או מלבן – מעלה על הדעת את אמני האבסטרקט הגיאומטרי הקלאסיים. ראה למשל את ציור מספר 17 (לא, אין שמות לתמונות כאן), העשוי בצבעים קרובים של אדום, כתום וצהוב. יש גם המעלים על הדעת את אורח עבודתו של הצייר קרויה הישראלי – הכוונה לבדים הכמעט־מונוכרומים שבתערוכה, כמו מספר 4, בגוני האפור־לבן־תכול הדהים־בהירים; או מספר 5, בעל האפורים הכהים, כמעט־שחורים.

יש והציור נושא את חותמת שמו של האמן בסינית, בצד החתימה באותיות הלטיניות. פימה עושה כן באותן תמונות שבהן הוא חש קירבה למקור הסיני שלו.

פימה נולד בחרבין שבסין (1916), גדל בסין, למד שם ציור וקליגרפיה, ואף שימש מאוחר יותר מורה לאמנות באקדמיה בשנחאי. ב־1949 עלה לארץ.

למבקרים בגלריה ראוי לשים לב לדף הטקסט המלווה את התערוכה. בקטע מתוך קטלוג לציורים של גיבון סנגאי, (אמן יפני, איש זן, מן המאה ה־18) אפשר לקרוא ציטוטים כמו "עיגול, משולש וריבוע הם עבור סנגאי סמלו של היקום. העיגול מסמל את האינסוף, והאינסוף בבסיס כל חי. אולם האינסוף בהווייתו הוא חסר־צורה. אנו, בני אנוש, המבורכים במתת ההגיון והאינטלקט, מחפשים צורות מוחשיות יותר, ובאן מקומו של המשולש. המשולש הוא מקורן של כל הצורות, וממנו מתפתח הריבוע. בבסיסו של העולם ישנו דבר כלשהו, אמיתי ומוחשי כמו עולם של גלקסיות, שהוא חסר צורה ומעורפל, ובו־זמנית אמיתי ובר־נגיעה."

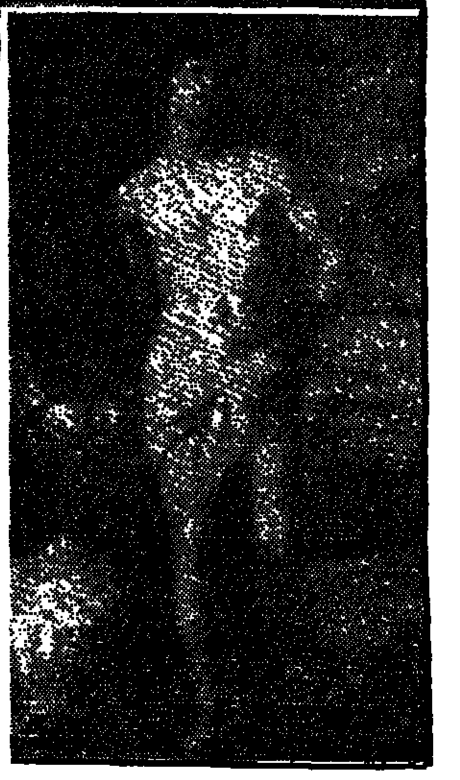

סט. סבסטיאן של טיטיאן תמורת לאוקון של אל גרקו. חילופי יצירות של אמנים אלה הם אחת מתוצאות הלוואי של פסגת רייגן־גורבאצ'וב. בעוד המנהיגים עסוקים בנסיון להביא את העולם למצב גרעיני שפוי יותר, נחתם בין שתי המעצמות הסכם לפיו "סבסטיאן הקדוש" של טיטיאן יצא זו פעם שניה בלבד ב־137 השנים האחרונות מגבולות ברית המועצות. ארה"ב מצידה, גם לציון מלאת 225 למוזיאון ההרמיטג' בלנינגרד, תשלח את היצירה לאוקון של אל גרקו מהגלריה הלאומית בוושינגטון למוזיאון הסובייטי. שתי היצירות נמצאו באטלייה של האמנים אחרי מותם. במאה הקודמת העריכו אוצרי ההרמיטג', כי "סבסטיאן הקדוש" היא יצירה בלתי גמורה והשאירו אותה זמן רב באחסון.

هكذا من الأصل

רוניטון במבצע הנחות ותשלומים

הנחות מ־10%־50%!

13 תשלומים נוחים
לבעלי כרטיס אשראי ויזה וישראכרט

וידאו דיגיטלי

מהפכה בעולם הוידאו!!! הכנס לשנות ה־2000 עם הוידאו הדיגיטלי שכל העתונות מדברת עליו!!!

וידאו+שלט אינפרא החל מ־1790 ש"ח

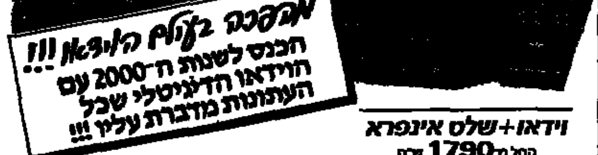

טלויזיות

TV 14"	החל מ־890 ש"ח
TV 16"	החל מ־1090 ש"ח
TV 20"+שלט	החל מ־1390 ש"ח
TV 22"+שלט	החל מ־1690 ש"ח

סטריאו

מערכת משולבת הכוללת: מגבר • טיונר • פטיפון • אקולייזר • טייפ דבל קסט • הקלטה מהירה • שעון • רמקולים
690 ש"ח
לבחירתכם מערכות מהטובות בעולם במחירי סיטונאות סוני • סאניו • JVC • אולימפיה • טכניקס • תכל • שרפ • פישר • איווה ועוד.

מבצע גדול של רמקולים איכותיים

מבצע קומפקט דיסק
סוני • סאניו • פיליפס • CEC • JVC
החל מ־690 ש"ח

החלף ישן בחדש: סטריאו • טלויזיה • וידאו

פתות במוצ"ש

שי יקר ערך למשלמים במזומן

רדיו טייפים

רדיו טייפ סטריאו החל מ־190 ש"ח
רדיו טייפ סטריאו דבל קסט החל מ־250 ש"ח

וידאו, סטריאו, טלויזיות מתצוגה עם פגמים קלים במחירים מיוחדים!

מסלול תשלומים ע"פ מחירון מומלץ לצרכן

רוניטון אלקטרוניקה בע"מ

המרכז הארצי לוידאו, סטריאו וטלוידות
דרך פ"ת 5 תל־אביב
סניף צפון: קרית־ים רוברט סולד 16 כביש גליה
פתוח ברציפות במשך כל השבוע

מוזיאון ישראל, ירושלים
the israel museum, jerusalem
متحف اسرائيل. اورشليم القدس

תערוכות

אוסף שטיגליץ – יצירות מופת באמנות יהודית

"היהלום שבכתר" של האמנות היהודית בכל התקופות – 300 יצירות נדירות מרחבי העולם מן המאה הט"ו ועד ראשית המאה הי"ט, המוצגות לראשונה לקהל הרחב.

הדרכות בתערוכה השבוע:
יום א' – 14.00, 16.30; יום ב' – 14.00, 16.00;
יום ג' – 18.00; יום ה' 14.00.

"בין זכרון למציאות" – שמחה שירמן – סרט וידאו הממחיש את תהליכי היצירה של האמן תוך התבוננות בעולמו הפנימי. "דיתי אלמוג־ציורים" – שאלות עקרוניות על מעשה הציור ורכיביו בציוריה של אמנית ישראלית צעירה.

"ז'וליאן שנאבל" – עבודות גדולות מימדים של אחד היוצרים הבולטים בארה"ב המציג לראשונה בישראל. צלחות שבורות, קטיפה וברונזה מסימני ההיכר של עבודתו.
"בגד בצלאל..." – עשרות מוצרים אשר עוצבו ע"י בוגרי המחלקות לצורפות, קרמיקה, עיצוב גרפי ותעשייתי.
"חיתוכי עץ" – אסף בן מנחם – סידרת חיתוכי עץ גדולי מימדים.
"בקבוקונים סיניים לטבק־הרחה" – מאוסף יוסף ברוך סילבר.
"אוסף מנורות חנוכה של ד"ר פיכו" – כ־70 מנורות חנוכה מאוסף ד"ר פיכו ומאוסף המוזיאון, המוצגות לפי נושאי עיטוריהן: סמלים יהודיים, ארכיטקטורה, בעלי־חיים וצמחים. בית פיכו (שעות הביקור כבמוזיאון, בשבת סגור).
"יוסטין לאהה" – אמן אורח מניו־יורק שאופיין המיוחד של עבודותיו מעניק לו מקום של כבוד באמנות העכשווית.
"דגש חזק" – אריה ארוך, מיכאל גרוס ויגאל תומרקין – מבחר מיצירות האמנים.
"הדז המופלאה" – תערוכת היכרות עם תרבותה ומסורתה של הדרוזה, עם פינות הפעלה. עד 25.1.88.
"חדשות בעתיקות 87" – 100 ממצאים ארכיאולוגים המתפרשים על פני 50,000 שנה.
"שמואל כץ – מאייר בקו ובמכחול" – תערוכת איורי ספרים בספרית אגף הנוער.

מוצג מיוחד: כלי אוכל מאבן שהובאו לארץ בידי עולי תימן – בביתן קהילות ישראל.

לאירועים – ראה עתונות מקומית ובטל' 02-698213.
באגף הנוער – נמשכת ההרשמה לחוגי ילדים, מבוגרים ומורים. פרטים בטל' 638940; 633278.
הדרכות במוזיאון: בימי ג': 16.30; בימי ד': 10.30.
אין להכניס נשק למוזיאון ואין תנאים להפקדתו.
המוזיאון לארכיאולוגיה (רוקפלר): שעות הביקור: א'–ה' 10.00–17.00; ו', שבת 10.00–14.00.
תערוכות: "חיות מן העולם העתיק"; עד 26.1. "אמנות צלבנית" – פיסול ממלכת ירושלים הלטינית.
במרכז פיילי (מול רוקפלר): "מלאכות־יד ערביות מסורתיות".

בית התפוצות
על שם נחום גולדמן

שעות פתיחה:
א', ב', ג', ה': 10.00–17.00
יום ד': 10.00–19.00
יום ו': סגור
שבת: 10.00–14.00 (המחשב לא עובד בשבת)
ארכיון התצלומים של בית התפוצות – קבלת קהל עפ"י תיאום מראש.
לתיאום סיורים מודרכים נא לפנות בימים א'–ה', בין השעות 9.00–13.00 בלבד.
תצוגת קבע וכרונוספירה – 2500 שנות חיים יהודים ברחבי העולם מוצגות תוך שימוש באמצעי הטכניקה המתוחכמים ביותר.

תערוכות:

1. ביתא ישראל – סיפורם של יהודי אתיופיה – במרכז התערוכות ע"ש לידי שרה כהן.
2. יהודים אחרונים בפולין, 1980–1985, צילום: תומאש תומאשבסקי; כתבה: מאגדאלנה ניאזאביטובסקה – באולם ע"ש גרינשטיין־שמיר.

אירועים:

1. "תורת השמיטות", הרצאה אחרונה בסדרת ההרצאות בנושא "התפתחותה של המחשבה הקבלית".
מרצה: ד"ר יורם יעקבסון.
יום ראשון, 24 בינואר 1988, בשעה 9.00.
ההרצאה מיועדת לחברי אגודת הידידים בלבד.
2. אחוות עמים ושנאת זרים בהסטוריה היהודית – אתמול והיום.
ערב עיון בספרדית.
משתתפים: פרופ' חושה איציקסון, פרופ' צבי שולדינר, ישראל חמיכובסקי, משה דיין.
מנחה: ברנרדו סרייסטר.
יום ראשון, 24 בינואר 1988, בשעה 20.00
3. "סיפורת נשים עברית" – יום עיון במלאת מאה שנה להולדתה של הסופרת דבורה בארון (בשיתוף עם החוג לספרות עברית באוניברסיטת תל אביב).
משתתפים: ד"ר מירה אריאל, ד"ר הלל גוורא, ד"ר יפה ברלוביץ, פרופ' נורית גוברין, ד"ר בן עמי פיינגולד, אהרון מגד, עמליה כהנא כרמון, יהודית הנדל, רות אלמוג, שולמית לפיד, ד"ר לילי רתוק, נורית זרחי, ד"ר מאשה יצחקי.
יום שני, 25 בינואר 1988, בשעות 14.00–20.00
4. הקרנת הסרט "ימי הדריי".
הסרט מחזיר את הצופים לשנות ה־40 בהן שלט הדריי בחייהם של תושבי ארה"ב. במקביל מתאר הסרט הווי חיים של משפחות יהודיות מן המעמד הבינוני בארה"ב.
במאי: וודי אלן.
שחקנים: מיא פארו, ג'ף דניאלס, דיאן קיטון.
הסרט דובר אנגלית ומתורגם לעברית ולצרפתית.
יום חמישי, 28 בינואר 1988, בשעה 19.00
כרטיסים במחיר: 5 ש"ח; לחברי אגודת הידידים: 4 ש"ח.

תערוכות ניידות:

1. מגילות האש – מתנ"ס גוש עציון.
2. הגשר החי – מפגש המתנדבים הארצישראלים עם שארית הפליטה – הכנסת, ירושלים.
3. בתי־כנסת בגרמניה במאה הי"ט – היכל שלמה, ירושלים.
4. יהודים באתיופיה, רשמי מסע – תצלומים: פרדריק ברנר – אודיטוריום וולפסון, עכו.
5. ביקורים במרוקו 1979–1985 – בית מורשת יהדות מרוקו, מעלות.
6. גיטו קובנה, תמונות מצלמה נסתרת – צילומיו של צבי קדושין – אבן שמואל.
7. מקדמנו לירושלים – הקהילה היהודית בעיר תוניס – בית אלון, צפת.
8. אתרים יהודים בלבנון – קיץ 1982, צילומים: מיכה בר־עם – שערי אברהם.
9. דרך ארץ סין – הקהילה היהודית בחרבין, טיינצ'ין ושנגחאי – הספריה המרכזית, אונ' בר־אילן.
10. המסך שירד – התיאטרון היהודי הממלכתי במוסקבה – יד לבנים, ת"א.

בעקבות תערוכת "ביתא ישראל – סיפורם של יהודי אתיופיה" יקיים אגף הנוער של בית התפוצות השתלמות מורים לכתות ה'־ט' בתאריך 3.2.88 בשעות 16.00–19.00 מורים שיעברו את ההשתלמות יוכלו להגיע עם כיתותיהם לפעילות בתערוכה. פרטים והרשמה בטלפון 03־425161, שלוחה: 98, 81, 24.

להשאלה בארכיון בית התפוצות שקופיות בנושאים הבאים:
פורים, פסח, ירושלים בראי הדורות, סיפורי המקרא כמו כן ניתן לרכוש שקופיות בנושאים הבאים:
המרכז היהודי בבבל ★ ספרד ★ מחזור חיי אדם לפרטים, נא לפנות לארכיון בית התפוצות, או לאגף הנוער, טל' 03־425161

למכירה בחנות בית התפוצות:
מתנות מיוחדות ★ חפצי יודאיקה מודרנית ★ פרסומי המוזיאון

בית התפוצות נמצא בקמפוס אוניברסיטת תל אביב (שער 2) רח' קלאוזנר, רמת־אביב טל' 03־425161.
אוטובוסים: 6, 13, 24, 25, 27, 45, 49, 74, 79, 86, 274, 572, 573, 604.

עשן קצת פחות! בכסף שתחסוך, קנה לילדך "מעריב לנוער"

הבכורה לבעירים
מעריב לנוער
בלעדי לקוראי מעריב לנוער
קומדיית המתח המפתיעה!
לילה מגניב

בכורה מיוחדת לקוראי מעריב לנוער
פרטים ביום שלישי, 26.1
בגליון החדש של מעריב לנוער
לא כדאי לכם להחמיץ!!!

מוזיאון חיפה
רח' שבתאי לוי 26, חיפה, טל. 523255

אירועי השבוע 23.1.88-28.1.88

תערוכות

מוסיקה ואנתולוגיה
אמנות המודרנה
לראשונה בישראל תצוגה נרחבת של כ־160 פריטים מרהיבים ביופיים מן המאות ה־18־20 מאוסף פלה ודייר נתן צלניק מארה"ב.

אמנות עתיקה
פיסול באבן ושיש, דיוקנאות מפאיום ועוד.
שעות ביקור: א'־ה' ושבת 10.00-13.00, ג', ה' ושבת גם 18.00-21.00

המוזיאון הימי הלאומי (דרך אלנבי 198)
צלם צבאי - 40 שנות צילום ב"מחנה".
שעות ביקור: א'־ה' 10.00-16.00, שבת 10.00-13.00

מוזיאון טיקוטין לאמנות יפנית
(שדרות הנשיא 89)
יצירות נבחרות מאוסף המוזיאון
שעות ביקור: א'־ה' 10.00-17.00
שבת 10.00-14.00

המוזיאון לפרהיסטוריה (גן האם)
"כפרים פרהיסטוריים מתחת למים"
שעות ביקור: א'־ה' 08.00-14.00, שבת 10.00-14.00

הג'אז הצרפתי
הופעה חיה של להקת "זוויתי" והקרנת וידיאו קליפים של נגנים צרפתיים.
מנחה: יוסי אקצ'וסי. מוצ"ש 23.1.88 שעה 20.30.

מועדון יום ב'
מפגש חברתי על כוס קפה ועוגה.
בתכנית: אדריכלות מהיאונים בנורמניה. רשמי סיור בליווי שקופיות ע"י גב' יהודית שן־דר. סרט על מוזיאונים בנורמניה.
יום ב' 25.1.88 שעה 11.00.

התזמורת הפילהרמונית הישראלית

נמשכת מכירת כרטיסים לאופרה "פידליו"

תל־אביב, היכל התרבות, 8.30 בערב
קונצרט למנויים מס' 5
גינטר הרביג, מנצח
מרים פריד, כנרת
התכנית: הינדמית: מוסיקה קונצרטית לכלי קשת וכלי נשיפה
ברוך: קונצ'רטו לכנור
בראהמס: סמפוניה מס' 4

סדרה ז':	מוצ"ש,	23.1.88
סדרה ז':	יום א',	24.1.88
סדרה ח':	יום ב',	25.1.88

חיפה, אודיטוריום חיפה, 8.30 בערב
קונצרט למנויים מס' 5
גינטר הרביג, מנצח
מרים פריד, כנרת
התכנית: הינדמית: מוסיקה קונצרטית לכלי קשת וכלי נשיפה
ברוך: קונצ'רטו לכנור
בראהמס: סמפוניה מס' 4

סדרה א':	יום ג',	26.1.88
סדרה ב':	יום ד',	20.1.88
סדרה ג':	יום ה',	21.1.88

ירושלים, בנייני האומה, 8:30 בערב
קונצרט למנויים מס' 4
גינטר הרביג, מנצח
מרים פריד, כנרת
התכנית: הינדמית: מוסיקה קונצרטית לכלי קשת וכלי נשיפה
ברוך: קונצ'רטו לכנור
בראהמס: סמפוניה מס' 4
יום ד', 27.1.88

שוהר בן זיין א ייד - קשה להיות יהודי
מאת שלום-עליכם
בימוי ועיבוד, נייע בסטרבנטוב ואן רוטשי: ישראל בקר

לספריכי הצגות:
23.1.88 שעה 20.00 - ת"א - בית יד לבנים.
24.1.88 שעה 20.30 - ת"א - בית יד לבנים.
28.1.88 שעה 20.30 - ת"א - בית יד לבנים
30.1.88 שעה 20.30 - כפר־סבא - היכל התרבות.
31.1.88 שעה 20.30 - ת"א - בית יד לבנים.

הקופה ראשית: "כנף" אלנבי 91, ת"א טל. 293838, 295154.
כרטיסים להשיג במשרדי הכרטיסים ובקופת התיאטרון בערב ההצגה.
בית יד לבנים. מקס 63. טל. 441707.

סאן אוף א־ביץ
מבצע מתחת לחגורה!!!
כולם באים למבצע
על כל קניה מ־100 ש"ח
חגורה אופנתית מתנה!!!
חגורות, תיקים וג'ינסים מטריפים
בחנות המפעל: דרך פ"ת 23 תל־אביב (ליד בית הדר), מ־08.30-17.00, טל. 03-614486

מוזיאון תל אביב לאמנות

מארק שאגאל

מאה שנה להולדתו
כ־60 עבודות, המקיפות את כל שנות יצירתו של שאגאל.

מנשה קדישמן

מיתוס וגילגולו:
ציור ופיסול מונומנטלי
ארבעה פסלים ושני ציורים גדולי מימדים המוצגים לראשונה.

אוצרות ארצות המקרא

5000 שנות היסטוריה של שבע תרבויות המזרח הקדום ביניהן: מצרים, מסופוטמיה, איראן, אשור.
שיח גלריה בעברית: מוצ"ש 23.1 בשעה 20.00, יום ג' רד' כ־18.00.
שיח גלריה באנגלית: יום א' רג' בשעה 12.30, יום ה' ב־17.00.

אמנות ישראלית

אוסף אמנות ישראלית
תצוגה הכוללת מבחר חדש ומורחב של אמנות ישראלית מאוספי המוזיאון, וכן עבודות משנות ה־60 ואילך.
התערוכה בביתן הלנה רובינשטיין

מוסיקה
שוברט
סידרה בעריכת יונתן זק. ג. ברי, בריטון; י. טונה, כנור; ע. צבי וי. זק, פסנתר; הרביעיה הישראלית. מוסטיה לכינור, פרק רביעיה, מוסטיה לפסנתר 4 ידיים, מבחר שירים. היום, יום ו' 22.1 בשעה 14.00.

קולנוע
שני סרטי ביכורים "ילדה מזלה", נדירת ירון גרונך. "עורבים", איילת מנחמי. מוצ"ש 23.1, ימים א'־ה' 24.1 – 28.1, בשעות 19.30 ו־21.30.

לילדים ולנוער
"חלום בחלון" הפקה לילדי גן (גילאי 5־6) עם הורים. ביום ב' 26.1 בין השעות 15-15.30. כרטיסים בקופת המוזיאון מספר המקומות מוגבל.

סדנאות
תיאטרון בובות
(ימאר־מאי) עירוני מספר מקומות. ההרשמה בבית הלנה רובינשטיין, ימים א'־ה' בשעות 9.00-19.00

ארוע מיוחד
רוברט פרנק – אלן גינזברג
הקרנת סרטי וידאו:
1. אש בשדה: פורטרט של רוברט פרנק / מוזיאון יוסטון.
2. החיים ממשיכים לרקוד.
3. PULL MY DAISY.
4. "קדיש".
יום שלישי, 26.1, שעה 21.30 בשיתוף "קאמרה אובסקורה".

שעות הביקור במוזיאון ובביתן הלנה רובינשטיין
בימים א'־ה' 10.00־20.00 (ללא הפסקה)
יום ו' 10.00־14.00. שבת 10.00־14.00. 19.00־22.00
מוזיאון תל אביב, שדרות שאול המלך 27. טל. 03־261297
ביתן הלנה רובינשטיין, רח' תרס"ט 6. טל. 03־299750

גרשבסקי פרילינג דובר

פרשה ופישרה / בא

כבוד בתוך הבזיון

מאת משה גרילק

משה זעם ובצדק.

מולו עמד מלך עקשן כפרד, ששום דבר לא ישכנע אותו. על כן עזב משה את ארמון פרעה "בחרי אף" (שמות יא, ח).

מה גרם לחרי אף זה? מה היה פתיל העקשנות שהצית את מרעום הזעם, בלבו מלא הענווה של מנהיג בני ישראל?

כאשר נחתה המכה התשיעית – מכת חושך – על ארץ היאור (שם י', פסוקים כא־כט), חושך ממיך, בו לא רק "לא ראו איש את אחיו" כי אם גם "לא קמו איש מתחתיו שלושת ימים" (שם, כג') – מיהר פרעה המוכה וקרא למשה, ובקשה בפיו:

"לכו עבדו את ה'" (שם, כד).

אכן כשל סוף סוף כוח סבלו. ועם זאת עדיין עמד בו הכוח הנפשי, להגביל את יציאת בני ישראל בהשארת הצאן. בלשונו של פרעה: "רק צאנכם ובקרכם יוצג" (שם, שם).

משה התנגד לדרישה מגבילה זו. על גאולה לא מטילים הגבלות. אז שכח פרעה לרגע את ההרס המשתולל זה קרוב לשנה בארצו והטיח בפני משה: "לך מעליו השמר לך, אל תוסף ראות פני, כי ביום ראותך פני – תמות" (שם, כח).

משה הרים את הכפפה שהטיל לעברו פרעה: "כן דברת לא אוסיף עוד ראות פניך" (שם, כט). ו"כמתנת פרידה" העניק לפרעה את דבר ה', שבישרו על מכת בכורות. לפני צאתו את הארמון, תיאר באוזני פרעה את הצעקה הגדולה שתעלה מכל ארץ מצרים בחצות הלילה, כאשר ימותו, ברגע אחד, כל הבכורים. ומשה סיים את דבריו כך: "וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמור: צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא. ויצא מעם פרעה בחרי אף" (שם יא, ח).

עוונו הפוליטי של פרעה, עקשנותו הבלתי מוסברת וחסרת ההגיון, היא שהעלתה את חרון אפו של משה. עד כי תאר באוזני השליט את סופה של הדראמה הגדולה.

אולם בתיאור זה החסיר משה, משום מה, פרט מרכזי וחשוב. האקורד האחרון של מכת בכורות הסתיים בצורה שונה ממה שהשמיע באוזני פרעה. משה אמר לפרעה: "וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי" ואילו בפועל:

ויקם פרעה לילה הוא וכל עבדיו וכל מצרים ותהי צעקה גדולה במצרים.... ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי וגו'" (שם יב, ל־לא).

כלומר, לא רק עבדיו באו והתחננו לפני משה ואהרן שיסתלקו במהירות מארץ היאור המוכה והמושפלת, כי אם המלך בעצמו בראש עבדיו, השתחווה, למעשה, בפני רצונו של משה. מדוע איפוא, לא הטיח משה מציאות זו בפניו של פרעה, לפני שעזב את הארמון בחרי אף, מדוע אמר לו רק שעבדיו יבואו להשתחוות ולהתחנן לפניו, אודי מכת בכורות הנוראה?

קראו את תשובת רש"י, המשיב על שאלה זו (עפ"י דברי התלמוד):

"חלק כבוד למלכות, שהרי בסוף ירד פרעה בעצמו אליו בלילה".

תשובה מפתיעה. מתברר, איפוא, שמשה שולט ברוחו גם בשעה שרוחו סוערת מאוד. העימות הקשה והמתמשך, שלא הצליח להכניע את לבו העיקש של המלך האכזר, רשם באותו מעמד שיא חדש. וכתגובה לאיומו של פרעה ("כי ביום ראותך פני – תמות") מטיח משה בפניו את כל העומד לקרות בימים הקרובים. ועם זאת תוחם משה את דבריו ואינו עובר את הגבול, גבול הכבוד, אותו הוא מעניק למלך. הוא לא יאמר לו את האמת המבזה במלואה, האמת שהמלך עצמו יבוא וישתחווה, במצוקתו הגדולה, בפני משה. במקום זה עוטף משה גלולה מרה זו במלים רכות יותר – עבדיך ישתחוו לפני.

מדוע נהג כך? למה ראה צורך באותו רגע לשמור על כבודו של מלך רשע זה?

כי כך צווה בתחילת הדרך. כך דרש ממנו האלוקים, עוד בעת ההופעות הראשונות של משה לפני פרעה, כאשר החל מסע השכנוע, שמטרתו היתה לאלץ את מלך מצרים לשחרר את עבדיו העברים, כאמור: "ויצום (האלוקים את משה (ואהרן) אל פרעה מלך מצרים" (שם ו, יג).

"אל פרעה מלך מצרים" – "ציווה עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם, זה מדרשו" (רש"י).

על רקע העימות כולו, נראית הוראה זו תמוהה ומוזרה. הלא המרד שהכריז משה בשם האלוקים נגד פרעה, פגע בכבודו יותר מכל. אדם זה, שראה את עצמו כאליל, וכזה היה גם בעיני בני עמו, הושפל ונתבזה על ידי משה, בסדרת עשר המכות שנחתה על ארצו, כמו גם עליו אישית.

"ונקח לדוגמא מכת צפרדע. הלא כתוב: "ובך ובעמך ובכל עבדיך יעלו צפרדעים". וברש"י: ובך ובעמך (מסכת סנהדרין פ"ג): "בתוך מעיהם נכנסים ומקרקרים". תצייר נא לעצמנו האיך היה נראה פרעה כשישב על כסא מלכותו וכתרו על ראשו ושריו סביב והצפרדעים מקרקרים בבטנו וכן בבטן שריו והוא מדבר ואין קולו נשמע – רק קול הצפרדעים המקרקרים מתוך מעיו... האם יש כאן כבוד מלכותו? וכן במכת כנים ובמכת שחין וכו' וכו'" ("אור יהל" על הפרשה).

דברים אלו מתארים בתמצית את חוסר אונותו של פרעה, המתגלה לעיני כל עמו. פרעה הגדול, אלוהי הארץ, אינו מסוגל להתמודד עם בעיית עשר המכות המטלטלות את ארצו ואת כסא מלכותו. מצב דברים זה טומן בתוכו בזיון כה גדול למלך ועירעור כה מוחלט של האוטוריטה שלו, עד שהדרישה לנהוג בו כבוד נשמעת כלעג לרש. פשוט לא מובן כיצד ניתן לתבוע בשעת הנחתת המכה הסופית, מכת בכורות, להתחשב בכבודו הרמוס של הקרבן, במקרה זה מלך מצרים האכזר? מה זה כבר משנה לפרעה עצמו – בשעה קשה זו – אם ישמע בפירוש: אתה תבוא ותשתחווה לפני?

אולם, אומרים לנו הוגי המוסר העברי, מבטה של התורה שונה:

"נורא ונפלא למתבונן – ללמד לאדם דעת בכמה אופנים. ראשית דבר אנו רואים כאן, עד כמה מדוייק בתכלית הדיוק מידת העונש לאדם – כחוט השערה לא פחות ולא יותר... עונשים אלו (מכות מצרים) ראוי הוא (פרעה) להם על ידי פשעיו הרבים. אבל שישמעו אוזניו דיבורים אלו מפי משה "וירדת אתה אלי" – לבזותו עד כדי כך אין מגיע לו, כי מלך הוא ויש לחלוק לו כבוד מלכים". (שם, באור יהל).

הנה בדברים הללו טמונה גישת התורה למושג עונש. אין מטרתה לנקום בעושה העוול, כי אם לתקנו. הוא בא לפגוע בעיוותים שהשתרשו בלבו של אדם, בתודעתה של אומה, ליישרם ולתקנם. אכזריותו הנוראה של פרעה נבעה מאמונתו האווילית וחסרת השחר בכוחותיו האלוהיים, בכוחות בהם ניחון, כביכול, שהם מעבר לכוחותיו של בן תמותה רגיל. תחושת עוצמה זו מעבירה היא את האדם על דעתו, משבשת לו את הפרופורציות הנכונות שלו עצמו ושל המציאות הסובבת אותו ודוחפת אותו למעשי העוול הנוראיים ביותר.

בדורנו סבלו משגעון־גדלות זה (אם כי במונחים "מודרניים", השונים בצורה, אך לא בתוכן, מן המונחים הפרעוניים) – היטלר וסטאלין. התוצאות שגעון חייהם טבוע עד היום כצלקת עמוקה ובלתי ניתנת לריפוי כמעט בבשרה של האנושות.

מכות מצרים נועדו לעקור תפישת עולם מסוכנת זו. כל מכה ומכה גרמה, בתחומה, להרס כל חלקי הפילוסופיה הפרעונית. בכך ובבזיון שנלווה אליהן, שבו למצרים ולמלכה התפישה הנכונה על עצמם, כבני אנוש ותו לא. כיצורים המוגבלים בכוחם, שאין להם כח להתמרד באיתני הטבע המופעלים על ידי האלוקים הכל יכול. היה זה פתח להבנה שכל בני אדם שווים הם, ואין כל זכות לאדם להתעמר ברעהו, ואין מקום לעבדות, בכלל, ולעבדותם של בני ישראל בפרט.

אולם, פרעה היה מלך מצרים בזכות. דווקא בשעה שנחתות עליו המכות הנוראות, חייב הוא להיות מודע לכך, שלא במלכותו ובזכותו לשלוט מתכוונים לפגוע, כי אם בשגעון מלכותו – הסיבה לסירוב שהולידה את דיכויו של עם ישראל ודחפה למעשי האכזריות.

ועל כן הוזהר משה בתחילת הדרך להראות לפרעה שכבודו כמלך בשר ודם נשמר. וגם בטרם המפלה המוחצת, שהובילה את פרעה העקשן אל אבדנו, שלח לו משה – תוך כדי כעסו הרב – רמז ברור, שלא כלפי המלכות עצמה מכוונים דברי האלוקים ומכותיו: "וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי...", עבדיך אמר ולא אתה, כדי לשמור על כבודו.

אישי המוסר הפיקו מכך לקח גם לעצמנו:

"ויש לנו ללמוד מכאן דבר לעצמנו בכבוד אדם: יש לדקדק עליו, אפילו בשעה שמענישים אותו והוא ראוי לעונש ומוכיחים אותו בדברים קשים כגידים. מכל מקום כל דיבור ודיבור צריך להיות במידה ובמשקל, מה מותר ומה לא. צא ולמד: אם לפרעה הרשע כך, קל וחומר לאדם מישראל... מה מאוד יש לדקדק בדיבור אותו לתת לו כבוד הראוי, הרי כן תובעים מאת האדם ליום הדין ושואלים אותו: המלכת את חברך עליך בנחת רוח" (שם באור יהל).

שעור "קטן" במוסר יהודי על רקע הפלתו של שלטון הרשע של פרעה "האלוהי".

דברים שרואים משם

יעל פרדס צילום: נאור רהב

מאת עידית שחורי

כשנשאלה יעל פרדס, בבחינות הכניסה למגמה לעיצוב תפאורה באוניברסיטת ת"א, את השאלה "למה דווקא תפאורה?" היא ענתה: "כי אני אוהבת לראות דברים גדולים שבני אדם נעים בתוכם". ואכן, בעבודות שלה בתיאטרון היא עדיין מנסה לממש את התשובה הזו. "תמיד אהבתי לעשות דברים גדולים. גם בתיאטרון אני אוהבת להגיע עם התפאורה עד הקיר, עד הקצה. פחות מרגש אותי לעשות דברים שנראים כמו היום. אני צריכה את הפנטזיה, אני מחפשת דברים שצריך לחשוב עליהם".

הגילוי הגדול שלה קרה בגמר חברבורות בהבימה. עבודה ראשונה בתיאטרון גדול, בבמה גדולה, כמעט ריקה, עליה פרוד חול והיו גם סוסים שירדו משמיים. הביקורות הללו ושיבחו את עבודתה. היא עצמה מופתעת מזה עד היום. "יש עבודות שאני עושה שמלוות בפחד גדול, פחד שאולי זה לא יעבוד וכל העניין הוא טעות. גמר חברבורות זו דוגמא טובה – פחדתי מההתחלה עד הסוף. אני אוהבת שה'מקט' (דגם התפאורה המוקטן) נשאר אצלי בבית כמה ימים כשהוא גמור ולפני שאני מגישה אותו לתיאטרון. המקט של גמר חברבורות שכב אצלי שבועיים. כל הזמן הייתי מתוסכלת וכל הזמן אמרתי לעצמי 'אין שם כלום' הוספתי והורדתי דברים אבל כל תוספת נראתה מיותרת וכך זה נשאר עם הריק. מי שעזר לי מאוד היה חנן שניר, הבמאי, שידע מה הוא רוצה בדיוק".

מעצבת התפאורה יעל פרדס "אוהבת לראות דברים גדולים שבני אדם נעים בתוכם". מ"נוצות" עברה להכין את התלבושות להצגה "סאלח שבתי"

בשבוע "חג המחזה המקורי" נראתה שוב עבודה שלה – נוצות של תיאטרון הקאמרי בבימויו של שמואל הספרי. "עם הספרי אני מאוד אוהבת לעבוד. עשיתי איתו 8 הפקות עד היום כשהראשונה היתה חופה שחורה וזה היה עוד בזמן הלימודים באוניברסיטת ת"א. מאז נשמר הקשר בינינו. במצוות דחיתי את ההחלטה לגבי מה אעשה. ידעתי שצריך משהו שהוא לא ירושלים ולא במה ריקה. חיכיתי לראות מה אני מרגישה. לפעמים אני מרגישה משהו בפנים ואני לא יודעת מה זה. וכשכבר היה לי מראה מסויים הראיתי אותו לשמוליק (הספרי). לא חששתי. בעבודה הזו הרגשתי די שקטה למרות שההפקה הזו היתה נורא קשה ועמוסה בפרטים."

היא לא חשבה להיות תפאורנית. אחרי הצבא ואחרי שהייה בחו"ל חזרה הנה כדי לגלות שאנימציה לא תוכל ללמוד כאן – פשוט כי אין איפה. כאלטרנטיבה שקלה ללמוד עיצוב גרפי אבל המחשבה הזו נדחתה בשיקול שני כי גרפיקה זה דו־ממדי וקטן. אז שמעה על המחלקה לעיצוב תפאורה באוניברסיטת ת"א, חשבה 'למה לא', לקחה כמה ציורים שלה והלכה להרשם. "עד שהתחלתי ללמוד תיאטרון ראיתי אולי 3 הצגות אבל תמיד הייתי קרובה לעיסוק בתיאטרון. בנעורי שהייתי בקיבוץ ושם שחקתי לפעמים במערכונים או שעזרתי לאפר בהצגות ולקשט. תמיד היתה לי אהבה לזה – אבל לא חשבתי שזה יכול להיות מקצוע."

לא תמיד היא עושה תפאורה ותלבושות. לפעמים רק חלק – או תפאורה (אידמה לה דוס) או תלבושות (בונקר, דבש פרא, החיילוני האחרון). בחלומה היא היתה רוצה לעשות הכל, גם תאורה. "למדתי תאורה באוניברסיטה, אבל כרגע קשה לי להתמודד עם הכל. לפעמים כשההפקה גדולה צריך לחלק את העומס כי אחרת אני לא מספיקה ודבר נופל על דבר. אבל אני תמיד יושבת כשעושים תאורה כי אני חושבת שמעצב אחראי על איך הבמה נראית משרוך הנעל ועד הפנסים למעלה."

– לא נראה לך שיש סכנה כאשר העבודה מתחלקת בין כמה מעצבים שתיווצר אי־אחידות במראה הכללי?

בעיני כל העניין של תיאטרון הוא שיתוף פעולה. אם מדברים – אין סיבה שזה יקרה. עכשיו אני מכינה את התלבושות לסלאח שבתי ודוני תוזן מכין את התפאורה. אנחנו מדברים הרבה. צריך שיהיה קשר. יש המון כיף בשיתוף פעולה.

– מכל העבודות שעשית יש אחת שאהובה עליך במיוחד?

אני אוהבת כל עבודה כשהיא קורית. לפעמים, זה קשור לנושא ההצגה ולפעמים לאנשים שעובדים בה. אני לא זוכרת שסבלתי באיזה שהיא הפקה. אם משהו קשה לי זה הקצב, האינטנסיביות לקראת סיום העבודה – לא ישנים מספיק, מתעצבנים ולפעמים כועסים. זו עבודה מלאה חרדה, הגוף די נשבר ויש דקירות, כאבים ומשברים. קוראים לזה סימפטומים פסיכוסומטיים והם תוצאה של מתח וחרדה. לפעמים אני שואלת את עצמי על האנשים שעובדים איתי איך הם רואים אותי מהצד עם המבוכה, חוסר הבטחון העצבים וכל הדברים שמלווים את העבודה. ואז אני אומרת לעצמי 'מה אני צריכה את זה', הייתי יכולה לעבוד במקום אחר בשקט בלי אחריות אבל אני יודעת שאני לא יכולה אחרת. ואני גם יודעת שבצד העבודה הקשה יש גם הרבה סיפוק בכל אחד מהשלבים כמו בקשר עם הבמאי, השחקנים ובניית הדמויות שלהם.

– נראה שמאד חשוב לך הפידבק שאת מקבלת.

לא תמיד יש לי פידבק, אבל כשהוא מגיע – הוא נהדר. אחד הדברים הנפלאים במקצוע הזה זה כשאנשים נחמדים ומשתדלים לעזור – אז פחות חשוב לי אם צדקתי או לא. אבל לפעמים יש עכבות ואלה הקטעים הקשים ואז צריך הרבה אורך רוח.

– ובעתיד?

מבמתה על במה קטנה שיש עליה שולחן וכסא אני יכולה להנות כצופה – לא הייתי רוצה לעשות את זה. בעתיד אני רוצה להשתולל, לעשות דברים גדולים – מיוזיקלס ובלטים גדולים. ראיתי בחו"ל עבודות שמשלבות תפאורה ותנועה בחלל, זה יותר תיאטרון ויותר בלט – ודברים כאלה אני מאד אוהבת ומאד הייתי רוצה לעשות.

חיים נגיד

ציפורי לילה

הילד הכחוש

חג המחזה המקורי נטה את אהליו בתל־אביב למשך שבוע ימים וכשקד לקהל והלך לערים אחרות, הותיר אחריו שני מחזות טובים מתוך שמונה (נוצות, אחד משלנו), חוויה מזויעה של הצגות בצל הדגלים הצהובים של "כך", ובסך הכל – תהודה ציבורית גדולה יותר מן הערך המוסף האמנותי.

פסטיוואל עכו האחרון, שהתקיים לפני ארבעה חודשים, לא היה שונה בהרבה: עסקנים עירוניים מנסים לרכוב על הסוס הפוליטי, מפגיני התחייה מניפים דגלים מול חאן אל־עומדן, ולפחות שלוש הצגות טובות מתוך תשע (או כמוות, ענתים, ביקורת תצוות).

על רקע זה בולטת ההפליה לרעה של הפסטיוואל בן שמונה השנים. המדובר גם בכסף, גם בהתייחסות. בעוד שהתיאטרונים הממוסדים הגיעו לחג עם הצגות שהוכנו בידי במאים ושחקנים מנוסים, שעבדו בתנאים מיטביים, באולמות נוחים, עם כל העזרים הטכניים ותמורת משכורת מקובלת, קיבלו מפיקי פסטיוואל עכו תקציב מגוחך, המבצעים זכו לדמי אש"ל עלובים, חדרי השירותים היו משפילים, האולמות מחניקים, ובעיקר, היחס מצד רוב המבקרים, לפחות בפסטיוואל האחרון – היה מזלזל.

זאת ועוד, בעוד שבחג המחזה המקורי הועלו גם מחזות מן הרפרטואר הקלאסי־לבאודה של התיאטרון הישראלי (עמוד ירגל'ה, מי תהום), ולא בהצלחה יתירה, בעכו כל ההצגות היו חדשות למהדרין. העבודה על מחזה חדש קשה ומורכבת לאין ערוך מאשר על מחזה שכבר נוסה לפני קהל – והצליח.

בימים הקרובים עומדים למנות מנהל אמנותי לפסטיוואל עכו הבא. מן הראוי שבוחריו יעניקו לו לא רק עצות נאמנות, אלא גם יחס נאות וכבוד.

יחס וכבוד בתקופה חומרנית כשלנו, פירושם בעיקר מזון עתיר תקציבים. שימו לב להבדלים: חג המחזה המקורי קיבל תקציב של 400 אלף שקל, וסכום זה נוסף לתקציב השוטף שמקבלים התיאטרונים הרפרטואריים מדי משרד החינוך והרשויות המקומיות. גדל ההקצבה הציבורית, אגב, מושפע ממספר ההפקות המקוריות של התיאטרון. בכל שירבו – היא תגדל.

לשמת זאת, כל פסטיוואל עכו קיבל בשנה שעברה סכום של 337 אלף ש"ח, ובתקציב זה היה צורך לממן לא רק את 9 ההפקות המקוריות אלא גם את שאר ההוצאות.

אם היה ערך נוסף לחג המחזה המקורי, לבד מן ההנאה שגרם לקהל, הריהו בשינוי היחס לפסטיוואל עכו. הגיע הזמן לתקן את העוול בן שמונה השנים ולהפסיק להתייחס אל הפסטיוואל כאל הילד הכחוש של התיאטרון הישראלי.

יונה מערבית

מארק הלפרין, סופר אמריקני, יהודי, בן 40, עושה להוויה הישראלית מה ששום סופר מקומי לא היה מסוגל לעשות. הוא כותב עליה כאילו לא היתה שונה מקמצ'טקה או מנהטן. לא רק איכות הכתיבה שונה, אלא בעיקר נקודת הראות, ואולי יותר מזה – היחס הנפשי אליה. התוצאה נראית שונה לגמרי מכל מה שמוכר מן הספרות הישראלית. ספרו של הלפרין, יונה מזרחית, הופיע בימים אלה בתרגום עברי של אופירה רהט (בהוצאת כתר), ובו 17 סיפורים משני קבצי סיפוריו.

הלפרין שהה תקופה ארוכה בישראל, גם שירת בצה"ל. רבים מסיפוריו מבוססים על חוויותיו בארץ. הוא מתרשם וכותב בלי מעמסת המסורת של הספרות העברית. ודאי, כסופר אמריקני הוא אינו צריך להידמות לעגנון או לברנר או להתנזרות בא.ב. יהושע או בגרוסמן. הוא כותב על שכונת התקווה כאילו היתה זו בפנר־טוודיאו, ואת הטיילת של תל־אביב הוא מתאר כך, שאין כמעט אפשרות לזהותה, אף על פי שהתיאור מדוייק להלוטין. איכויות של ניכור המציאות, סינונה דרך שקפים פיוטיים, ראייה רעננה, רהיטות באיפיון הדמויות – כל מה שקורא מתאווה אליו שעה שהוא מתייגע על הסיפורת העברית הבינונית.

בקצרה, בלי ניסויי מעבדה, הספר הוא הוכחה לכך, שתיתכן גם סיפורת ישראלית אחרת. ובעיקר – שסיפורת כזו יכולה להיות מעולה שבמעולות, מבלי שתזדקק לאישור של מבקרי הספרות בארץ, בלי שתשתייך לשום קליקה מוכרת. למזלו, הלפרין הוא יונה מערבית.

הסיפור הפותח את הקובץ, יהודי מפרס, עניינו בעולה חדש, המגיע לשכונת התקווה מן ההרים הגבוהים של מולדתו. שנים רבות עוברות, בנו משתחרר מן הצבא, אבל הוא עדיין נרדף על ידי סיוט: בדרכו ארצה, השטן או שליחו ניסו לרצחו במעבר הרים בפרס. הוא אמנם שיסף את בכור השטן בחרב, ואת מחציתו השליך לתהום, אבל השטן אינו מרפה, ואת הבטחתו להרגו בתער הוא מקיים. יום אחד מבחין הפרסי המזדקן בדמותו של השטן תוספת באחת הסמטאות. הוא אינו מאבד את עשתונותיו. לאחר הרהורים ממושכים תוך כדי טיול בשפת הים, הוא מתגלח ומתנאה, הולך אל הספר, מושיט את צווארו לשוחט, ואז – כשזה רוכן עליו, הוא משסף אותו ומחסלו. המשטרה מאמינה לו, כמובן. הוא היה בטוח שהספר הוא השטן, שכן הלא זה איים עליו שבאחד הימים יהרגו בתער. ואמנם, מאחורי חזות הספר מתגלה חיש קל שליחו של הסטרא אחרא.

יצירת מופת קטנה בקובץ היא הסיפור יונה מזרחית. סיפורו של בוקר ברמת הגולן, המפלס את הדרך לעדר הפרות של המשק. העלילה גולשת מתיאורי הגולן אל זכרונות מלחמת העולם השנייה ומגולל את קורותיו של גיבורו בשואה. ומן העבר שוב חוזר הסיפור אל ההווה, ויוצר קישור נפלא בין הבוקר המתבונן ביונה נודעת, לבין זכרונותיו על אשתו. היונה היא כמובן מטאפורה, אך הציור הפיוטי עשוי כל כך בעדינות ומשמעויות הסמליות אינן מכות על עד הדוף.

הלפרין מגשים את כל מה שסופר ישראלי ידע: שכל איש בארץ נושא על גבו שק של סיפורים. המציאות המיוחדת של מדינת ישראל, כארץ של קיבוץ גלויות שהוקמה לאחר השואה, עושה כל עובר אורח מיקרי לגיבור של סאגה רבת פיתולים עלילתיים.

לא אחסוך מן הקורא לבסוף גם את אחד התיאורים מעוררי התיאבון שבספר. הנה תיאורה של חיפה בסתיו. מי מכיר מי ידוע תוויה כזו: "הימים היו ימי ראשית נובמבר, סתיו, עונה נהדרת שטופת תשוקות. כמו מכסיקו בסתיו, כמו כל מקום חם ומאובק שהחום שולט בו ולפתע הופך מזג האוויר נוח וצלול, נעשתה חיפה הגיונית ובהירה בסתיו...".

אהבה אפשרית

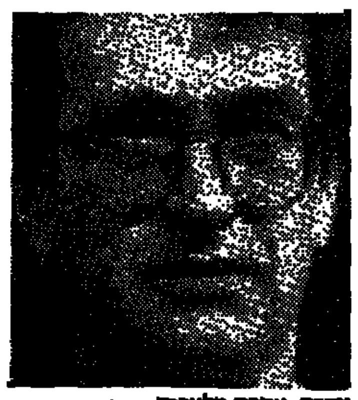

ונדרס: אהבה מלאכית

הייתי כמעט שיכור מיפי המלים בחלק האחרון של מלאכים בשמי ברלין, סרטו החדש של וים ונדרס.

איזה טכסט פיוטי.

ואין פלא, אם לתסריט אחראים גם וים ונדרס, במאי פריס טכסס ובמהלך הזמן, וגם פטר הנדקה, מגדולי הסופרים של גרמניה.

ונדרס מפתיע בסרט פעמיים. ברבע השעה הראשונה, התקשיתי להבין מה פשר השתיקה הממושכת של ברונו גאנץ, גיבור הסרט, המתבונן בעוברים ושבים ברחוב הברלינאי, שומע בליל קולות ביפנית ובגרמנית ואפילו בעברית, ומביט בהם ללא אומר, ורק עיניו שופעות טוב לב מלאכי. ואז, במפתיע, תפסתי שהמדובר במלאך בין מלאכים, היורד אל הספריה העירונית, ותשוקתו להפוך למלאך בשר ודם מתעוררת בזכות טרפזיסטית יפהפיה כמו מלאך, ומרוב ערגה אליה הוא קורם עור וגידים.

בעצם, העולם מלא מלאכים בשר ודם, אומר ונדרס בחיוך אירוני. מצא לו מקום לומר זאת – בברלין, ליד החומה, בקירבת מקום למיבנה הריק, הענקי והמפחיד של הגסטאפו, העומד על תילו עד היום.

אבל הנפלא מכל הוא סיום הסרט, מונולוג של בריון הטרפזיסטית, (סולוויג דומרטין): שיח אהבה של אשה המחליטה לתת את כל כולה לגבר שהגיע אליה בחלום כמלאך ושלח יד אהובה אל תוך נשמתה. כאן מתגלה מאחורי החיוך האירוני האמונה האבסולוטית באהבה. במלים אחרות: האהבה אפשרית בין מלאך לשעבר לבין אשה שיופיה ידוע רק למלאכים.

هكذا من الاصل

החברה הכללית למוסיקה (הד ארצי) גלבנדפילם בע"מ מציגים:

הוא רצה להשיג שני דברים: אליפות בהיאבקות ואת התתיכה שתשק בה

מתיו מודין (בירדי) לינדה פיורנטינו

בסרט לצעירות ולצעירים

מטורף עליך

שיר נושא שם הסרט CRAZY FOR YOU בביצוע מדונה ולהקת ברלין

בכורה ארצית "גורדון המחודש" תל־אביב

מוצ"ש 7.15, 9.30

ימי חול 4.30, 7.15, 9.30

---

4 מועמדויות לפרס גלובוס הזהב

הסרט הדרמטי הטוב ביותר גלן קלוז השחקנית הטובה ביותר
אן ארצ'ר שחקנית המשנה הטובה אדריאן לין הבימאי הטוב ביותר

גלן קלוז מייקל דוגלס

משחק מטלב ... מתח מחשמל שידביק אותך לכסא

הגרוי הקולנועי של שנות ה־80

חיזור גורלי

FATAL ATTRACTION

חב' פרמאונט מציגה

הפקתם של איפה-לנסינג סרטו של אדריאן לין

עם: אן ארצ'ר

מוסיקה: מוריס ז'אר בימוי: אדריאן לין

הקרנות טרום בכורה

בליל ששי 22.1

"בן־יהודה" תל־אביב 12, 9.45

"היכל" פתח־תקוה 10

הפצה: גולן גלובוס-קנון ישראל

גולן גלובוס מציגים:

פיי דנאוויי מועמדת לפרס גלובוס הזהב

"מקסימום של סרט על המינימום שבחיים. מיוחד במינו...מרשים, משחק גדול של רורק ודנאוויי."

קומדיה שנונה, סיפור אהבה מרגש. רורק: נהדר! "מזעזע"

מיקי רורק פיי דנאוויי

עכבר הבארים

הפקתם של מנחם גולן ויורם גלובוס

שבוע 2

תל־אביב "שחף" 12, 9.45

גבעתיים "הדר" 10

ירושלים "כפיר"

סרטו של מל ברוקס

שגעון בחלל

עם מל ברוקס

"סינמה 2" תל־אביב 12, 10 | "סמדר" חיפה 10 | "מיטשל" ירושלים

הפצה: גולן גלובוס-קנון ישראל

★★★★½

"ג'ולי אנדריוס פשוט מופלאה!" —Rex Reed, "AT THE MOVIES"

"משחק מצוין ובעל איכות אין ספק-אנדריוס נהדרת!" —William Wolf, GANNETT NEWS SERVICE

ג'ולי אנדריוס

אלן בייטס מקס פון סידוב

מאבק לחיים

DUET FOR ONE

במאי אנדריי קונצ'לובסקי

הפקתם של מנחם גולן ויורם גלובוס

בכורה ארצית "אורלי" תל־אביב

הפצה: גולן גלובוס-קנון ישראל

חדש! שחריות שבת בקולנוע "שחף" תל־אביב

השבת ב־11 בבוקר "היפה והחיה" סרט נפלא לכל המשפחה

פול גוגן - חיים סוערים, אהבות לוהטות והאמנות שמספרת הכל...

דונלד סטרלנד בתפקיד חייו

WOLF AT THE DOOR

הזאב בדלת

בכורה ארצית | הקולנוע בית ציוני אמריקה ת"א | ליל ששי 10-12 (חצות) מוצ"ש 7.30-9.30 ימי חול 4.30-7.30-9.30 | מליל ששי 10 "אור" ירושלים

הם החליטו "לנקות" את העיר ואז החלה החגיגה...

השוטר מלוס אנג'לס

טום הנקס דן איקרויד

עם: כריסטופר פלאמר במאי: טום מנקייביץ'

בכורה ארצית

תל־אביב "תל־אביב" גם בשני 12, 9.45 | ירושלים "אדיסון" | חולון "סבוי" גם בשני 10

UNIVERSAL

הפצה: גולן גלובוס-קנון ישראל

סרטי ארז בע"מ

תל אביב ברלין

סרטה של ציפי טרופה

הסרט שייצג את ישראל בפסטיבל ...

שמואל וילוז'ני

רבקה נוימן

ענת הרפזי

יוסף כרמון

TEL AVIV-BERLIN

בכורה ארצית החל מליל ששי 22.1 | בתי קולנוע "דיזנגוף" תל־אביב | ממוצ"ש "רון" ירושלים | בקרוב "עצמון" חיפה

בהשתתפות הקרן לעידוד סרטי איכות מקוריים ישראליים

גלבנדפילם בע"מ מציגים

יופין של החטא

הסרט היוגוסלבי המדובר ביותר בארץ!

125,000 צופים ראו נהנו והתפעלו! מה אתכם???

"פאר" ת"א "לילי" ר"ג "אור" י-ם "אשל" ב"ש גם בליל ששי 10 "קרן-אור" חיפה

שבוע 12

הסרט היוגוסלבי המדובר ביותר בארץ!

סרטי הערב בתל־אביב

"דיזנגוף 1" 21.45, 24.15 (חצות) "דאן דה פלורט"	"סיון" 22.00, 24.00 (חצות) "זכבות רחוב"
"דיזנגוף 2" 21.45, 24.15 (חצות) "תקוה ותהילה"	"פריז" 22.00, 24.00 (חצות) "גדול מהחיים"
"דיזנגוף 3" 21.45, 24.15 (חצות) "תל־אביב ברלין"	"דרייב־אין" 22.00 "זעקת המשורר" ב־24.15 (חצות) "סקס"
"צפון המחודש" 22.00 "מאבק"	"תמוז" 22.00, 24.00 (חצות) "שרם מתוק"
"לב 1" 22.00, 24.10 (חצות) "זעירות שבדיות"	"לימור" החדש 21.45 (חצות) "ללא מוצא"
"לב 2" 21.45, 24.15 "מלאכים בשמי ברלין"	"לילי" רמת־גן 22.00 "יופין של החטא"
"לב 3" ב־21.45 "המשכחה" ב־24.45 "מגדל הדבורים"	"הקולנוע" (בית ציוני אמריקה) 22.00, 24.00 "זאב בדלת"
"לב 4" 21.50, 24.10 "סמבוט"	

הנהג, עשה לך מנהג קבוע — קח עמך חייל לדרך

שבעה כוכבים מפיצי סרטים גאים להציג:

ריקוד מושחת

שבוע 9

"הוד" ת"א | "רב־גן" ר"ג | "אורה" חיפה | "רינה" חולון | "היכל" פ"ת | "רון" ראשל"צ

גבעת המשורים HAMBURGER HILL

שבוע 3

"דרייב־אין" ת"א ליל שישי 10 מוצ"ש וכל השבוע 7.15—9.30

"אור" ירושלים ליל שישי 10 מוצ"ש 7.15—9.15 ימי חול 4.30—7—9.15

ללא מוצא

שבוע 19

"לימור" ת"א | "רב־גן" ר"ג | "עצמון" חיפה | "היכל" פ"ת | "שרון" נתניה | "דוד" הרצליה | "נעמן" ראשל"צ

300,000 צופים ראו, התלהבו, והמליצו, ואת/ה?!

שעות ההצגות בלוח בתי הקולנוע

מעריב לשונות קטנים

מאת מריק שמיר ומרים רות

ההרפתקאות הגדולות של ילדים קטנים

להשיג בחנויות הספרים ...

ספרים מבית טוב - ספריית מעריב

במלון הולידיי טבריה

4 ימים — 3 לילות

חצי פנסיון ב־165* ש"ח

● כניסה לחמת גדר ● כניסה לנינגן ● מועדון לילה בלוני הופעות אמנותיות משעשעת

חינם ● מועדון בריאות וכושר ● שייט בכנרת

פרטים והזמנות 06-721901

* לא כולל מע"מ

הקולנוע בית ציוני אמריקה

הקרנות מיוחדות בסוף השבוע

היום, יום שישי 22.1.88 14.30 "פרסיס" 22.00-24.00 (חצות) "הזאב בדלת" מוצ"ש 23.1

"הזאב בדלת" 19.30-21.30 "שבלול" 21.45

טיולי בית ברנר

מועצת פועלי ת"א יפו המחלקה לתרבות וחינוך

★ סוף שבוע במצפה רמון בתאריך: 12-13.2 120.- ש"ח
★ סוף שבוע באילת בתאריך: 12-14.2 200.- ש"ח
★ לבית יגאל אלון בגינוסר צפרים — אלונצה 5.3, 6.2, 16.1 45.- ש"ח
★ לעין גדי כולל רחצה והמרחצאות בתאריך: 27.2 47.- ש"ח
★ למאפי קלק ומפעלים בתאריך: 20.2, 30.1 30.- ש"ח
★ אל המדבר ההולך והפורח בתאריכים: 30.1, 6.2, 13.2, 20.2, 27.2, 5.3 40.- ש"ח

ההרשמה ברחוב ברנר 4, כל יום 8-12, 4-6. ימים ד', ו' 8-12. טלפונים 286888, 282211.
נקודות איסוף משבת ת"א, ר"ג, גבעתיים, בת־ים, חולון.

קולנוע

קולנוע

תל־אביב־יפו
במוצאי שבת: 7.15, 9.30

אורלי המחודש: בכורה ארצית — המאבק לחיים
אסתר: 7.30, 9.40 — שחיות בגדול
בית לסין: 11.15 בלילה — פרנקנשטיין הצעיר
בן־יהודה: שבת 11 בבוקר, מוצ"ש 7.15, 9.30 — אבא נגב
גורדון: בכורה ארצית — ממורף עליך
גת: 6.30, 9.30 — הקיסר האחרון
דיזנגוף 1: 7.15, 9.45 — ז'אן דה פלורט
דיזנגוף 2: 7.15, 9.45 — תקווה ותהילה
דיזנגוף 3: 7.30, 9.45 — בכורה ארצית — תל־אביב ברלין
דקל: נאדין — אהבה משוריינת
דרייב־אין: 7.15, 9.30 — זעקת הנערים; חצות — סרט סקס
הוד: ריקוד מושחת
הסינמטק הישראלי: 7.30 — רמבטיקו; 9.30 — החברים של אלכס
הקולנוע (בית ציוני אמריקה): 7.30 — 9.30 — בכורה ארצית — הזאב בדלת; 11.45 בלילה — שבלול
חן 1: 7.30, 9.50 — בכורה ארצית — מעקב צמוד
חן 2: 7.25, 9.50 — יום במלכודת
חן 3: 7.25, 9.50 — הנסיכה מבברלי הילס
חן 4: 7.25, 9.50 — המכשפות מאיסטוויק
חן 5: 7.30, 9.50 — מלון חדר המיטות
לב 1: 8, 10 — בכורה ארצית — נערות עובדות
לב 2: 7.20, 9.50 — מלאכים בשמי ברלין
לב 3: 7.20 — מגדל הדבורים; 9.45 — המשפחה
לב 4: 7.30, 9.50 — טמפופו
לב יפו העתיקה (החוויה הישראלית): 10 בלילה — נשמע אתמול היום
לימור החדש: שבת 11 בבוקר — הסיפור שאינו נגמר; 7, 9.30 — ללא מוצא; חצות — 9½ שבועות של שכרון חושים
מוזיאון: 7.30, 9.30 — שני סרטים ישראליים: הערבים + ילדה טובה
מקסים: שבת 11 בבוקר — החוק הגא אור; 1.15 — נינה בעל 9 המסמות (בכ"מיס אחד); 7.15, 9.30 — הבלתי משוחדים; חצות — ראסטי ג'יימס
סינמה 1: סגור לשיפוצים
סינמה 2: שגעון בחלל
סימן (אלנבי המחודש): שבת 1 צהריים — עוף הקוקה קולה; 3 — עד כלות הנשימה; 5 — הכבוד של פריצי; 7.30, 9.40 — חכמת רחוב; 11.45 בלילה — הפנתר הוורוד מכה שנית
פאר: יופיו של החטא
פוקוס רמת אביב: 8, 10 — נשמע אתמול היום; חצות — פרחון
פריז: שבת 11 בבוקר — בלשום; 1 צהריים — לחיי אהבותינו; 3 — מלך ליום אחד; 5 — עד המבוגרת; 7.15, 9.30 — ...; 11.30 בלילה — שודדי הזמן
צפון המחודש: 7, 9.30 — מאנון
צליל (יפו): 6.30, 9 — הנוכלים המקצוענים
שחף: עבר הבארים
תכלת המחודש: 7.30, 9.45 — גן השינה
תל־אביב: בכורה ארצית — השומר מלוס אנג'לס
תמר המחודש: שבת 1 צהריים — מועדון ארוחת הבוקר; 3 — מונטנה; 5 — דיוה; 7.30, 9.40 — סרט מתוק; 11.45 בלילה — מותי פימון — מגע הדיים

בת־ים
בשעות: 7.15, 9.30

אורנים: אבא נגב
עצמאות: מלון חדר המיטות

חולון
במוצאי שבת: 7.15, 9.30

ארמון: 7.30, 9.30 — אבא נגב
מגדל: בכורה ארצית — מעקב צמוד
סבוי: בכורה ארצית — השומר מלוס אנג'לס
רינה: ריקוד מושחת

ראשון לציון
רון 1: 5.30, 7.30, 9.30 — אבא נגב
רון 2: 5.30, 7.30, 9.30 — ריקוד מושחת
נעמן המחודש: 7, 9.30 — ללא מוצא
ראשון: סגור לשיפוצים

נס־ציונה
מופת: שבת 11 בבוקר, מוצ"ש 7, 9.15 — רחובות של זהב

רחובות
הדר: 7, 9.30 — ז'אן דה פלורט
חן: 7, 9.30 — יום במלכודת
בית־העם: 7.15, 9.15 — אבא נגב

ר"ג וגבעתיים
במוצאי שבת: 7.15, 9.30

אואזיס: 7.20, 9.50 — בכורה ארצית — מעקב צמוד
אורדע: אבא נגב
ארמון: סגור
הדר: עבר הבארים
לילי: יופיו של החטא
סינמטק: שבת 5 — זרים; 7.15, 9.30 — לא יכולה בלי זה
רב־חן 1: שבת 11 בבוקר — ברווז שווה מליון; 7.30, 9.50 — ריקוד מושחת
רב־חן 2: שבת 11 בבוקר, מוצ"ש 7.25, 9.55 — יום במלכודת
רב־חן 3: שבת 11 בבוקר — אי.טי. חבר מכוכב אחר; 7.30, 9.50 — הנסיכה מבברלי הילס
רב־חן 4: שבת 11 בבוקר — קינג קונג 2; 7.25, 9.55 — ללא מוצא
שביט: הטכל האוהבת והמאהבת

קרית־אונו
המרכז הקהילתי: שבת 11 בבוקר, מוצ"ש 6.30 — השוטר מבברלי הילס 2; 9 — שם הוורד

פתח־תקוה
במוצאי שבת: 7.15, 9.30

היכל 1: אבא נגב
היכל 2: ללא מוצא
היכל 3: ריקוד מושחת
שלום: זהב רמוב

הרצליה
במוצאי שבת: 7.15, 9.30

דוד: ללא מוצא
היכל: אבא נגב
מלון מגדל דניאל אודיטוריום: 8 — פסטיבל סרטים הנעריים — התודעות
תפארת: 7.15, 9.15 — רימה סו נבנ גם הוא
מועדון קולנוע דן אכדיה: 7, 9.30 — השוד (סרט בכורה)

כפר־סבא
במוצאי שבת: 7, 9.15

עמל: תקווה ותהילה
חן: אבא נגב

רמת־השרון
כוכב: שבת 11 בבוקר — קינג קונג: 1.15 — 1941; 3.15 — הסכם; 7 — סוד ההצלחה; 9.30 — מחוז של סוכן

נתניה
במוצאי שבת: 7, 9.15

אסתר: ספורט הדמים
סטודיו: 7.15, 9.30 — יום במלכודת
שרון: ללא מוצא
דוד היכל התרבות דורה: 7.15 — 9.30 — פגישה עיוורת

אשדוד
אסתר: סגור לשיפוצים
אשדוד: 7.15, 9.30 — בכורה ארצית — מעקב צמוד

אשקלון
במוצאי שבת: 7.30, 9.30

אסתר: החייך אפריקאי
מאור: מי הנערה הזו
רחל: בחור ב'

גדרות
בית העם: 6.30 — הבלתי משוחדים

קרית מלאכי
צמרת: 7.15, 9.15 — לא שם זין

באר־שבע
אורות: 7, 9.15 — 9½ שבועות של שכרון חושים
היכל התרבות מועצת הפועלים: שבת 11 בבוקר — דמבו הפיל המעופף; 1 צהריים — כתום הענף

ירושלים
במוצאי שבת: 7, 9.15

אדיסון: בכורה ארצית — השומר מלוס אנג'לס
אורגיל: 8.30 — הקיסר האחרון
אור 1: הצייד
אור 2: זעקת הנערים
אור 3: 6.45, 8.45 — בכורה ארצית — זאב בדלת; 11 בלילה — אדומה לה דוס
אור 4: 6.30, 8.45 — יופיו של החטא; 11 בלילה — היחתן מבברלי הילס
אור 5: 6.30, 8.45 — הבלתי משוחדים
אורנע: 6.45, 9.15 — יום במלכודת
בית אגרון: 4.30 — דימבו הפיל המעופף; 6.15 — אני והחברה; 8.15 — בייבי אריזונה; 10.25 — חנות קטנה ומפריעה; חצות — ליס של אנג'ל
כפיר: עבר הבארים
מיטשל: שגעון בחלל
סמדר: שבת 11 בבוקר — היפהפיה והיחפן; 7, 9.15 — מלאכים בשמי ברלין
סינמטק 1: 5.30 — תקווה מופלאה; 7.30 — התחלות ראשונות; 9.30 — לא יכולה בלי זה
סינמטק 2: 7.30 — יומנו של נער שימוקו; 9.30 — הדלתות הפתוחות
עדן: 7, 9 — אבא נגב
רון: 7.15, 9.15 — בכורה ארצית — תל־אביב ברלין
תיאטרון ירושלים: 7, 9.30 — מאנון

חיפה
במוצאי שבת: 7, 9.15

אורה: ריקוד מושחת
אורלי: 6.30, 9 — בוקר טוב בבילוניה
חן: 6.45, 9.15 — יום במלכודת
סינמטק: 5 — היפהפיה והיחפן; 7 — תחת העורמם; 9.30 — קרוקודיל דנדי
עצמון 1: שגעון בחלל
עצמון 2: ללא מוצא
עצמון 3: הבלתי משוחדים
פאר: 6.45, 9.15 — בכורה ארצית — מעקב צמוד
קרן אור המחודש: 7, 9.15 — יופיו של החטא; 11.30 בלילה — מותי פימון — שודדי הזמן
רב־גת 1: 9.15 — הקיסר האחרון
רב־גת 2: הנסיכה מבברלי הילס
רון: אבא נגב
שביט: 7, 9.15 — מאנון

נוה שאנן
עממי: 7, 9 — החנות מעבר לפינה

קרית־חיים
בית העם: 7, 9.15 — אהבה בזמן ראווה
היובל: 7, 9.15 — הציצן

קרית־ביאליק
סביון: 7, 9.15 — בכורה ארצית — מעקב צמוד
ספיר: 7, 9.15 — ליס של אנג'ל

קרית־ים
ניצן: 7, 9.15 — אני נבגע אני נבגעת

קרית־מוצקין
אורות: 7, 9.15 — בכורה ארצית — תל־אביב ברלין

קרית־טבעון
יובל אור: 7 — העכל האוהבת והמאהבת

חדרה
בשעות: 7, 9.15

חדרה: היחידה לפעמים תמורים
חוף: אבא נגב

צפת
בית אלון: 7, 9.15 — ז'אן דה פלורט

עפולה
היכל התרבות: 7, 9.15 — אבא נגב
מופתרון: 9 — המשפחה

טבריה
יד שטורית: 7, 9.15 — יום במלכודת
לב: 7.30, 9.30 — האלמנה השחורה

עכו
אודיטוריום: 7, 9 — אבא נגב

קרית־שמונה
שניר: 7, 9 — אבא נגב

בית־שאן
מתנ"ס: 9.15 — המכשפות מאיסטוויק

"טמפופו" קומדיה חברתית מענגת וזדוקה
סרטה של יוג'ו איטאמי
"בין עשרת הסרטים הטובים ביותר, שהוקרנו בארץ השנה. כמה נפלא שיש עוד סרטים כאלה". אורי קליין, הארץ.

"טמפופו" שבוע 8
בתי קולנוע "לב" תל־אביב
גם ליל שישי 12.10-9.50

סרטי שפירא בע"מ מציגים:
★★★★★
ציון טוב מאד "י. אחרונות"
★★★★★
ציון מצוין "מעריב"

ז'אן דה פלורט
"דיזנגוף" ת"א שישי: 11.00-13.30, 21.45-00.15 | תיאטרון ירושלים | "הדר" רחובות | שבוע 22

★★★★★
ציון מצוין "מעריב"
★★★★
ציון טוב מאד "י. אחרונות"

מאנון
ז'אן דה פלורט חלק ב'
"צפון" ת"א ליל שישי 10.00 | תיאטרון ירושלים | "שביט" חיפה | שבוע 8

סרטי שני בע"מ
סרטה הלוהט של ליזי בורדן
"שני הדברים שאני הכי אוהבת הם מין וכסף...
אלא שזמן רב חלף עד שלמדתי לדעת שהם קשורים זה בזה"

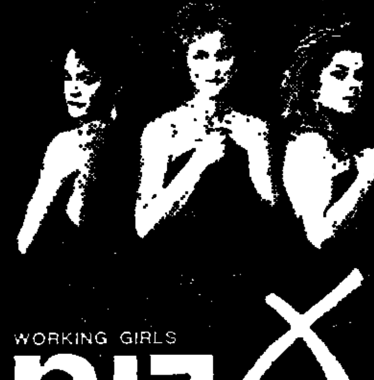

WORKING GIRLS
נערות עובדות
"הישג מרשים בחקר הכמעט מדעי של זנות הצווארון הלבן" Village Voice
בכורה ארצית | בתי קולנוע "לב" ת"א | ליל שישי 12.15-10

סרטו של ברנרדו ברטולוצ'י
הקיסר האחרון
"THE LAST EMPEROR"

שבוע 7 | תל־אביב "גת" ליל שישי: 10, מוצ"ש: 6.30, 9.30, א' עד ה': 6, 9 | חיפה "דב־גת" ליל שישי: 10, מוצ"ש: 6, 9.15, א' עד ה': 5, 8.30 | ירושלים "אורגיל" מוצ"ש: 8.30, א' עד ה': 5.30, 8.30

תיאטראות ישראל מציגים שבת בבוקר
ת"א
11 בבוקר — דמבו הפיל המעופף
11 בבוקר — יום במלכודת
11 בבוקר — מוהדובים באהבה
11 בבוקר — היפהפיה והיחפן
11 בבוקר — אי. טי. חבר מכוכב אחר
רמת־גן
11 בבוקר — ברווז שווה מליון
11 בבוקר — יום במלכודת
11 בבוקר — אי.טי. חבר מכוכב אחר
11 בבוקר — קינג קונג 2

תיאטראות ישראל מציגים הערב ליל שישי
ת"א
12.15-10 — מעקב צמוד
12.15-9.50 — יום במלכודת
12.15-9.50 — יום במלכודת
12.15-9.50 — המכשפות מאיסטוויק
12.15-9.55 — מלון חדר המיטות
אסתר ב־10 — שחיות בגדול
גת ב־10 — הקיסר האחרון
רמת־גן
12.15-10 — ריקוד מושחת
12.15-10 — יום במלכודת
12.15-10 — הנסיכה מבברלי הילס
12.15-10 — ללא מוצא
אואזיס ב־10 — מעקב צמוד
חיפה
ב־10 — הקיסר האחרון
ב־10 — הנסיכה מבברלי הילס
פאר ב־10 — מעקב צמוד
ב־10 — יום במלכודת
חולון
מגדל ב־10 — מעקב צמוד

רשת גולן־גלובוס
סרטים שכדאי לראות בליל שישי
"תל־אביב" תל־אביב בכורה ארצית 12, 9.45 "השומר מלוס אנג'לס"
"שחף" תל־אביב 12, 9.45 "עבר הבארים" בכורה ארצית שבת 11 בבוקר "היפה והחיה"
"הוד" תל־אביב 12, 9.45 "ריקוד מושחת"
"אורלי המחודש" תל־אביב בשעה 10 בכורה ארצית "המאבק לחיים"
"בן־יהודה" תל־אביב 12, 9.45 סרטים בכורה "זיזור גודלי" שחרית שבת: 11 בבוקר יהודה בריקו "אבא נגב"
"סינמה 2" תל־אביב 12, 10 "שגעון בחלל"
"דרייב־אין" תל־אביב 10 "זעקת הנערים"
"היכל 1" פתח־תקוה 10 סרטים בכורה "זיזור גודלי"
"היכל 2" פתח־תקוה 10 "אבא נגב"
"היכל 3" פתח־תקוה 10 "ריקוד מושחת"
"סבוי" חולון 10 "השומר מלוס אנג'לס"
"עצמאות" בת־ים בשעה 10 "מלון חדר המיטות"

"פאר" תל־אביב ליל שישי 10 "יופיו של החטא"
"הדר" גבעתיים 10 "עבר הבארים"

שני סרטים בע"מ ובתי קולנוע "לב" מציגים:
פרס הבמאי המצטיין קאן 87
נבחר לייצג את גרמניה בתחרות האוסקר 88'
שבוע 4
מלאכים בשמי ברלין

"9 בסולם בן־נר. סרט רב־קסם" גלי צה"ל
"★★★★ שירה קולנועית. נצחון קולנועי!" י. סתיו, י. אחרונות
"מופלא. חויה. נדירה!" יגין הירש, קול ישראל
"מרהיב. יפהפה. אל תחמיצו!" יאל מונית, דבר
שבוע 2 "סמדר" ל"ם ששי 15-22

שבוע 8
אחד מעשרת הגדולים של השנה. Time
צמפוזר
"אחד מעשרת הסרטים הטובים ביותר של השנה" אורי קליין, הארץ
"מקורי, עתיר דמיון, משעשע" יהודה סתיו, י. אחרונות
"בידור איכותי" אהרון דולב, מעריב

סרטו של תיאו אנגלופולוס
מגדל הדבורים
מרצ'לו מסטרויאני
שבוע 20
★★★★★ ציון מצוין ידיעות אחרונות
★★★★★ "ציון מצוין" י. אחרונות
אטורה סקולה
המשפחה
נבחר לייצג את איטליה בתחרות האוסקר 88'
שבוע 11
ממוצ"ש "מופעתרון" עפולה

אתה רוצה להיות IN?
PONY
התפנק בנעלי

הנסיכה מבברלי הילס
MAID TO ORDER
אלי שיידי
שבוע 3 | "דיזנגוף" תל־אביב | "רב־גן" רמת־גן

א.ד. מפלין בע"מ ושותפים גאים להציג
או השיש
ג'יימס קאן
אנג'ליקה יוסטון
סרטו של פרנסיס קופולה
שבוע 2 "הבימה" ת"א

נאדין
אהבה משוריינת
קים בסינג'ר
ג'ף ברידג'ס
שבוע 4 "דקל" ת"א ליל שישי 10 מוצ"ש 7.15-9.30 | "אילות" אילת

هكذا من الأصل

WALT DISNEY'S WORLD ON ICE

Produced by KENNETH FELD טלית הפקות מציגים:

פסח היכל הספורט תל־אביב

דונלד דאק, מיקי מאוס וחברים בהופעה חיה

החלה מכירת הכרטיסים לועדי עובדים ומוסדות בלבד

מרכז מכירות ארצי לקבוצות: "לאן" דיזנגוף 101 (פסג' הוד) ת"א טל: 236193, 231189, 230898.

עולמו המופלא של וולט דיסני עם כל הדמויות הידועות לכל ילד בעולם - מגיע לישראל. בפסח השנה תוכלו גם אתם לראות בגודל טבעי ובהופעה חיה על הבמה את כל הדמויות הפופולריות

משתתפים

דונלד דאק, מיקי מאוס, מיני מאוס, דייזי דאק, גופי, פלוטו, פינוקיו, שלגיה ושבעת הגמדים, הזאב הרע, המכשפה מליפיסנד, סטרומבולי ועוד ועוד...

עולמו המופלא של וולט דיסני על הקרח מופע מרהיב ומרגש, מתאים לכל אחד, בכל גיל ולכל משפחה!

40,000,000 איש בארה"ב כבר חזו במופע

עולמו המופלא של וולט דיסני על הקרח

משרדי ההפקה - טלית הפקות רח' אחד העם 118 ת"א טל. 03-287253 חברים באיגוד המפיקים והאמרגנים

שד' סן סט

המקום החם לבילוי ועסקים

הימים החורפיים הקרים הם הימים החמים בסן סט

סן סט אחד ממקומות הבילוי המרהיבים בארץ. מרחיב את הלב ומחמם את הבטן עם תפריט בינלאומי מגוון, בר עשיר משקאות. עיצוב בסטייל אירופי מהודר ומוסיקת־רקע נעימה.

ארוחה עסקית — עסק טוב!

רק 12 ש"ח תשלם עבור בר סלט, דג סול ברוטב צלפים או מנת היום + תוספת לחם וחמאה.

קול ששון וקול שמחה!

פותחים בקומה השניה אולם מפואר לאירועים ושמחות

מתקבלות הזמנות

SUNSET BOULEVARD

פתוח רצוף מ־10 בבוקר עד 1 אחר חצות

רח' הים הרצליה

(מול מלון דניאל)

טל' 052-541919

מעריב | יק התיאטרון הקאמרי

עירית תל־אביב־יפו

שבתעתון

בוקר אקטואליה ותרבות

בהשתתפות:

ח"כ גאולה כהן
על הצעת "התחיה" להקדים הבחירות
★
יגאל מוסינזון
אבא של חסמבה רץ לכנסת
★
כרמלה מנשה
הכתבת הצבאית של קול ישראל
★
לורנס דיאונה
על ספרה "נשים משני צידי קו העימות"
★
ישראל בקר, אתל קובינסקא ושמואל עצמון
על ההצגה "קשה להיות יהודי" והתיאטרון האידי החדש
★
חתונה במסעדה הגדולה
סדרת הטלויזיה האהודה עכשיו על הבמה
★
מראיינים:
טלילה בן־זכאי ואבי בטלהיים

שבתעתון יתקיים ביום שבת, ד' בשבט תשמ"ח, 23 בינואר 1988, בשעה 11.00 לפנה"צ, באולם התיאטרון הקאמרי.

כרטיסים במחיר 10 ש"ח בלבד להשיג בקופת התיאטרון הקאמרי. המחיר למנויי התיאטרון הקאמרי ולקשישים בעלי תעודת קשיש ת"א - 5 ש"ח. הקופה פתוחה מדי יום בין השעות 9.00 עד 20.30. ביום ו' 9.00 עד 13.00.

הערב בטלויזיה בתוכנית

ממני

אלון אולארצ'יק

בשירים מתוך אלבומו החדש

"שעשועי — באילו"

על גבי תקליטי וקלטות הד ארצי

למטיילי הצפון ולבאי אתר החרמון

מסעדת "מפלי־הבניאס"

מסעדה מספר 1 בצפון

היחידה בצפון הכשרה למהדרין (גלאט) הנמצאת באתר הבניאס

★ שרות עצמי ★ שרות בהגשה לקבוצות מאורגנות ★ ועדי עובדים ★ בתי־ספר

למשפחות יוחזרו 50% מסכום כרטיס הכניסה לאתר הבניאס עבור כל סועד.

לתיאום מראש בטלפון: 06-323365

האזינו בשבת 23.1 בשעה 14.00 לרשת ג'

לתכנית "כוכבים"

אורחת התכנית

מתי כספי

מתוך תקליטו

צד ג' צד ד'

תקליטים קומפקט וקלטות הד ארצי

מנחם זילברמן
ערב בלי אשתי

ראשל"צ "מעגן" המתחדש הצגה הדיה מן המלונים בל הארץ הערב יום ו' 22.1 ב־10.00 הזמנת כרטיסים בטלפון 941522

חולון, מוצ"ש 23.1 ב־9.30 בהיכל אולם "אלון"

ספרית **מעריב**

מתנת יום הולדת...
מתנת בר־מצווה...
מתנה לכל אירוע – ולעצמך...

מוסיקה בכל הזמנים

מאת ג'ימס גולווי

סיפור מרתק על המוסיקה ועל האנשים אשר יצרו וניגנו אותה.

בקש בחנויות הספרים ברחבי הארץ ובחנויות ספרית מעריב.

ת"א, דרך פתח תקוה 72
חיפה, בר־יהודה 29
ירושלים, הלל 16
באר־שבע, קק"ל 90

ספרים מבית טוב ספרית מעריב

סרטים ברמה של ★★★★★ חמישה כוכבים

להשיג בספריית הוידאו הקרובה

הפצה כוכבים בע"מ, אלנבי 36 תל־אביב, טל' 653973

חידון פנאי

בימים א', ג', ה', ו' ברדיו

האזינו לחידון פנאי בצה"ל 2 (גל' צה"ל FM) בתכנית **"צו 8"** בימים א', ג', ה' בין 20.00–22.00 ובתכנית **"לא על הלוף לבדו"** ביום ו' בין 20.00–22.00.

פרסים יקרי ערך מתנת מוסף פנאי יחולקו לפותרים נכונה את החידון, שבו שאלות מתחום הבידור, הבילוי והפנאי. בפתרון השאלות ניתן להעזר במוסף פנאי ובמדריך מעריב.

עם מוסף פנאי והמדריך מעריב - אין סיכוי שתפסיד בילוי!

נובמבר

יפו טל' 821243, 811545

תכנית חדשה עם נבחרת אמנים מחו"ל

* **שימפנזה שובב**
מנגן על כינור ועל חליל, עוזר לנערת יפהפיה להתפשט

* מחליקי סקטים אולימפיים מפריס
* אקרובט רקדן מארה"ב
* להטוטן מלונדון
* צמד סטריפטיז מפריס
* אורח התכנית: דורון מזר

הערב ובכל ערב פרט לימי א' תכנית בינלאומית ומשחקי בינגו בשבתות 2 הצגות: ב־6.45–11.15

עכשיו זה סופי.

מגיע בפורים לישראל

מופע **הגורג' טריק**

מעריב קריירה
חלק ג'/יום ששי ג' בשבט תשמ"ח, 22.1.88

עבודה עולמית

עסקי נשים

נשים מהוות חצי מכוח העבודה בארה"ב, אך יש להן בעלות רק על רבע מהעסקים. כדי לסייע ליזמות ליטול פלח גדול יותר בשוק זה, משרד המסחר האמריקני פרסם לא מכבר ספר הדרכה מיוחד לנשים. הספר מנסה לסייע לנשים לאתר שווקים וספקים חדשים. יש בו רשימה, מסודרת לפי האלף־בית, של 2,000 עסקים, הנמצאים בבעלות נשים, שכל אחת מהן היתה מוכנה לשלם 50 דולר כדי להיכלל בספר.

כותרת עסקי הנשים, המתפרסם בספר, רחב מאוד. עסקים בתחום ראיית החשבון, כמו גם עסקים המספקים מכשירי טלפון, מופיעים בספר, ביחד עם מספרי טלפון, שמות נשות הקשר ותאור קצר של השרות או המוצר בו הם מתמחים.

הספר מתייחס גם לארגונים פדרליים ומקומיים, המוכנים לסייע לנשים להכנס לעסקים. שימושי לאשה היוזמת.

שומרי היערות

התחשק לך פעם לעבוד כמדריך תיירים בילוסטון שבפארק הלאומי בארה"ב או אולי מתאים לך יותר לעסוק בתצפיות ביערות האמריקניים?

הפארק הלאומי ורשות היערות, ביחד עם סוכנויות פדראליות אחרות בארה"ב, מחפשים עכשיו יותר מ־1,000 אנשים מעולים, אוהבי טבע, המוכנים להשתלב בכוח העבודה שלהם, הכולל מגוון תפקידים. המשרות מתייחסות לצופי יערות, השומרים מפני דלקות, אחראים על מחנות קמפינג ואתרי תיירות היסטוריים ב־42 מדינות.

הבעיה היא, שבמשרות חשובות והגונות אלה, אין משכורות. המדובר בתפקידים רציניים, המתבצעים בהתנדבות בלבד. מי שמגיעים הם בדרך־כלל סטודנטים, פנסיונרים ואוהבי טבע, שאינם זקוקים לשכר עבור עבודתם. במקומות נידחים, בהרי הרוקי, למשל, ניתן שיכון למתנדבים. באחרים לא.

מי שמתכונן להיות בארה"ב בקיץ, יוכל לשלב בטיול התנדבות מסוג זה, באתרים שפתוחים רק בעונה זו.

מעון לילד חולה

כולם מכירים את הבעיה של ילד חולה. הוא קטן מכדי להשאר לבד, אבל במעון לא מוכנים לקבלו, שמא ידביק את האחרים. ואתם לא יכולים להשאר בבית. יש גבול לימי החופש של הבנאדם.

אותו מצב קיים בכל העולם. אבל בארה"ב מסתמן פתרון. במקומות בהם החיים הקהילתיים תוססים, מקימים מרכזיים, המיועדים לילדים חולים בלבד. 50 מרכזים כאלה כבר פעולים, ומארחים ילדים חולים במחלות פשוטות בלבד – שפעת, אנגינה, דלקות אוזניים ועיניים. בקיצור, כל אותם תחלואים קטנים, שמצליחים למרר להורה העובד את החיים.

הילדים משחקים עם צעצועים מפלסטיק, שאפשר לחטא אותם בלי חשש לקלקולם. בניגוד למעון הרגיל, במעון כזה נחים ועושים חיים. אין לימודים.

במרכזים פרטיים, העלות יקרה – 45 דולר ליום. באזורי מצוקה, בהם המרכז מסובסד על־ידי הקהילה, העלות יכולה להגיע ל־5 דולר בלבד.

חוטפים סטודנטים

בחודש ינואר מתחילה ריצת הסתיו הגדולה של מנהלי כח־אדם בחברות אנגליות אל הקמפוסים. במשך כחודשיים הם ישוטו על סטודנטים מבטיחים, יפרסו אפשרויות עבודה, ינסו לסקרן את המצטיינים וידיבו על הטובים ביותר. למרות הטענות על עלויות גבוהות ובזבוז זמן, המנהלים עדיין חושבים, ששיטה זו היא השיטה הטובה ביותר להגיע בפרק זמן קצר אל מספר גדול של מועמדים טובים.

אחת הבעיות החמורות בשוק הסטודנטים הבריטיים היא, המחסור הגדל והולך בבוגרים טובים. במקרים אחדים, נאלצו חברות לבטל את מסעי הקליטה שלהם בקמפוסים, לאחר ברורים ותיאומים עם הפקולטות, בעקבותיהם הסתבר, שאין למעשה מה לחפש שם.

לפי הנוהג המקובל, גיוסי הסתיו מיועדים בעיקר לסטאז'רים בתחומי המשפט וראיית החשבון. תחומים אחרים מטופלים בסימסטר הקיץ. בשל "הפתח" באיכות הבוגרים, מפרות החברות את הנוהג ומנסות לפתות את הבוגרים הפוטנציאלים לפני מועד הירידים הגדולים.

מאחר שההחלטה על קבלת המועמד לעבודה אינה נופלת בזמן הירידים, אלא לאחר מבדקים וראיונות, טוענים המרצים, שהסטודנטים מבזבזים זמן לימודים יקר על תהליך חיפוש העבודה, והם היו מעדיפים שמערך הבדיקות יתקיים בתום הבחינות הסופיות.

תקציר

מנהלת סופרמרקט
כתבה בעמ' 2

בּמשך שנים עבדה מסלול קבוע: בית, גן ילדים, צרכניה – והביתה. כך עד למהפך בחייה. במעט כמו על הבמה. חנה ברדה החליפה במקרה קופאית חולה. מאז היא ב"סופר" ואפילו בראש הפירמידה.

זכאות לפנסיה
כתבה בעמ' 2

10 שנים חיתה אשה ללא נשואין עם אדם שעבד בשירות המדינה. משנפטר, זכאית הידועה בציבור לפנסיה.

הסערת מוחות
כתבה בעמ' 3

בכנס האירופי הראשון ליצירתיות וחדשנות בניהול, הודגמו טכניקות שונות לחידוד חשיבה. לדוגמה: לעבוד על החושים עם מוסיקה וריחות. זה עשה לאנשים פיצוץ בראש.

ניתוח גרפולוגי

רופא או מנצח

מיכל נפתלי (גרפולוגית)

א., בן 34 (שמאלי בכתיבה), עוסק בכוח אדם במשך שנים.

"לאחרונה אני מתלבט קשות. השאלה העיקרית היא, אם הבחירה שבחרתי לעיסוקי נכונה, ואם כן, האם יש בכוחי להתקדם לניהול כח אדם של ארגון גדול".

מכתב ידך א., עולה שאתה רגיש לבני אדם, בעל יכולת "להיכנס לנעליים" שלהם, וזאת מבלי לאבד את הריחוק האובייקטיבי, אינך מעורב יתר על המידה. אתה גם ניחן בכושר הסתגלות טוב מאוד, הן למצבי חיים שונים והן למיגוון רחב של בני אדם. אתה גמיש ומתחשב במגעיך עם הסובבים אותך. לכאורה, צרוף תכונות זה מאפשר לך לעסוק בנושאי כח אדם, אולם חסרים לך סמכותיות ותקיפות הנדרשים לתפקידי ניהול שבכוחם ביהול משא ומתן ועמידה במצבי לחץ. אני חוששת שועדי עובדים של ארגון גדול "יאכלו אותך בלי מלח".

נכון שאתה מסוגל לעסוק בהדרכת צוות הודות לסבלנות ולכושר ההבעה שלך, אך הצורך שלך בהרמוניה ובשמירה על יחסים תקינים עם כל אחד, יפגמו ביכולת שלך להיות "האיש הרע".

ממכתבך מתקבל הרושם שאתה "נעול" על נושא כח אדם, והרי יש תחומים אחרים, שמאפשרים מגע חי עם בני אדם, לאו דווקא בתעשיה. ברפואת משפחה למשל, תוכל לנצל את הסובלנות והסבלנות שלך, ואת רגישותך המרופדת על ידי מנגנון הגנה בריא של רציונליזציה.

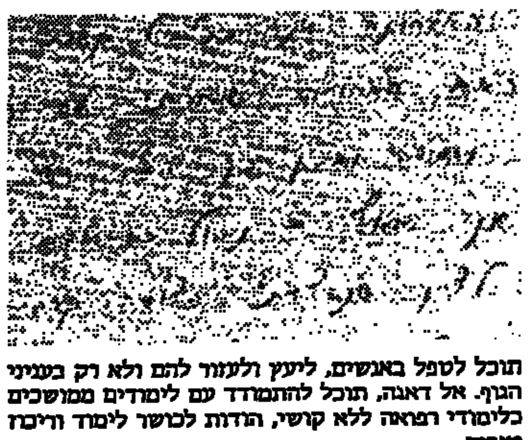

תוכל לטפל באנשים, ליעץ ולעזור להם ולא רק בעניני הגוף. אל דאגה, תוכל להתמודד עם לימודים ממושכים כלימודי רפואה ללא קושי, הודות לכושר לימוד וריכוז טובים.

יתר על כן, מתוך התבוננות בכתבי היד ששלחת מתקופת הלימודים עולה, שכושר הריכוז שלך השתפר במידה ניכרת.

אני חושדת,א., שיש לך רקע מוסיקלי כלשהו או לפחות "פלירט" עם תחום זה. יכולת לשלב כושר אנליטי וגישה למוסיקה במחקר מוסיקלי או בלימוד הרמוניה וקונטרפונקט, קומפוזיציה ואפילו ניצוח. לדעתי היית יכול להיות מנצח כלל לא רע כרגע, מכתב ידך העכשווי, נראה לי אמנם שחסר לך קצת ביטחון עצמי, כנדרש לשליטה בתזמורת, אך יכול להיות שבטחונך יתפתח כאשר תעסוק בתחום שבאמת מתאים לך.

ניכרים גם איפוק וריסון, המהווים מעין מנגנון בקרה, שעוצר בעדך מלהתנהג באופן ספונטני ולקרוא דרור לרגשות. לפי כתב היד משנת 1976, היית הרבה יותר פתוח, ספונטני ומעז. אתה, כנראה, בתהליך של הפנמה. היה רצוי להעזר בטכניקה כלשהי כדי לשוב למצב הקודם מבחינת הפתיחות, ההעזה והמרץ.

***

המעונינים בייעוץ בבחירת מקצוע חדש או לקראת שינוי קריירה, יכולים לפנות למדור זה בצרוף קורות חיים וכתבי יד ממצבי חיים שונים. נא לשלוח כתב־יד בשפה שבה נלמדו מרבית שנות הלימוד. על הפונים לציין: גיל, מין, יד כותבת, ובאם מרכיבים משקפיים.

מידי שבוע יוגרל בין הפונים כתב יד אחד אשר יפורסם בעילום שם בגליון הבא. כתבי היד האחרים לא יוחזרו.

את המכתבים יש להפנות למעריב־קריירה, עבור ניתוח גרפולוגי, ת.ד. 20010, תל־אביב 61200

הבהלה לידיים קוטפות

פרי בשפע. ויש גם מי שקוטף אותו. צילום: ראובן קסטרו

המהומות ביש"ע לא עיכבו אף תפוז. חסרים סך הכל 300 עובדים מתוך 15 אלף מועסקים. פועלים מלבנון, חיילים משוחררים, תיכוניסטים ועוד כמה יוזמות מקומיות לצאת לפרדסים - והבעיה נפתרה. יו"ר התאחדות האיכרים, שלמה רייזמן, כועס על החברות הפרטיות לכוח אדם: יצרו פניקה מדומה. יו"ר "או.אר.אס", גבי סבג, מגיב: לומר שאנו מעוניינים לייבא עובדים לקטיף בשביל עוד כמה גרושים זה קשקוש.

שלמה רייזמן.

יחיאל לקס.

מאת אלי דנון

להד"ם: זעקות השבר של שרים, חברי כנסת, ההסתדרות ובמיוחד של החברות הפרטיות להשמת כוח אדם על מחסור חמור בידיים קוטפות, אשר עלול לסכן את שיווק פרי ההדר לאירופה, מוגזמות. בדיקה עם ראשי ענף ההדרים מצביעה חד משמעית: המחסור בידיים קוטפות הוא שולי ומסתכם בכ־300 עובדים מתוך למעלה מ־15 אלף עובדים המועסקים בעונת קטיף פרי ההדר, המתפרשת על פני 4 חודשים בשנה. מתברר שלא בצעקתה ואפילו אין צורך בהקמת מטות לגיוס תלמידים, מובטלים, פנסיונרים וכל מי שטובת המשק הלאומי יקרה ללבו.

המהומות ביהודה, שומרון ועזה לא עיכבו את שיווקו של אף תפוז בשל לדוכנים ולדשתות השיווק באירופה. עד כה שווקו כ־10 מיליון תיבות פרי הדר המהוות כרבע מסך כל היצוא, שהוא כ־41 מיליון תיבות שיכניסו בלי נדר, כלשון הפרדסנים, כ־215 מיליון דולר.

"אני לא מבין מה הפניקה? אין שום בעיות עם הקטיף. היתה בעייה עם כמה מאות עובדים שבגללם נוצר צוואר בקבוק. אבל עם ההחלטה לייבא עובדים מדרום לבנון נפתרו בעיות הקטיף. צריך להגיד בפה מלא לערביי השטחים שלא יחזיקו אותנו בביצים ושאנחנו מסתדרים מצוין בלעדיהם. הם רק שמעו על יבוא של פורטוגזים ועובדים מלבנון וכבר התחילו לצאת מהמחנות שלהם כדי להתייצב בפרדסים, מחשש שמישהו יתפוס להם את מקום העבודה", אומר יו"ר התאחדות האיכרים, שלמה רייזמן.

הוא מפנה את כעסו בעיקר כלפי החברות הפרטיות לכוח אדם: "החברות האלה יצרו פניקה מדומה כדי שיתנו להם אישורים לייבא פועלים זרים, שיוכלו להרוויח עוד כמה גרושים קומיסיון. אני מודיע בפה מלא שאין שום בעייה", הוא מדגיש.

יו"ר חברת "או.אר.אס" לשירותי כוח אדם, גבי סבג, אמר בתגובה להאשמות כלפי החברות הפרטיות לכוח אדם: "לומר עלינו שאנו מעוניינים לייבא עובדים לקטיף בשביל עוד כמה גרושים זה פשוט קשקוש ולא רציני. האשימו אותנו כבר גם בבריחת ההמונות בשטחים כדי שתהיה לנו עבודה... יש ברשותי מכתבים של המועצה לשיווק פרי הדר וגורמים אחרים בענף המבקשים כוח אדם לקטיף. אני לא המצאתי את המחסור בידיים קוטפות. יתכן שהוא איננו אמיתי, אבל עובדה היא שיש אלינו פניות. יש אלי פניות למאות עובדים בענף הקטיף. קשה לי להאמין שגורם כלשהו יזמין עובדים כדי לא להעסיק אותם. יתכן מאוד שהבאת העובדים מלבנון פתרה את הבעייה בענף הקטיף".

גבי סבג מגלה כי הוא מתכוון להסיע השבוע 150 דרוזים מגבעלים מרמת הגולן לעבודה בחקלאות כולל קטיף. "לדרוזים האלה יש תעודות זהות והם מעוניינים לעבוד. רובם יועסקו בתעשיה".

זעקות השבר של גורמים שונים על שנת קטיף אבודה חצתה את הים הגדול והגיעה עד לקניינים הגדולים באירופה. הם שינרו בימים האחרונים מברקים מבוהלים לגורמים בענף פרי ההדר בארץ ותבעו לדעת, האמנם שבקה חיים עונת הפרי הישראלית.

יו"ר התאחדות האיכרים מעריך, כי בעקבות המידע הרב שזרם לתקשורת על אודות יבוא עובדים זרים ב"רכבת אווירית" מפורטוגל ודרום אמריקה לעבודות קטיף, חזרו לעבודה כ־60 אחוז מערביי יש"ע. הוא מגלה כי רבים מביניהם "התפלחו" ממחנות הפליטים של עזה וצעדו 4 שעות ברגל ובגשם כדי להגיע לאשקלון לעבוד בקטיף. זאת כדי שאיש מהקיצונים והקנאים במחנות לא יסמן אותם.

בעוד יומיים יחצו את הגדר הטובה במטולה כ־300 עובדים מדרום לבנון שיועברו את עובדי הקטיף. הם יועסקו בעיקר בפרדסים באיזור חדרה ובדרום הארץ. הפרדסנים כבר דאגו להכשיר בתי אריזה לשימוש דו־תכליתי. בתי האריזה צויידו במיטות ובאבזורים בסיסיים שבהם ילונו העובדים מדרום לבנון. בימי חמישי הם יקבלו "אפטר" עד ליום א' בבוקר וכך מידי שבוע עד לסיומה של עונת הקטיף. הם יקבלו שכר עד 3 שקלים לשעה ומי שיגלה חריצות יתרה עשוי להגיע עם פרמיות גם ל־4 שקלים לשעה. בסוף עונת הקטיף יחזור הביתה אולי עם תודה לפועלי השטחים שנעדרו ובזכותם נפלו לידי הלבנונים מקומות עבודה.

קוטפים מלבנון

שר העבודה והרווחה, משה קצב אישר לייבא 550 עובדים מדרום לבנון שיועסקו רק בקטיף ואחר סיום העונה ישובו ללבנון. כמו כן הכריז השר על העבודה בקטיף כעבודה מועדפת לחיילים משוחררים. עשרות משוחררי צה"ל כבר נענו להצעת העבודה בקטיף עד שיחליטו באיזו דרך לבחור לעתיד הרחוק יותר. הם הסכימו לעבוד בקטיף לאחר שפרדסנים אחדים הציעו להם תעריף של 4 שקלים לשעה לעומת כ־3 שקלים שהם משלם לערביי השטחים.

ענף ההדרים בישראל מהווה את "ספינת הדגל" של היצוא החקלאי המגלגל למעלה ממיליארד דולר בשנה עם ערך מוסף של יותר מ־85 אחוז ומוניטין שהקנה לישראל מעמד של מעצמה חקלאית בקנה מידה בינלאומי.

גם במועצה לשיווק פרי הדר הדואגת לשיווקו של הפרי לא מרגישים שיש בעייה. הפרי מגיע לנמלים ומשווק ללא כל בעיות באותו היקף שתוכנן עוד לפני שתושבי יש"ע החליטו להבעיר את האש ולשבש ענפים רבים וחשובים במשק הישראלי. למרות האירועים מתכננת המועצה לשיווק פרי הדר ליצא השנה פרי בהיקף הגדול ב־7 אחוזים מאשר בעונה שעברה.

שלושה תנאים

במועצה לשיווק פרי הדר מדגישים, כי יצוא ההדרים ישמור על מעמדו הבינלאומי אם יקפידו על קיומם של שלושה תנאים: איכות, חידושים בזנים של פרי ואמינות באספקה.

באירופה עדיין מתייחסים בכבוד לפרי הדר הנושא עליו את החותמת "ג'פה". אמרת "ג'פה" אמרת ישראל. המוניטין של התפוז הישראלי מקנה לנו עדיין את היתרון הראשוני על פני ספרד ומרוקו החודרות לשוק האירופי ומנסות לנגוס פלח על חשבונה של ישראל.

עוד בטרם בדקו בישודיות עד כמה נתון ענף ההדרים בברוך בעקבות המהומות, הזדרזו גופים רבים להציע רעיונות כדי לתת יד לענף ולהציל מפני הסכנה שהפרי ישאר על העץ ולא יהיה מי שיקטוף אותו. כך למשל, הודיע מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר כי הוא ועוד 40 חברי הוועדה המרכזת בהסתדרות עומדים לצאת בשבוע הבא לשלושה ימים מרוכזים של קטיף תפוזים. בבחינת נאה דורש ונאה מקיים. במקביל סיכם קיסר עם שר החינוך והתרבות, יצחק נבון, כי ימייסו אלפי תיכוניסטים למבצע קטיף, כאשר התמורה הכספית תועבר לוועדי הכיתות שישתמשו בכסף לצרכי התלמידים.

כמו כן הוקם מטה להקצאת עובדים לקטיף, המשותף למשרד החקלאות, משרד החינוך, שירות התעסוקה והפרדסנים. מטה זה החליט, כי עובדים שיתבעו מהביטוח הלאומי תוספת "השלמת הכנסה" יופנו לעבודה בקטיף הדרים.

גם יחיאל לקס, יו"ר מועצת תנועות הנוער בישראל, קפץ על העגלה וקרא לכל חברי תנועות הנוער להתגייס לעבודות הקטיף. העניין הוא שאלפי חברי תנועות הנוער הם בעצם אותם תיכוניסטים שנבון וקיסר קראו להם להתגייס. מול שצה"ל עוד לא מוציא להם צו 8...

אחד הפרדוכסים הגדולים בעניין הפניקה סביב הקטיף הוא שבמדינת ישראל ישנם יותר מובטלים מאשר מספר העובדים להם זקוקים בקטיף. גם אם מחר זוכים כל 15 אלף עובדי הקטיף בטוטו, לוטו, פיס והופכים למיליונרים, יש לפחות בחשבון פשוט, מי שיתפוס את מקומם.

هكذا من الاصل

مكان الأصل

קרי"דה

בממלכה שלה 570 מ"ר. מכירה כל מדף

דיוקן

מאת סמדר בת־אדם

כל יום עברה מסלול קבוע: לוקחת את אלי מהגן, נכנסת לצרכניה, הולכת הביתה. מסלול של עקרת בית, וחנה ברדה תוסיף: 'מתוך בחירה'.

עקרת בית. 'בלבוסטה' – כמו שסבתא שלי אומרת, זו מישהי שיודעת מחירים, כמה עולה מה, איזה כדאי לקנות איפה, מי מונח על איזה מדף, דברים כאלה. ככה גם חנה: היתה לגמרי מעורה במחירים. יום אחד בחורף, כנראה בגלל השפעת, חסרו קופאיות, והמנהל אמר לה משהו כמו: 'מה דעתך, תשבי על איזה קופה, תעשי טובה, תעזרי לי לצאת מהלחץ'. היא השבה: 'למה לא, בעצם? את המחירים היא הרי יודעת וכבר נמצאת פה ממילא.'

בתיאטרון מגדירים הזדמנות כזו כהת־גשמות חלום: שחקנית אחת חולה, מחלי־פה אנונימית תפסה את מקומה. וגם: אין תפקידים קטנים, יש רק שחקנים קטנים.

העלילה התגלגלה כך שחנה הסכימה למלא את מקום הקופאית, אחר כך היא נשארה בתור קבועה.

■ השכמה בחמש

יום אחד כשהמנהל יצא לחופשה, וביק־שו לחפש לו מחליף, הוא אמר: 'את מקומי יש מי שימלא, צריך לחפש מישהו שימלא את מקומה של חנה.' אחר כך, למען הסדר הטוב, ביקשו לערוך לה בדיקה פסיכומט־רית ובדיקה גרפולוגית, והיא מונתה רש־מית לסגנית. העובדים, הספקים, הלקוחות לא התפלאו, כשחנה, כעבור שנתיים, תפ־סה את מקום המנהל שקודם לתפקיד אחר.

כרטיס ביקור:
שם: חנה ברדה.
מקצוע: מנהלת סופרמרקט קראוס של רשת 'הריבוע הכחול', 'לב־אביב', רמת אביב ג'.
גיל: בת 47.
משפחה: נשואה לשמעון ברדה, מנהל מרפאת שיניים. אמא לארבעה ילדים בגי־לים 13, 20, 22, 25. סבתא לשני נכדים.

חוה גבע, דוברת הקראוס, לא מכניסה אותנו בסוד מחזורי הכספים של העסק, "אבל", היא אומרת, "ה'סופר' הזה הוא בהחלט אחד מהיותר רווחים ומצליחים שיש לנו".

בקראוס מהוות הנשים 8% מהמנהלים, אחוז המקביל לייצוג הנשים בכנסת, ו־13% מסגני המנהלים. המשרה זהה, השכר זהה.

כדי להגיע לעבודה ב־6 בבוקר, חנה משכימה לקום, לפעמים ב־5, לפעמים קו־דם. תלוי מה יש לעשות בבית. לבשל, למ־של, היא אוהבת לבד. לא כל כך אוהבת אוכל קפוא. שניצלים היא תטגן לבד וגם העוף האפוי והממולאים הם מתוצרת עצ־מית. על בצק עלים מוכן היא מתפשרת. היום היא גם 'חוטאת' בקניה של בורקאס מוכנים. חוץ מזה היא תכין את מה שצריך, ובני הבית, כל אחד בזמנו, יוציאו מהמקרר ויחממו.

ביום שישי היא מתעוררת בין 3 ל־4 לפנות בוקר, מפני שהיא אוהבת לארח את כולם לארוחת ערב חגיגית, או צהריים של שבת. בערבי חג היא מגיעה מהעבודה, לא לפני חצות. נכנסת למטבח, מארגנת את העניינים – "את ליל הסדר אני אוהבת לע־רוך אצלי" – ככה שיהיה די זמן לשטוף קצת את הבית. עשה מקלחת טובה וחז־רה לעבודה. מנהלת־סופר, משרה של 16 שעות עבודה פחות־או־יותר, לא מבטלת משרה קודמת של עקרת בית, מסתבר.

חנה ברדה. גוייסה כמחליפה והפכה למספר אחד בסופרמרקט. צילום: הנס אנגלסמן

חנה ברדה מנהלת סופרמרקט. לפני זה היתה עקרת בית. יום אחד בחורף חסרו קופאיות. המנהל ביקש: עזרי לי לצאת מהלחץ. ממילא היתה שם, גם את המחירים ידעה, והתישבה ליד קופה. נשארה במשרה של 16 שעות עבודה ביום.

■ הכל בראש

אשה נעימה. אפשר להניח שמכוני הקוסמטיקה/מספרה/מניקור לא כל כך מתפרנסים ממנה. ליד המשרדון שלה שליד החלון, בתוצאית אפורה, חולצה גב־רית עם סמל, חלוק עבודה. ספק של חברה לתוצרי ניקוי תופס אותה לרגע: 'שני ארג־זים מזה, כך וכך תריסרים מזה. לא, מבריק לחלונות אני לא צריכה. יש לי עוד כמות לשבועיים בערך'. זוכרת הכל בראש. בסך הכל זה חלק מהתפקיד שלה להזמין סחו־רה, לדעת כמויות, לדאוג שהמדפים יהיו מלאים כל הזמן, שלא יחסר דבר. מאידך, לא להגזים. לא צריכים מחסן מפוצץ.

היא לא יוזמת קשרים עם ספקים חד־שים. העניין הזה כפוף להמחיות קבועות של הרשת. אבל עליה להחזיק כל הזמן יד על הדופק: לשמוע מה הלקוחות רוצים, לדאוג שימצאו אצלה את כל מבוקשם, להציע להם תחליפים, אם במקרה הרשת מספקת אותו מוצר מיצרן אחר. לעולם היא לא תמליץ על דבר שלא ניסתה בעצ־מה. תגיד ללקוח: "תנסה ותספר לי". מעודדת את הספקים לערוך הדגמות, לס־פק דוגמיות, העיקר שהלקוח לא יקנה חתול בשק.

'הלקוח'. מלה כמעט מקודשת אצל חנה. היא יכולה לראות ילד תועה בין המדפים, לגשת אליו: "שלא תהיה לו טר־אומה. שלא יבהל מהגודל. יכול להיות שאמא שלו בדיוק באמצע האפיה וחסר לה איזה מיצרך. שלא יתיאש מהחיפוש".

את הלקוחות החדשים היא מזהה מי־יד. "עולים חדשים" היא קוראת להם. תע־קוב אחריהם במבט. אם ייראו תוהים, מבולבלים, היא תיגש, תשלב את זרועה בזרועם, תדריך אותם במבוך המוכר לה כל כך. "בשבילי זה עונש לראות בן אדם עוזב את המקום באי שביעות רצון. מתן־שירות בעיני, בהחלט מכובד. אני נהנית מזה. ראיתי פעם קופאית שנעלבה כאשר ביקשו ממנה לארוז. אמרתי לה: 'אני חושבת עליך דברים טובים, שיש לך אישיות מקסימה, נהדרת, אבל לעבודה הזו את לא מתאי־מה.' אני חושבת שעבודה עם אנשים זו אמנות, כישרון מלידה, ולא כל אחד נולד עם זה". כמעט שלא יצא לה לפטר אנשים, אבל אם כן, אז זו הדרך.

■ בלי גינונים

לא מקרינה סמכותיות. אין לה את הגי־נונים של מנהל. אבל הנינוחות מורגשת בסביבה, וגם השלווה הנובעת בביטחון עצמי של מי שיודע בדיוק מה לפניו.

בטריטוריה שלה, 570 מ"ר, היא מכירה כל מדף. היא ממונה על 39 אנשים שמאי־שים 33 משרות שלמות. 4 ראשי מחלקות, אחראים כל אחד על המחלקה שלו. בבוקר היא תבדוק נוכחות, אם חסרים אנשים במקום אחד היא תנייד עובדים במחלקה אחרת. העיקר שהלקוח לא יסבול.

פעם בחודש מקיימים ישיבת צוות, מעלים בעיות ספציפיות של אותו חודש. חנה מדווחת על מצב הסניף מבחינת הש־גת יעדים וגם על הנדרש לשפר ולעשות. שותים לחיי בעלי השמחות של אותו חו־דש: לידות, חתונות, בר־מצוות.

חוה גבע: "הסניף מתפקד כיחידת רווח והפסד, והיעדים הם חלק ממדיניות העל של הרשת. מציגים תבנית עבודה שמבתי־בה הנחיות כלכליות בהתאם לציפיות מהמקום, מהגידול בצריכה, מהאוכלוסיה. בעיקרון, תפקיד המנהל תובעני מאוד. עליו לדאוג לרווחיות, לקדם מכירות, להפעיל דיוות, לתת שירות. זו לא עבודה שאפשר לבצע עם שלט־רחוק. הנוכחות היא כורח המשרה".

אי אפשר לדבר על סדר יום קבוע מר־אש לפי שעות. הדברים זורמים בעצמם. אם אין לחץ בשעות הצהריים, היא 'קופ־צת' הביתה לשעתיים־שלוש, משתדלת להיות קצת עם אלי, שהוא הקטן.

איך הבית הסתגל למעבר?

"בהתחלה יצאתי ל־6 שעות עבודה. אחר כך, כשהציעו את המישרה, התייעצ־תי עם המשפחה. כולם תמכו". הבית מתפ־קד טוב. עוזרת אין. אם מישהו חואה כבי־סה במכונה הוא יפעיל, או יתלה, או יגהץ מהתבל לפי הצורך. בני הבית גם דואגים לקניות. על פי הנוהל אין עובד רשאי־לק־נות מוצרים, למעט הבסיסיים ביותר, בס־ניף שלו. מ'כרטיס קניות עובדים' המעניק לו הנחה ואשראי גבוה יותר, הוא יהנה בשני סניפים אחרים, קבועים, לבחירתו.

המפתיע, מבחינתה של חנה, הוא שמ־עון, הבעל: "היה כזה מפונק. אם לא היית שמה לו ליד השולחן, הוא לא היה אוכל". ציפתה ממנו לתגובה בנוסח: "בשביל מה את עובדת".

■ פוגשת אנשים

בליינית גדולה היא לא, אבל גם קודם לא היתה. הסידור הזה של בית־עבודה־בית־עבודה נראה לה מספק בהחלט. אי אפשר להגיד שהיא לא פוגשת אנשים. מה שכן, בשבת, לפני 10 בבוקר היא לא תקום! אחר כך תעשה משהו מהנה בעיניה – עוגיות למשל, כאלה שנראות ממש מקצועיות.

כמעט 10 בלילה. אחרי סגירת החשבון היומי, אחרי ביצוע ההעברות של ה'ויזה' וה'ישראכרט'. סיור אחרון לבדיקת המקר־רים, מבט על המדפים, על הסדר, הנקיון. היא תתלה את החלוק על הוו המיועד, תכבה את האור, תנעל את הדלת. ראשונה לבוא, אחרונה ללכת.

פסק דין

ידועה בציבור של עובד מדינה זכאית לפנסיה

שאלה: למעלה מעשר שנים חייתי ללא נישואים כידועה בציבור של אדם שעבד בשירות המדינה. האיש נפטר. האם אני זכאית לפנסיה כ"ידועה בציבור"?

עורך דין נחום פיינברג משיב:

חוקים רבים במדינת ישראל מתייחסים לבן־זוג ולידוע בציבור ומשווים את מעמ־דם. למשל, חוק הביטוח הלאומי, בכל הנוגע לאשת איש, מגדיר: "אשתו – לרבות הידועה בציבור כאשתו והיא גרה עמו". בחוק הגנת הדייר כתוב: "בן־זוג – לרבות הידוע בציבור כבן זוג". אולם, בכל נושא ונושא יש לבחון שאלת זכיותיה של ידועה בציבור בנפרד.

זכיות שארי עובד ופנסיונר לגימלה באות מכוח חוק, הסכם קיבוצי מסוג כלשהו, תקנות קרן פנסיה או מהסכם אישי.

זכיות מכוח חוק קל להדגים באמצעות עובדי מדינה, הזכאים לגימלאות מכוח חוק שירות המדינה. אותו חוק מפרט את שאריו של הנפטר הזכאים לגימלה וביני־הם: "מי שהיתה אשתו בשעת מותו, לרבות מי שהיתה ידועה בציבור כאשתו וגרה עמו אותה שעה, להלן אלמנה". כלומר כל הזכויות שמוענקות לאשתו של עובד מדינה שנפטר, מוענקות לידועה בציבור שלו.

לאחרונה התפרסם פסק דין שנתן בית המשפט העליון ואשר דחה את תביעתה של ד"ר לוי, ידועה בציבור של שופט בישראל לקבל גימלה עקב פטירתו.

הכיצד?

זכותו של שופט ושאריו לקבל גימלה אינה קבועה בחוק שירות המדינה, אלא בחוק נפרד, הלא הוא חוק גימלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון. חוק זה קובע כשאיר את בן זוגו של הנפטר. בית המשפט העליון התייחס להיקפו המצומצם של המונח בן־זוג, ודחה את תביעתה של ד"ר לוי, בהגיעו למסקנה, ש"בן זוג" במקרה זה הוא בן זוג נשוי בלבד.

מקור נוסף לזכויות פנסיה הוא בהסכמים קיבוציים שונים או בתקנות קרנות פנסיה.

לאחרונה נדונה בבית הדין לעבודה תביעתה של ידועה בציבור לקבל גימלה על בסיס הסכם פנסיה שהיה קיים במקום עבודתו של הפנסיונר עמו חיה. מדובר בפנסי־ונר של חברת החשמל, אשר תקנות הפנסיה החלות שם קובעות, כי גם אלמנתו של פנסיונר שנפטר תקבל פנסיה. התובעת באותו מקרה חיה עם הפנסיונר במשך שנים רבות והוא אף ביקש להורות לחברת החשמל, כי הפנסיה תשולם לה לאחר מותו. אלא שחברת החשמל הודיעה לפנסיונר, כי לנוכח האמור בתקנות הפנסיה, לא תענה לבקשתו.

משנפטר הפנסיונר, שבה הידועה בציבור ותבעה את הגימלה. בית הדין לעבודה דחה את התביעה בפרשו את לשונן של תקנות הפנסיה, שאמרו במפורש אלמנה ולא התחיבו מעבר לזה.

במקרה אחר תבעה ידועה בציבור לקבל גימלה על בסיס תקנות קרן הגימלאות של חברי אגד, לאחר מותו של פנסיונר עמו חיה. תקנות קרן הגימלאות קבעו זכאות לגימלה לאלמנתו של פנסיונר והגדירו אלמנה: "מי שהיתה אשתו החוקית של החבר בשעת מותו".

בית המשפט העליון קבע, כי תקנות קרן הגימלאות של חברי אגד אינן מקנות זכות לגימלה לידועה בציבור. אולם באותו מקרה היו עובדות נוספות: טרם פטירתו דיווח הפנסיונר לקרן הגימלאות, על גבי טופס פרטים אישיים, כי הוא חי עם התוב־עת כ"אשתו הידועה בציבור". הקרן לא הגיבה על פנייתו של הפנסיונר ולא העמידה אותו על טעותו. בית המשפט קבע, כי בתנאים אלה נוצרה הטעיה כלפי הפנסיונר, ולכן זכתה הידועה בציבור בגימלה.

במקרה שלפנינו, לידועה בציבור של עובד בשירות המדינה, מגיעות זכויות פנסיה מכוח חוק שירות המדינה.

תעסוקה

חבילות שכר למשרות מועדפות

רשויות מקומיות בבריטניה יצאו במיבצע שיכנוע לגיוס עובדים. חסרים להן, בין השאר, משפטנים, מנהלי חשבונות, אנשי מחשבים, אדריכלים ועובדים סוציאליים. כדי למשוך עובדים הן אפילו מסבסדות משכנתא ומצמידות מכונית שכורה לעובד שרוצים ביקרו.

הרשויות המקומיות בבריטניה, כמו מע־סיקים רבים אחרים, סובלות ממחסור בכוח־אדם מיומן לאיוש תפקידי מפתח מקצועיים וטכניים. בעייתן מורה עוד יו־תר בשל מגבלות תקציביות, המפחיתות את סיכוייהן להתחרות עם המגזר הפרטי. לפיכך, הן נאלצו להפעיל את הדימיון ול־הנהיג שינויים חדשניים במדיניות התעסו־קה.

"סאנדיי טיימס" כותב, כי סקר שערך גוף המייעץ לרשויות המקומיות, הראה קשיים גדולים בתחום גיוס עובדים במחל־קות המשפטיות, מחשבים, הנהלת השבו־נות, בקרת איכות, הנדסה, איכות הסביבה, פיקוח על המסחר, אדריכלות, עבודה סו־ציאלית וייעוץ תעסוקתי.

כדי למשוך אליהן עובדים הנהיגו רשוי־ות מקומיות חבילות־שכר התפורות במיו־חד למשרות בהן חסרים עובדים טובים. הרשויות גם מנהיגות תכניות הדרכה מק־צועיות, לצד אירגון מחדש של דפוסי עבו־דה. הן מפתות עובדים גם בדיור, מצמידות להם רכב שכור, מסבסדות משכנתאות ואף־ילו מציעים כצ'ופר מניות בפרוייקטים שונים.

■ סוכריות בעיתיות

במגזר תעסוקתי שעדיין באופיין בב־דרגות שכר, הסוכריות אינן נטולות בעי־ות. הבעיה העקרית, כיצד למנוע מהשכר התפור במיוחד לעובדים שיש עניין להע־דיפם, לגלוש גם למחלקות בהן אין קשיים בגיוס עובדים.

במועצה המקומית במחוז קנט יותר מ־47,000 עובדים. היא סבלה ממחסור בכוח אדם ברוב התחומים המקצועיים והט־כניים. כדי להתמודד עם הבעיה יצרו תנ־אי עבודה ייחודיים במקצועות המבוק־שים. לדוגמה: סיוע במציאת מקום מגורים לעובדים חדשים; תכנית המאפשרת לעוב־דים – גברים ונשים – לצאת לחופשה כדי לטפל בילדים; שעות עבודה גמישות; תב־נית מיוחדת לגיוס בוגרי מקצועות טכניים ותשלום פרמיות לעובדי הנהלת חשבונות.

■ לעבוד מהבית

בדפוסי־העבודה החדשים ניתנה אפש־רות לעובדים במחלקות מסויימות – בעי־קר במחשבים ובתחומים קשורים – לע־בוד מבתיהם.

הרשויות המקומיות הנהיגו את שיטת חלוקת העבודה (Job sharing), לפיה מחל־קים ביניהם שני עובדים אותה משרה, כדי למנוע התפטרות עובדים ולתת הזדמנויות שוות לעובדים.

אף שאמצעים אלה עזרו לשיפור מצב התעסוקה, הרשויות המקומיות עדיין יצ־טרכו להתמודד עם בעיות חדשות, אם מספר האקדמאים ירד – כפי שאומרות התחזיות – ב־30% אחוז במשך חמש השנים הבאות.

בשוק העבודה

מאת אלי דנן

זיגל מפקח על קורס אבטחה

בנימין זיגל

ניצב (מיל.) בנימין זיגל. רבים שיקשקו ממנו כאשר עמד בראש היחידה הארצית לחקירות הונאה וחקר את אנשי הצווארון הלבן.

בנימין זיגל התמנה לעמוד בראש המועצה הציבורית של המיכללה לניהול אבטחה שליד המכון לפריון עבודה. המכון מספק הדרכה בנושאי בטחון לכל אותם גופים שאינם כפופים למערך הבטחוני הכולל של מדינת ישראל.

על הקמת המיכללה לניהול אבטחה הוחלט בעקבות ממצאי סקרים שערך המכון ומהם עלה כי רבים מנושאי התפקידים הבטחוניים לוקים בהיעדר ידע מקצועי מוסמך. עוד הובהר, כי רוב העוסקים בתפקידי אבטחה הם משוחררי צה"ל או משוחררי משטרת ישראל.

המגמה היתה כי שירותם הבטחוני מספיק ואינו מחייב הכשרה נוספת לתפקידם האזרחי. אולם, במשך הזמן התברר, כי גופים אזרחיים, פרטיים וציבוריים מפעילים מערכים בטחוניים שאינם הולמים את הצרכים שלהם.

על פעילות המיכללה מפקחת מועצה ציבורית בראשותו של בנימין זיגל וכן צוות דידקטי עמו נמנים אנשי מקצוע בתחום הבטחון, שידריך את משתתפי הקורסים לאבטחה המיועדים לשמש קציני בטחון, מאבטחים, שומרים, חוקרים ומנהלי חברות שמירה. בקורס הראשון משתתפים 15 תלמידים מבין 100 מועמדים שביקשו להתקבל אליו.

בין הנושאים הנלמדים: אמצעי אבטחה, חקירה מודיעינית, אבטחה פיסית ועוד. הקורס נמשך שנה והוא מקיף 200 שעות לימוד. לקורסים מתקבלים רק בעלי פרופיל גבוה שסיימו קורס פיקודי בצבא או במשטרה והם בעלי 12 שנות לימוד.

פועלים מחו"ל למוסכים

אריה מטוס

ההתפתחות ביש"ע והתוצאה מכך היעדרות המושכת של רבבות עובדים ממקומות העבודה בישראל משפיעות קשה במיוחד על אלפי המוסכים.

המוסכים מתקשים לעמוד בקצב העבודה הרגיל בימים כתיקונם, ותיקון מכונית, שנמשך ימים ספורים, מתפרש עתה על פני שבוע ויותר.

יו"ר איגוד המוסכים, אריה מטוס, אומר, כי המצב מחזק את הדעה הרווחת באיגוד זה זמן רב, לפיה, יש לאשר יבוא של עובדים מחו"ל כדי לתגבר את המערך המקצועי במוסכים.

להמחשת מציאות קשה זאת מציינים חברי הנהלת איגוד המוסכים: "ב־1984 כאשר מספר כלי הרכב במדינה היה 400 אלף הועסקו בתיקוני רכב כ־30 אלף עובדים. אילו כיום, כאשר מספר כלי הרכב מגיע למיליון, מספרם של עובדי המוסכים הוא 27 אלף בלבד".

הנהלת האיגוד החליטה לחדש את פנייתה לשר העבודה והרווחה, משה קצב כדי שיתיר לאיגוד לייבא עובדי מוסכים מקצועיים.

נסיון האיגוד לשכנע את יוצאי התעשיה האוירית ובהם מהנדסים וטכנאים להצטרף לעבודה במוסכים נכשל.

אג"ד מרחיב את הארגז

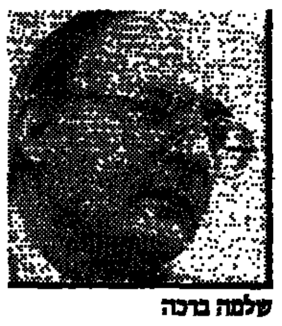
שלמה ברכה

הסכם ההצטיידות החדש של קואופרטיב אג"ד גורם לכך שמפעל הארגז יקלוט 150 עובדים בנוסף על 300 העובדים המועסקים דרך קבע במפעל.

כך יוצא שבאופן עקיף גורם אג"ד להקטנת מספר המובטלים במשק, גם אם מדובר בשברי אחוזים מבחינה סטטיסטית טהורה.

על פי הסכם ההצטיידות של אג"ד ייצר מפעל הארגז עבור אג"ד במשך 10 השנים הקרובות 2000 אוטובוסים. הכוונה היא שמדי שנה ירכוש אג"ד 200 אוטובוסים מהארגז.

לדברי, מנכ"ל חברת הארגז, שלמה ברכה ייצר המפעל בשנת 1987 120 אוטובוסים, רובם הזמנות של מועצות אזוריות המפעילות הסעות בתחום השיפוט שלהן.

"בעקבות הסכם ההצטיידות של אג"ד אנו נערכים להזמנת חומרי גלם, הכנת המערכות להרכבת האוטובוסים והקמת מערך לוגיסטי מורכב כדי לעמוד בלוח הזמנים עליו אנו מתחייבים", אומר המנכ"ל.

לדבריו, בשנתיים שחלפו לא הצטיידה אג"ד באף אוטובוס חדש והנהלת הארגז שקלה פיטורי עובדים. אולם, עתה התהפכה המגמה והחברה תגייס עובדים.

"ב־1987 השקיעה החברה בציוד ובמיבנים כ־4 מיליון דולרים והוקמה מחלקה נוספת במפעל החברה בצריפין שצויידה במיכשור משוכלל".

אספקת האוטובוסים הראשונים לאג"ד תתחיל במאי השנה.

דרושות דיילות בגיל 25 - 30

בעבר הלא כל כך רחוק קראו לצעירות החינניות בבתי הכלבו, בבוטיקים ובאולמות המכירה למיניהם מוכרות. עתה השתנו הזמנים וכל מוכרת היא דיילת.

כך למשל, חברת "מוקד 99" מציעה עבודה לסטודנטיות וצעירות שיועסקו כדיילות מכירה בעיקר באיזור צפון תל אביב וישובי השרון, שם אירעו לטענת בעלי החברה התפרצויות לבתי מגורים ועסקים.

תפקיד הדיילות למכור את שירותי החברה המפעילה מוקד מתוחכם.

"זו עבודה בלתי שיגרתית המבטיחה למצטיינים בה הכנסה כספית גבוהה".

כמה "תלוי במספר המנויים שמצליחה הדיילת החיננית לשכנע".

לדברי מנהלי החברה השייכת לקבוצת "השמירה", עבודה זו מתאימה גם לסטודנטים ולנשים עובדות המבקשות בשעות הפנאי הכנסה נוספת.

דיילות דרושות גם לחברת "אודלי" להשכרת רכב. הן כמובן צריכות להיות נאות ובעלות ידע בשפות, רצוי אנגלית, צרפתית או גרמנית וספרדית.

הדיילות מבוקשות לסניפי החברה בתל אביב, ירושלים, באר שבע וים המלח. הגיל: 25 עד 30.

מעדיפים דמי אבטלה על הסבה

"מאות ישראלים מסרבים לעבור קורסי הסבה ממקצועות בתחום השירותים לענפי הייצור השונים ומעדיפים לזכות בדמי אבטלה על כל המשתמע מכך מבחינה חברתית וסוציאלית", אומר מנהל השיווק של קבוצת "חבר" המתמחה באספקת כוח אדם, דן גולדמן.

לדבריו, משקיעה "חבר" מאמצים נואשים לשכנע מאות בעלי מקצועות שהביקוש להם נמוך במשק ובהם פקידים, שרטטים ומנהלי חשבונות מדרג נמוך, לעבור הסבה למקצועות בייצור כמו רתכים ומלחימים, אולם ללא הצלחה.

"המאמצים אינם נושאים פרי. אנשים אלה מעדיפים לזכות בדמי אבטלה למרות שבמקצועות המבוקשים השכר גבוה במיוחד", טוען גולדמן.

לדעתו יש לבטל את תשלום דמי האבטלה למובטלים המסרבים בתום 3 חודשים להיותם מובטלים לעבור הסבה מקצועית.

ניהול

נפגש במטוס באותו יום ובאותה שעה

תרגיל: מנהלים צריכים לקיים פורום חשיבה תקופתי. בגלל בעיות גיאוגרפיות, הדבר כמעט בלתי־אפשרי. הפתרון: האנשים יפגשו בפרקי זמן קבועים, באותה טיסה ובמהלכה יקיימו את המיפגש. כלל חשוב: הראש הפתוח. וזה אומר שכל רעיון פרוע שווה האזנה.

בנצי נחמן. צילום: שמש נאוה.

מאת אביבה מץ

בכנס האירופי הראשון ליצירתיות וחדשנות בניהול, שהתקיים בהולנד, הודגמו טכניקות שונות, לא מקובלות, שהוכחו כיעילות ביותר. "טכניקה אחת תומכת בשילוב אנשים מחוץ למערכת, בפורומים של חשיבה לגיבוש רעיונות ניהול חדשים. אצל אנשים שעובדים ביחד שנים רבות קשה לצפות להפתעות. רוב הרעיונות שלהם מנוסים לאותו כיוון. באמצעות שיתוף אנשים שמחוץ למערכת, מתקבלות לעיתים תוצאות מדהימות. רעיונות מקוריים ביותר עולים באותן פגישות", מספר בנצי נחמן, שהשתתף בכנס יחד עם עוד ישראלית, ד"ר אילנה פריד, כימאית במקצועה.

בנצי נחמן הוא מנכ"ל אי.אמ. אינטרנשיונל מרקטינג, מוסמך למנהל עסקים, מתמחה בחדשנות בשיווק. הכנס בהולנד אורגן על־ידי ה־TNO ההולנדי, גוף שמעסיק 5,500 עובדים ברוב תחומי המדע היישומי ומדעי ההתנהגות. בכנס השתתפו נציגים של צבאות בעולם, אנשי מחקר ופיתוח של חברות ענק תעשייתיות כמו פיליפס, חברות תעופה, מזון. מיגוון רחב של תחומים, שעניינים אחד: פיתוח טכניקות חדשניות, לא מקובלות בניהול.

קביעת אסטרטגיה עיסקית של חברה, נעשית בשיטה המקובלת על בסיס של ניתוח. מזה עשור בורחים האמריקנים משיטת הניתוח באומרם: ANALIZE AND PARALIZE, כלומר, ניתוח מצב מקובל, מביא עד מהרה לשיתוק המערכת. החשיבה הופכת צרה והגבילה. ברוב האירגונים מעדיפים קובעי המדיניות לדחות על הסף רעיונות שברגע הראשון אינם נראים להם כאפשריים. "אם הרעיונות החדשים בארגון מתקבלים רק על בסיס ניסיונם של עובדים בתוך הארגון, זה כובל. זה לא הרכיה את עצמו", אומר בנצי נחמן. "לאנשים שהתרגלו ליחסי גומלין ברוטינות קבועות, יש הרבה בולמים בין העובדים לבין עצמם וכלפי הבוסים".

בכנס הודגמו וריאציות שונות של הסערת מוחות (BRAIN STORMING). כמו גירויים מוסיקאליים, חזותיים, של חוש ריח ומישוש, שנוסו על־ידי המשתתפים באופן פעיל. הסערת מוחות היא שיטת דיון הבנויה על ארבעה בסיסים. ארגון שמחפש פתרון לבעיה כלשהי, ניהולית או שיווקית, מפגיש צוות עובדים לדיון בנושא בשיטת הסערת מוחות.

דגם דימיוני

כלל ראשון דוחה שיפוט: כל אחד מהמשתתפים בדיון זורק רעיונות בצורה חופשית, ללא חשש מה יאמרו המשתתפים האחרים.

כלל שני מגדיר כמות רעיונות בפרק זמן קצוב, בשיטת הירייה מהמותן, שמדרבנת לחשיבה מאומצת.

הכלל השלישי: הרעיונות נזרקים בשיטה אסוציאטיבית. כל משתתף מפתח את הרעיון של זה שלפניו.

הכלל האחרון והחשוב מכולם נקרא הראש הפתוח: זה הזמן להשמיע את הרעיונות הפרועים ביותר והדימיוניים ביותר.

"חילקו אותנו לצוותים", אומר בנצי נחמן, "לכל צוות הוגדרה בעיה אותה עליו לפתור. את הבעיה הגדירו המנחים ככלי רכב. הצוות צריך ליצור דגם דימיוני של כלי רכב שיביא לפתרון הבעיה המוגדרת. הרעיון היה לצאת מהבעיה המקורית לכיוון שונה. לפרוץ מוסכמות ולתת ביטוי לצד היצירתי בכל גישה ניהולית. נתקבלו תוצאות מעניינות ומקוריות".

לדוגמה אחד הפתרונות שהוחלט ליישם, בעיקבות ניסוי שנערך בכנס: קבוצת מנהלים בחברה צריכה לקיים פורום חשיבה תקופתי. בגלל בעיות גיאוגרפיות, הדבר כמעט לא התאפשר. התקבל הרעיון שהאנשים יפגשו בפרקי זמן קבועים באותה טיסה ובמהלכה יקיימו את פורום החשיבה.

הכל מלמעלה

בניסוי אחר נחשפו המשתתפים לסידרה של גירויים אחרי שכל אחד מהם הגדיר בעיה שמטרידה אותו בתחום עיסוקו ובחר תמונה אחת מתוך רבות שהיו תלויות באולם גדול. כל תמונה אמורה להתאים לסוג הבעיה שנבחרה. אחר־כך הוקרנו שקופיות בליווי מוסיקה. סוג אחד של שקופיות ומוסיקה היה בסגנון רגוע והסוג האחר פרובוקטיבי וסוער. בשלב הבא הביאו לאולם 30 סוגי ריחות בצנצנות. כל אחד בחר את הריח שלו. "אחר־כך אמרו לנו לחזור לחשוב על הבעיות. איש איש על בעייתו. אני לא יודע מה קרה אבל כל האנשים אמרו אחר־כך שפתאום הרגישו הבזק בראש וזה בא להם. באמצעות הגירויים שכביכול לא שייכים לעצם העניין, כל אחד המריא והגיע לפתרון חדש, שלא חשב עליו. זה מוכיח שעבודה לא שגרתית על החושים עשויה לפרוץ את המסגרות ואת צורת החשיבה".

בנצי נחמן מעביר סמינרים והרצאות במרכז הישראלי לניהול ובאוניברסיטת בר־אילן, למנהלים ואנשי שיווק. על ההבדל בין המנהל הישראלי לחברו האמריקני או האירופי הוא אומר: "השתלמתי בארה"ב במרכז לפיתוח מנהיגות יצירתית בצפון קרולינה. באים לשם מקוקה־קולה, מי.ב.מ, מכל האוניברסיטאות הגדולות, בעולם, החדשנות והיצירתיות בניהול באים מלמעלה. בארץ, ניסיתי לצור דיאלוג עם ארגונים שונים אבל נוכחתי שהראש כאן מוגבל. כל אחד משתמש בפתרונות שבלוניים, אליהם הוא רגיל עשרות שנים. מפחדים מחידושים. מעדיפים את הדרך הפשוטה והקלה, כזאת שמביאה מהר לשיתוק.

שירות התעסוקה

המרכז לתעסוקת אקדמאים

מדור חו"ל

זקוק לעובדים אקדמאים? המרכז לתעסוקת אקדמאים עומד לרשותך!

מדור חו"ל בשירות התעסוקה שמח להציג בפני המעסיקים בארץ ישראלים חוזרים ועולים חדשים בעלי מקצועות מיוחדים.

עובדים אלה רכשו ידע, נסיון ומיומנות במפעלים ובמרכזי תעשייה מהמתקדמים ביותר בעולם. אין ספק שהם עשויים לקדם מפעל השואף להתפתחות.

מעסיקים המעוניינים לקבל מידע ו/או קורות חיים של המועמדים יפנו אל:

מיכאל זיו, מנהל המדור 02-694413 ● נורית לוי 02-694421 ● עדנה רווה 02-694411

פנייתך אלינו היא ללא התחייבות מצדך וללא תשלום

1. **עורכת דין,** עולה מאנגליה. סיימה רשיון ישראלי וסטאג'. מעוניינת במרכז.
2. ישראלי חוזר. **מ.א. במינהל עסקים** וראיית חשבון. עבד בחברה פרטית בניו־יורק כמנהל פיננסי. בארץ עבד בבנק ישראל ובחברת רו"ח פרטי. כ־9 שנות נסיון. מגיע בפברואר.
3. ישראלי חוזר. **מ.א. בניהול טכסטיל** וטכנו' (אוניברסיטת קרולינה, ובארץ – שנקר). היה מנהל שווק בארץ בחב' טקה וכן החזיק חנות עצמאית בארה"ב. מגיע החודש.
4. ישראלי חוזר. **בוגר שנקר** (ניהול תעשייתי) ובי"ס למינהל עסקים בניו־יורק. עסק בשווק. הכרות של השוק האמריקאי בתחומי האופנה, טכסטיל, משקאות.
5. ישראלי חוזר מצרפת. **איש שווק בטכסטיל.** מדבר אנגלית, צרפתית, גרמנית. מכיר את שוקי אירופה והמזרח הרחוק. לאחרונה עבד כקניין בחברה צרפתית המייבאת מסין, וכן כמנהל מחלקת שווק. מגיע החודש.
6. ישראלי חוזר. **מסיים כלכלה ומינהל עסקים.** עבד בארץ בעירית חולון כמנהל תקציב וכאיש ארגון. מדבר אנגלית, צרפתית, ספרדית. מעוניין בבאר־שבע.
7. ישראלי חוזר. **מסיים כלכלה ויחסים בינלאומיים.** כרגע עובד כאסיסטנט מחקר ומשלים המ.א. בכלכלה חקלאית. עבד במשלחת הישראלית ליחסי ישראל–אמריקה (AIPAC). מדבר אנגלית וערבית.
8. ישראלית חוזרת. **וטרינרית** (אוני' בוסטון – חיות גדולות וקטנות). נסיון שנתיים כשכירה בקליניקה בניו־יורק. מגיעה במרץ.
9. ישראלית חוזרת. **קלינאית תקשורת** (ליקויי דיבור) אוניברסיטת סן־פרנסיסקו. נסיון בשנה. מעוניינת בבתי חולים בעלי מחלקות להפרעות בתקשורת. מגיעה במרץ.
10. 10. ישראלי חוזר. **רופא ילדים.** רשיון כאן ובארה"ב. נסיון כ־22 שנה בניו־ג'רסי ובארץ. מעוניין במרכז ובצפון. חוזר במרץ.
11. ישראלי חוזר. **צלם, איש קולנוע,** טלוויזיה, וידאו, (קמרה אובסקורה, ניו־יורק – בפלו). כמו כן מורה לאמנות. מעוניין בהוראה או בצילום בחברות פרטיות במרכז או בצפון.
12. ישראלית חוזרת. **שחקנית ומורה לדרמה** (אוסטרליה). שיחקה בתיאטרון עצמאי (בעיקר דרמה יוונית). חוזרת במרץ.
13. ישראלי חוזר. **מורה לחינוך גופני** (וינגייט). מעוניין בירושלים בבתי מלון או מבנים פרטיים. נסיון בהדרכת ספורט וקרב מגע בעיר ובמושבים. מגיע במרץ.
14. עולה חדשה. **אמנית קרמיקה** (ארה"ב) נסיון כ־14 שנה, עבודות מגוונות, צעצועים, תערוכות בכל רחבי ארה"ב. מגיעה להיפרש תעסוקה החודש.
15. עולה חדש. **מינהל עסקים וניהול רפואי.** מינהל אדמיניסטרטיבי בבית־חולים או בית אבות. דובר עברית. מגיע במרץ.
16. עולה חדשה. **מנהלת בית־חולים קהילתי בפלורידה.** נסיון כ־8 שנים. מעוניינת בניהול מוסדות רפואיים בעיקר בצפון.
17. עולה חדשה מהולנד: **גרפיקאית תעשייתית** (פוסטרים, ספרים). נסיון כ־16 שנה. מעוניינת במשרה חלקית במרכז.
18. עולה חדשה. **מ.א. בספרנות.** (פילדלפיה) נסיון כ־15 שנה. מדברת צרפתית, ספרדית ואנגלית. עבודות על מחשב PL-1. עולה בינואר.
19. עולה חדשה. **רוקחת** (וקובר) נסיון כ־11 שנה. עברית בינונית. מעוניינת במרכז.
20. ישראלית חוזרת. **ד"ר בתקשורת** (LONDON SCHOOL OF ECONOMICS). 10 שנות נסיון במחקר ויחסי ציבור. עברית ואנגלית ברמת שפת אם, צרפתית בינונית. מעוניינת בירושלים.

هكذا من الاصل

לוח מעריב

קריירה

ג'

בשיתוף עם THE JERUSALEM POST

המשרד הראשי: בית מעריב, רחוב קרליבך 2, תל-אביב מיקוד 132 67. טלפון ישיר למסירת מודעות: 5611111 (רב קווי). מחיר מודעת מינימום (8 מילים): 80 ש"ח. כל מילה נוספת: 10 ש"ח (המחירים כוללים מ.ע.מ). מחיר אחיד לכל ימי השבוע (כולל ערב שבת וחג) מחיר מודעות "מחץ" בגודל 1 אינץ' למשך שבועיים $316.25 ש"ח (כולל מ.ע.מ)

עבודה

3000

מפתח ל"עבודה" (מדורי המשנה מסודרים על-פי סדר הא"ב)

אופטיקאים	3020
אחזקה ותחזוקה	3030
אחיות וכח עזר	3040
אינסטלציה	3060
אריגה וסריגה	3070
ביטוח	3075
בנ/ות לוויה	3077
גזירה ותפירה	3080
דיילות ונציגות	3090
דפוס	3100
הנהלת חשבונות	3120
חוקרים	3140
חיילים משוחררים	3160
חשמל ואלקטרוניקה	3200
טבחים וקונדיטורים	3220
טכנאים/הנדסאים	3240
יהלומים ותכשיטים	3280
כימאים	3283
כלכלה וניהול עסקים	3286
לבורנטים ורוקחים	3290
מבית לבית	3295
מדריכים/ות	3297
מהנדסים ואדריכלים	3300
מוכרים/ות וקופאים/ות	3320
מוסיקה ובמה	3330
מורים ומורות	3340
מזכירות	3350
מחשבים ותוכנה	3355
מטפלים	3360
מכוני חשמל	3361
מסגרות ורלתאות	3363
מפיצים ומקדמי מכירות	3365
מפעילי ציוד מכני	3380
מצילים	3385
מרצים	3390
נגרים ורפדים	3400
נהגים	3440
נוער עובד	3450
סטודנטים/יות	3460
ספרות וקוסמטיקה	3480
ספרנים/יות	3490
עובדי בניין	3500
עובדי חקלאות ציון	3505
עובדי משק	3510
עובדי מתכת	3520
עובדי ניקיון	3540
עובדי סעד וקהילה	3560
עוזרות ומטפלות	3600
עורכי דין	3620
פועלים/ות	3640
פיזיותרפיסטים ומעסים	3645
פיסיקאים	3650
פסיכולוגים	3680
פקידות וקלדנות	3720
פרסום	3722
צבעים	3725
צילום ודוגמנות	3730
ראש חשבון מחשבים	3733
רופאים	3736
רפואת שיניים	3740
שליחים/ות	3760
שמירה ואבטחה	3800
שרברבים ומסגרים	3845
תרגום ועריכה	3860
בקשות עבודה	3880
הכשרה לעבודה	3920

לחברה לעבודות איטום ובניין דרושים:

1) מנהל עבודה/הנדסאי בניין 2) עובדים. 052-573415, 052-573437

לירחון חקלאי דרושים רוכשי מודעות מעולים

לחברת השמירה דרוש!!! קצין בטיחות 03-236942

דרוש משגיח יר"ש להכשרת בשר וכבד

החברה להגנת הטבע עובד/ת למחלקת כח אדם

הנוער העובד והלומד דרושים מדריכים בוגרי צבא להדרכה בקיני התנועה באיזור תל-אביב

לחברה להשכרה רכב דרוש מנהל תחזוקה בעל נסיון מוכח של מספר שנים בניהול תחזוקה צי רכב ★ רכב רשיון קצין בטיחות ותעבורה

1000 דולר מינימום לחודש

שכר גבוה לבעלי כושר פיזי עד 45 גם לבני 18 לפני גיוס ולסטודנטים ★ אפשרות למשכורות גבוהות במיוחד

מעסיקים ב-ארה"ב ודרא"פ מעוניינים בכם!! אקדמאים

1250 ש"ח ויותר לחברת קף 2 בנ"ס דרושים: למיון מכתבים 03-390900, 03-307242

לספעל בענף החשמל

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א – 1981

דרוש עובד למחלקת שרות ידע בחשמל ורקע טכני

רשת שרותי אחים/ות מטפלים/ות וחובשים 03-477278 03-498218

סיעוד שרותי אחיות פרטיות וחובשים החברה המובילה בישראל! 02-636505, 03-737947 04-381111 שרות אמין ויעיל

טיפולים שרותי מטפלות בע"מ בחסות חברת סיעוד מטפלות מסורות לעבודה בשעות הפנאי 04-386590, 03-7512854

אנגלו סכסון שרותי אחיות ת"א 03-228747 רחובות 08-465604

אל – איש האירגון המקצועי לשרותי סיעוד 08-471536, 03-956310

ס.ל.ע. – סיעוד, ליווי ועזרה 24 שעות ביממה 03-242142 03-221573 מסריק 17 ת"א

הכנסה גבוהה לשני מצליחנים הדרושים לנו לדגל הרחבת עסקינו המתאימים יוכשרו לקריירת מכירות וניהול בביטוח חיים. עדיפות לאקדמאים, לבעלי נסיון במכירות ולנשואים מעל 25

לחברת "דנאל" החברה לשרותי כח-אדם בע"מ דרושים/ות לעבודה בדרום-אפריקה אחיות מוסמכות ★ בעלות רשיון מטעם משרד הבריאות ★ בוגרות ביה"ס לאחיות לסתאימות תנאים מעולים המשורה מוצעת ליחידים/ות צלצל "דנאל" – זה עובד!

"אדם לשרות אדם" ארגון הגג לטיפול סיעודי מוקד לסיוע סיעודי 24 שעות ביממה בבית ובבית החולים

אחים/ות חובשים/ות

מלווים לנכי צה"ל

מחוז ת"א ומחוז דן 03-5464293/395/815 03-5461727-8 מחוז חדרה, נתניה והשרון 06-322699 שרות עם כל הלב!

שרותי מחשב ב"פיליפס" במחירים מפתיעים 0.10 אג' השורה עבודה מהירה ואמינה

להוצאה לאור גדולה דרוש מנה"ח ראשי לניהול מחלקת חשבונות וצוות עובדים.

מנהל חשבונות מקבל

לגוש"ף יצרני בספות מגן גולדמן דרושים:

סדפיס מעולה ל-ני.סי.או 2 צבעים

אינסטלציה

אריגה וסריגה

ביטוח

אופטיקאים

אחזקה ותחזוקה

לך על בטוח לוח מעריב קריירה

O.R.Status
איתור השמה לבכירים
מקבוצת O.R.S
טלפון: 03־202460 אסתר
בית יוסי 130 תל־אביב

★

מהנדסי
אלקטרוניקה
ל"כתב מכר"

מהנדס
אלקטרוניקה
ל"כתב מכר"

מהנדס
מכונות —
למכשור

מהנדס
מכונות

מהנדס
מכונות
למהנדס
מפעל

מהנדס "ייצור —
מהנדס תעשייה
וניהול/מכונות

מנהל אחזקה
מהנדס/הנדסאי
מכונות

הנדסאי
תעשייה
וניהול/מכונות

מהנדס
אלקטרוניקה

מכונאי
סוון

מנהל
מחלקת סיווג
אויר לרכב

רכז
התחשבות
ועבייה

מחשבים
★ תוכניתן

★ תוכניתן
3 שנות נסיון ב־COBOL
על I.B.M 38 — יתרון
ידע ב־RPG על P.C —
לת"א
★ מפעיל

★ מפעיל

★ ★

מחשבים ותוכנה

לחברה גדולה
בתל־אביב
דרושים
מתכנתים
תנאי הכרחי הכרה
טובה של מערכת
RPG-II במחשבים
I.B.M–S/34, S/36

UNIX/C, IDMS, DB2/SQL, ADABAS/NATURAL, CICS, SYS 38/RPG3, COBOL

TURBO-PASCAL 4.0, DBASE3

למוסך יצחק פוספלד
בע"מ כ"ס סוכנות
פיגו — סיטרואן
דרוש מחסנאי

מזכירה/כתבנית
אנגלית/עברית
משרה מלאה
לחברת מחשבים

דרושה מזכירה
בכירה
בעלת נסיון לניהול
משרד עורכי דין

★ מזכירת מנכ"ל־
נסיון במשרד נסיעות
★ פקידה — התכתבות
ברמנית למשרד נסיעות

במשרד עו"ד
בתל־אביב, מזכירה
עברית/אנגלית
במעבד תמלילים

ל"קופל
נהינה עצמית בע"מ"
דרושה מזכירה מנוסה

מזכירה!
אם את
אינטליגנטית
עצמאית ומוכשרת

דחוף!!!
ללהקת אירועים
טובה
דרוש קלידן
03־294368

צמל
לביה"ס "עמל" ע"ש ל.ד.
ירושלים, רח' זנוויל
קרית יובל
טלפון: 03־411090
דרושים
מידי!!
★
מורה
למקצועות
החשמל
ועבודה מעשית

מורה
לספרות

צמל
לסמכללה הטכנולוגית
לנער ולמבוגרים
ע"ש מכס פיין רח' פין
130 תל־אביב
טלפון: 03־217233
★
דרושים
מידי!!
מורה לאזרחות
ידע העם
והמדינה
★
מורה
לעברית

צמל
לביה"ס המקיף העירוני
"עמל" —
צפת רח' ירושלים 8,
טלפון: 06־390007
טלפון: בביתו של מנהל
ביה"ס, 06־930274
דרושים מידי!!
למילוי מקום
מורה
לחשבונאות
מורה
למזכירות
ומנהל
מורה
לתנ"ך
ולשון

קופאים/יות
לרשת שיווק
גדולה

★ קופאים
★ קופאיות

דרוש
רוקח/ת אחראי/ת
לבית מרקחת
בצפון תל־אביב

למשרד הנדסי
בתחום הכבישים
דרושים:

ר. כוף ושות'
תכנון
אדריכלי

למשרד יועצים דרוש
הנדסאי חשמל
למתקנים מגוונים

דרוש
מכנאי/הנדסאי
מעבדה בעל נסיון

"ידע — הנדסה ממוחשבת"
קורסי "אוטוקד"
לשרטוט ממוחשב

★ חשבון מגן
ניהול חשבונות
ועיבוד נתונים בע"מ
03־611479, 03־625649

לעבודה מעניינת!!!
בוגרי 12 שנות לימוד
מאיזור הרצליה ות"א
תנאים טובים

לך על בטוח לוח מעריב קריירה

דרוש מכונאי מכוניות ומכונאי רכב לעבודה אירופאית, באיזור פ"ת. (25581) 03-9325086

"שחם"
סוכנות
ביטוח החיים
הגדולה בישראל
דרוש:
איש מכירות
רציני לתפקיד
בעל אתגר
תנאים מצוינים למועמד
המתאים.
03-258321, לאורלי.
(26684)

גילאור בע"מ
דרושים
אנשי מכירות דינמיים
לשיווק מערכות
אזעקה ותקשורת
בסניפים
התכונות הדרושות:
– נסיון קודם אינו הכרחי.
– סוכנות מכוניות –
(11036)

לחברה הוותיקה
בישראל
דרושים
נציגי
מכירות
רכב בלעדי –
חובה
(8616)

טעמה של
הצלחה!!!
(21239)

לחברת תקשורת
מובילה בתחומה
דרושים
מרכזי מכירות איזוריים
(17056)

קורס פרסום ואמנות
המכירה בהנהלת
פרסום "יעד"
החל ב-08.02.88

לתשומת לב
המפרסמים
בלוח מעריב
כל המעוניינים להמשיך לפרסם את מודעותיהם לאחר הפרסום הראשון, מתבקשים להתקשר לטלפון 03-5611111 (רב-קווי) ולמסור את מספר הפרסום ...
ההנהלת מעריב

מכללת תלפיות
דרושים
ספרן/ית
פקיד/ה
לספריה
(26858)

עובדי בנין
3580

עובדי חקלאות ונוער
3585

לקיבוץ
שער הגולן
דרוש
בורן עם נסיון
06-757305, בערב.
(17014)

לאגד דרושים
למוסך המרכזי
באזור ולמוסכים
ברמלה, ראשל"צ
והרצליה
מכונאים
ומסגרים
● בעלי פרופיל גבוה
● לאחר שרות צבאי
● עד גיל 27
(20509)

עובדי מתכת
3528

1800 ש"ח!!!
ארוחות והסעות
לרתך שריון
"אטלס"
טלפון 03-228949
(8245)

דרושים שני רכזים
בעלי ניסיון
והשכלה מתאימה
לעבודה בחווה לגידול זרעים
(26782)

עובדי ניקיון
3540

★ מסגר מכני
★ מסגר אחזקה קונבנציונלי
★ ברסמים קונבנציונליים CNC
★ חרטי תוצרת
★ מכשירנים
★ משחזים
★ מסיק דוודים
תנאים מצוינים למתאימים!
03-245222
(22638)

לחובב מבלטים בע"מ
דרוש
ברסם
עם ידע במבלטים
(17144)

עובדי משרד והנהלה
3560

מועצה אזורית
מודיעים
מושב
בני-עטרות
03-9712741
דרוש
עובד
נוער
וקהילה
במשרה מלאה
דרישות התפקיד:
הכישורים:
מועמדות בצירוף
המלצות
ותעודות יש להגיש
עד 3.2.88 למזכירות
המועצה.
יחיאל דמתי
ראש המועצה.
(23743)

שרות ומטפלות
3600

דרושה אם בית
60% משרה
לבית-אבות
ברמת-גן
(23906)

דרושה מטפלת
מוסמכת
עם נסיון לטיפול
בשער ספר
(17010)

"זקוקה ללא מטפלת?
חייגי ל-מ.א.א.ל
מעון אקסקלוסיבי יחודי
לקבוצה ג"ל ופרדה"
(24737)

מפעילי ציוד מכני
3580

שכר עובד
3450

מוכרנים/יות
3468

ספרים/יות וקוסמטיקאיות
3480

לפרקליטות
מחוז הצפון
(בנצרת עילית)
דרושים
עורכי דין
השתתפות
בהחזקת רכב
ובשכר דירה
מתמחים
למתמחים
סיבוי להקלט
בעורכי דין

פקידה
שפת אם אנגלית
וידע באימלקית

לחברת ייבוא
בדרום ת"א
דרושה
פקידת ייבוא
מקצועית

כתבניות/מגיהות
בעברית
לעבודה קבועה
שעות גמישות

סעבדת תמלילים
אנגלית עברית
לעבודה
בהרצליה

ל"דפי זהב"
דרושות
קלדניות
קוראות כותבות
ודוברות ערבית
תנאים טובים
למתאימות!
03-7514785

לחב' לעריכה מכנית
דרושות דחוף
★ קלדניות גליף
★ קלדניות לאניר

"אדם לשרות אדם"
מוקד לסיוע סיעודי
24 שעות ביממה
★ מטפלות ועזרות

הנהג
עשה לך מנהג —
קח עמך
חייל לדרך

בית
הרופאים
•
חולון
מקבלים לאישפוז
מטופלי
C.V.A
לאחר ניתוח מוחין
והתקפים
השרותבים:
פיזיותרפיה, בדיקת דם
איפוחיות אונקולוגיה
אולטרא סאונד
לשרותכם, אנשי רפואה
מקצועיים
חולון סוקולוב 86
03-882174

רופאי-שיניים
מרפאות שיניים
הסעוויים
בשעית לעבודה

למשרד שליחים
דרושים רציניים בעלי
וספות/רשיונות
משכורת מעולה
טלפונים: 03-615192, 03-615958

מתפנה אקדמאי (40)
נסיון רב
בניהול יצור ושווק
בארץ ובחו"ל

חוק הזדמנות
שווה בתעסוקה
תשמ"א — 1981

לוח ירושלים

O.R.S
שרותי כוח אדם
אבן ישראל 5, ירושלים,
02-242152/9, 02-245561
★
מנהל מחלקת
ביוב ומים
נסיון בעבודות מדידה רצוי
מהנדס מטעה
★
אקדמאים לעבודה
במשרד ממשלתי
★
מזכירה דו לשונית
מוכשרת
★
מעבדת תמלילים
מעולה
כתבנית עברית
ואנגלית מנוסה
לעבודה בתעשייה
★
עובדים מקצועיים
לענף האלומיניום
★
"תיקונצ'יק" מנוסה
המובים עובדים קבוע O.R.S

مكنز من الأصل

ג'

לוח מעריב

לך על בטוח

בשיתוף עם THE JERUSALEM POST

המשרד הראשי: בית מעריב, רחוב קרליבך 2, תל־אביב מיקוד 67132. טלפון ישיר למסירת מודעות: 5611111 (רב קווי). מחיר מודעת מינימום (8 מילים): 80 ש"ח. כל מילה נוספת: 10 ש"ח (המחירים כוללים מ.ע.מ). מחיר אחיד לכל ימי השבוע (כולל ערב שבת וחג). מחיר מודעות "מוק" בגודל 1 אינץ' למשך שבועיים 316.25 ש"ח (כולל מ.ע.מ.)

לסעודה דגה דרושים/ות מלצרים/ות ... משמרת יום ומשמרת לילה, כולל סופי שבת, פרטים במקום כבכר, המלך דוד 41 (15447)

3365

לפרויקט גדול בנוסח דרושים/ות מוכרים/ות בעלי רכב + אחזקה. (10782) 03"637038,03"632598

3480

דרושה ספרית מנוסה לתספורת, בין וקוסמטיקה בנווה, לא בשבת. 02"811850 (7072)

3560

לוח חיפה

לחנות בגדי ילדים בחיפה, דרושה מוכרת בנווה. 04"246778 04"210058 (8137)

לחנות המפעל של "אקשפיין" (בגדי ילדים) בצומת הצ'קפוסט חיפה

דרושה

מנהלת חנות עצמאית

בעלת נסיון, דינמית ואחראית. (26289)

3365

לוח באר שבע

לפרוייקט פרסומי באיזור באר שבע דרושים רוכשי מודעות

לפרטות ליגאל בטלפון: 057"31772, 057"74850 (10751)

דירות

1000

דירות בתל"א / מחוז המרכז למכירה, להשכרה, לקנות. ראה גם לוח המרכז "דירות" (17867)

שפע

רק שמש וחשמל
שירות תיקונים
והחלפות
התקנת מאיצי חום
בדודים קיימים
לחסכון
בצריכת החשמל
03"5591934
03"5568143
(26934)

לא עוד שיש
משטחים מעולים
למטבח
ולאמבט
בעיצוב מרהיב
בשלל צבעים
עמיד בפני חום וחומצות
קל לניקוי!!!

DUROPAL ®

אלכסנדר ינאי 9 פגולה, פתח־תקוה 03"9340713 03"9340598

★ חדש ★
מטבחונים קומפלט
(KITCHENETTS)
DUROPAL + בלנקו
+ כיריים + מקרר
+ דלתות מעוגלות
★
לצרים ואדריכלים הציעו!!! DUROPAL פורמיקה בצבעים בלעדיים.

DUROPAL

(25206)

חדשנו חדשנו
כלא חלודה?
מאוזן 88
מבצעו!!!

סורגים
מגלוונים
במחיר
סורגים רגילים
אחריות לעשר שנים!
שירות לכל
חלקי הארץ
מבחר מצוא ברגים וסיבבים מכל הסוגים
02"851241
(26834)

קוטג'ים
מפוארים
בראשל"צ
5½ חדרים
2 מפלסים
קרקע פרטית

הקבלנים: רון – רוזנר
טלפון: 03"952444
03"998457
(26308)

סופרים עד
6
וגומרים
בווה הברון זכרון יעקב
שיטה מגרשים נוספים
+ עוד
(20552)

ברמת־אביב ג'
דירת גג
חדשה
130 מ"ר + 130 מ"ר גג (55 מ"ר בנוי) 400,000 דולר בנוי "לדוך אריאל" 03"232410 (22857)

ברמות צהלה
3 קוטג'ים
בני 6 חדרים
+ מרתף מואר
200 מ"ר בנוי
סטנדרט גבוה
"אקו"
03"5464970,
03"442347
(26987)

בהרצליה פיתוח
למכירה וילה
8 חדרים
(10760)

★ למכירה וילה ★
125 מ"ר +
קומה מפולשת 125 מ"ר
על מגרש 1150 מ"ר
(7029)

קוטג'
בין רעננה לנתניה
במחיר
דירת 5 חדרים
החל מ־119,500 דולר
ועד 132,500 דולר
כולל מע"מ
במחיר סופי
הבונה:
"דמות נתניה בשרון"
היזם:
קבוצת גירון 052"917111
03"630011 מנוי 31318
24 שעות ביממה
(26583)

ברעננה!!!
קוטג'ים מפוארים
בגני הנשיאים
(18576)

קוטג'ים
מפוארים
ומיוחדים
בשיכון
דן
טלפונים:
03"5400663
03"5400664
(25577)

ברמת השרון
למכירה
דירת גג 6 חדרים
160 מ"ר + חדר
ושרותים על גג
מרוצף 130 מ"ר
(25149)

לתשומת לב
המפרסמים
בלוח מעריב
כל המעוניינים להמשיך בפרסום את מודעותיהם לאחר הפרסום הראשון, מתבקשים להתקשר לטלפון 03"5611111 (רב־קווי) ולמסור את מספר המודעה המצויין בסוף המודעה.
הזמנות לפרסום חוזר הנה ללא תשלום ותקפה עד 4 שבועות מיום הפרסום הראשון.
בקשות לפרסום חוזר מתקבלות בכל יום עד השעה 18.00 ובערב שבת וחג עד שעה 11.00 בבוקר.
הנהלת מעריב

קונה בונה דירה!
שמור על
ערך דירתך
★ ייעוץ הנדסי ברכישה
★ דו"ח ביקורת ליקויים
★ פיקוח בשלבי בניה
גם לוועדי בתים
"בדק בית"
03"498652 ,03"493290
(24409)

"בסי" – בקורת מבנים
★ לפני קניה
★ בעת בניה
עם גמר שנת אחריות

איתור רטיבות, בדיקות אקוסטיות. 03"281708 דיזנגוף 42 ת"א (25386)

משקיף לים
על הצוק
בנתניה
(24471)

רמט בונים
ברמלה
בנתניה
ביבנה
רמט בונים

לך על בטוח לוח מעריב נדל"ן

רמט בונים

ברמלה
בנוה רם
במקום הכי צעיר בעיר.
דירות
3 חדרים
תנאים מיוחדים
במסגרת תכנית הבניה
של משרד הבינוי
והשיכון
ודירת 4 חדרים
*
בנתניה
בנוה פולג
בשכונת הפאר
דירות 2, 3, 3½
חדרים
תלקן לכניסה קרובה
הלוואה מקום ייחודית
ודירות
4, 4½ חדרים
*
ביבנה
בשכונת
הקוטג'ים
קוטג'ים 3–5
חדרים
*
בשד' העצמאות
נותרו למכירה:
דירות 4 חדרים +
מרפסת
ופנטהאוזים
ודירת 4 חדרים
סניף יבנה:
שד' העצמאות 9,
08-435003
*
ירושלים
בפסגת
זאב
בפרויקט
הפסגה
באתר יוקרתי
קוטג'ים
דו משפחתיים
מפוארים
ודירות מדורגות
בנות
4 ו-5 חדרים
*
בפרויקט
הקשתות
מספר דירות
בנות
3 ו-4 חדרים
לכניסה מיידית וקרובה
אפשרות מימוש תוכניות
מחל ומד-מצווה
בדבר פרטים וסיור באתר
נא לתאם:
סניף ירושלים: רח' הנגיד 6
02-248618 02-233820
*
משרד ראשי:
רח' קרליבך 7, ת"א
03-281105

רמט בונים

פרוייקט מציעים

דירות 4 חדרים ודירה גג עם חדר על הגג 03-788302
(6190)

★ נוה אלון בע"מ ★
מציעה בת"א
★ ★ באמצע של האמצע ★ ★
פרוייקט
היוקרה
דירות
5–4 חדרים
משכנתאות עד 80.000 ש"ח!!
03-4309087, 03-250149, 03-250140, 03-222114
(23249)

בבפרסבא בבניין קטן
7 דירות בלבד
פנטהאוז 250 מ"ר
במפלס אחד
(26412)

הקבלן
י. אדלר
ובנו בע"מ
בונה דירות
באיכות מעולה!!!
3, 4, 5 + חדר גג
ברמתגן, בבירק,
גבעתיים
03-705811, 03-781640
לפנות: רח' הרב קוק 10, בבירק
(16971)

בניני אחים ברזילי
בראשל"צ
דירות פאר בנות
6 חדרים
+ מרפסת
6 + חדר על הגג
בקומות בודדות
בספנדרם בניה גבוהה
ביום: א'-ה' 09:00-12:30
ב-ד' 17:00-19:30
03-953526, 03-9664324
(26301)

★ רמות גן ★
מציעים ברמת גן
דירות פאר
5–4 חדרים
חנייה תת קרקעית, 2
מעליות, טלוויזיה במעגל
סגור, תנאי תשלום
נוחים. ערבות בנקאית
ארלוזורוב 12, ר"ג
03-724515
(26945)

מבצע מיוחד!
3½ ב-58,000 דולר
*
כל הדירות לחזית שלושה
כיווני אויר תנאי תשלום
נוחים מתאים לזוגות
צעירים
*
משכנתא 30,000 דולר
פתוח במוצאי שבת
לפרטים: במשרד הקבלן
ארמון טופז
רח' סוקולוב 41 חולון
רוטשילד 32 בת"ם.
(26240)

הקבלן מ.ד. נאור
בנין והשקעות בע"מ
דירות באיכות מעולה
03-703516/8
בין השעות: 08:00-20:00

משכנתאות

דירות נופש

תל־אביב

בהלוואה
מבנק
טפחות
אתה יכול
לקנות, לבנות,
לשפץ או להרחיב
את הדירה
לפרטים:
תל־אביב, השמשונאים 123
רמת גן, ביאליק 12
פתח תקוה
(16362)

דירות למכירה

4 חדרים ויותר

3–3½ חדרים

2–2½ חדרים

דירות במרכז העיר

דירות למכירה

חדרים מרוהטים

בית־ים

הלוואות לזכאים
הלוואות חופשיות
הלוואות לשיפוצים
תעודות זכאות
בבנק־לאומי
למשכנתאות
תל־אביב מונטיפיורי 31,
03-202444
(17610)

ברמת־אביב ג'!!! לרציניים מכבי!!! 4 מפוארת ושקטה!!! "שראהוס".
(23306) 03-5411954 ,03-5412627

בונה אביבים
דירות 4 חדרים
+ מירב השיכלולים

קבלן ביתנים ה' באייר 24 ת"א.
03-262894 ,03-259689
(26955)

ללקוחות רציניים
דרושים דירות
ונכסים למכירה
והשכרה

באיזור תל־אביב וגוש דן. ברשותנו מאגר לקוחות עם מרכיבות מזומות.
לפרטים:
"נדלן דירות" 03-246242-4
(24583)

סמונים
לרכוש!!!
בתים ישנים

"להוסטל"
דרושות דירות
בכל הארץ
עבור
אורחים מחו"ל
לתקופות קצרות וארוכות
★ שכ"ד גבוה ★
אמינות ★ אחריות
ת"א – 03-289141-2 – י-ם 02-246095
חיפה – 04-674256 – נתניה 053-618995
(25114)

שכונות צפוניות

4 חדרים ויותר

3–3½ חדרים

לך על בטוח לוח מעריב נדל"ן

לטיפול
בדחיית כתמים
על:
בדי ריפוד
רהיטי עור
שטיחים...
וריפודי מכוניות
צלצל אל:
פייבר סיל
FIBER SEAL,
FABRIC CARE SYSTEM
03-736871
השיטה המובילה
בעולם
(24002)

חלמיש
יבואי
● קרמיקה
● חרסינה
● ברזים
● קומו
כלים סניטריים
נגל ח"א, כניסה מרח' יורדי הסירה
03-451553, 03-452599
(26360)

גוש־דן

שכונות דרומיות

רמת־גן

גבעתיים

תיווך "נוה"
וייצמן 12 גבעתיים
מציע:

1.5 מקסה ומרכזית 37,000
2.5 בבנה רמבים 49,000
3 מרכזית 59,000, 4 בתל מים 115,000.
טלפון: 03-319485
(26355)

בני־ברק

פתח־תקוה

הלוואות לזכאים
הלוואות חופשיות
הלוואות לשיפוצים
תעודות זכאות
בבנק־לאומי
למשכנתאות
פתח־תקוה רח' רוטשילד 76,
03-9223422
(17604)

גבעת־שמואל

קרית־אונו

יהוד

אור־יהודה

חולון/בת־ים

חולון

"רסקו"
ו"שכון
עובדים"
מציעים
דירות
4 חדרים
בקרית
בן גוריון
בחולון
החל מ־
130,500 ש"ח
טלפון:
03-627823
(26411)

משהב
חברה לשיכון,
בנין ופיתוח בע"מ
מציעה למכירה:

בבני־ברק
לציבור הדתי
בקרית הרצוג
4-3 חדרים
רז חדרים + גג
*
בגבעתיים
לציבור הדתי
במודיעין – רייס
דירות פאר
5 חדרים
ופנטהאוזים
לכניסה מיידית
*
ברעננה
לציבור הדתי
ברחוב שברץ
5-4 חדרים
לכניסה מיידית
*
בבני־ברק
לציבור הדתי
ברח' מודיעין־מנחם
5-4-3 חדרים
דירות + חדר
על הגג
*
בפתח
תקוה
לציבור הדתי
שלב חדש בבניה
ברח' יונה גרין –
אומרמן
4-3 חדרים
נותרו דירות 3, 4 חדרים
לכניסה מיידית
*
בהרצליה
בשכונה חדשה,
מרכזית ושקטה
5-4 חדרים
גדולים ומרווחים
בסטנדרט גבוה
*
פרטים בטלפון
03-664631
(24864)

מכזמן الأصل

בתים

3 + מלפון + צהל, 4½, דולפי מרחבה בפרביים "צמ" 03'894446
(19646)

בחולון באיזור הפרגה, 2 חדרים קע, שמור יפה, 883325 "צחי"
(19647)

בפרים 4 בפרגה + מלפון מרחבה, מסודרת
(16063) 03'806166

הלוואות לזכאים
הלוואות חופשיות
הלוואות לשיפוצים
תעודות זכאות
בבנק-לאומי
למשכנתאות
בודים שד' העצמאות 67
03'585066
(17591)

ראשון לציון

הלוואות לזכאים
הלוואות חופשיות
הלוואות לשיפוצים
תעודות זכאות
בבנק-לאומי
למשכנתאות
ראשון לציון הרצל 65,
03'9682246
(17341)

אזור

איזור הדרום

הלוואות לזכאים הלוואות חופשיות הלוואות לשיפוצים
תעודות זכאות
בבנק-לאומי
למשכנתאות
אשדוד מרכז מסחרי א'
08'525111
אשקלון
רח' צה"ל 8, 051'29151
אילת
מרכז מסחרי, 059'71010
(17583)

מציאה בראשל"צ!

בשכונת נורית
מלבד הדר
מטבח מודרני ומפואר
סלון רחב ממדים

2 אמבטיות + שירותים + מרפסת
3 כיווני אויר, שמור מאוד
טלפונים: 03'657735 03'285766
(24451)

נס-ציונה

רחובות

הלוואות לזכאים
הלוואות חופשיות
הלוואות לשיפוצים
תעודות זכאות
בבנק-לאומי
למשכנתאות
רחובות שטיים, הרצל 59,
08'450368
(17400)

איזור השרון

הרצליה

הלוואות לזכאים
הלוואות חופשיות
הלוואות לשיפוצים
תעודות זכאות
בבנק-לאומי
למשכנתאות
הרצליה רחוב בן-גוריון 2,
052'544111
(17768)

כפר סבא

ניצה פרטית
+ 4 חדרים
חדישה
95,000 דולר בלבד

בכפר סבא
ברחוב עמרמי

4, 5 חדרים +
מרפסת פתוחות
בבניין גמור את כרם
052'29734
(16195)

הוד השרון

דירות למכירה
הוד השרון
ריחוו!!
של פרדסים
יופי!!!

עוה עודד בנ"מ
03'725792
(23768)

רמת השרון

רסקו
מציעה
דירות
5 חדרים
בהוד-השרון
כניסה מיידית!
החל
מ־158,000 ש"ח
03'627823
(16844)

רעננה

עסקים

2000

גביית חובות בארץ
בשטחים ובחו"ל
"ארח אינטרנשיונל"
03'376626

בפיק יוקרה
ברח' אחוזה במרכז
למסירה ו/או שותפות
טלפון: 052'446920

להשכרה
מיידית!!!
★ 3 חנויות עורפיות
★ משרדים בקומה א'

★ תנורי אפיה ★
★ ★ בישול ופיצה ★ ★
באספקה מיידית מהמלאי
אלדד בע"מ
03'5612868

מבצע
לעצמאים!

בלבלן מוסמך בפוהל
עסקים מבצע בדיקות
כלכליות הנה"ח
ועיבודים במחשב
(24466)

א.ח.מ.
ניהול
והשקעות
שירותי
גביית
צ'קים
בארץ ובשטחי השרב
★
הוצל"פ
ועיקולים
בפיקוח עורך-דין
★
ניהול ואחזקת
נכסים
03'297623'4
בית-כלל
רחוב דרזאנוב 5 ת"א
קומה 10 חדר 1008
(24543)

חנות גדולה באשקלון
מעוניית בהצעות
לסוכנות בלעדית
באיזור
(24605)

בהזדמנות
ציוד
למסעדה מזנון
קומפלט

הכ ל מן הא ל

לך על בטוח לוח מעריב עסקים ג'

סוכנה לפלסטיקה
ביהול מפעלים
להצעות רציניות
ביהול/שותפות/ייעוץ

45,000 לשנה ויותר
★ ★ מתפעים ★ ★
סוכן ביטוח – גם מתחיל
03-9644588

DUTY FREE

★ פסח ★
ההודש ממוחשבת
כפולה/חד צדדית
ייעוץ ומילוי דו"חות

אברהם בקל בע"מ
המרכז לציוד משרדי
מבצע חורף 88!
★ מוצרי חשמל ★
★ מלפונים ★
חניה מובטחת במקום

★ הצעד הנכון ★
לפני חתימת עסקה
או שינוי גורלי אחר
פנה למרים תמיד

אל תהיה אדיש
יתכן שעשית ריבית
גבוהה מדי
כדאי לבדוק
"אמשר" בע"מ 03-200996
דיסקרטיות מלאה!

עצור!!!
בעלי עסקים
ועצמאיים
הנמצאים בקשיים

יעוץ ותיכנון
חינם
לתנורים
ברק (בע"מ)
ציוד מטבחים מוסדיים
בונה תנורים
לפי דרישת הלקוח
הספקה מהירה
תשלומים נוחים
מתאים למסעדות,
מלונות, מוסדות,
אולמות חתונה ועוד...
• אחריות מלאה •
רח' הבונים 50 בח"ים
03-5519355
03-5516320

עסקים בחו"ל

World Wide inventors technology expositions in NEW-YORK

U.S.A EMBASSY

Stuttgart Germany

VTR ZVC

שותף
למפעל מזון קטן
בנושא ייחודי
ידע + ציוד ולקוחות

למכירה/השכרה
מסעדה
אקסקלוסיבית
עובדת, 70 מקומות

למסעדה סינית
בלבד!!!
למכירה
כל הציוד והסחורה

רשת המבורגר
מציע:
לאנשים רציניים
זכיונות!!!
לפתיחת סניפים
03-5740370
לפנות לעמוס.

לך על בטוח!
רון
השקעות
שרותי גביה ואבטחה
גביית צ'קים
. ע"י צוות מומחים
מקצועיים
אבטחה סיוחדת/שומרי
ראש בלדרות לחו"ל
★ 03-656141 ★

להשכרה
מבנה
5,000 עד 10,000
מ"ר במפרץ חיפה

"קיש-קוש"
זה כיף
בשבילי
התקשרו לסמי שרון
בטלפון: 03-805531

דרושים סוכנים
בבל חלקי הארץ
להפצת
חומרי ניקוי

ליום האם
מהיצרן:
מוצרים מלהיבים
ובלעדיים

למכירה
לקבלן פרטי
צרכניה
במושב בית חנן

מתקני תצוגה
מודולריים
ועבודות אלומיניום

זיכיון של
"ציינה טאון אקספרס"
זה עסקו!!!

משרדים
להשכרה
★ בניין משרדים
(בדרך פ"ת 44 ת"א)
★
★ משרדים
במגדל שלום
03-375331

ורד מגן בע"מ
שרותי נקיון אחזקה
ואינסטלציה
★ משרדים
★ מוסדות
★ בנייני מגורים
★ אינסטלציה
★ שפוצים כללים
★ מנוי שנתי
לתקוני חשמל
ואינסטלציה
מבצע!!!
שי לכל לקוח!
24 שע"ע בימסה
קינג ג'ורג' 27 ת"א
03-284302

עצור!!!
לפני רכישת עסק
בדוק מצבו הכלכלי
משה גרין

המשך הלוח בעמוד 1 חלק ו'

مكان الأصل

לך על בטוח לוח מעריב עסקים/מכוניות

המשך הלוח מעמוד 12 חלק ג'

מודיעין

יום שישי 22.1.88

שקיעת החמה: 17.07
זריחתה מחר: 06.34
פרק יומי: ישעיה, ל"ז-ל"ד
משנה יומית: תרומות ד', א'-ב'
דף יומי: סנהדרין, ע"ו
הלכה יומית: שו"ע אורח חכ"ד-ה, א'-ב'
פרשת השבוע: בא

יום שבת 23.1.88

שקיעת החמה: 17.08
זריחתה מחר: 06.33
פרק יומי: ישעיה ל"ה-ל"ז
משנה יומית: תרומות ד', ג'-ד'
דף יומי: סנהדרין, ע"ז
הלכה יומית: שו"ע אורח חכ"ד-ה, ג'-ב'
פרשת השבוע: בא

בתי מרקחת

יום שישי 22.1.88

ירושלים: "נוה יעקב" – מ.מסחרי נוה יעקב – 852243.
תל־אביב: "פארם־סוקס" – יהודה הימית 61 יפו – 822973. "בבלי" – דיזנגוף 174 – 222386.
חיפה והקריות: "שפרינצק" – דרך צרפת 57 – 337544. "סגל" – העצמאות 53 ק. אתא – 441280.
חולון – בת־ים: "אסותא" – פרומפלדור 4 חולון – 858197. "בלפור" – בלפור 90 בת־ים – 583448.
רמת־גן והסביבה: "דוהר" – ז'בוטינסקי 65 – 7514483.
כפר־סבא: "קופת־חולים" השרון – דרך השרון 55 – הוד־השרון.
נתניה: "פורת" – פ"ת 76 – 40967.
פתח־תקוה: "קופ"ח כללית" – חיים עוזר – 905271.

יום שבת 23.1.88

ירושלים: "קופ"ח מכבי" – בן־סירא 2 – 227274.
מוצא"ע: "דוממה" – הפ"ת 28 – 52319.
תל־אביב: "ארלוזורוב" – ארלוזורוב 76 – 230740. "שחר" (בת"ם) – פוקס 27 – 441449.
חיפה והקריות: "מרקה" – ליהמן 1 ק. ים – 753890. "הנשיא" – שד' הנשיא 33 – 333312.
חולון – בת־ים: "ד"ר חורי" – סוקולוב 70 חולון – 842433. "עצמאות" – בלפור 75 – 865583.
רמת־גן והסביבה: "רמת־גן"

– ביאליק 51 – 721514.
כפר־סבא: "סופר־פארם" – אוסישקין 3 – 052'23889.
מוצא"ע: "קופ"ח שועלי" – א. יפה רעווה – 34730.
נתניה: "פורת" – פ"ת 76 – 40967.
פתח־תקוה: "קופ"ח כללית" – חיים עוזר – 905271.

עזרה רפואית ונפשית

מרכז סיוע לקרבנות אונס מל' 02-245554, 03-234819, 04-660111, 052-32432, 059-72245.
המכון הירושלמי לבעיות סמים ותרופות דרך בית לחם 14 – מל' 663902, 663828.
תחנת יעוץ לנוער, אל־סם ימים א'-ה' 17–22 (טיפול חינם). מל' 5462076, 5463587.
האגודה למניעת אלכוהוליזם קו פתוח 24 שעות – 03'721161.
נעמת - מרכז לטיפול בבעיות אלימות במשפחה ימים א'-ה' 9–18, מל' 03-231675, 03-235922.
ער"ן (עזרה ראשונה נפשית)
תל־אביב: 5461111 (לילדים ונוער: 261113)
ירושלים: 02-227171
חיפה: 04-672222/3
נתניה: 053-335316
כפר־סבא: 052-913999
באר־שבע: 057-418111
קו פתוח לקשיש - 24 שעות מל' 02-690685
ויצו - לעזרתך בהגנה על זכויותיך לשכת יעוץ בענייני משפחה וסעד משפטי – מל' 03-257321
24 שעות של קו אדום לנשים מוכות – מל' 03-5461133; 08-550506
"דלת פתוחה" - מרכז מידע ויעוץ לצעירים ת"א: רמב"ם 9, מל' 5101511/2
חיפה: רח' הספורט 14 מל' 04-381520
נתניה: רח' מקדונלד 7 מל' 053-44964/5
קו אל"י - האגודה למען הילד
עזרה במצבי אלימות נגד ילדים א'-ה', 03-261070, 16.00-20.00
"יד ביד" - אוזן קשבת לילדים והורים
תל־אביב: 03-226027
חיפה: 04-229488
ירושלים: 02'243358
גליל מערבי: 04'922222

"קו פתוח" לילדים ונוער 24 שעות ביממה - מל' 03-221680
"ש.ק.ט" שרות ביקורי בית של רופאים מומחים לילדים ותינוקות. בימי חול 19.00–24.00, יום שישי 16.00–24.00, בשבת 10.00–24.00. מלפון – 03-7549111, "ש.ק.ט" קוד מס' 222.
אומבודסמן ארצי לילדים ונוער. המועצה הירושלמית למען הילד, רח' אגריפס 111 ים מיקוד 94513 בית־עזיי. מלפון – 02-227173/4.
אל"ף – אגודה המתנדבים אזרחית לסבול. קו פתוח שרותי מידע, יעוץ וסיוע ראשוני לשכולים. מלפון: ירושלים – 02'534788; נתניה 053'331461; חיפה 04'700240
האגודה לזכויות האזרח. בן־יהודה 146 ת"א; מלפון: 239207.
אנוש – עמותה לבריאות הנפש. רח' שלום יהודה 29 תלפיות, ים; מלפון: 02-724723.
שח"ל – שרותי ניידת טיפול נמרץ לחולי לב. בגוש דן: מלפון: 03-330848.
"מד"א־ת"א – שירות רופאים לביקורי בית. מלפון – 101, כל יום 7:00–19:00
"הוועד למלחמה באיידס". 24 שעות ביממה (מוקלט) – מל': 03-290101; 03'203121

רכבות

מירושלים
● לבני־ברק ולחיפה 11.30
מתל־אביב
● לירושלים מבני־ברק 8.18
● לחיפה 6.00, 7.00, *8.00, 9.00, *10.30, 12.00, *13.00, 14.00, *15.00
● לנהריה 6.00, 8.00, 12.00
מחיפה בת־גלים
● לתל־אביב 6.00, 6.30, *7.30, 8.30, 10.00, 11.30, *12.30, 13.30, 14.30
● לירושלים 7.00 (היציאה מחיפה מרכז לבת־גלים כ־5 דקות קודם)
● לנהריה 7.30, 9.09, 13.21
מנהריה
● לחיפה ולתל־אביב 6.30, 9.05, 10.35, 14.35 (עד חיפה)
* רכבת ישירה

"אגד" – מידע

תל אביב מל' 03'432777.
חיפה מל' 04'549121.
ירושלים מל' 02'304304.

מטוסים

מועדי המראה ונחיתה חקל"ים: 03-381111
מודיעין נמל התעופה 03'9712484

מודעות אבל

קבלת מודעות ל"מעריב" – 24 שעות ביממה – "דחף" דיזנגוף 118, טל. 239952.

תודעות לקבלת מודעות אבל דחופות יום יום עד חצות ב"מעריב" ת"א, קרליבך 2, טל. 439111.

מודעות משפחתיות מתקבלות יום יום עד חצות (24.00) בבית **מעריב** רח' קרליבך 2, תל־אביב, ובטל' **03'439111**

חירום

מגן דוד אדום
מכבי־אש
משטרה

המקום		מ.ד.א. מלפון חרום 101	מכבי־אש מלפון חרום 102	משטרה מלפון חרום 100
אופקים	○	057'923033	057'923022	057'923444
אור־יהודה	●	03'344442	03'781133	03'343111
אזור		03'803133	03'802222	03'855173
אילת	●	059'72333	059'72022	059'72444
אריאל	●	03'9366077	03'9366077	03'9366077
אשדוד	●	08'551333	08'523333	08'542444
אשכול		057'82720	051'22222	051'49411
אשקלון	●	051'23333	051'22222	051'49411
באר־שבע	●	057'74767	057'79691	057'37444
בית־שאן	○●	06'587223	06'588222	06'587444
בית־שמש	●	02'911288	02'911088	02'911444
בני־ברק	○	03'781111	03'781133	03'703588
בת־ים	○●	03'5511111	03'802222	03'5514444
גבעתיים	○	03'781111	03'313333	03'324144
גבעת־שמואל	○	03'344442	03'781133	03'343111
דימונה	●	057'59333	057'52222	057'59444
הרצליה	○●	052'541333	052'551222	052'555555
זכרון־יעקב	●	06'322333	06'399045	06'390444
חדרה	○●	06'322333	06'322222	06'331444
חולון	○	03'803133	03'802222	03'855173
חיפה	○●	04'512233	04'643222	04'664444
חצור־הגלילית	●	06'936333	06'937222	06'937744
טבריה	○●	06'790111	06'796222	06'792444
יבנה	○●	08'451333	08'451222	08'439180
יפו	○●	03'5460111	03'222222	03'838181
יקנעם		04'931401	04'994533	04'893044
ירוחם	●	057'80133	057'52222	057'80144
ירושלים	○●	02'523133	02'661111	02'244444
כפר־סבא	○●	052'33222	052'33223	052'459444
כרמיאל	○●	04'9885550	04'912222	04'985444
לוד	○	08'221022	08'229222	08'225222
מגדל־העמק	○●	06'540062	06'540022	06'540444
מעלות	○●	04'979333	04'979637	04'979444
מצפה־רמון		057'88333	057'88569	057'86444
נהריה	○●	04'823333	04'922222	04'920344
נוה זהר		057'957222	057'84211	057'84112
נצרת־עילית	○●	06'573333	06'555222	06'571444
נתיבות	●	057'941033	057'943333	057'941144
נתניה	○●	053'23333	053'22222	053'21444
עכו	○●	04'912333	04'912222	04'919811
עפולה	○●	06'593334	06'592222	06'594444
ערד		057'957222	057'950222	057'957044
פתח־תקוה	○●	03'9231111	03'9222222	03'9374444
צפת	●	06'930333	06'930222	06'972444
קצרין		06'961333	06'961222	06'961444
קרית־אונו	○●	03'344442	03'781133	03'343111
קרית־גת	●	051'881333	051'81222	051'881144
קרית־טבעון	○	04'931401	04'643222	04'931444
קרית־מוצקין	●	04'721817	04'643227	04'740244
קרית־מלאכי	●	08'582333	08'581222	08'581666
קרני שומרון		052'929222	052'929222	052'929222
קרית־שמונה	○●	06'944334	06'942222	06'943444
ראשון־לציון	○●	03'942333	03'942222	03'995555
ראש־פינה	●	06'736333	06'937222	06'937744
רחובות	○●	08'451333	08'461222	08'487444
רמלה		08'221022	08'229222	08'229444
רמת־גן	○	03'781111	03'742222	03'7544444
רמת־השרון	○	052'541333	052'551222	03'496444
רעננה	○●	052'33222	052'33223	052'451666
שדרות	●	051'897074	051'897777	051'897044
תל־אביב	○●	03'5460111	03'5462222-3	03'628444

○ במקום יש ניידת טיפול נמרץ ● יש קו מלפון חרום

★ להשכרה ★ מבנה בן 200 מ"ר לתעשיה/משרדים/תצוגה סמוך לצומת נהה
רח' הסיבים 37 פ"ת (מול הדיואן) לפרטים: 03'9224125 ויצחק, בימים, מיכה) או בערב: 03'766669 (לא בשבתות) (23256)

להשכרה בנין משרדים ברחוב מאז"ה בתל־אביב

800 מ"ר. השכרה לטווח ארוך. אפשרות להתאמה והלוקה לפי דרישות. מלפון: 03'831193 (22077)

להשכרה מגרש לתעשיה 5 דונם + מבנה של 50 ממר

אפשרות לבנות לפי דרישות הלקוח 6000 ממר במלוא קומות 053'45564, 053'35246, 053'22325 (23789)

להשכרה באיזור התעשיה קרית אריה פתח תקוה מגרש 4 דונם

כולל סככות ומחסנים, 1,200 מ"ר. השמור 600 קו"א. בהצעות לפנות ל־ת.ד. 16370 ת"א 61163 (26984)

למכירה מבנה תעשייתי חד קומתי באיזור התעשייה חולון

600 מ"ר + חצר סגורה (כולל מאגר בטקסט) מלפון: 03'5591563 (16290)

להשכרה בד"א במרכז המסחרי ברח' ז'בוטינסקי בין 3 קומות לתצוגה ולייצור

420 מ"ר + כח + מעלית + מלפונים בשבת־בערב: 03'5516390, מלפון 03'813363 (16926)

באיזור התעשייה באר טוביה להשכרה לתקופה ארוכה שמח בנוי

כ־1400 מ"ר, חצר כ־3 דונם, חשמל, קו' מלפון, מתאים לעסק/מלאכה 051'891121'6 (26476)

מגרשים מיועדים לבנית וילות

במרכז נהריה מגרש 1500 מ"ר ובית מעליו למכירה או עסקת קומבינציה

י.ל. רונן קבלן לעבודות פיתוח בנין ושיפוץ

מגרשים בכרמל לבניית קוטג'ים ב"סביוני אחוזה"

★ קונה מגרשים ★ במזומן/קומבינציה ברחובות והסביבה 08'465602, 08'454927

★ בהוד השרון ★ למכור רצית? ל"הוד פניה" !!!

בהנהלת משה פרלמן מחפשים עבור משקיעים ולקוחות מגרשים דירות, בתים ופרדסים יעוץ ואינפורמציה חינם דרך השרון 40 052'21993, 052'457336 (24834)

מכוניות

4000

בהזדמנות לסוחרים

דודג' 500 1976
דודג' 200 1979
פורד טרקטור 3000
פורד טרקטור 5000
רום כרמלים 1981
מזדה פיג'ו 1979
מרצדס D 508 1985
משאית שברולט 1981
ג'יפים שונים
פיג'ו 504
מלפונים: 08'460302, 08'473208 (25937)

בפתחון המפתח בע"מ תיקון והרכבת מנועלי רכב + רב בריח להילוכים

"גלגל – לנגב" שרותים ליבוא אישי של רכב וכל סוגי המכוניות בהנהלת צבי ציטרמן, העצמאות 49 באר־שבע מלפון: 057'78035

המדביק

המדביק... והרכב כמו חדש

מחירון: צירות מחודשות

סובארו	160 ש"ח
רנו 4/5	80 ש"ח
רנו 12	80 ש"ח
רנו 16/18	125 ש"ח
פג'ו 104	80 ש"ח
פג'ו 204	80 ש"ח
פג'ו 305	100 ש"ח

הגאים מחודשים

פג'ו 104	77 ש"ח
פג'ו 204/304	77 ש"ח
פג'ו 404	87 ש"ח
רנו 4/5	77 ש"ח
רנו 12	77 ש"ח
פורד אסקורט	77 ש"ח
פורד קורטינה	90 ש"ח
פורד סיירה	90 ש"ח
סובארו מדגמי 74 עד 84	110 ש"ח
אופל קדט	100 ש"ח

מצמד ודיסק

סובארו 1300/1400	70 ש"ח
סובארו 1600	74 ש"ח
פג'ו 104	70 ש"ח
פג'ו 204/304	127 ש"ח
פג'ו 305	154 ש"ח
פג'ו 404	83 ש"ח
רנו 4/5	59 ש"ח
רנו 12	70 ש"ח
רנו 16	83 ש"ח
פורד אסקורט	70 ש"ח
פורד קורטינה	74 ש"ח
קדט אסקונה 1300	74 ש"ח
קדט אסקונה 1600	88 ש"ח
מזדה מרינה	83 ש"ח
מיני מטרו	127 ש"ח
דייהטסו שרייד	76 ש"ח
סוזוקי	77 ש"ח

המחירים אינם כוללים מע"מ

לשרותך סניפי "המדביק" חידוש חלפי רכב
תל־אביב: בית אלפא 16, 03'377744
אור־יהודה: המלאכה 11, אזור התעשיה, 03'347442
ב"ברק: החשמונאים 7, 03'5791915, 03'5791908
ירושלים: חרשי הברזל 1, 02'714863
חולון: בלוך חולון, אזור התעשיה, 053'612477
נתניה השרון: שמעון יוקב 053'687888
פתח־תקוה: הבלם, מולדוביה 15, 03'905480, 03'908808
באר־שבע: הבלם סוב בנים, איזור התעשיה, 057'74077, 057'39448

"המדביק"

(18396)

מבצע לשנת 1988 משומשות

(26844)

מבצע! סימון לכל סוגי הרכב! עד 90% מערך הרכב! 03'200982, 03'286632

(6416)

(25390)

[illegible]

לך על בטוח לוח מעריב מכוניות

AVIS

למכירה
דגמי 1987
★ איביזה 1200
★ קורה 846
★ דייהטסו שרייד 1000 אוטומט + מזגן
★ אוטוביאנקי 1000 סו"ץ
★ לנציה דלתה 1300 + מזגן

דגמי 1986
★ סובארו 1300 דיל + מזגן
★ סובארו 1300 אומגה + מזגן
★ סובארו 1600 אומגה + מזגן

הסדרי אשראי
בתנאים בנקאיים
נוחים

לכל המכוניות אחריות
ל־3 חודשים ו/או 5000 ק"מ
מועד מכירות:
לוד־מוסך מרכזי "אוויס"
אזור"ת לוד הצפונית
08-226464 08-221062
08-232210
בימים א'-ה' בין השעות 08:00-17:00
ביום ו' בין השעות 08:00-13:00

"AVIS" עובדה
אנו באמת משתדלים יותר.
(18583)

יציל מימונים
הלוואות לרכישת
רכב חדש
בחברה ותיקה ואמינה
בתנאים נוחים
03-221161
(25924)

עצור
ביורופקאר
מכירת רכב
מסוגים שונים
רוב המכוניות
ממתינות

פיאט 127	1986-7
סיאט איביזה	1987
סיאט מלגה	1986
סיאט מרבלה	1987
פיג'ו 505	1987
אופל קדט (A)	1986
אופל אסקונה (A)	1987

לבעלי ישראכרט
50% מזומן
50% ב־6
תשלומים

europcar rent a car
Yes, I can.

תל־אביב
המסגר 43
03-337951

חיפה
אלנבי 3
04-674403
04-672839

חכירת רכב
והשכרה לטווח
ארוך
(24642)

אסקונה

אוטוביאנקי

אאודי

אופל

מוסך חולון
בע"מ
מומחה לאאודי
ופולקסווגן
חינם
מפול 5000 ק"מ
(לא כולל חומר)
ומיפולי 10,000 ק"מ
03-808831
03-5564566
(16529)

מכון
הדרום
רישוי שנתי לכל
סוגי הרכב
טסט ללא המתנה
בדיקות ממוחשבות
לפני קניה
ע"י בעלי מקצוע מעולים
★
יפו: (מרכז)
שד' בן צבי 41
03-826844
פתח תקוה:
רח' סטלה 51 03-9302602
רחובות:
א. התעשיה כביש יבנה
08-467444
(8285)

★ "רפיד" ★
כיסוי איכות
וריפוד פנימי לכל
סוגי הרכב
(25142)

אוטו קאזיון

קדט S.R 1984
5 דלתות
יד ראשונה כחדשה
מזגן + אזעקה +
מערכת!!
48,000 ק"מ, מלפון: 03-235522
(25775)

"קומפיוטסט"
ראשון לציון
רישוי שנתי
ללא תור
8 דקות
מתל־אביב
(א. תעשייה ישן)
בדיקות קניה
ממוחשבות
ראשל"צ 03-941247
תל־אביב 03-330418
(8422)

אלפא רומאו

אלפא

ביואיק
פארק אווניו 84
אקסקלוסיבי
03-5101515
(22741)

★ כפיר חלפים ★
חלקי חילוף לרכב
מכוני פח חשמל
צלצל: 03-9240874
(22660)

מה זה
"קומפיוטסט"???
מחשב רכב
רק ב"קומפיוטסט"
לכן בבדיקת קנית רכב
אנו היחידים הנותנים
תעודת אחריות
ל־½ שנה
שים לב לשלט
יד אליהו
מאחורי היכל הספורט
ראשל"צ 03-941247
(8466)

ב.מ.וו.

דייהטסו

הונדה

ג'נרל

לך על בטוח לוח מעריב מכוניות

טופ קאר
*
סוכנויות ב.מ.וו
תל־אביב ונתניה
*
הספקה מהמלאי
לדגמי 1988
*
אפשרות החלפה
TRADE IN
אביזרים מקוריים לב.מ.וו.
מחלקה מיוחדת לרכב משומש
סוכנות תל־אביב:
יהודה המכבי 4, 03־442842
סוכנות נתניה:
ספיר 10,
053־616378, 053־349197
(21426)

מוסך אורי
B.M.W
כל השירותים
מכשור מיוחד
לניקוי אינז'קטורים
המלצת
B.M.W
גרמניה
חלפים מקוריים
מספר 1
B.M.W
03־332589, 03־337426 רחוב
האחים מסלימה 7 תל־אביב
(8164)

מוסך ניר בע"מ
תיקוני מכוניות
B.M.W בלבד
(8564)

נפתח
מוסך מורשה
BMW
"ת"א סנטר"
בהנהלת
אליעזר
את
אילנד
יצחק שדה 3, תל־אביב
03־334654, 03־336592
(22021)

טוב גל
סוכנות
B.M.W
*
אפשרות החלפה
*
למכירה כל סוגי
הרכב
03־5466008 03־5466337
(25803)

Avis International
RENT A CAR
אי – אוויס
השכרת רכב
מבצע
מכירת מכוניות
במחירים מיוחדים
(פתוח בשבת)
* דייהטסו קורה
* דייהטסו שרייד
* דייהטסו שרמנט
אוטומטיות רגילות
וממחנות
*
אחריות אפשרות
לתשלומים
המסגר 36, ת"א
(במגרש)
סיור ומיול בע"מ
03־337188
(16964)

מוסכי שירות
מורשה
VOLVO
03־5369342/3/4

רשוף ללא חור
ב"קומפיוטסט"
ראשון לציון
בדיקות קניה
ממוחשבות
8 דקות מת"א
בכביש בית דגן
ראשל"צ 03־941247
תל־אביב 03־330418
(8431)

למה רק
ב"קומפיוטסט"??
בבדיקת קנית רכב
1. בדיקות במחשב
רכב VCT
ללא תשלום נוסף
2. בדיקות "פרונט"
במחשב
ללא תשלום נוסף
3. תעודת אחריות
ל־½ שנה
ב"קומפיוטסט"
תל־אביב
ראשל"צ 03־941247
(8456)

לך על בטוח לוח מעריב מכוניות

"צמיג ותקר"
צמיגים ואבובים
קרליבך 10, ת"א
אמינות ומקצועיות

המשפץ חולון
שיפוץ מנועי
סובארו
וראשי
מנועים
לכל סוגי הרכב
מבצע
למנועי סובארו
1200 ש"ח
(לא כולל מע"מ) הנחה
מיוחדת למוסכים
אחריות חצי שנה
ייעוץ חינם
המשפץ חולון, תמנע 3
אזוה"ת. טלפון:
03-5567065
(25900)

לתשומת לב
המפרסמים
בלוח מעריב

הנהלת מעריב

בסחוקי ראשל"צ
כמו ביפו!
88 הספקה מיידית!
03-995643, 03-942770
(11896)

בסוכנות סחוקי
★ הרצליה ★
דגמי 1988
הספקה מיידית

רפיד
כיסויי
איכות

חידוש ריפוד
פנימי לרכב
תקרה, דפנות
רצפה וכסאות.
משענות ראש
אורגינליות
כיסויי
מושבים
לדגמי 88
03-370823, 03-373007
דרך פ"ת 62 ת"א.
(24869)

פלאס 1300
1984
03-736682
ובערב: 03-354581

מנועים
משופצים
לכל סוגי
הפולקסוואגן
אחריות ל-½ שנה
או 10,000 ק"מ
מכבדים כרטיסי
אשראי בלבד
08-467856
(23439)

מרכז לשיפוץ מנועי
פולקסוואגן וגירים +
מבצע אגוזים
03-333465

היכן תקבל
תעודת אחריות
ל-½ שנה
בבדיקת רכב
לקניה?
רק
ב"קומפיוטסט"
תל-אביב
03-330418
ראשל"צ 03-941247
(6442)

רם-סע
פורד 9000 1981
גרור רם-סע 82
+ 2 אמבטיות

לך על בטוח לוח מעריב מכוניות

רנו 9 ספרינטר, 87 + תוספות, סוחר דת. 08-221640 (10057)

רנו 9, ספרינטר + מזגן, 85, שריה, 53,000 03-584159 (10307)

רנו 9, 83, חברה, ראשונה, במצב טוב 03-7512444 (15888)

פעם שחר!
תמיד מ. שחר
03-9663939-42
(24 שעות ביממה)
הרצל 2, ראשל"צ
השכרת רכב
מכוניות 88
★ שרות ★ אמינות ★ מחירים הוגנים ★

★ **בלעדי** ★
מיניבוס 6 נוסעים
מנדר סחוקי + ארגז

סוכנויות:
לוד, סוקולוב 2, 08-241879
רמלה, הרצל 104, 08-220602, שולי
בת-ים, בלפור 70, 03-867512, יוסי
קריות, בן גוריון 4, 051-884978, יוסי/גיל
(14865)

דינמית
בית האופנועים הגדול בישראל

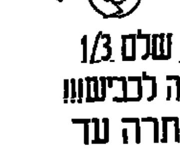

★ **שלם 1/3**
ועלה לכביש!!!
היתרה עד 60 תשלומים
מבצע לדגמי 88

אופנועי "דוקפי" בכביש:
★ אלזורה 350–650
★ 125 "פרציה"

אופנועי שטח
★ "דוקפי" "אליפנט" 200
★ "דוקפי" 500 אופירוד T4
★ "סלגומי" 125

צ'לנוב 37 ת"א
03-383151, 03-372890

HONDA
הונדה הקטנוע שכבש את כל השוקים!!!
במבצע!!!
עד 60 תשלומים!!!
דינמית סוכנות צ'לנוב 37
ת"א 03-372890, 03-383151

YAMAHA
RANEER סלגומי
125 סמ"ק שטח/כביש
במבצע
8900 ש"ח
עד 60 תשלומים
בית דינמית צ'לנוב 37
ת"א 03-383151, 03-372890
(15241)

"קומפיוטסט" ראשון לציון
רשוי רכב
בדיקות קניה!
"הרצות" לרכב
ובדיקות "עשן"!
8 דקות מת"א
ראשל"צ
03-941247
תל-אביב 03-330418
(8396)

פיג'ו 5
קופה

TOMI – CAR
סוכנות פיאט
צפון ת"א
הספקה מיידית
לדגמי 1988
החלפת רכב ישן בחדש
אבן גבירול 168 ת"א
03-449139, 03-446743
(24575)

★ **"דפיד"** ★
כיסויי איכות
וריפוד פנימי לכל
סוגי הרכב
(25135)

רק ב"קומפיוטסט"

הכא من الاصل

לך על בטוח לוח מעריב מכוניות/מכירה ושרותים

משומשק

מדור זה מיועד למכירת חפצים שמחירם הכולל עד 750 ש"ח. מחיר המוצר חייב להופיע בתוכן המודעה. כל מודעה מתפרסמת שבעה ימים ברציפות. מחיר מודעה (עד 10 מילים) 20 ש"ח כולל מע"מ.

אבידות

אופנה

אומנות

בריאות

אחזקת בית

הלוואות

לקשישים סיעודיים!
סוסד מקצועי
בהשגחת רופא
מחיר ללא תקדים!

מבצע החודש!
1500 ש"ח לחודש
"מעונות מרגוע"
03-734121/4-5-6

הלוואות לשכירים
ועצמאיים עד 10,000
ש"ח עד 60 חודש
טל': 03-887702

מקור ההלוואות
הלוואות
לשכירים קבועים

ב-1% ריבית לחודש
עד 15,000 ש"ח
כ-60 תשלומים
03-313660

לווית חכית
הלוואות עד
15.000 ש"ח
ל-5 שנים

בין פירבק
לשליפה ללא תרופות
בגאבים מתוים
ותופעות הקשורות בסתה

KARL JABLIN Grandmother died. Left you money. Write father, 2500 West Club Boulevard, Durham, NC 27705

"קיש-קוש"
זה כיף
בשביל

התקשרו לטלפון:
03-805531

מכירה ושרותים

חסוך מיד
אלפי שקלים!
"המחודש"
★ ניקוי שמיחים
ובדי ריפוד

בבית הלקוח
ת"א 03-911669
אשדוד 03-525579

כרסומות C.N.C
ומכונות מרידה C.N.C
בהזדמנות!
לרגל סגירה

דוד הירש
מכונות וכלים לעיבוד
מתכת בע"מ
ציוד חדש
ומשומש

03-829335
03-839852
★ הרצל 105 ת"א ★

למכירה
מחיסול!!
מכונות ומלאי:

ציוד משרדי:

לתשומת לב
המפרסמים
בלוח מעריב

הנהלת מעריב

ביעד לאופנועים
"במרכז לסקי-שלג"

אופנועית
מוצרי איכות לאופנועים.
★ קסדות בכיוון ועמם
BELL, DRIVER, LAZAR
ומכשירי: ARAI קסדת
המרוצים היפנית מספר 1
בעולם מכחר: חליפות
מעוגנות עד גומם, כפפות
ותערות, תיקים לכל סוגי
האופנועים

03-825018, 03-823076

סוזוקי 650
לרכב
על
הצלחה
13,200 ש"ח
★ 03-339364 ★

באו לנסיעת
מבחן
במבצע
לדגמי
88

דאלים
ליברטי DLX
DAELIM
★ 50 סמ"ק אוטומטי
★ סטרטר חשמלי
★ מאותתים ואור
בלם
★ דלק ושמן בנפרד
במחיר
1980 ש"ח
אפשרות עד
12
תשלומים

היבואן:
מטרו
03-335305,
03-335310
רחוב תושיה 6, תל-אביב

★

חלקי חילוף
שרות ותיקונים
במוסכי "דאלים"
בבל רחבי הארץ

★

גזור ושלח

פרסם מודעה ב"משומשוק". גזור, צרף המחאה ע"ס 20 שקלים לפקודת מעריב
ושלח אל "משומשוק", לוח מעריב, ת.ד. 20050 תל-אביב. או טלפון: 03-5611111

שם המזמין וכתובתו: ______

אבקש לפרסם את המודעה הבאה ב"משומשוק" למשך שבעה ימים, החל מיום ______ / מיד עם קבלתה

שים לבו המחיר המבוקש חייב להופיע במודעה, המודעה עד 10 מלים בלבד. אל תשכח להוסיף למודעה את מספר הטלפון שלך

מצ"ב צ'ק מס' ______ בנק ______ חתימה ______

גזור ושלח

مكان الأصل

לך על בטוח לוח מעריב מכירה ושרותים

קרון קירור
נגרר נתמך
סמיטריילר
במצב טוב

06-735555

★ אל קמינו ★
קמינים ותנורים להסקה
תנורים להסקה בעץ
במחירי סוף העונה!

★ עץ להסקה ★
אספקה
לבית הלקוח
בכל הארץ!!!

0 "באקר" 0
תנורי הסקה בעץ
מבחר דגמים
במחירי מבצע

מושב טל-שחר
מבקש הצעות
לרכישת משק 71

★ משאבות סלע ★
אספקת צנרת לחץ
מכל הסוגים
לכל הארץ

"מרכז הפסנתרים"
נאה להציג:

פסנתרי FAZER מפינלנד
משווק בלעדית
ע"י "מלניק פסנתרים"
דיזנגוף 125 ת"א 03-220303

בפסנתרים
אל תתפשר
ואל תתפתה
רק אצל ריקרדו

כספות
משומשות
ב-½ המחיר
"דוסשס ושות'"
מלאי גדול לכל מטרה
קניה – מכירה
★ כולל הובלה ★
03-383013

מיזוג אויר בע"מ
נוסד 1958
התאמה מקצועית
של המזגן לצרכיך
★ ★
אלקטרה ★ אמקור
תדיראן ★ פרג
ויחידות מרכזיות
★
הנחות למזומן
עד
25% הנחה
ועד 19 תשלומים
★
ז'בוטינסקי 78, ר"ג
03-730135
סניף נתניה:
שד' בנימין 14
053-339617
מחלקת שרות:
03-5792424

★ מבצע חורף ★
ב-10 תשלומים
ללא ריבית
מזגנים תדיראן
כל הגדלים
לבל אליהו
שד' ירושלים 29 יפו.
ז'בוטינסקי 53 ראשל"צ.

בר טל
מיזוג אויר
שיווק שרות התקנת
מזגני אוויר
מזגני תדיראן במבצע
צלצלו לפני שתקנו.
עד 12 תשלומים
נחלת יצחק 58 ת"א
03-263059

מחנה נהדרת
למחשב אישי

למכירה מחשב
מקינטוש
במחיר
הזדמנות

CITIZEN
מדפסות
"סיטיזן"
מכל הדגמים
מהמפיץ המורשה היחיד בארץ
מדפסת 120 ס"מ
ב-550 ש"ח
כולל מע"מ
י.פ.א. בע"מ
בית אל-על ת"א, טל' 03-297131

גולן מחשבים בר"ג
תואמי I.B.M
NEW – SPRING
עד 12 תשלומים

אל תקנה לפני
שתבקר אצלנו
נגרית סביון
ריהוט משרדי
מעולה
10% הנחה אמיתית
על כל מגוון
הרהיטים

מקררים
חשמליים
להשכרה,
מכירה, קניה
והחלפה
שכטר
ריינס 37 תל-אביב
03-224627

"המלמש"
נקיון ופוליש
+ הברקה קריסטלית
מבצע הדברה בחינם

"הדר" ר.א.ם. שרותי נקיון
פוליש והדברה 03-591003

"המבריק"
נקיון פוליש והדברה

מדיקר
מרכז גריאטרי
חדש בחיפה
★ שטף דם מוחי
★ מחלות נוירולוגיות
★ אישפוז חולים
סיעודים
למווח ארוך
מדיקר בית חולים
ישעיהו 6, חיפה
04-337461, 04-332489

"צ י ק י"
זוי גרירה
ונגררים תקניים
במחיר מבצע!!

קורסים לצילום
בשחור לבן
וצבע

מילון עברי אבן שושן
8 כרכים

רהיטי חכים
הזולים
הכי נמוכים בארץ

רהיטי האומן
סלון 3 + 2 + 1
★ 790 ש"ח
★ שולחן מתנה
★ פינת אוכל בוק +
אהיל רק 600 ש"ח
★ ייצור, יבוא ושיווק
כל סוגי הרהיטים
08-561119, 08-532888

צכذا من الاصل

[illegible] الأصل

לך על בטוח לוח מעריב מכירה ושרותים/שידוכים/ירושלים ו'

הקשורה שנקרא למשפחה חדשה [illegible] (23988)

חנותי פרטי קרקעות, במצב מצוין, 200 X 150 (22906)

חנות פרטי קרקעות כחול יפהפיה 3.35×2.30 (25065)

חנות מקיר לקיר בגאריה, 50 מ"ר + צבר (26681) 03-362778

חנות קומתי ספר 1.5×1 מטר. (15000)

חדשו!!! מהפכני!!! "מלבוקס" קשר מהיר בחזון יעיר

ת.ד. מקצועית – הסודות ומרכזין, התחברות מהירה עם קבלן לבניין או לכל מקום שתבחרו. אטניקה ודיסקרטיות מלאה. פרטים בטלפון: 03-5466010, 24:00-18:00 (26833)

"עתי" – לפטיש/ית באופות ובדיסקרטיות, באפשרות ידוע – לא עד פגישה ביראתו!!! 03-395160 (18618)

[illegible]

"פור – יו" סוכנות הליווי ברמה גבוהה ושונה 03-378469 (23509)

★ "CHERE" ★ בילוי ברמה אחרת החברה עם סירב ההצעות של צעירות יפות וחטובות לחברה טובה ומהנה שרות אמין ודיסקרטי 03-249326 03-248533 (26579)

— UNIVERSE ביוניברס היפות והאינטליגנטיות (26484)

אשה יפה וחטובה (22/175) אינטליגנטית עצמאית ובלתי שגרתית משנית בתוכך (26280)

"אלקסיס" החברה המובילה בשרותי ליווי וארוח ★ שרות איכותי ודיסקרטי לתיירים ואנשי עסקים ★ פעם אלקסיס תמיד אלקסיס ★ התקשר עוד היום לליווי של חלום ★ 03-204316, 03-703629

שירותי ליווי ★★★★★ 5 ★ STAR ★ באמינות ובדיסקרטיות צלצל ותאמצב 03-241089 24:00-19:00 דרושות בלוות המעוניינות להצטרף למשרד סולידי דיסקרטי וברמה של 5 כוכבים. (19493)

יורופקלאס נפתח הסניף הישראלי של יורופקלאס חברה בינלאומית (25981)

פרסון – סוכנות הליווי הותיקה מכולם והגדולה ביותר ... לכן תשוב על כך... בברכה צוות פרסון. לשרותך! (22620)

"פרסון" סוכנות הליווי האמינה ביותר ליווי באחריות התאמה מירבית ללקוח דיסקרטיות מלאה 03-657566, 03-5101929, 03-5101331 (15158)

הכנסה גבוהה לבחורות צעירות על רמה מת"א, חיפה וירושלים

חוגים

לוח ירושלים

דירות

1000

עם הלוואה חופשית מבנק טפחות תוכל להגיע לדירה שאתה באמת רוצה

לפרטים: הבני המרכזי 9, 02-219111 (16795) (16399)

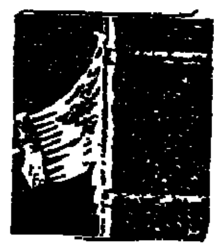

אברהם ויוספה כהן בע"מ מציעים: טכנולוגיות איטום בשיטות חכמות
★ איטום מבני אבן
★ מרתפים וסקלפים
★ גגות
★ מרפסות מרוצפות
קבלן מורשה מסעם

נסיון ואחריות 5-15 שנה טלפון: 02-424425 02-423364 (17968)

דירות ובתים

בגבעת מרדכי, קוטג' 5 חדרים ... (7954)

בתלפיות ... 02-410416 (19085)

חפציבה

דירות יפות: ★ פסגת זאב עילית הפסגה מבחר דירות גם לזכאים – 3, 3½ 4 + גינה (גם לזכאים) ו-4½ חדרים ★ גבעת זאב מחורים דירות עוקות 4 חד' מרפסות עד 34 מ"ר גינות ונוף מרהיב ★ במבשרת רמת אורנים קוטג'ים דו משפחתיים מפוארים 5 חד' + מרתף 220 מ"ר בנוי גינות עוקות בסטנדרט בניה גבוה

ניתן לתאם ביקור במקום בהודעה

חפציבה 02-383436 02-533178/9 (26486)

הכרויות

7030

שמחות

אולמי פנורמה אולמות מפוארים ת"א, דרך בן-צבי 84, 03-814609, 812153 ★ מבצע ★ מעל 250 איש ★ ★ בריתות 13 ש"ח (26715)

לחגוג באוירה אחרת אולמי בר-אילן בתוך אוניברסיטת בר-אילן

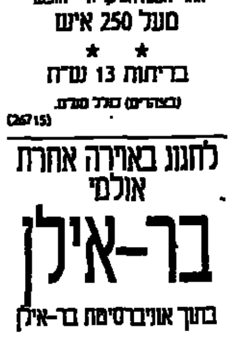

03-763412 "מבצע בריתות" שי חינם! עגלת תינוק מפוארת של "שילב" אצלנו (ברית) מילה זה מילה (24121)

שידוכים

7000

נופש

תכשיטים וכלי כסף

חפצי בית, ריהוט

תערוכות

תיירים

שרות משרד

רמט בונים

בפסגת זאב

*

בפרוייקט הפסגה באתר יוקרתי קוטג'ים דו-משפחתיים מפוארים ודירות מדורגות בנות 4 ו־5 חדרים

בפרוייקט הקשתות מספר דירות בנות 3 ו־4 חדרים לכניסה מיידית וקרובה

אפשרות מימון תוכניות מח"ל ובר-מצוה

בדבר פרטים וסיור באתר נא לתאם טלפונית: רמט ירושלים רחוב הנגיד 6

02-248618 02-233820

רמט בונים

(4377)

מתתיהו ליפשיץ

בונים

מציע בפרויקט נוף יהודה בפסגת זאב דירות מרווחות בנות 2, 3, 4, 5 חדרים לחלק מהדירות גינות

*

תנאי תשלום נוחים

*

משרד המכירות:

02-246146

02-244059

המלך ג'ורג' 43, ירושלים

(26300)

משהב

חברה לשיכון, בנין ופיתוח בע"מ

מציעה למכירה:

בבית וגן

לציבור הדתי

6 דירות מדורגות ומיוחדות 5-4 חדרים בסטנדרט גבוה

ברח' עוזיאל

*

בהר נוף ב'

לציבור הדתי

5-4-3 חדרים ופנטהאוזים ודירות צמודות קרקע

*

בשכונת בקעה

משכנות פאר קוטג'ים 5-4½ חדרים בסטנדרט גבוה

*

משהב

02-224181

(26866)

הלוואות לזכאים

הלוואות חופשיות

הלוואות לשיפוצים

תעודות זכאות

בבנק-לאומי למשכנתאות

ירושלים המלך ג'ורג' 14,

02-222355

(17613)

מכוניות

4000

פיאט 127 86

דייהטסו שרייד 86

סובארו ג'סטי 87

רנו 9 87

עסקים

2000

דרוש משקיע רציני בעל ידע בניהול

טל': 02-424425

מכירה ושרותים

5000

"בנית"

הפתרון לחימום הבית

רדיאטורים מכל הסוגים עם תפוקת חום מכסימלית להחלפה והספקה מיידית

מערכות הסקה מרכזיות

שמגר 23, רוממה, ים

02-380824

02-380093

שידוכים

7000

קבלת מודעות!

מ־8.00 עד 21.00

לוח מעריב

* מבצע מיוחד!

03-735588

03-735589

03-734555

לבעלי כרטיסי אשראי

לוח חיפה

דירות

1000

כולם זכאים להלוואות מבנק טפחות

לפרטים: חיפה, פל"ים 9 (בית צים) 04-668177

קוטג' פנטהאוז

בפרויקט דרך עכו

בקרית מוצקין

דירות גן במחיר מציאה

مكتبة الأمل

לך על בטוח לוח מעריב חיפה/נתניה/אשדוד/ב"ש

בהדמות בכרמל המרכזי, 4 חדרים, ... "שגון סטודיו" 04'335243/5 (8411)

בשדרה אבא חושי, 4 חדרים ... 04'346626 (23571)

בנוה שאנן, כרמל, ... 75,000 דולר. 04'257577 (23803)

4 חדרים במרכז הכרמל, קר, קיר, מזגן, מעלית. 04'373377 (14147)

4 בהדמוניה, נשה מזה + שף, "שגון סטודיו". 04'335243/5 (15949)

בקריה 3 חדרים, קרן, כרמל ... 05'210539 (4617)

בקריה אליעזר, רחוב טמל, דירה 2½ ... 03'724706 (12922)

למכירה, קומר מסחר, ... 04'835282 (18994)

בגילה ירה 300 מ"ר ... (20861)

בהוד ירה 300 מ"ר ... 04'834892 (20861)

בגרנות, קריית מוצקין, 1039 מ"ר, 35/15003, ... (14013)

2 מעונים לבוחן ... 04'440085 (26393)

מכוניות

4000

בהזדמנות סובארו 1600/4, 1986 ... 04'969044 (23045)

100 ס.ט. 84, ראשונה, מזגן, כח, 04'781831 (16786)

80, 1300, 82, יד שניה, במצב מצוין 04'732969 (26686)

80 1300, 86 ... 04'951315 ,06'942905 (10397)

עסקים

2000

מספרה קיק מוכר בדרך העצמאות ... (22570)

VOLVO
מוסכי ארז
שרות מרכזי חיפה והצפון
מבחר מכוניות VOLVO
חדשות ומשומשות

* הלפים מכירים חדשים ומשומשים
רח' האשלג – מפרץ
חיפה כביש סכן
המיגור 9'04'740345
(25255)

די.אל 245, 82, 75,000 ... 04'724005 (23808)

וולבו 79, ג'י.אל ... 04'441877 (14388)

פולקסוואגן 1200, 86, טל: 04'244794 (8257)

אוטובינגי 1100, 75, 4 דלתות ... 04'831859 (26416)

ביאנקה 1100, 1978, 2 דלתות ... 04'211612 (9143)

פיאט 84, 1200, ראשונה, 32,000 ק"מ. 04'385989 (10666)

מכירה ושרותים

5000

משומשוק

5015

מדור זה מיועד למכירת חפצים שמחירם הכולל עד 750 ש"ח. מחיר המוצר חייב להופיע בתוך המודעה. כל מודעה מתפרסמת שבוע ימים ברציפות. מחיר מודעה (עד 10 מילים) 20 ש"ח כולל מע"מ.

סאל עבאד – נצרת
חלוצה במגזר הערבי!!
זגות, מסגר, חיתוך
והרכבת תמונות

מסגריית ריינה
מפעל לייצור מהפכים
וארגזים למשאיות
06'577256

שולחנות ביליארד למכירה

5 שולחנות סנוקר בחדשים 15,000 ש"ח ... 04'665251 (23786)

SUBARU
מכוניות אלנבי בע"מ
סובארו
סוכנות ראשית
חיפה והצפון
מכירה, החלפה, קניה

אפשרות למימון רכב עד 36 חודש. אלנבי 3, חיפה. 04'669300 04'641910 (22750)

אדרת B.M.W
סוכנות חיפה והצפון
מכירת דגמי 88
מוסך מרכזי
חלפים אורגינליים
04'725294/8
ב.מ.וו. ההסתדרות 202,
מפרץ חיפה.
(24164)

ב.מ.וו. 520, 87, 85,000 ש"ח. 04'389088 (18464)

מגדל "פל-ים"
היוקרתי
משרדים מפוארים
למכירה ולהשכרה

חברת מגדלים מודיעה: החלה מכירת והשכרת קומות משרדים במגדל "פל-ים". כניסה בסוף 1988 לפרטים 04'645588 (21684)

12 חדרי משרד להשכרה

240 מ'. כניסה מידית, ... (21701)

הלוואות לזכאים
הלוואות חופשיות
הלוואות לשיפוצים
תעודות זכאות
בבנק-לאומי
למשכנתאות
חיפה רח' הרצליה 24,
04'521673
(17618)

שירותים

להשכרה/למכירה!!! מצלמות וידאו – מכשירי וידאו ... 04'220324 (16507)

990, תנורי אוכל ... 04'673090 (11142)

לימודים

5400

מוסכים

5400

מוצרי חשמל

5440

מזגני אויר

5450

מלגזות ושינוע

5500

מסעדות וקייטרינג

5600

מערכות קול

5620

ניקיון ופוליש

5670

סורגים

5680

סיעוד

5690

"חיווכית" – מוקד לסיעוד ... 04'454451 (18268)

שידוכים

7000

דירות

1000

לוח נתניה

רהיטי מרום
יעוצים
מהיצרן

ריפוי ועיסוי

5885

אם
ברצונך לקבל שירותי
עיסוי ו/או ליווי
אנחנו הכתובת שלך!

שטיחים

5900

שיש ומצרים

שלטים

5905

שיפוצים

5930

שרותי מוסיקה

5940

תנורי בישול ואפיה

5955

4 חדרים

3-3½ חדרים

1500

ברח' נורוק
נותרו 4 דירות אחרונות
בנות 4 חדרים
בהנחה של עד 4000 ש"ח
הכניסה מיידית
לפרטים:
משה שקד ובניו בע"מ
בהנהלת יהושוע שקד
053'336032
רח' ביאליק 12 נתניה.
(25151)

דירות בשכר חודשי

1500

ביקוש דירות

לוח אשדוד

4 חדרים ויותר

לוח באר שבע

דירות

1000

עם הלוואה
חופשית
מבנק טפחות
תוכל להגיע
לדירה
שאתה באמת רוצה

לפרטים:
באר-שבע, מצדה, מרכז הנגב 057'76183
אשדוד, מרכז מסחרי ד', רח' הרצל, משרד 08'562335
רחובות, בית המשביר 4, 08'451861
(16397)

הלוואות לזכאים
הלוואות חופשיות
הלוואות לשיפוצים
תעודות זכאות
בבנק-לאומי
למשכנתאות
באר-שבע רח' העצמאות 54,
057'37903
(17622)

4 חדרים ויותר

עסקים

2000

כתיבה במכונה
בבי"ס למסחר
"דימון"
ת"א, רח' דיזנגוף 85

למוסד בנקאי
דרוש/ה
כלכלן
סטודנט שנה ג'
רקע במחשבים אישיים
לפנות בכתב ת.ד. 514
ת"א 61004 עבור "כלכלן"

שופר-סל
לסניף קרית שרת חולון
דרושים
★ נהג משלוחים
– להובלת משלוחים לבתי הלקוחות
– בעל רכב מסחרי קטן
★ עובד מחלקת בשר
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף במקום,
ביום ראשון 24.1.88, בין השעות 16.00–18.00

משרד החינוך והתרבות
לשכת מחוז חיפה
דרושות גננות
בוגרות סמינר במסלול הגיל הרך, לעבודה
כממלאות-מקום לפרקי זמן קצרים.
• על המועמדות לפנות ללשכת המחוז,
רח' סנט לוקס 7, חיפה, טלפון: 562336,
562307 בשעות העבודה.

עין הוד מחפשת
מנהל/מנהלת גלריה
בעל/ת נסיון עסקי-אמנותי
רצוי דובר/ת שפות זרות
נא לשלוח קורות חיים בכתב יד למזכירות עין הוד,
מיקוד 30890, טל' 04-841115

למושב שדה ניצן בנגב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות מקצועי/ת
כעוזר למנהל-חשבונות ראשי
לפרטים נוספים: 057-82592, 057-82781

לחברה במרכז הרצליה
דרושה
פקידת יבוא מנוסה
לעבודה מעניינת.
שליטה טובה בעברית ואנגלית הכרחית •
שעות עבודה 8.00–13.00 • תנאים טובים
בא לפנות לקרן, טלפון 052'555014
– נמידיות מובטחות –

לפלג-אדריכלים דרוש
הנדסאי/ת אדריכלות
5 שנות ניסיון לפחות
ל-5 ימים
טלפון: 03-292498 ,03-283602

חדש בלוח מעריב

משומשוק

הדרך הבדאית למכור דברים ששווים עד 750 שקלים

אם יש לך בבית דברים ששווים כסף – תנור ישן, מכונת כתיבה מזדקנת, ארון עתיק ועוד – יש לך עכשיו דרך כדאית להיפטר מהם.
לוח מעריב מציע לך לפרסם מודעה (עד 10 מילים) יום יום במשך שבוע... ולמכור כל דבר ששוויו עד 750 שקלים. מודעה ב״משומשוק״ תעלה לך 20 ש״ח בלבד... כסף קטן! כן, עכשיו אתה יכול להוציא את התנור, את מכונת־הכתיבה מהארון... ולהרוויח. מלא ושלח את התלוש הרצ״ב ל״משומשוק״.

לוח מעריב
הלוח הגדול במדינה

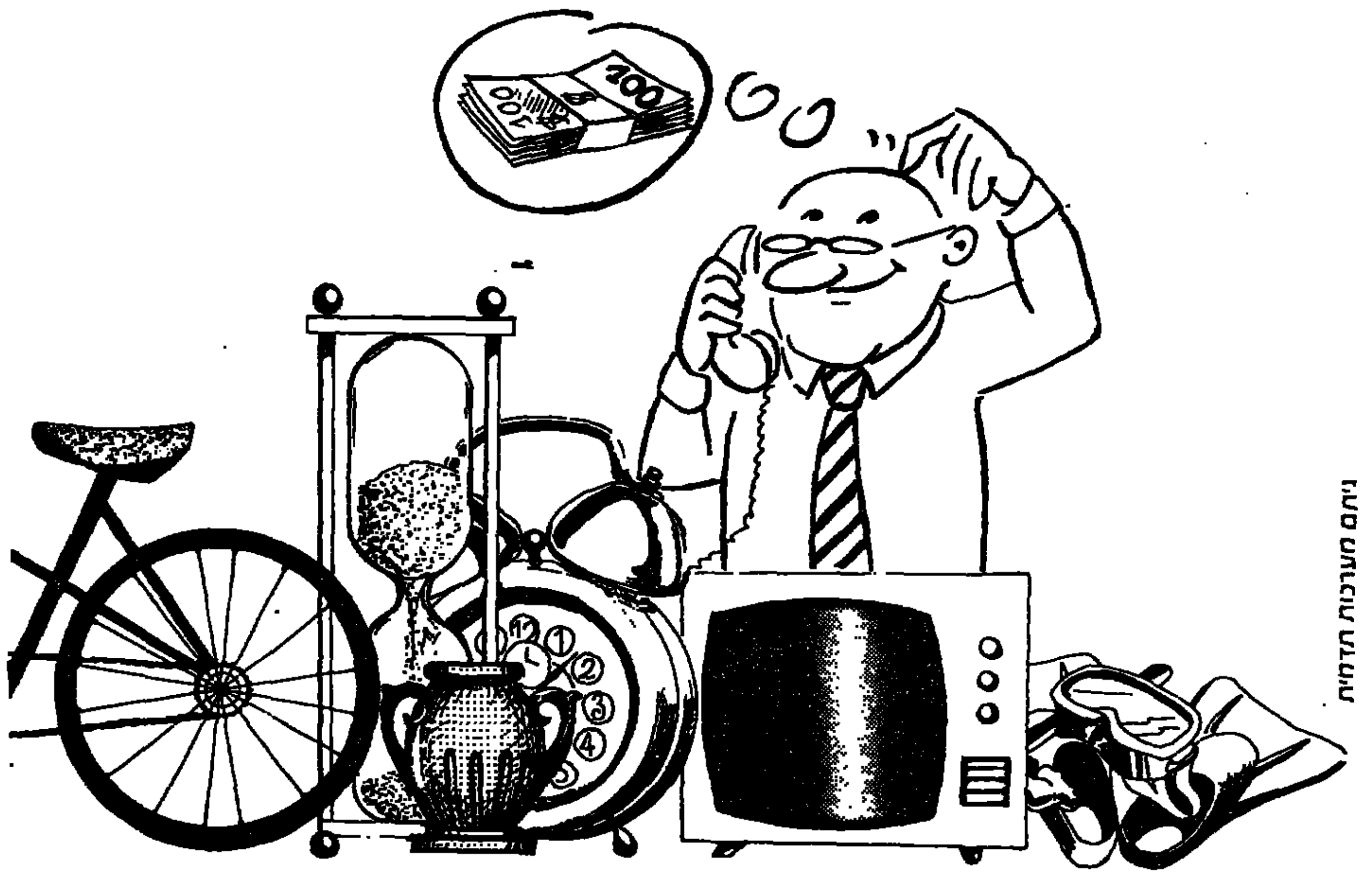

ניתם מערכות תדמית

פרסם מודעה ב״משומשוק״. גזור, צרף המחאה ע״ס 20 שקלים לפקודת מעריב ושלח אל ״משומשוק״, לוח מעריב, ת.ד. 20050 תל־אביב. או טלפן: 03-5611111
שם המזמין וכתובתו: ___ ש׳ משפחה ___ ש׳ פרטי ___ רח׳ ___ מס׳ בית ___ ישוב
אבקש לפרסם את המודעה הבאה ב״משומשוק״ למשך שבוע ימים, החל מיום ___ / מיד עם קבלתה
שים לב! המחיר המבוקש חייב להופיע במודעה. המודעה עד 10 מילים בלבד. אל תשכח להוסיף למודעה את מספר הטלפון שלך!
מצ״ב צ׳ק מס׳ ___ בנק ___ חתימה ___

שופר־סל
לחברת הבת קטיף בחולון
דרושה
פקידת הנהלת חשבונות
- עדיפות לבעלות נסיון
- משרה מלאה
מקום מגורים: חולון, בת־ים, ראשל״צ
המעוניינות מתבקשות לפנות למר שלמה מרגלית בחברת קטיף, רח׳ הכישור 10 חולון, ביום ראשון 24.1.88, בין השעות: 11.00 – 16.00
אוטובוסים: ק׳ מס׳ 1, 3. אגד: מס׳ 4, 94, 96.

דרך
לפיתוח אדם ומערכת
דרושה **מקדמת מכירות**
שתשמש כמזכירה עוזרת בשכר + אחוזים מהמכירות
דרישות התפקיד:
1. יצירתיות.
2. מסירות ונכונות לעבודה גם מעבר לשעות העבודה המקובלות.
3. יכולת מוכחת בניהול מו״מ ברמה גבוהה כולל באמצעות טלפון.
לפרטים נוספים – משרדי ״דרך״, עכו: מקדמה מכירות, בין השעות 8.30 עד 14.00 – 03-225247.

מהנדס אלקטרוניקה
★ נסיון – 5 שנים
★ נסיון בפיקוח על קבלני משנה ואינטגרציה
★ נסיון בפיקוח ותכנון ייצור
התפקיד מחייב נסיעות רבות לחו״ל, יוזמה וכישרון לפתרון בעיות שטח אצל לקוחות.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים אל ת.ד. 20346 ת״א 61203.
סודיות מובטחת

ש.א.ש.
שרותי שמירה ואבטחה
למיתקן בטחוני באיזור ת״א
דרושים מאבטחים
למשרה מלאה/חלקית
- יוצאי יחידות קרביות
- עבר נקי דופי
- עד גיל 35
- תושבי: עשרת הגבה (מתאים לסטודנטים)
לפנות לטלפונים: 03-242877, 03-236468.

המרכז הרפואי שערי צדק
דרושה
אחות מוסמכת
במשרה מלאה
לתפקיד אחות אחראית למחלקה הסיעודית
מועמדות מתאימות תפננה בטלפון: 02-555198 לגב׳ מטבאום

שופר־סל
לסניף בני־ברק
דרושים/ות
★ **קופאים/ות**
★ **עובדי מח׳ בשר**
למשרה מלאה
- הכשרה תנתן במקום
- תנאי שכר טובים
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף, רח׳ ירושלים פינת הרצוג, בני־ברק, טלפון: 03-787175

לחברת ביטוח גדולה
דרוש/ה:
שמאי/ת רכב
בעל/ת הסמכה ונסיון בעבודה
בדבר פרטים נא לפנות בכתב יד, בצרוף תולדות חיים
לת.ד. 29830 תל־אביב 61297

דרוש/ה
עורך/ת דין
למשרה מלאה בקבוץ בעמק יזרעאל, בתחום אזרחי/מסחרי
תנאים טובים מובטחים
לפנות לטלפון: 06-548995/6

פרי תדהר אדריכלים
אדריכלות ותכנון ערים ● תכנון ופיקוח
דרוש אדריכל – ראש פרויקט מורכב
דרוש הנדסאי – נסיון בתכנות עבודה
בעלי נסיון רב בלבד יפנו לטל. 03-222780

דרושים
למפעל מזון סניף באר־שבע

1. סוכן מכירות
הכישורים:
★ השכלה תיכונית מלאה
★ נסיון מוכח במכירות של שלש שנים לפחות
★ הופעה נאה וכושר ניהול מו״מ עם לקוחות

2. נהג חלוקה
הכישורים:
★ השכלה תיכונית מלאה או חלקית
★ רשיון גימל
★ נסיון של שלוש שנים לפחות
★ בריאות תקינה לעבודה פיזית
★ גיל עד שלשים

3. מחסנאי קירור
הכישורים:
★ בעל השכלה תיכונית מלאה או חלקית
★ רשיון רכב גימל
★ בריאות תקינה
★ גיל עד שלושים

4. פקידת מכירות
הכישורים:
★ סוג 2 לפחות בהנהח״ש
★ נסיון בניהול משרד
★ 12 שנות לימוד
★ לאחר שרות צבאי

על המעוניינים – תושבי באר־שבע – להתקשר בטלפון 03-778422 למשרדנו ברמת־גן לזיקי או שרה.

למוסד ציבורי גדול
דרוש:
מהנדס אירונאוטיקה או אלקטרוניקה
5 שנות נסיון בהנדסת מערכות
5 שנות נסיון בפיתוח
נסיון בניהול פרוייקטים
לאחר שרות צבאי
המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 7093 תל־אביב מס׳ 559.
רק פונים מתאימים ייענו!

קריסטל
מכונות ומוצרי חשמל בע״מ
דרושים
טכנאי קירור מוסמכים
בוגרי בתי ספר מקצועיים במגמת קירור
תנאים דרושים: ★ רשיון חשמלאי. ★ רשיון נהיגה. ★ גיל – עד 38. ★ תודעת שרות לקוח.
המתאימים יפנו בין השעות 9.00 עד 16.00 לטלפון 03-7520989

אגוד ערים אזור חיפה
שרותי כבאות
דרושים
כבאים
לעבודה במשמרות
בדבר פרטים נא לפנות למזכירות האיגוד בבית מכבי־אש חיפה, רח׳ חלץ 9 ליד גשר פז, בין השעות 08.00–12.00.

מהנדס תעשייה וניהול
מהנדס בקורת איכות
★ נסיון 5 שנים בתכנון ופקוח על פרוייקטים
★ נסיון בתהליכי ייצור בענף מחשבים ואלקטרוניקה
★ נסיון בעבודה מול קבלני משנה בתעוד יזמה ובקורת בפתרון בעיות
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים אל ת.ד. 20346 ת״א 61203.
– סודיות מובטחת –

למפעל תעשייתי באזור יהוד
דרושה
מנהלת חשבונות סוג 2 / קלדנית
משרה מלאה – 5 ימים בשבוע
לפנות טלפונית 03-364144 לתקוה

مكان الأصل

נילית בע"מ
תעשיות ניילון ופוליאסטר

לעבודה במשרדנו הראשי בתל-אביב
לניהול ולקידום מכירותיה של חברתנו שהסתכמו ב-1987 בכ-70 מליון דולר מהם 90% לייצוא.

דרוש
מנהל מכירות בכיר

כישורים:
- נסיון מעשי כמנהל מכירות בכיר בשוקי חו"ל.
- בעל תואר אקדמאי
- שליטה מלאה בשפה האנגלית

סודיות תשמר בקפידה.

המודעה מתייחסת למועמדים ולמועמדות כאחד
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים למחלקת כח-אדם.
"נילית" בע"מ. ת.ד. 50276 תל-אביב. 68162

דרוש:
מנהל
בדרום אפריקה

להקמה וניהול של פרוייקט בתחום התזונה לבעלי חיים
עדיף נסיון בהקמת מרכז מזון

■

מועמדים מתאימים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 20513 תל-אביב, מיקוד 61205 עבור "ע.ע."
סודיות מובטחת

לקונצרן תעשייתי גדול
דרוש:
כלכלן בכיר

הכישורים הדרושים:
- ★ תואר שני בכלכלה/מינהל עסקים
- ★ נסיון של 3 שנים בתעשיה
- ★ נסיון בניתוחים תמחיריים, בדיקות כדאיות וניתוחי דו"חות כספים
- ★ ידע בהפעלת P.C.

מקום מגורים בתל-אביב, גוש-דן.
נא לפנות בכתב-יד, בציון קורות חיים ונסיון קודם, לת.ד. 2136 ת"א 61020, עבור "כלכלן בכיר".

לחברה גדולה דרוש
כלכלן צעיר

כישורים נדרשים:
- א. תואר ראשון בכלכלה
- ב. ידע בתוכנת לוטוס
- ג. רצוי ידע בהנהלת חשבונות

על המעוניינים לפנות בכתב בהקדם לת.ד. 17227 ת"א 61171.
– סודיות מובטחת –

דרושה
מנהלת לחנות מתנות וכלי בית בחיפה
כמו כן דרושות
עובדות במשמרת בוקר ואחה"צ

לראיון לפנות ביום ג' החל מ-9.00-12.00 ברח' המגינים 86, קומה ג' בחיפה.

לחברה להשקעות המייצגת משקיעי חוץ
דרושה
מזכירה למנכ"ל

צעירה נמרצה ומנהלת, הדפסה ושליטה בעברית ואנגלית, כולל מעבד תמלילים

טל' 544-0279

---

interRent

איטורנט הרשת הבינלאומית להשכרת רכב מופעלת בישראל ע"י צ'מפיון מוטורס יבואני פולקסווגן אודי

דרושים
דיילי/ דיילות השכרה
לסניפינו בגוש דן

הכישורים הדרושים:
- ★ ידע מושלם בעברית ואנגלית (שפה נוספת יתרון)
- ★ רשיון נהיגה מעל שנה
- ★ לאחר שרות צבאי
- ★ התכן עבודה במשמרות

המשרה אינה מתאימה לסטודנטים

נא לפנות בשעות העבודה
טל. 03-795111

SF סנפרוסט בע"מ
● מזון איכות מוקפא ●
למשרדנו ברמת-גן

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות

הכישורים הנדרשים:
- ★ סוג 3 בהנהח"ש
- ★ נסיון של שנתיים לפחות
- ★ תושב/ת הסביבה

על המעוניינים לפנות בכתב-יד בציון קורות חיים ונסיון לסנפרוסט בע"מ, אגף כח אדם, ת.ד. 2223 אשדוד 77121.

"מאיר" חברה למכוניות ומשאיות בע"מ
יבואני VOLVO בישראל

למוסך המרכזי בפתח-תקוה

דרושים
חשמלאי רכב
בעלי הסמכה וללא הסמכה

המעוניינים יתקשרו טלפונית 03/9225455 לשלמה מלר מיום ראשון בשעות 12-16.

לחברה ארצית
לעבודה מיידית דרושים
נציגי מכירות בכירים
לפרוייקט יהודי מעניין בכל הארץ

הכישורים:
1. נסיון במכירות, רצוי בענף הפרסום או הביטוח
2. בעל רכב
3. עד גיל 40

להתקשר בשעות 8.30-19.00, לטל. 03-658443

רשות שדות התעופה בישראל

נמל תעופה בן-גוריון
דרושים
בחורים/בחורות
לתפקיד במחוני מעניין בנמל התעופה בן-גוריון

העבודה מוצעת למשרה מלאה, במשמרות מגוונות, לחוזה מינימלי של שנה. לאחר שנת עבודה, אפשרות העסקה גם במשרה חלקית (לסטודנטים בשנת הלימודים תשמ"ט)

תנאי הקבלה
- ★ לאחר שרות צבאי.
- ★ 12 שנות לימוד לפחות.
- ★ דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון ייערך בשפה האנגלית).
- ★ מצב בריאות תקין.
- ★ מגורים באזור גוש דן – חובה לתקופת החוזה.

במסגרת העבודה תתאפשר יציאה לחו"ל מעת לעת עפ"י הצורך
למועמדים המתאימים יוצעו תנאי שכר נאותים והטבות נוספות
למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים תתקיים ועדת קבלה במנהלת נמל תעופה בן-גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), ביום ב' 25.1.88.
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 6.00 ועד שעה 9.00 בבוקר
מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטות הוועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל, ושתי תמונות.

למפעל כימי באזור הדרום

דרוש
אלקטרוכימאי
לעבודות מחקר ופיתוח

דרישות התפקיד:
- * תואר שני או שלישי
- * נסיון במחקר שמושי ו/או בתעשיה - רצוי

בדבר פרטים יש לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים
לת"ד 744 באר-שבע

לחברה מסחרית ארצית גדולה דרוש
עורך דין מנוסה

לעבודה אחראית ומגוונת בתחומי המסחר והמקרקעין.
התפקיד מיועד לבעל נסיון מוכח של מספר שנים בעבודה דומה.
עם יכולת בטוי טובה וכושר ניהול מו"מ מסחרי בדרג גבוה.
ידיעה מושלמת בעברית ובאנגלית, ורשיון נהיגה תקף.
מגורים בחיפה או סביבתה.
תנאים טובים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב יד ולפרט הכשרה ונסיון לת.ד. 7144 חיפה 31071
מודעה זו מופנית לנשים וגברים כאחד.

עירית דימונה שירותים חברתיים
דרושים
- ★ **עובד חבורת רחוב** למשרה מלאה
  כישורים: הוראה, מח"ר, עו"ס.
- ★ **עו"ס כוללני**
  כישורים: BA כשיר לעבודה סוציאלית.
- ★ **סייעת למרפאת שיניים**
  כישורים: לימודי תעודה
- ★ **עובדים קהילתיים**
  כישורים: עו"ס או BA במח"ר או BA בהוראה.

לפנות בכתב למחלקה לשירותים חברתיים, עיריית דימונה טלפון 08-456456, לבקש את מירי ורדי
תנאי השכר ייקבעו עפ"י הכישורים של המועמדים.

"בית הרופאים" חולון
דרוש
מנהל רפואי
עם המלצות מתאימות
אפשרות להשקעה

טל. 08-453686, 03-882174

ל-מ.ת.ן – מערכות תנועה יועצים בע"מ
דרוש
מהנדס תנועה
רצוי נסיון של 2–3 שנים

להתקשר לטלפונים: 03-241972, 03-222089

למשרד אדריכלים
דרושים:
1. **אדריכל/ית** עם נסיון
2. **טכנאי/ת** עם נסיון

טל. 052-914935
בבית: 052-22933

לחברת תכנון
דרוש/ה
שרטט/ת מדידות ודע בחישובים
לפנות טל. 03-434485

יש עבודה בחברת החשמל

להקמת תחנת הכח "רוטנברג" באשקלון דרושים:

מסגרים

הכישורים הדרושים:
- ★ בוגרי בי"ס מקצועי
- ★ בעלי נסיון
  בריאות תקינה

העונים לדרישות הנ"ל יפנו אישית עם תעודת השכלה אל מח' כח אדם, אגף הביצוע רח' החשמל 16 קומה 12 תל-אביב

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

חברת החשמל לישראל בע"מ

לבי"ס מקיף עירוני אורט
קרית-מוצקין

דרוש
מנהל בית ספר

- ★ בעל נסיון במינהל חינוכי
- ★ בעל השכלה אקדמית, רצוי בתחומי הטכנולוגיה

מועמדים מתבקשים לפנות בכתב-יד בפירוט קורות חיים למח' הטכנית-פדגוגית, אורט ישראל, ת.ד. 16087 תל-אביב (61160) עבור "מנהל בי"ס".

למכון למחקרי שוק ומחקרי דעת קהל
דרושים
מראיינים/ מראיינות

הראיונות מבוצעים ממרכז הטלפונים של המכון, ברמת-גן בימים א'–ה', בשעות 17.00–21.00

הכישורים הנדרשים:
★ 12 שנות לימוד לפחות ★ שליטה מלאה בעברית (קריאה וכתיבה) ★ היגוי וקריאה ברורים והרהוטים בעברית

מועמדים/ות העונים על הכישורים מוזמנים לפגישה היכרות ובחן ראשוני בימים ראשון ושני (24–25.1.88) בשעות 15.00–19.00 במשרדי המכון, רמת-גן, בורסת היהלומים בנין מכבי (מיגדלם רחוב ז'בוטינסקי, מול מפעלת מהסון).

למשרד רואי חשבון גדול בתל אביב
דרוש
מנהל המחלקה המקצועית

סוג העבודה:
- ★ בדיקה ובקורת של דו"חות כספיים
- ★ ניהול דו"חות כספיים
- ★ הכנה, עידכון ובדיקה של תוכניות בקורת
- ★ הכנת תוכניות לבקר מבקר פנימי

הכישורים הדרושים:
- ★ רואה חשבון מוסמך, בעל נסיון בבקורת חשבונות וביחוד במחלקה מקצועית כנ"ל במשרד רואי חשבון בינוני או גדול
- ★ בעל ידע בתקני בקורת מקובלים בארץ ובחו"ל
- ★ בעל נסיון בהכנת דו"חות כספיים לתאגידים ציבוריים בארץ ובחו"ל

לתאום פגישה נא להתקשר 03-664561

משרד החוץ
המחלקה לשיתוף פעולה בינלאומי
הקריה הממשלתית – ירושלים

אנו מחפשים מועמד מתאים
למשרת מנהל כללי
של חברת יבוא ויצוא ממלכתית
באחת המדינות באיי האוקינוס השקט.

[illegible]
91130 ... 13006 ת.ד.
... 15 בפברואר 1988.

חברת בניה מחפשת בדחיפות לעבודה בשני פרוייקטים במרכז הארץ

עובדי בנין
בקבוצות הבאים:
10 טפסנים, 6 טייחים, 8 רצפים,
4 פסיפסנים, 12 פועלים פשוטים.
(תושבי הארץ או אזורים)

נא לפנות בטלפונים: 052-574129 אזור הרצליה, 03-5614381 אזור תל-אביב

לחברה מסחרית דרושים:
- ★ **מזכירה/פקידה**
  למחלקת מכירות – אנגלית/עברית
- ★ **פקידת יבוא ומזכירות**
  (מקום העבודה חולון)
- ★ **משווק לחומרי בנין**
  וציוד לבית – בעל נסיון שיווקי

תנאי עבודה ושכר מיוחדים

לפנות בכתב-יד לת.ד. 20200 ת"א 61201 מח' מגנון.

למוסד ציבורי גדול
דרוש:
פיסיקאי

בעל תואר שני או שלישי
בי"10 שנות נסיון בנושאי מו"פ
בעל רקע מדעי וטכנולוגי רחב
בעל יכולת ניהול הנדסית והאום
לאחר שרות צבאי

● המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 7093 תל-אביב מס' 558
רק פונים מתאימים ייענו!

עירית לוד
דרושים
- ★ **עובדים סוציאליים**
  פרטים בטלפון 08-224338 / 03/9228185
- ★ **פסיכולוגים חינוכיים**
  פרטים בטלפון 08-411604 / 08-259916

תנאי עבודה נוחים, השעה מאושרת או החזר הוצאות.

מקסים לוי, ראש העיר

למוסד ציבורי גדול בחיפה
דרוש/ה
מנהל/ת מטבח

דרישות:
תעודה ונסיון של 5 שנים.
פניות עם תאור מקומות העבודה
וצילום תעודות.
המעוניינים יפנו בכתב יד לת.ד. 7288 חיפה

עיקר החדשות
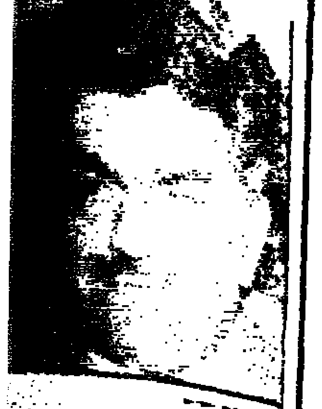
נסים: העצבנות בבורסה מיותרת